

INSTITUT PRO KRIMINOLOGII A SOCIÁLNÍ PREVENCI

**PACHATELÉ KOMERČNÍHO
SEXUÁLNÍHO ZNEUŽÍVÁNÍ DĚTÍ**

Šárka Blatníková

Praha 2009

Autor: PhDr. Šárka Blatníková

Spolupráce:

Mgr. Eva Biedermannová

Recenzentky:

PhDr. Irena Janů (Pedagogicko-psychologická poradna Praha)

Ing. Zuzana Baudyšová (Nadace Naše dítě)

PhDr. Milada Martinková (IKSP)

Autorka výzkumné zprávy děkuje expertům, kteří svou ochotou ke spolupráci umožnili realizovat výzkum a tedy i zpracovat předkládanou. Zejména děkuji psychologům ve věznicích, kde probíhal sběr dat pro empirickou část a soudům, které nám poskytly trestní spisy.

Tento text neprošel jazykovou korekturou

ISBN 978-80-7338-091-5

© Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2009
www.kriminologie.cz

OBSAH

1. ÚVOD	6
1.1. Předmět výzkumného šetření	9
1.2. Cíle výzkumu	9
1.3. Metodologie a průběh řešení.	9
1.4. Výzkumný soubor	15
2. TEORETICKÁ ČÁST	17
2.1. TÝRÁNÍ, ZNEUŽÍVÁNÍ A ZANEDBÁVÁNÍ DĚTÍ (CAN)	17
2.2. SEXUÁLNÍ ZNEUŽÍVÁNÍ DÍTĚTE (CSA)	18
2.3. KOMERČNÍ SEXUÁLNÍ ZNEUŽÍVÁNÍ DĚTÍ (CSEC)	20
3. STATISTIKY - DATA O KOMERČNÍM SEXUÁLNÍM ZNEUŽÍVÁNÍ DĚTÍ V ČR	27
3.1. Evidence případů komerčního sexuálního zneužívání dětí v ČR	27
3.2. Údaje ze zahraničních zdrojů	32
4. PACHATELÉ SEXUÁLNĚ MOTIVOVANÝCH TRESTNÝCH ČINŮ	33
4.1. Pachatelé sexuálního zneužívání dětí	33
4.2. Pachatelé komerčního sexuálního zneužívání dětí	38
5. DĚTSKÁ PORNOGRAFIE	41
5.1. Kriminalita zaměřená proti dětem v prostředí Internetu	43
5.2. Cyber-sexuální zneužití dítěte a on-line grooming praktiky	45
5.3. Kategorie pachatelů dětské pornografie - Internet	47
5.4. Dětská pornografie a její legislativní vymezení v ČR	51
5.5. Dětská pornografie v údajích oficiálních statistik ČR a zjištění z našich analýz	52
5.6. Výňatky z trestních spisů	55
6. OBCHOD S DĚTMI	58
6.1. Obchodování s lidmi	58
6.2. Obchodování s dětmi	58
6.3. Sexuální turismus	60
6.4. Obchodování s dětmi a jeho legislativní vymezení v ČR	61
6.5. Obchodování s dětmi v údajích oficiálních statistik	66
6.6. Výňatky z trestních spisů	68
7. DĚTSKÁ PROSTITUCE	69
7.1. Dětská prostituce a její legislativní vymezení v ČR	70
7.2. Dětská prostituce a statistické sestavy Ministerstva spravedlnosti	71
7.3. Výňatky z trestních spisů	74
8. EMPIRICKÁ ČÁST	76
8.1. Výzkumný soubor	76
8.2. Pachatelů komerčního sexuálního zneužívání dětí v ČR (N=389)	76
8.3. Pachatelé komerčního sexuálního zneužívání –údaje z trestních spisů (n=165)	91
8.4. Osobnostní charakteristiky uvězněných pachatelů komerčního sexuálního zneužívání dětí (n=31)	99
9. ZÁVĚR A SHRNU TÍ	114
Summary	118
Příloha 1 - Diagnostická kritéria parafilií – poruchy sexuální preference	121
Příloha 2 – Vybrané skutkové podstaty související s komerčním sexuálním zneužíváním dětí -tr.z.	125
Příloha 3 – Vybraná ustanovení nového trestního zákoníku (z. č. 40/2009)	129
Příloha 4 - Některé další termíny	132

OBRÁZKY A GRAFY:

Obr.č. 1: Výzkumný soubor - schéma.	15
Graf 1: Kriminální jednání – dětská pornografie ve statistikách MSp (2005-2009)	55
Graf 2: Podíl mužů a žen mezi pachateli komerčního sexuálního zneužívání dětí (2005-2009)	77
Graf 3: Předchozí odsouzení	79
Graf 4: Varianty/podoby komerčního sexuálního zneužívání dětí v ČR	82
Graf 5: Podíl mužů a žen v jednotlivých formách komerčního sexuálního zneužívání dětí	83
Graf 6: Předchozí odsouzení pachatelů – podíl v jednotlivých formách CSEC	84
Graf 7 : Podíl mužů a žen – pachatelé dětské prostituce	87
Graf 8: Předchozí odsouzení – pachatelé dětské prostituce	88
Graf 9: Podíl mužů a žen – obchod s dětmi	89
Graf 10 : Předchozí odsouzení – pachatelé obchodu s dětmi	90
Graf 11 : Klinické škály MMPI-2 (mediánové a průměrné T-skóry)	103
Graf.12: Škály MMPI 2 – psychopatologie osobnosti	105
Graf 13: Škály reflektující poruchy regulace chování	107
Graf 14: Škály MMPI - vnější agresivní tendence	108
Graf 15: PSSI – škály (T-skóry, mediánové hodnoty)	112

Tabulky:

Tab.1: Komerční forma sexuálního zneužívání a obchodování s dětmi - Policie ČR (2002-2009)	29
Tab.2: Zjištěné trestné činy komerčního sexuálního zneužívání – Policie ČR	29
Tab.3: Počty zjištěných trestných činů – Police ČR (inf. systém Událost)	30
Tab.4: Počet skutků - komerční sexuální zneužívání dětí –nestand. sestava Policie ČR	30
Tab.5: Trestní statistika soudů – pravomocně odsouzené osoby (celkem v ČR)	30
Tab.6: Přehled o stíhaných, podezřelých, obžalovaných a obviněných osobách - CSEC	31
Tab.7: Trestní statistika soudů – tr.činy související s komerčním sex. zneužíváním dětí (2005-2008)	32
Tab. 8: Rozdíly pedofilní a hebefilní osoba	34
Tab.9: Dětská pornografie (§ 205a tr.z., § 205b tr.z.) – trestní statistika státních zastupitelství (2008)	53
Tab.10: Dětská pornografie (§205a tr.z., §205b tr.z.) - trestní statistika soudů (2008-2009)	53
Tab.11: Kriminální jednání související s dětskou pornografií (statistické trestní listy)-souhrn	54
Tab.12: Trestněprávní vymezení obchodování s lidmi v ČR – různá znění	62
Tab.13: Trestněprávní vymezení obchodování s dětmi v ČR – různá znění	64
Tab.14: Obchodování s dětmi (§ 216a tr.z.) – trestní statistika státního zastupitelství (2005-2008)	66
Tab.15: Obchodování s dětmi (§ 216a tr.z.) – trestní statistika soudů (2005-2009)	66
Tab. 16 : Obchod s dětmi – pachatelé ve statistických trestních listech (2005-2009)	67
Tab. 17: Obchodování s lidmi – oběť dítě (statistiky kriminality (Policie ČR)), 2002-2008	67
Tab.18: Trestní statistika soudů - § 217a tr.z. (2005-2009)	72
Tab.19: Trestní statistika státních zastupitelství - § 217a tr.z. (2005-2008)	73
Tab. 20: Dětská prostituce – pachatelé ve statistických trestních listech (2005-2009)	73
Tab.21: Složení základního souboru pachatelů– státní příslušnost	77
Tab.22: Věk pachatelů v době spáchání trestného činu – popisná statistika	78
Tab.23: Dosažené vzdělání	78
Tab.24 : Počet předchozích odsouzení – pachatelé komerčního sexuálního zneužívání dětí	79
Tab. 25: Vliv návykových látek – pachatelé komerčního sexuálního zneužívání dětí	80
Tab. 26: Okolnosti tr. činu – vliv návykové látky	80
Tab. 27: Počet uložených trestů	81
Tab.28 : Ochranná léčba	81
Tab.29: Typ komerčního sexuálního zneužívání dětí v ČR	82
Tab. 30 : Počet předchozích odsouzení u pachatelů –formy CSEC	84
Tab. 31: Dosažené vzdělání – pachatelé dětské pornografie	85
Tab. 32: Uložené tresty – pachatelé dětské pornografie	85
Tab.33: Typ uložené ochranné léčby – pachatelé dětské pornografie	86
Tab. 34: Forma uložené ochranné léčby – pachatelé dětské pornografie	86
Tab. 35: Trestné činy související s dětskou pornografií	86
Tab. 36: Státní příslušnost pachatelů – dětská pornografie	87
Tab.37: Trestné činy v souvislosti s dětskou prostitucí	88
Tab. 38 : Národnost – obchod s dětmi	89

Tab.39: Pachatelé – trestné činy související s obchodem s lidmi	90
Tab. 40: Pohlaví pachatele – informace ze spisu	91
Tab.41: Dosažené vzdělání – informace ze spisu	91
Tab. 42: Poslední zaměstnání – informace ze spisu	92
Tab 43: Rodinný stav – informace z trestního spisu	92
Tab.44: V minulosti rozveden	93
Tab.45: Rodinný život– informace ze spisu	93
Tab. 46: Počet dětí – informace ze spisu	93
Tab.47: Kriminální anamnéza (přítomnost odsouzení dle § 241 tr.z., § 242 tr.z., § 243 tr.z.)	94
Tab.48: Kriminální anamnéza - § 217 tr.z., § 205 tr.z.	94
Tab.49: Finanční situace před uvězněním – informace ze spisu	94
Tab. 50: Postoj pachatele k spáchanému trestnému činu	95
Tab. 51: Způsob zjištění komerčního sexuálního zneužívání – kvalitativní přehled	95
Tab. 52: Pohlaví obětí – informace ze spisu	96
Tab. 53: Věk obětí v době trestného činu a věkový rozdíl mezi pachatelem a obětí	96
Tab. 54: Soudně-znalecký posudek na osobnosti pachatele	97
Tab. 55: Závěr o osobnosti ze znaleckých posudků	97
Tab.56: Formy komerčního sexuálního zneužívání – soubor pachatelů ve výkonu trestu	99
Tab. 57: Dosažené vzdělání (n=31)	101
Tab.58: Předchozí počet odsouzení (n=31)	101
Tab.59: Forma komerčního sexuálního zneužívání dětí (n=31)	101
Tab.60: Validizační škály MMPI-2	103
Tab. 61: Klinické škály – T skór nad 65	104
Tab.62: Doplnkové škály MPPI2-deskriptivní data	105
Tab. 63: Škály psychopatologie osobnosti - mediánové hodnoty v pásmu T-skóru nad 65	106
Tab.64: Škály poruchy regulace chování – deskriptivní data	107
Tab.65: Škály MMPI –2 Poruchy regulace chování – T-skór nad 65	107
Tab.66: Obecné problémy – škály MMPI 2 (T skór)	108
Tab. 67: Vnější agresivní tendence – škály (počet respondentů, kde byl T-skór nad 65)	109
Tab.68: Rodové role	109
Tab. 69: Seznam stylů a poruch osobnosti: zkratka škály, styl a porucha osobnosti	110
Tab.70: Hodnoty T-skóru v dotazníku PSSI (n=31)	111
Tab.71: Frekvenční tabulka - pásma T-skóru v PSSI	112
Tab. 72: Poruchy sexuální preference (F 65 dle Mezinárodní klasifikace nemocí)	121

Seznam některých zkratk:

CSEC – komerční sexuální zneužívání dětí (commercial sexual exploitation of children)
 CSLAV – Centrální statistické listy a výkaznictví
 NEPO – nepodmíněný trest odnětí svobody
 PO – podmíněný trest odnětí svobody
 MMPI – Minnesotský osobnostní test
 PSSI – Inventář stylů a poruch osobnosti
 tr.z. – trestní zákon
 n.tr.z. – nový trestní zákoník (Zákon č. 40/2009 Sb., od 1.1.2010)
 tr.ř. – trestní řád
 ČR – Česká republika
 MSp – Ministerstvo spravedlnosti
 sd – směrodatná odchylka
 n - počet

1. Úvod

"Psaní je jediný zločin, při němž se pachatel snaží zanechat stopy"
Gabriel Laub

Výzkum prezentovaný v této studii byl řešen v souladu se Střednědobým plánem výzkumných úkolů Institutu pro kriminologii a sociální prevenci, který byl schválen ministrem spravedlnosti dne 7.5.2008 (č.j. 5/2008-OANA-SP/13). Projekt byl předložen 31.12.2007, výzkum realizován v letech 2008-2009.

Řada studií a odborných zpráv uvádí, že nezanedbatelná část dětí může být během svého dětství obětí sexuálního násilí, přičemž výzkumy rovněž naznačují, že těchto jevů postupem času neubývá.. Řešení problematiky sexuálního zneužívání dětí pozvolna otevřelo problematiku komerčního sexuálního zneužívání dětí (CSEC¹) jako jedné z nejzávažnější formy zneužití. Některé podoby sexuálního násilí naopak sílí nebo v souvislosti s rozvojem celé společnosti dokonce nově vznikají - snadnější možnosti cestování nebo rozdíly v příjmech podporují sexuální turistiku, s vývojem v oblasti informačních technologií (a Internetu) dochází k snazšímu šíření a produkci pornografických materiálů a pachatelé takové prostředí navíc zajišťuje anonymitu apod.

Jednání charakterizované jako komerční sexuální zneužívání dětí v sobě zahrnuje jak prvek zneužívání, tak prvek obchodu. Stockholmský kongres v roce 1996 definoval komerční sexuální zneužívání dětí jako použití dítěte pro sexuální účely výměnou za peníze nebo za odměnu v naturáliích mezi dítětem, zákazníkem, prostředníkem nebo agentem, a jinými, kdo vydělávají na obchodu s dětmi pro tyto účely. Jde o "každé užití dětí pro sexuální účely za finanční či jinou odměnu". O čtyři roky později 2. opční protokol² k Úmluvě o právech dítěte vymezil kriminální jednání, které lze považovat za sexuální komerční zneužívání. Další kongres proběhl v roce 2001 v Jokohamě a v listopadu 2008 se zrealizovalo sympozium v Riu de Janeiru. Závěry těchto setkání a náměty pro plán akcí boje proti komerčnímu sexuálnímu zneužívání dětí (dětské pornografii, dětské prostituci, obchodu s dětmi a sexuální turistice) přinesly jasné směrnice nejenom pro Českou republiku, ale pro celý svět. Jednotlivé formy

¹ Commercial sexual exploitation of children.

² Znění 2. opčního protokolu na www.mvcr.cz/rs_atlantic/data/files/protokol.pdf

komerčního sexuálního zneužívání dítěte nejsou v našich zákonech striktně definovány jako celek, nicméně jeho dílčí projevy nacházejí své příslušné díky v našem trestním zákoně, podle kterých lze postupovat v trestně právním řízení (definice a vymezení uvádíme v úvodu na str. 10).

Prevenici násilí na dětech se v současné době v České republice věnuje pozornost v řadě dokumentů, z nichž lze uvést například Národní koncepci rodinné politiky, Koncepci péče o ohrožené děti a sociálně-právní ochranu dětí, Koncepci státní politiky pro oblast dětí a mládeže a také Národní plán boje proti obchodování s lidmi. Komerčním sexuálním zneužíváním dětí se Česká republika koncepčně zabývá od roku 2000 a v souladu s doporučením Stockholmského kongresu přijala již několik na sebe navazujících Plánů a Strategií boje proti komerčnímu sexuálnímu zneužívání dětí. Hlavním gestorem za koordinaci aktivit v oblasti komerčního sexuálního zneužívání dětí bylo Ministerstvo vnitra, v roce 2008 byla tato problematika zařazena do širšího kontextu násilí na dětech, přičemž hlavní gesce přešla na ministra vlády pro lidská práva a menšiny. V této souvislosti byla vypracována „Národní strategie prevence násilí na dětech na období 2008 – 2018, která je provázena příslušnými akčními plány, v nichž jsou naformulovány konkrétní úkoly a aktivity pro zainteresované orgány státní správy. Velmi zjednodušeně lze říci, že v těchto plánech jsou uvedeny soubory opatření, které vedou ke zdokonalení legislativních nástrojů, zlepšení osvěty a prevence, zvýšení efektivity stíhání osob, vytvoření předpokladů pro rychlejší identifikaci obětí i pachatelů, kteří se na komerčním sex. násilí na dětech podílí. Národní strategie prevence násilí na dětech (dále jen „Strategie“) je v souladu s doporučením Světové zprávy o násilí na dětech a má za cíl odstranění roztržičnosti primárně preventivních programů a přispět tak ke zvýšení jejich efektivity.

Termíny jako sexuální násilí na dětech, kriminální chování, pachatelé a jejich skutky nás směřují do oblasti sexuální kriminality, což je pojem užívaným vědci o chování. Některé kriminologické školy užívají vedle termínu sexuální kriminality také pojem mravnostní kriminality, který je širší. Literatura německé provenience pojmy sexuální a mravnostní trestné činnosti užívá víceméně promiscue. Anglosaská odborná literatura užívá má k dispozici termíny sex crimes, příp. sex-related crimes. Všem pojmům je společné to, že označují kriminální chování motivovaná sexuální potřebou. Kategorie sexuální kriminality vychází z kritéria motivace kriminálního chování a zahrnuje proto všechna lidská sexuální chování, která nejsou společností akceptovatelná. Rozhodně ale není kriminologickým ekvivalentem psychopatologického pojmu parafilie (porucha sexuální preference, dříve také sexuální

deviace). Ne všechny sexuální trestné činy jsou páčány sexuálními devianty. Tedy sexuálně deviantního chování se může dopustit i osoba, která není pedofilem, pak může jít o náhražkové sexuální chování u člověka v jehož sexuální sféře jsou různě silně vyjádřeny deviantní rysy. K sexuálně deviantnímu chování může dojít i bez jakékoliv sexuální motivace - na základě motivace sadistické nebo zistné. To znamená, že pouhý důkaz toho, že došlo k sexuálně deviantnímu chování (pohlavní zneužití, znásilnění nebo týrání sexuálního objektu) ještě automaticky neznamenaá důkaz o přítomnosti sexuální deviace (poruchy sexuální preference). Právě posouzení, zda k takovému, mnohdy kriminálnímu jednání, došlo v důsledku parafílie, nebo z jiných motivů, bývá součástí soudně-znaleckého zkoumání.

Předkládaná závěrečná zpráva je psycho-sociálně laděným komentářem k problematice kriminálního jednání - komerčního sexuálního zneužívání dětí – a k osobnosti pachatele tohoto jednání. V textu čtenář nenajde např. politicko-trestně právní pohled na komerční sexuální zneužívání dětí, či kompletní shrnutí všech deklarací, závazných pokynů, opčních protokolů a vzhledem k cíli a předmětu výzkumu zde nejsou zahrnuty kapitoly věnující se obětem nebo přijatým opatřením. V této souvislosti uvádíme v textu řadu odkazů na literaturu, kde je možné podrobnosti dohledat. Studie je určena pro zainteresované subjekty, odborníky pohybující se v systému trestně-právního prostředí, kde se s touto variantou kriminálního chování je možné setkat, případně i pro odborníky z řad pomáhajících profesí, kteří se primárně orientují na pomoc obětem.

Úvodní část textu tvoří teoretický vstup do problematiky komerčního zneužití dětí, který je doplněn oficiálně dostupnými údaji o trestných činem a počtech pachatelů. V dalších kapitolách jsme se pokusili představit jednotlivé formy komerčního zneužití (dětskou prostituci, dětskou pornografii a obchod s dětmi), ke kterým jsou pro ilustraci připojeny ukázky z rozsudků a usnesení konkrétních případů. V poslední (empirické) části přinášíme zjištění z terénního šetření, které bylo zaměřeno na zmapování osobnostních charakteristik pachatele komerčního sexuálního zneužití dětí. V přílohách jsou uvedeny skutkové podstaty trestných činů, které byly v rámci výzkumu vybrány jako komerční sexuální zneužívání dětí a přehled trestných činů ve znění nového trestního zákoníku, který vstoupí v účinnost od ledna 2010.

1.1. Předmět výzkumného šetření

Zaměření výzkumného šetření bylo určeno Plánem úkolů boje proti komerčnímu sexuálnímu zneužívání dětí na období 2006 - 2008³, konkrétně zněním úkolu - bod č. 8: „**Připravit a iniciovat výzkumy zaměřené na typologii obětí a pachatelů.**“

Předmětem naší studie tedy bylo:

- komerční sexuální zneužívání dětí
- pachatel komerčního sexuálního zneužívání dětí

1.2. Cíle výzkumu

Jako hlavní cíle výzkumu jsme si stanovili:

- zmapovat problematiku komerčního sexuálního zneužívání dětí v ČR s využitím oficiálních statistických údajů (jako vědomostní - teoretická základna problematiky)
- vymežit jednotlivé kategorie pachatelů komerčního sexuálního zneužívání dětí dle zahraničních odborných výstupů
- shromáždit a analyzovat (dostupné) materiály využívané při klasifikaci pachatelů komerčního sexuálního zneužívání dětí

1.3. Metodologie a průběh řešení.

V této krátké kapitole se věnujeme vymezení některých pojmů, které jsou v práci použity a přehledu metod a technik, díky kterým byl výzkum realizován.

³ <http://web.mvcr.cz/archiv2008/dokument/2006/komercni06.pdf>

1.3.1. Vymezení dílčích pojmů

Komerční sexuální zneužívání dětí (v textu používáme zkratku CSEC) bylo pro potřeby studie vymezeno v souladu s mezinárodně platnou definicí přijatou na tzv. Stockholmském kongresu v roce 1996 jako „Použití dítěte pro sexuální účely výměnou za peníze nebo za odměnu v naturálních mezi dítětem, zákazníkem, prostředníkem nebo agentem, a jinými, kdo vydělávají na obchodu s dětmi pro tyto účely“. Jde o "každé užití dětí pro sexuální účely za finanční či jinou odměnu". Za komerční sexuální zneužívání dětí jsou podle této definice považovány: dětská prostituce, dětská pornografie a obchodování s dětmi za účelem sexuálního zneužití. Komerční zneužívání, vykořisťování, využití nebo komerční exploatace jsou v této práci užívány jako synonyma. Český trestní zákon (tr.z.) pojem komerčního sexuálního zneužívání neobsahuje, charakter kriminální jednání lze podchytit v rámci následujících skutkových podstat (znění jednotlivých trestných činů uvedeno v Příloze č. 2, str. 125).

Dětská prostituce je využívání dětí při sexuálních aktivitách za úplatu nebo za poskytnutí jiného plnění (blíže kapitola na str. 69) Odpovídající §§ v našem trestním zákoně (název uvedený závorce u některých skutkových podstat je upraven):

- § 217a tr.z. (svádění k pohlavnímu styku), v platnosti od 1.1.2004
- § 204 odst. 3 písm. c) tr.z., § 204 odst. 4 tr.z. (kuplířství - dítě)
- § 217 odst. 3 písm. d) tr.z. (ohrožování výchovy mládeže a „značný prospěch“)

Obchodování s dětmi je jakákoliv transakce, na jejímž základě je dítě předáno jednou osobou nebo skupinou osob jiné osobě nebo skupině osob, a to za úplatu nebo za poskytnutí jiného plnění (viz str. 58)

Pod obchodování s dětmi lze zahrnout následující skutkové podstaty:

- § 216a tr.z. (obchodování s dětmi)
- § 216 odst. 2 písm. a) tr.z. (únos dítěte a „majetkový prospěch“)
- § 232a odst. 1 tr.z. (obchodování s lidmi a obět' dítě) platné od 22.10.2004; příp. Obchodování se ženami platný do 30.6.2002 (§246 odst. 2 písm. b) tr.z.); trestný čin Obchodování s lidmi za účelem pohlavního styku (dle §246 odst. 2 písm. c) tr.z.), který byl v platnosti od 1.7.2002 do 21.10.2004

Dětská pornografie je jakékoliv znázornění dítěte účastnícího se skutečné nebo předstírané explicitní sexuální aktivity, ať už je toto zobrazení provedeno jakýmkoliv způsobem, a rovněž tak jakékoliv vyobrazení sexuálních orgánů dítěte určené primárně k sexuálnímu účelům (viz. str. 40).

Mezi trestné činy spojené s dětskou pornografií jsme považovali následující:

- § 205a tr.z. (přechovávání dětské pornografie), v platnosti od 1.12.2007
- § 205b tr.z. (zneužití dítěte k výrobě pornografie), v platnosti od 1.12.2007
- § 205 odst. 1 písm. a) tr.z. (šíření pornografie zobrazující dítě), v platnosti od 1.12.2007, příp. § 205 odst. 2 písm. a) tr.z. (ohrožování mravnosti) v platnosti do 30.11.2007

Pachatel komerčního sexuálního zneužívání je v našem výzkumu osoba, u které byl soudem vyplněn a odeslán statistický trestní list s indikací „odsouzený skutek“, „souhrnný trest“ a z kriminologického pohledu jsme nakonec zařadili i osoby u kterých bylo v této kolonce zapsáno „zastavený skutek“ (blíže viz informace o výzkumném souboru na str. 15) a zároveň byl u nich v tabulce indikací uveden paragraf svědčící o komerčním sexuálním zneužívání dětí (viz paragrafy výše uvedené). Sledované období – rok odeslání statistického listu - 2005 až 2009 (k 30.6.). Používáme pak označení „pachatel dětské pornografie“, „pachatel obchodu s dětmi“ a „pachatel dětské prostituce“.

Dítě - osoba mladší osmnácti let

1.3.2. Metody a techniky výzkumu

Realizované výzkumné šetření bylo explorační, tedy zaměřené na popis a orientaci v problematice (kvantitativní mapující výzkum), nikoli na testování hypotéz. Těžištěm výzkumného plánu byla deskripce jevů. Výzkumné projekty tohoto typu bývají někdy označovány jako mapující výzkumy, terénní studie, systematická pozorování, příp. „sample surveys“ („vzorkové přehledy“)

Ve výzkumu jsme využili následující metody a techniky:

- Poznatky z odborných publikací, materiálů a pramenů zabývají komerčním sexuálním zneužíváním dětí (CSEC). V této oblasti se jednalo o analýzu informací z příslušných vládních

a resortních dokumentů, internetové vyhledávání relevantních zpráv a publikací, elektronické databáze apod.

- Analýza údajů ze Statistického trestního listu pro soudy a státní zastupitelství (CSLAV – Centrální statistické listy a výkaznictví je informační/evidenční systém Ministerstva spravedlnosti pro centrální zpracování statistických listů).
- Analýza soudních trestních spisů - zejména dokumenty: soudně-znalecké posudky, rozsudky, obžaloby, opisy rejstříku trestů.
- Statistika - sběr a analýza statistických údajů resortu Ministerstva spravedlnosti, Vězeňské služby, Policie ČR (Policejní prezidium Ministerstva vnitra)
- Techniky popisné statistiky (statistické nástroje operačního systému Microsoft Excel, Microsoft Access)
- Standardizované psychodiagnostické testy zaměřené na osobnost (MMPI-2⁴, PSSI⁵). Stručné informace o jednotlivých testových metodách jsou uvedeny v úvodu příslušných kapitol v empirické části této zprávy.
- Záznamový arch k provedení výzkumu – sestavený pro potřeby výzkumného šetření (sledované proměnné u pachatele)

1.3.3. Průběh řešení úkolu

Řešení výzkumného úkolu proběhlo v následujících etapách. V druhé polovině roku 2007 byl zpracován a odoponován projekt výzkumu.

1) V průběhu let 2008-2009 probíhal výběr osob – pachatelů komerčního sexuálního zneužívání dětí- do základního souboru. Primárním zdrojem údajů o pachatelích pro nás byly Statistické trestní listy pro soudy, které jsou vyhotoveny po právní moci rozhodnutí a to o každé osobě samostatně v případech, je-li soud povinen trestní list odeslat. Trestní listy byly odeslány v letech 2005-2009⁶. Jako kritérium pro zařazení do souboru pachatelů komerčního sexuálního vykořisťování dětí jsme v informačním systému CSLAV zadali do položky/sloupce „paragraf“ (námi vybrané trestné činy uvedeny v přehledu v kapitole viz.str. 10). Zároveň

⁴ Hathaway, S.R., McKinley, J.C.: Minnesota Multiphasic Personality Inventory – 2 (MMPI-2). Testcentrum, Praha 2002

⁵ Kuhl, J., Kazén, M.: PSSI – Inventář stylů osobnosti a poruch osobnosti. Testcentrum, Praha 2002

⁶ K 30.6.2009.

v položce/sloupci „IN“ (indikace způsobu pravomocného rozhodnutí pro ustanovení § uvedené v položce „Paragraf“) jsme zvolili variantu „odsouzený skutek“ nebo „souhrnný trest“.

2) U takto vybraných osob/soudem odeslaných statistických trestních listů (SL-T) jsme následně vyhledali i příslušné Statistické listy trestní pro státní zastupitelství, které obsahují některé proměnné k osobě nezahrnuté v SL-T pro soudy (např. „dosažené vzdělání“); opět s využitím informačního systému CSLAV.

3) U příslušných okresních a krajských soudů bylo zažádáno o trestní spisy k případům a osobám dle výše uvedeného výběru (podle spisových značek získaných ze SL-T); z jednotlivých spisů probíhal sběr proměnných (vytvořen záznamový arch pro potřeby výzkumu).

4) Generální ředitelství Vězeňské služby jsme oslovili se žádostí o statistické sestavy vězňených osob dle námi vybraných §§ a odstavců. Nestandardní sestava dat byla po menších technických komplikacích k dispozici, v omezeném rozsahu. Obsahovala 96 vězňených osob, které splňovaly parametr „komerčního krimi chování vůči dětem“. Tento soubor představoval výzkumný soubor pro terénní šetření.

5) Terénní šetření realizováno na souboru uvězněných pachatelů komerčního sexuálního zneužívání dětí; realizace od prosince 2008 do března 2009. V součinnosti s Psychologickým pracovištěm Generálního ředitelství vězeňské služby jsme oslovili psychology v jednotlivých věznicích se žádostí o spolupráci. Byl jim zaslán: seznam vybraných osob – viz výše). Většinou se jednalo o jednoho až dva vězněné pachatele na jednu věznici. Dále byly psychologům ve věznici zaslány dotazníkové metody (MMPI-2 a PSSI), záznamový arch, formulář pro respondenta obsahující tzv. „Informovaný souhlas s psychologickým vyšetřením pro potřeby výzkumu“. Administraci dotazníků realizovali psychologové ve věznicích, vyplněné záznamové archy psychodiagnostických technik nám pak obratem zaslali. Použití zvolených dotazníkových metod je vhodné jak pro individuální, tak skupinovou práci - je v souladu s doporučeními udávanými v manuálech testů a volba způsobu administrace byla v kompetenci psychologa. Výběr metod, následné vyhodnocení použitých technik a interpretace získaných dat bylo realizováno řešitelkou výzkumu (psycholog). Od oslovených 96 pachatelů se výzkumnému psychologickému vyšetření podrobilo 38 osob; validní testové protokoly získány od 31 osob (32%).

6) V druhé polovině roku 2009 probíhala analýza údajů z trestních spisů, vyhodnocení a interpretace psychodiagnostických metod z terénního šetření a statistická analýza dat. Byla zpracována závěrečná zpráva z výzkumu.

Průběžně po celou dobu realizace výzkumu byla shromažďována a excerpována odborná kriminologická a forenzně psychologická literatura, která byla základem pro teoretickou část této zprávy.

1.3.4. Limity spojené s realizací výzkumného úkolu

Níže uvedená omezení mohou sloužit i jako určitá doporučení.

- Trestní spisy soudu. Při získávání trestních spisů od soudů se v některých případech objevily obtíže v dostupnosti (např. spis odeslán jinému soudu apod.), nebylo tedy možné analyzovat údaje z celého základního souboru. Vzhledem k povaze sledovaných proměnných (např. socio-demografické a osobnostní charakteristiky pachatele) nebyly všechny sledované proměnné v trestním spise k dispozici (zejm. pokud nebyl ve věci vypracován znalecký posudek psychiatricko-psychologický, příp. sexuologický).

- Data v systému CSLAV (Informační systém pro centrální zpracování statistických listů) a obtížnost vyhledávání dat dle požadovaných kritérií v informačním systému Vězeňské služby ČR. U některých statistických trestních listů (pro soudy) v systému CSLAV byly zjištěny nepřesnosti v evidenci. Při analýze konkrétních trestních spisů, které byly na základě výběru identifikovány v systému CSLAV podle námi zadaného § kritéria jako případy komerčního sexuálního zneužívání, jsme při studiu spisu zjistili, že v evidenci CSLAV je sice uvedeno, že se tento spis týká odsouzení dle § 205b tr.z. (zneužití dítěte k výrobě pornografie), ale velmi často se jednalo o kriminální chování dle § 250b tr.z. (úvěrový podvod). Např. v roce 2008 je uvedeno 20 trestných činů - § 205b tr.z., ale pouze ve dvou případech jde o „zneužití dítěte k výrobě pornografie“, zbytek spadá do „finanční oblasti“, tedy §250b tr.z. Tyto čísla se pak objevují i v oficiálních výstupních sestavách Ministerstva spravedlnosti(!).

Obdobné nepřesnosti byly zjištěny při analýze trestních spisů, kde mělo jít o kriminální jednání odpovídající § 217 odst. 3 písm. d) tr.z. („Kdo vydá, byť i z nedbalosti, osobu mladší než osmnáct let nebezpečí zpusnutí...a získal-li takovým činem značný prospěch“ - viz. znění § 217 tr.z. uvedeno v Příloze č. 2). Při procházení trestního spisu bylo ale zjištěno, že se jedná § 217 odst. 3 písm. b) tr.z.; což bylo z hlediska zaměření a podmínek pro výběr osob-pachatelů komerčního sexuálního zneužívání, poměrně zavádějící (§ 217 odst. 3 písm. b) tr.z.: „...pokračuje-li v páčání takového činu po delší dobu“).

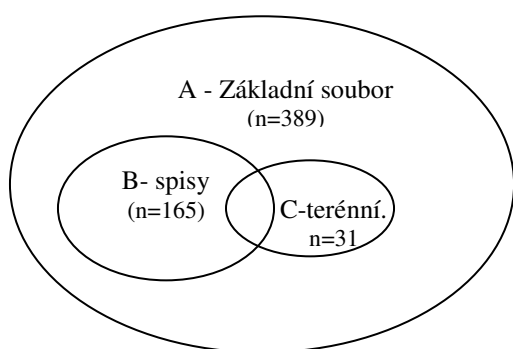
Při ztotožnění byly takové disproporce (číslo odstavce, písmene příp. číslice §) zjištěny u 158 osob vyhledaných v systému CSLAV (ve skutečnosti se jednalo o osoby, které byly odsouzeny za skutek, který neodpovídal komerčnímu sexuálnímu zneužívání dětí).

- Malá návratnost dotazníků při terénním šetření (psychodiagnostika). Z oslovených věznic, které jsme požádali s vědomím Generálního ředitelství vězeňské služby o spolupráci, se nám ozvalo 21 věznic (z 28 oslovených věznic) a 17 z nich nám předalo sejmuté dotazníky (od jednoho až pěti odsouzených na věznici). Osoby zařazené do výzkumného souboru (vězněné osoby v souvislosti s komerčním sexuálním zneužíváním dětí), které byly požádány o spolupráci při výzkumu, byly informovány o účelu psychodiagnostiky pro potřeby výzkumu (podepsaný informovaný souhlas respondenta). Ne všechny osoby vybrané do výzkumného souboru byly ochotny spolupracovat a ne všechny byly takové kooperace schopny (jazykové kompetence, porozumění a chápání textu). Dalším dílčím problémem byla v některých případech snaha jevit se v lepším světle, v jiných tendence k agravaci či simulaci potíží. Některé protokoly byly z následného zpracování vyřazeny (nebyly validním zdroje informací). Konečná velikost výzkumného souboru se zredukovala na 31 osob (z původně vybraných 96 osob). Navíc některá data získaná psychologickými testy se ukázala jako málo validní, proto

byla z analýzy vypuštěna. Z toho důvodu v empirické části u interpretace dat není velikost souboru stejná.

1.4. Výzkumný soubor

Základní soubor (viz. A v obr. č. 1) v naší studii představují osoby, které byly v průběhu ledna 2005 do června 2009 odsouzeny za trestný čin/skutek, který patří do okruhu kriminálního jednání - komerčního sexuálního zneužívání dětí (viz. vymezení pojmů str. 10). Kritériem pro zařazení do základní skupiny - pachatelé komerčního sexuálního zneužívání dětí v ČR - bylo, že na osobu byl odeslán statistický trestní list s údajem o odsouzeném skutku, souhrnné trestu, případně zastaveném skutku⁷ = osoba se dopustila trestného činu (příslušný paragraf odpovídající „komerčnímu sexuálnímu zneužívání dětí“ viz. vymezení pojmů str. 10). Základní soubor (A) představuje 100% pachatelů komerčního sexuálního zneužívání v ČR, jejichž

kriminálního chování bylo v letech 2005-2009 zaevidováno v informačním systému soudů (CSLAV - Informační systém pro centrální zpracování statistických listů). Přinášíme základní informace, které jsou o těchto osobách dostupné ze statistických trestních listů. V této skupině bylo celkem 389 osob.

Obr. 1: Výzkumný soubor - schéma

V dalších analýzách jsme ze základního souboru (A) vyčlenily dva výzkumné podsoubory pro potřeby podrobnějších analýz. Počet osob, které byly ze základní skupiny přiřazeny k výzkumnému souboru, byl zvolen od dostupnosti dat (viz Limity str. 14) – byl vytěžen trestní spis. U tohoto výzkumného vzorku, kde byly analyzovány trestní spisy (viz. B v obr. č. 1), jsme pracovali s údaji o 165 pachatelích; u některých sledovaných proměnných (např. vzdělání, zaměstnání apod.) však nebyl údaj ze spisu „získatelný“ (v tabulkách – viz kapitoly str. 91- je tato skutečnost označena jako „nedostupná informace“, aby celkový součet byl 165 osob).

⁷ Zastavení trestního stíhání podle §223 tr.ř. a §227 tr.ř. v návaznosti na §11 odst. 1 tr.ř. (znění § uvedeno na konci Přílohy č.2), jednalo se o případy, kdy bylo řízení zastaveno pro amnestii, promlčení nebo proti osobě, která zemřela; nešlo o zproštěné skutky.

U třetí výzkumné podskupiny (viz. **C** v obr. č. 1) – pachatelé komerčního sexuálního zneužívání dětí ve výkonu trestu odnětí svobody - bylo realizováno terénní šetření (psychodiagnostika) a soubor nakonec (po vyřazení nevalidních testových protokolů) obsáhl 31 osob.

2. TEORETICKÁ ČÁST

Komerční sexuální zneužití dítěte (Commercial sexual exploitation of child - CSEC) nelze striktně oddělovat od problematiky týrání, zneužívání a zanedbávání dětí (Child Abused and Neglected - CAN) a sexuálního zneužívání dětí v jeho nekomerčních formách (Child Sexual Abuse - CSA). Dělení je zde spíše didaktické povahy a má být pomůckou pro jejich adekvátní uchopení a řešení, nikoli základem či zdůvodněním snahy řešit je jako jevy oddělené (o čemž svědčí i současná podoba Strategie boje proti násilí na dětech na 2008-2018, která obsahuje již všechny podoby násilí).

2.1. Týrání, zneužívání a zanedbávání dětí (CAN)

V polovině dvacátého století si rentgenologové, ortopedové a chirurgové začali všímat závažných somatických poškození dětí způsobených zjevně jinak než nahodilým úrazovým dějem – tedy záměrně. Taková poškození (zlomeniny, popáleniny, různé rány, krvácení nejrůznějšího druhu) nazvali „neúrazovými zraněními“. Šetření nejčastěji odhalila původce tohoto úmyslného ubližování dítěti – na tehdejší dobu až překvapivě – někoho ze členů rodiny. Američan Kempe pak v roce 1962, na základě rozsáhlého výzkumu dětí zasažených takovými zraněními, nazval tento jev „syndromem bitého či týraného dítěte“. To vyústilo v nový, širší pojem Child Abuse, čili zneužití dítěte. Poznání pasivního psychického a emocionálního týrání pak významně přispělo k formulaci druhé části CAN – tj. zanedbávání dítěte (Child Neglect) v bezprostřední návaznosti na pasivní formy tělesného týrání. U nás se problematikou týrání dítěte od počátku 70. let zabýval např. Dunovský⁸.

Týrání, zneužívání a zanedbávání dětí je v současnosti obecně souhrnně označováno anglosaskou zkratkou CAN⁹ (*Child Abuse and Neglect*), kterou lze definovat jako soubor „nepříznivých příznaků v nejrůznějších oblastech stavu, vývoje dítěte i jeho postavení ve společnosti, v rodině především. Je výsledkem převážně úmyslného ubližování dítěti, způsobeného nebo působeného nejčastěji jeho nejbližšími vychovateli, hlavně rodiči. Jejich nejvyhraněnější podobou je úplné zahubení dítěte. Současně však zdaleka nejde jenom o jednostranný akt ze strany jejich původce či pachatele, ale o zvláštní interakci všech zúčastněných osob“.¹⁰

CAN označuje poškození fyzického, psychického nebo sociálního stavu a vývoje dítěte, které vzniká v důsledku jakéhokoli nenáhodného jednání rodičů nebo jiné dospělé osoby a které je v dané společnosti a kultuře hodnoceno jako nepřijatelné. Společným jmenovatelem je ubližování dítěti a vztahuje se na všechny základní formy ohrožení dítěte prostředím. V české terminologii byla úmyslně ponechána tři základní označení, zdůrazňující na prvním místě týrání spojené bezprostředně především s užitím síly vůči dítěti. Termín zneužití se v našem chápání váže spíše na pohlavní zneužití, kde mnohdy ani bezprostřední násilí nemusí hrát hlavní roli. Pojem zanedbávání se pak v podstatě kryje s anglickou terminologií „*neglect*“ (naše zkratka odpovídající anglické CAN by tedy zněla TZZ, tj. týrání, zanedbávání, zneužívání.)

⁸ Dunovský, J., Dytrych, Z., Matějček, Z.: Týrané, zneužívané a zanedbané dítě. Grada, Praha 1998.

⁹ CAN je jakákoli nenáhodná, vědomá či nevědomá aktivita (neaktivita) rodiče, vychovatele nebo jiné osoby vůči dítěti, jež je v dané společnosti nepřijatelná nebo odmítaná a jež poškozuje tělesný, duševní i společenský stav a vývoj dítěte, popřípadě způsobuje smrt. In: Dunovský, J.: Současný stav problematiky CAN v ČR. Sborník I. národní konference k problematice týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte.

¹⁰ Weiss, P. : Sexuální zneužívání – pachatelé a oběti. Grada, Praha 2000

V praxi bývá někdy užíván termín „syndrom týraného dítěte“, který je pojmem užším, vztahujícím se pouze na dítě samotné. Takové vymezení je (nejen z medicínského hlediska) svým způsobem zavádějící, protože varianty i projevy ohrožení dítěte jeho prostředím jsou velmi rozmanité a nelze zcela přesně vydefinovat ani popsat žádný ucelený soubor příznaků – tedy syndrom - jak je to jinak obvyklé při popisu různých lékařských syndromů.¹¹

Zdravotnická komise Rady Evropy členským státům doporučila členit a evidovat problematiku CAN do následujících podskupin: a) tělesné týrání, b) psychické týrání (ponižování nebo citové vydírání), c) zanedbávání (tzv. pasivní týrání), d) pohlavní zneužívání (CSA), e) podávání alkoholu, drog a svévolné podávání utišujících nebo naopak povzbuzujících léků, f) systémové-institucionální týrání (školskými, zdravotnickými zařízeními, orgány státní správy, soudy apod.; ochranu práv dětí, kterou je možno označit jako systémovou, má v ČR v kompetenci ombudsman, a to zatím v zařízeních, kde se vykonává ochranná a ústavní výchova). Výše uvedené formy CAN a jim odpovídající skutkové podstaty trestných činů, jak je vymezuje náš trestní zákon, však nelze srovnávat. Např. systémové týrání u nás není kriminalizováno a další podoby syndromu CAN mohou zahrnovat i několik skutkových podstat trestných činů podle našeho trestního zákona. (např. jako týrání svěřené osoby podle §215 tr.z., ohrožování výchovy mládeže podle § 217 tr.z. nebo trestný čin útisku podle §237 tr.z.¹²

2.2. Sexuální zneužívání dítěte (CSA)

Předpokladem správného pochopení problému sexuálního zneužívání dětí je i v tomto případě jeho vymezení. V průběhu minulých desetiletí vznikla celá řada definic, které se snažily co nejobsažněji a nejuvěstižněji formulovat podstatu sexuálního zneužívání dětí. Zatím nejširší definici předložila Rady Evropy v červnu 1992, která považuje „Sexuální zneužití dítěte za nepatřičné vystavení dítěte sexuálnímu kontaktu, činnosti či chování. Zahrnuje jakékoliv sexuální dotýkání, styk či vykořisťování kýmkoliv, komu bylo dítě svěřeno do péče, anebo kýmkoliv, kdo se s dítětem dostane do nějakého styku. Takovou osobou může být rodič, příbuzný, přítel, odborný či dobrovolný pracovník či cizí osoba“.¹³

Sexuální zneužití lze dělit na zneužití bez kontaktu a s kontaktem. Bezkontaktní zneužití zahrnuje například setkání s exhibicionistou a zapojení do sexuální aktivity (např. sledování pornografického materiálu) bez tělesného kontaktu. Kontaktní zneužití označuje chování zahrnující tělesný kontakt, včetně laskání prsou, genitálií, pohlavní, orální nebo anální styk. Dále je důležité, zda ke zneužití došlo pouze jednou nebo opakovaně, zda zneužívání trvá několik let, zda se jedná o jednoho či více dospělých, kteří dítě sexuálně zneužívají a jaký je vztah dítěte k dospělému (zda je pachatelem rodič, starší sourozenec, pedagog nebo úplně neznámý člověk)¹⁴.

Pohlavní zneužívání (§242 tr.z.) je naším trestním zákonem vymezeno jako soubor sexuálních chování směřujících vůči nezletilým dětem. Zvláštním druhem pohlavního zneužívání jsou sexuální chování zaměřená na osoby v závislém postavení na pachateli (§ 243 tr.z.). Komentář k tr.z. k tomu uvádí: „Za jiný způsob pohlavního zneužití (kromě vykonání soulože) jsou důvodně považovány toliko intenzivnější zásahy do pohlavní sféry poškozených,

¹¹ Krejčířová, D.: Týrání, zneužívání a zanedbávání dětí. In: kolektiv autorů: Syndrom CAN a způsob péče o rodinný systém. IREAS, Praha 2007, p. 9

¹² Zoubková, I.: Kriminalita páchaná na mládeži. Kriminalistika, č.2, MV ČR Praha 2001

¹³ Cit. podle: Dunovský, J., Dytrych, Z., Matějček, Z.: Týrané, zneužívané a zanedbané dítě. Grada, Praha 1998.

¹⁴ Halfarová, H.: Sexuální zneužívání dětí a jeho následky. Rizikové chování dospívajících a jeho prevence, 3. odborný seminář, SZÚ 9.-11.9.2002

jako např. orální pohlavní styk, ale i ohmatávání na prsou nebo pohlavních orgánů“. Z kriminologického a forenzně psychologického hlediska lze z „klasického“ pohlavního zneužívání vyčlenit dále ještě zneužívání vlastního dítěte, tzv. incest, příp. nevlastního dítěte (pseudoinces).

Následky sexuálního zneužívání dětí jsou široké a zpočátku byly spojovány zejména se sexuální dysfunkcí v dospělosti, s výskytem deprese a sníženým sebehodnocením jedince. Intrapsychickou reprezentaci sexuálního zneužívání dětí popsali na modelu čtyř traumatogenních dynamik Finkelhor a Browneová¹⁵ Prvním je pocit *bezmocnosti* (powerlessness), který doprovázejí nepříjemné pocity vyplývající z neustálého narušování tělesné integrity dítěte, ze selhání veškerých obranných mechanismů a z nedůvěry dítěte vůči nejbližším osobám. Pociť *stigmatizace* znamená, že dítě je přesvědčeno o vlastní špinavosti, špatnosti a vině. Opakovaný *zážitek zrady* (betrayal) od osoby, které dítě bezvýhradně věřilo, což způsobí, že přestane věřit dalším dospělým a ztráta základní důvěry poznamená děti často na celý život. Příčinou *traumatizace sexualizace* dítěte je předčasná sexuální stimulace dítěte dospělým. Dětské tělo fyziologicky reaguje na tuto stimulaci a dochází k pocitu sexuálního napětí a potřebě sexuálního vybití. Dítě se pohybuje v začarovaném kruhu příjemných pocitů a následných výčitek a pocitů hanby. Všechny tyto traumatogenní dynamiky se projevují i na dlouhodobé úrovni především v oblasti sexuální identity, sociální role a vzorců sociálního chování oběti. K následkům sex. traumatizace v dětství se vyjadřuje také Bentovim¹⁶ a popisuje je jako proces, na jehož počátku stojí bezmocnost. Dítě se proti pocitům bezmoci brání agresivním chováním -sexuálně zneužití chlapci ubližují mladším a slabším dětem – tzv. externalizují pocity, a dívky, které byly sex. zneužité mají sklon „ubližovat spíše sobě“ – internalizují (obviňují se, , brání se disociací mysli a jsou zranitelnější proti dalšímu zneužití).

¹⁵ Finkelhor, D., Browne, A: The traumatic impact of child sexual abuse: A conceptualization. American Journal of Orthopsychiatry, 55 (4), 1985, pp. 530-541

¹⁶ Bentovim, A.: Týrání a sexuální zneužívání v rodinách. Grada, Praha 1998

2.3. Komerční sexuální zneužívání dětí (CSEC)

Komerční sexuální zneužití dětí je závažné porušení lidských a dětských práv a ke kriminálnímu jednání proti dětem (a jejich právům) dochází přes obchodní transakci. Velmi zjednodušeně se tím rozumí zneužití dítěte se sexuálním podtextem, které je zcela nebo alespoň zčásti motivováno finančním či jiným materiálním důvodem. V každém případě platí, že zneuživatel (vykořisťovatel) porušuje takovým jednáním základní práva, důstojnost, autonomii, fyzické i duševní blaho dítěte.

Sexuální zneužití se stává sexuální exploatací, když druhá stranou má prospěch/benefit, zisk nebo „služba za službu“, prostřednictvím sexuální aktivity, která zahrnuje dítě. Faktor „odměny“ tak odlišuje komerční sexuální zneužívání dítěte od pohlavního/sexuálního zneužívání dítěte, kde patrně komerční zisk chybí. Rozdíly příp. podobnosti můžeme hledat např. ve způsobu iniciace sexuálního zneužití, v navození syndromu dětského přizpůsobení se (znectlivění jako forma obrany dítěte) sexuálnímu zneužití nebo naopak v přítomnosti pozitivní satisfakci dítěte, v postoji dítěte k situaci a „zpracování“ této zkušenosti či v sociální opoře a ocenění, které se dítěti dostává.

U obětí sexuálního a komerčně sex. zneužití je možné detekovat odlišné identifikační znaky. Delaneyová¹⁷ uvádí, že sexuálně zneužitá dítě se cítí bezmocné, své emoce zatajuje i před nejbližším okolím, dostává se mu sociální podpory ze strany komunity (sociálního okolí), většinou nedisponuje vlastními finančními prostředky, stydí se, „nemá situaci pod kontrolou“, je v evidenci systému školství a zdravotnictví. Oproti tomu komerčně sexuálně zneužitá dítě disponuje určitou mocí, vyjadřuje svoje emoce, před kamarády nemá tajemství, v jeho bezprostředním okolí se hodnotí komerční sex. využití jako „dobrá zkušenost“, je zde negativní postoj ze strany komunity, mívá k vlastní potřebě fin. prostředky, chodí dobře oblečené, nestydí se (dělá mu dobře uvádět okolí i do rozpaků), bývá mimo systém zdravotní péče (pediatrické prohlídky).

2.3.1. Vymezení pojmu

Mezinárodně uznávaná definice vychází ze závěrů a usnesení přednesených na Světových kongresech proti komerčnímu sex. zneužívání (na konci roku 2008 proběhl zatím poslední). Jde o výměnu/směnu ze které jedna nebo více stran získá prospěch (peníze, zboží nebo úplatu v „naturáliích“). Rozhodné kritérium, které profiluje sexuální zneužívání jako komerční, je v přidání zjištěného motivu k sexuálnímu zneužívání.

Anglický výraz *exploitation* by v českém překladu znamenalo vykořisťování, využívání, exploatace nebo ekonomické zužitkování; jako zneužití závislosti jiného k získání jakéhokoli neoprávněného prospěchu z jeho činnosti. V našich podmínkách se odborníci spíše kloní k používání termínu „zneužívání“ (tedy obdoba angl. termínu *abuse*).

Definice a porozumění komerčnímu sexuálnímu zneužívání dětí, a jeho formám, se v posledních letech rozvinula v souladu s větší analýzou a nově získanými znalostmi. Komerční sexuální zneužití je stále více nahlíženo komplexněji - například jako je otázka „dětských sňatků“ nebo dětské nucené práce. Fenomén CSEC je komplexní a pokusy zúžit jeho definici směrem k jádrovým atributům by neměly mít za následek opomíjení všech specifik a podstatných faktorů, které jsou zde ve hře. Například, deskriptivní termín „komerční sexuální vykořisťování“ automaticky lidem neimplikuje „násilí“, které v praxi patří mezi klíčové jevy. Podobně zaměření na děti jako oběti vykořisťování, může nedopatřením posunout pozornost od pachatelů k obětem. Použití termínu komerčního sexuálního vykořisťování dětí by mělo být

¹⁷ Delaney, C.: Psychosociální rehabilitácia detí vystavených komerčnému sexuálnemu vykořisťovaniu. F.E.Stiftung, Praha 2002.

vždy vysvětlené v kontextu a souvislostech (dětské pornografie, obchodu apod.). Objevuje se i tendence pohlížet na takové transakce jako tzv. „dobrovolné“, protože byl vysloven souhlas dítěte (přibližuje se na případech, kdy sexuální vykořisťování nastává výměnou za ochranu, ubytování nebo je dítěti umožněn přístup k možnosti vyššího vzdělání).

Ze Stanoviska Evropského hospodářského a sociálního výboru¹⁸ vyplývá, že pod problematikou nazvanou „sexuální vykořisťování dětí s komerčním prvkem“ spadá: nákup a prodej dětí za účelem prostituce, organizované sexuální zneužití dětí související s pedofilními¹⁹ „zákazníky“, výrobu obrazového materiálu spojené se zneužíváním dětí a další formy pornografie týkající se dětí.

Trestné činy týkající se **sexuálního vykořisťování dětí** zahrnují:

- a) donucování dítěte k prostituci nebo k účasti na pornografických dílech nebo kořistění prostřednictvím dítěte nebo jiné vykořisťování dítěte k takovým účelům;
- b) najímání dítěte k prostituci nebo k účasti na pornografických dílech;
- c) provádění sexuálních praktik s dítětem, pokud
 - je k nim použito nátlaku, síly nebo pohrůzek;
 - je dítěti za jeho účast na sexuálních praktikách placeno nebo mu jsou poskytovány jiné odměny nebo výhody nebo
 - dochází ke zneužití uznávaného postavení důvěry, nadřízenosti nebo vlivu nad dítětem.

Formy násilí, které představují **komerční sexuální vykořisťování dětí**, jsou: **dětská sexuální turistika, dětská prostituce, dětská pornografie, obchodování s dětmi pro sexuální využití, prodej dětí k adopci nebo z důvodu „sňatku“ – dětské a vynucené sňatky, prodej dětí k nucené práci, pro transplantaci orgánů** apod. Také lze říci, že dětská prostituce je spjata s obchodováním s dětmi pro sexuální účely a dětskou pornografií, dětská sexuální turistika spadá do obecnější kategorie prostituce.

2.3.2. Příčiny rozmachu komerčního sexuálního zneužívání dětí

Mezi důvody, které jsou uváděny jako „zdroj“ expanze komerčního sexuálního zneužívání dětí (CSEC) patří výraznější a striktnější rozdělení světa na ekonomicky prosperující země a rozvojové státy, v rozvoji ekonomické migrace, ve zvýšení poptávky po mezinárodních adoptcích a jejich zneužívání pro obchod s lidmi, v agresivních formách nabídky, k níž jsou využívány nejrůznější mediální prostředky, včetně Internetu, který tak napomohl vytvořit z komerčního sexuálního zneužívání dětí globální záležitost.

V následujících bodech jsme se pokusili uvést některá konstatování nebo vysvětlení, která se objevují v odborných studiích ve vztahu ke komerčnímu zneužití dětí.

- Dětská prostituce a obchod s dětmi v sexuálním průmyslu existuje v komunitách, kde je velká koncentrace mladých lidí „na ulici“²⁰

¹⁸ SOC/317- Ochrana dětí před cestujícími sexuálními delikventy. červenec Brusel 2009

¹⁹ Pozn.: tento termín je užít v citovaném dokumentu, ale podle nás nemusí jít vždy o jedince s diagnózou pedofilie.

²⁰ Farley, M., Kelly, V.: Prostitution: A critical review of the medical and social science literature, Women and Criminal Justice 2000,11,4.; Flowers, R.B.: Victimization and Exploitation of Women and Children: A Study of Physical, Mental and Sexual Maltreatment in the USA1994

- Děti „přeživší díky sexu“ (Survival Sex) jako forma přežití nebo jako způsob, jak získat věci, které chtějí nebo potřebují ke svému životu. Jde o zneužití dětí, které poskytují sexuální služby výměnou za peníze, drogy, možnost bydlení (ochrana/domov), jídlo a jiné komodity, které náleží mezi jejich základní (životní) potřeby. Sami sebe nevnímají jako „lapané v zneužívajícím světě prostituce“. Sami sebe vnímají „že (u)dělají cokoli, co je nezbytné k tomu, aby zabezpečili své živobytí“²¹, pasují do role „jediného možného podporovatele rodiny“ a z toho důvodu vstupují do prostituce. Bohužel se stává, že se tyto děti často objevují v justičním systému jako pachatelé. Nezřídka se stává, že se děti zapletou také do prodeje, zneužívání drog, drobných krádeží nebo přepadení. K této skupině patří také děti na útěku z domova nebo institucionální výchovy²². Mladí lidé „přeživší díky sexu“ a fenomén "dětská prostituce" jsou ve svém důsledku totožným fenoménem

- Anamnéza sexuálního zneužití (sexuálního útoku) v raném dětství oběti komerčního sex. vykořisťování bývá zmiňována řadou autorů.²³

- Chudoba patří mezi jedno z nejčastěji uváděných příčin²⁴, ale je zřejmé, že chudoba sama o sobě není zodpovědná za velké množství dětí, které jsou obchodované do sexuálního průmyslu (pozn.: výzkumy v USA dokládají, že děti rekrutované do prostituce pochází ze středních sociálních tříd a provozují prostituci jako způsobu jak podporovat sebe na ulici (sex survival).

- Vyšší počet migrujících osob (mužů) v komunitě, příp. „mladých svobodných“, včetně vojenského personálu, řidičů nákladňáků/TIR, účastníků konference, zájezdu apod. zvyšuje riziko výskytu komerčního sexuálního zneužívání dětí.²⁵

- Pro některé dívky je sex obchod „vstupenkou“ do gangu; zajišťuje jim „členství“ v partě.²⁶

- Někde je dětská prostituce podporovaná a schvalovaná ze strany rodičů, starších sourozenců nebo boyfriends mladých dívek²⁷

- Další z možných vysvětlení komerčního sexuálního zneužití dítěte se zaměřuje na pojem a pojetí pedofilie²⁸. Krátce k vymezení a chápání termínu:

²¹ Greene, J.M.: Prevalence and correlates of survival sex among runaway and homeless youth. American Journal of Public Health, 89,9, 1999, pp.1406-9

²² Více v práci: Šimůnková, M.: Současný rozsah fenoménu pohřešovaných a sexuálně zneužívaných dětí v České republice. Nadace naše dítě, Praha 2001.

²³ Např.: McClanahan, S.F.: Pathways into prostitution among female jail detainees and their implications for mental health services. Psychiatric Services 50,(12),1999,pp.1606-13; Mullen, P.,E.: The long-term impact of the physical, emotional, and sexual abuse of children: A community study. Child Abuse and Neglect 20(1),1996,pp.7-20.

²⁴ Např. : Azaola,E: Stolen Childhood. Girl and Boy Victims of Sexual Exploitation in Mexico. UNICEF 2001; Boye, R.: Child sex tourism a booming business in poor countries. The Philippine Star 1996; Longford, M.: Family poverty and the exploitation of child labor, Law & Policy 17(4),1995, pp.471-482.

²⁵ Např.: Moon, K.: Sex Among Allies: Military Prostitution in US-Korean Relations. Columbia University Press, NY 1997

²⁶ Např.: Moore,J.P.,Cook,I.L.:Highlights of National Youth Gang. Depart.of Justice, OJJDP Washington 1999.

²⁷ Dembo,R.L., Wothke, J., Brown,C.H.: The role of family factors, physical abuse, and sexual victimization experiences in high-risk youth's alcohol and other drug use and delinquency: A longitudinal model, Violence and Victims 7(3),1992,pp.245-266

²⁸ Redefining the Jargon. Sexual Abuse of Children, Child Pornography and Paedophilia on the Internet: An international challenge. Expert Meeting. January Paris.1999 (www.unesco.org.).

Pedofilie je podle Mezinárodní klasifikace nemocí řazena mezi poruchy sexuální preference (parafilie, blíže také Příloha č.1, str. 121). Osoba s touto diagnózou je primárně zaměřena na děti (nejčastěji prepubertálního nebo časného pubertálního věku, uvádí se rozmezí 5-12 let) jako na objekty sex. zájmu. Pedofil je vzrušován specificky dětským chováním, ale i fyzickou nevypěstostí dítěte (chybění ochlupení, ejakulace). Rozeznává se varianta pedofilie zaměřena na objekty opačného pohlaví (heterosexuální), stejného pohlaví (homosexuální) či obojí (ambivalentní, bisexuální). Pedofilní chování je v principu dvojí. Fixovaný pedofil nemá zkušenost s dospělým objektem a vývoj jeho sexuality se zastavuje na úrovni dětských objektů. Regredovaný pedofil zkušenost s dospělým jedincem má, jde však o zkušenost negativní a k dětským objektům se vrací jako „k jistotě“. Řada pedofilů je schopna si svou deviaci uvědomit a své chování korigovat (egosyntonní pedofil), pro část je jakýkoliv způsob náhrady nedostatečný a život probíhá v trvalém napětí a v tenzi - dopouštějí se delikventního chování (egodystoní pedofil). Svět pedofilů a dětí je z části totožný. Skutečný (jádrový či pravý) pedofil dítěti, až na možné výjimky, neublíží - nechce vidět utrpení dítěte ke kterému se snaží přiblížit.

Pedofilie představuje diagnostickou kategorii, která odkazuje na klinický stav delikventa a ne na jeho kriminální chování. Sama o sobě není považovaná za trestný čin, ale je často spojená se zločiny proti dětem (hlavně pohlavní zneužívání²⁹ a trestné činy související s pornografií). Pohled medicíny a práva se ale ne vždy kryjí - pedofilie a pedofilní chování jsou pojmy medicínské, pojem pohlavní zneužívání je pojmem právním. Federální vyšetřovací úřad (FBI), definuje pedofila jako: „...významně starší osobu, která dává přednost sexuálnímu styku s osobou, která je podle zákona dítětem...jeho sexuální fantazie jsou orientované na děti...“ Tato definice klade důraz na skutečnost, že zákonodárci užívají termín se zaměřením na věk oběti a na chování pachatele zneužívání.

V trestněprávním prostředí se objevuje širší definici pedofilie, která zahrnuje i sexuální přitažlivost pro osoby, které jsou považované za děti (viz. hebefilie, efebofilie dále v textu) a toto rozšiřování klinického termínu se objevilo v kontextu mezinárodního úsilí ochrany a práv dětí, kde je dítě definované jako osoba mladší 18 let.

Slovo „pedofil“ je tak často aplikované v obecnějším smyslu a odvolává se na všechny případy, kdy je dospělá osoba sexuálně přitahovaná a sexuálně jedná proti dětem, bez ohledu na fyzickou zralost dítěte a bez ohledu na sexuologem (psychiatrem) diagnostikovaný status pachatele a souvislosti ve kterém zneužívání se vyskytuje. Orgány činné v trestním řízení inklinují k tomu, rozdíl mezi sexuálními zneužíváními, které spáchal jedinec s klinickou diagnózou pedofilie a nepedofilní osoba rozmazat. A např. v následném zacházení s pachatelem/terapii přistupovat ke všem usvědčeným ze sexuálních zločinů proti dětem jako k „pedofilům“.

Pedofilii podobné jsou hebefilie a efebofilie, čímž se označuje sexuální přichylnost k mladým dospívajícím dívkám a chlapcům (s plně vyznačenými sekundárními pohl. znaky). Obě bývají klasifikovány jako poruchy sexuální preference, přestože mnozí sexuologové v tom poruchu sexuálního pudu nevidí. Objekty jsou totiž z biologického hlediska dospělými jedinci. Důvodem pro označení jako pedofilie je právě kriminální povaha sexuálních her ke které došlo s dospívajícími nezletilci. Z čistě teoretického hlediska se jedná o tzv. medicinizaci jinak kriminálního problému. Uvedené omezení má zásadní význam v ochraně mladistvých před sexualitou se staršími osobami, kdy se předpokládá, že jde o věk sugestibilní a jejich ovlivnění starší autoritou je pro mladistvého omezeně korigovatelný.

²⁹ Pozn.: případy zneužití dětí patří mezi nedelegantní nepedofilní chování.

- Jako další důvod rozvoje komerčního sexuálního zneužívání bývá uváděna také nedůsledně prosazovaná a uplatňovaná legislativa v některých zemích, tzv. mezi-generační prostituce (rodinná tradice) a také lákavost vysoké finanční částky, kterou dítě získá (na tamní poměry).

- Mezi faktory, které mají vliv na existenci komerčního sexuálního zneužívání dětí, ale zatím nebyly tolik empiricky analyzované, patří: vysoká míra poptávky, která stimuluje „přísun“ dětí do obchodu se sexuálními službami³⁰, rozpad a degradace společnosti; sociální a kulturní devalvace dětí a již dříve existující mezinárodní kriminální organizace s nadnárodním transitem³¹. Spojení problematiky s organizovaným zločinem představuje samostatnou kapitolu a v dalším období (2010) se tomu budeme v IKSP věnovat.

Nábor dětí

Způsoby, kterými jsou děti "rekrutovány" do sféry komerčního sex. průmyslu jsou rozmanité a většinou komplexní. Téměř vždy se na transakci podílí (nebo je přítomna) dospělá osoba (komplic-zprostředkovatel), ať již jde o rodiče, sourozence či „agenta“. Další možností je únos³², nátlak či přinucení ze strany primární rodiny³³, podvodné dohody mezi rodiči a „obchodníky“³⁴. Děti jsou odvezeny do "pracovní místa", které je často velmi vzdálené od místa jejich původu. Izolace do rodin a přátel je normou. Nejsou schopny založit nové vztahy s lidmi v okolí, než jen s těmi, kteří řídí jejich viktimizaci. K těmto mechanismům se ještě vrátíme v následujícím textu.

3.3.3. Mezinárodní doporučení, úmluvy a dokumenty – opatření na úrovni Evropské unie

Mezi důležité listinné dokumenty v této oblasti patří: Doporučení Radě Evropy týkající se boje proti sexuálnímu vykořisťování dětí a dětské pornografii (B6-0216/2008), článek 24 Listiny základních práv Evropské unie, který zakotvuje právo dětí na ochranu a péči, článek 34 Úmluvy OSN ze dne 20. listopadu 1989 o právech dítěte a Opční protokol k této Úmluvě ze dne 25. května 2000 týkající se prodeje dětí, dětské prostituce a dětské pornografie z roku 2000 ("Opční protokol"). Dále Rámcové rozhodnutí Rady 2004/68/SVV ze dne 22. prosince 2003 o boji proti pohlavnímu vykořisťování dětí a dětské pornografii, zpráva Komise ze dne 16. listopadu 2007 založená na článku 12 rámcového rozhodnutí Rady ze dne 22. prosince 2003 o boji proti pohlavnímu vykořisťování a dětské pornografii³⁵.

³⁰ Ennew, J., Gopal, K., Heeran, J., Montgomery, H.: Children and Prostitution: How Can We Measure and Monitor the CSEC of Children?: Literature Review and Annotated Bibliography. Unicef 1996

³¹ Lanning, K. V.: Child Molesters: A Behavioral Analysis for Law Enforcement Officers Investigating Cases of Child Sexual Exploitation. (3rd) National Center for Missing and Exploited Children 1992; Budapest Group.: The Relationship Between Organized Crime and Trafficking in Aliens Austria: International Centre for Migration Policy Development 1999; Harris, B.: Casa Alianza co-operates with FBI and US Justice Department to trap American child abusers in Central America, 3/1998, <http://www.casaalianza.org/news.shoot/shoot27.htm>; Williams, P.: Transnational criminal organizations: Strategic alliances, Washington Quarterly, 1995, 18, pp.57-72.

³² Barrett, D., Beckett, W.: Child prostitution: Reaching out to children who seek sex to survive, British J of Children's Nursing 5(18), 1996, pp.1120-1125

³³ D'Asaro, A., Foley, D.: Girls and the business of sex (Vietnam), On the Issues 6(3), 1997.

³⁴ Miko, F.T., Park, G.J.: Trafficking in women and children: The U.S. and international response. Congressional Research Service Report 98-649-C U.S. Department of State, Washington 2000

³⁵ Zpráva Komise založená na článku 12 rámcového rozhodnutí Rady ze dne 22. prosince 2003 o boji proti pohlavnímu vykořisťování a dětské pornografii KOM(2007)0716.

Úmluva Rady Evropy³⁶ z října 2007 (CETS č. 201) o ochraně dětí před sexuálním vykořisťováním a sexuálním zneužíváním přijatá v roce 2007 je patrně nejvyšší současnou mezinárodní normou v oblasti ochrany dětí před pohlavním zneužíváním a vykořisťováním. Kdyby se k jejímu provádění připojily všechny členské státy, vedlo by to rovněž k výraznému zlepšení situace. Z důvodu zdlouhavých vnitrostátních postupů a absence časového rámce pro ratifikaci však neexistuje záruka, že bude Úmluva v blízké budoucnosti ratifikována všemi členskými státy. Navíc Úmluva neposkytuje silný kontrolní mechanismus, který by zaručil její řádné provádění (členské státy, které doposud nepodepsaly úmluvu Rady Evropy: Česká republika, Maďarsko, Lotyšsko, Lucembursko, Malta, Slovensko. Pouze Řecko ji ratifikovalo

Důležité je také Usnesení Evropského parlamentu ze dne 16. ledna 2008 „Směrem ke strategii EU o právech dítěte“ a Pakt z Ria de Janeiro k prevenci a zastavení sexuálního vykořisťování dětí, který byl dohodnut ve dnech 25.–28. listopadu 2008 na zatím posledním III. Světovém kongresu proti sexuálnímu vykořisťování dětí a mladistvých.

Doporučení Evropského parlamentu ze dne 3. února 2009 Radě o boji proti sexuálnímu vykořisťování dětí a dětské pornografii.³⁷ předkládá řadu doporučení na posílení boje proti sexuálnímu zneužívání dětí a dětské pornografii. Poslanci doporučují především trestně stíhat poskytovatele pedofilních diskusních stránek nebo internetových pedofilních fór, a domnívají se, že zakázány by měly být také inzeráty, které nabádají k sexuálnímu zneužívání dětí, stejně jako dětská sexuální turistika, jež by měla být ve všech členských státech považována za trestný čin. Trestní sankce by měly být ukládány také poskytovatelům pedofilních diskusních stránek (chatů) nebo internetových pedofilních fór. Poslanci se rovněž domnívají, že osoby, jejichž práce zahrnuje pravidelný kontakt s dětmi, by měly nahlásit každou situaci, kdy mají důvod se domnívat, že dochází ke zneužívání.

Tento dokument se věnuje novým formám sexuálního zneužívání a vykořisťování, které jsou usnadněny využitím informačních technologií a které by se měly stát trestnými činy (ve smyslu vědomého získávání dětské pornografie). Jde o to, aby byly upraveny případy, ve kterých prohlížení dětské pornografie na internetových stránkách (bez stahování či uchovávání obrazů) nenaplnuje skutkovou podstatu „držení“ nebo „zprostředkovávání“ dětské pornografie. Rámcové rozhodnutí přináší kriminalizaci tzv. groomingu (nalákání dětí, navázání kontaktu přes Internet a jejich následné zneužití; viz dále v textu str. 45), ale také postih klientů dětské prostituce či účastníků pornografických show. Nově úmluva zmiňuje „korupci dětí“ jako je přinucení dítěte přihlížet sexuálním aktům nebo takovému sexuálnímu jednání, které může dítěti přivodit trvalou újmu, včetně deformovaného pohledu na sex a osobní vztahy.

Mezi určité novinky patří požadavek na zabezpečení terapie a poradenských služeb pro delikventy, aby byla podpořena jejich resocializace/rehabilitace³⁸. Zacházení s pachatelem je na mezinárodní úrovni upraveno poprvé a doporučení se týká vytvoření vnitrostátních systémů řízení zaměřených na pachatele sexuálně motivovaných trestných činů obecně, které by zahrnovaly řízení rizik (risk management), realizaci a vytváření intervenčních programů, které by snižovaly, příp. zabránily riziku opakování kriminálního chování. Intervenční programy a dobrovolné léčebné programy by mohly být financovány z prostředků obecného rozpočtu Evropské unie, aby bylo zajištěno, že zájem dítěte bude ve středu pozornosti celé Evropské unii.

Z těchto komentářů je zřejmý současný trend a nasměrování úsilí v boji proti sexuálnímu, kde byl vyslyšen také „hlas odborníků z praxe“. Ať již jde o požadavek na zabezpečení terapie, zacházení a poradenské služby pro pachatele k podpoře jejich rehabilitace (a případně

³⁶ <http://conventions.coe.int/Treaty/EN/treaties/Html/201.htm>.

³⁷ P6_TA(2009)0040 - dostupné <http://www.europarl.europa.eu/sides> (2008/2144(INI))

³⁸ Např. Programy pro léčení sexuálních delikventů (<http://www.indigenousjustice.gov.au/briefs/brief003.pdf>), Prevence sexuálního násilí prostřednictvím efektivního léčení delikventů (www.iatso.org).

reintegrace) nebo o zaměření na vzájemné poskytování dat mezi institucemi i státy (nejlépe údajů jednotných a lépe srovnatelných).

Můžeme zmínit model ochrany veřejnosti na základě spolupráce různých úřadů (MAPPA)³⁹, který se používá ve Velké Británii pro risk assessment (diagnostiku, ohodnocení a stanovení postupu zacházení) na úrovni komunit. Různé úřady (v oblastech trestního soudnictví, sociální péče, bydlení, zdravotnictví) spolupracují za účelem minimalizace vážných škod a rizik pro veřejnost a napomáhají odhalování recidivních pachatelů sexuálního násilí na dětech. Tento rámec pak splňuje čtyři hlavní funkce - identifikaci delikventů, sdílení relevantních informací týkajících se hodnocení rizik, instrumenty k hodnocení rizika a také řízení rizik/zacházení s pachateli.

Více informací o právním a politickém pozadí, o legislativě EU, hlavních návrzích a aktech Společenství, tj. o uneseních, jiných aktech Rady, o společných akcích, návrzích a prohlášeních spolu s financovanými programy nebo informace týkající se mezinárodních organizací a expertních skupin zabývajících se obchodem s lidmi/děti lze nalézt na stránkách: http://ec.europa.eu/justice_home/doc_centre/crime/trafficking/doc_crime_human_trafficking_en.htm

3.3.4. Komerční sexuální zneužívání dětí a trestněprávní vymezení v legislativě ČR

Přehled skutkových podstat trestných činů, které svou povahou patří do komerčního sexuálního zneužívání dětí (CSEC) je uveden v příloze (viz. str. 125) a také v následujícím textu v rámci kapitol, které se postupně věnují dětské pornografii, obchodu s dětmi a dětské prostituci. Zásadní změnou, která se projeví od 1.1.2010, se stalo přijetí nového trestního zákoníku (n.tr.z.),⁴⁰ který nahrazuje současný tr.z. z roku 1961. Jednotlivé trestné činy, které se vztahují k našemu tématu, ve znění n.tr.z., jsou uvedeny v Příloze č.3 (str. 127).

³⁹ MAPPA: Multi-Agency Public Protection Arrangements

⁴⁰ Zákon č. 40/2009 Sb.

3. Statistiky - data o komerčním sexuálním zneužívání dětí v ČR

3.1. Evidence případů komerčního sexuálního zneužívání dětí v ČR

Původním důvodem pro sběr a srovnávání statistických údajů o kriminalitě obecně bylo hledání příčin. Tento důvod se od počátku osmdesátých let změnil od příčin kriminality k činnosti systému trestní justice. Legální pojetí kriminality se kryje s jejím trestněprávním vymezením, tj. jednání, které trestní právo v dané době posuzuje jako trestný čin. Někteří kriminologové pracují se sociologickou, tj. na trestním právu nezávislou definicí kriminality, čímž se míní všechny sociopatologické jevy ve společnosti (tedy např. i prostituce). Zatím většina výzkumů setrvává u pojetí legálního. Určení přesné míry kriminality je mimo možnosti současných metod měření a patrně i mimo ně zůstane, a to vzhledem k latentní povaze trestné činnosti. Statistiky v trestní justice neměří kriminalitu jako takovou, ale spíše odráží činnost úřadů, které trestnou činnosti evidují. Při měření míry, příp. druhů kriminality se vychází z počtu odsouzených osob-míry kriminality evidované policií, výzkumu obětí trestné činnosti a self-reportových dat. Prostřednictvím statistických údajů získáváme informace o kriminalitě zjevné (registrované) – tj. o té, která vyšla najevo a byla evidována v oficiálních statistikách. Jde o menší část kriminality skutečné. O skryté (latentní)⁴¹ kriminalitě se orgány činné v trestním řízení nedozvědí, a proto nemůže být v těchto statistikách registrována.

Nás budou zajímat prameny informací o registrované kriminalitě, tj. kriminální statistiky získávané a zpracovávané orgány činnými v trestním řízení (Policie ČR, státní zastupitelství a soudy)⁴². V České republice jde o statistiky shromažďované a zpracovávané: Ministerstvem vnitra ČR, resp. Policejním prezidiem ČR (policejní statistiky) a Ministerstvem spravedlnosti ČR (statistiky státních zastupitelství a soudů). Mimo to je možné jako doplňkové zdroje informací o kriminalitě využívat statistiky pomocných orgánů v trestním řízení, institucí zajišťujících výkon trestů a dalších institucí. Sem patří například Probační a mediační služba ČR, Český statistický úřad či Vězeňská služba ČR (centrálně zpracovává Generální ředitelství Vězeňské služby ČR). Dalším zdrojem dat by bezesporu mohly být informace i z dalších institucí (např. Ministerstva práce a sociálních věcí, Ministerstva zdravotnictví) a nevládních organizací, které mají informace spíše o obětech.

Je zřejmé, že z důvodů vysoké latence mravnostní kriminality obecně, nelze „tvrdá“ statistická data považovat za odraz skutečného stavu, ale spíše za ilustraci nakolik se daří takové jednání odhalovat ve srovnání např. s jiným typem skutků nebo nám čísla mohou vypovídat o tom, jak se změnil systém evidence jednotlivé instituce. Přesto (a možná právě proto) považujeme za zajímavé se o těchto případech a osobách zmínit, protože - i přes vědomí tohoto o zkeslení - musíme z těchto dat při našem výzkumu vycházet.

⁴¹ Latentní kriminalita zahrnuje trestnou činnost, o které se orgány činné v trestním řízení nedozvěděly, dále trestnou činnost, o které se dozvěděly, ale nepodařilo se vypátrat pachatele, a trestnou činnost, o které se tyto orgány dozvěděly, avšak z nějakého důvodu je neregistrují.

⁴² Pozn.: Policie a státní zastupitelství v této souvislosti zabezpečují přípravné řízení, které zahrnuje prověřování okolností důvodně nasvědčujících tomu, že se stal trestný čin, a vyšetřování, které představuje již vedení trestního stíhání proti konkrétní osobě (obviněnému). V českém přípravném řízení vystupuje proti obviněnému zejména Policie ČR, nad níž vykonává dozor státní zástupce. Rozhodnutí státního zástupce jsou v tomto stadiu konečná a pro policejní orgán závazná. Na základě jeho rozhodnutí se určitá trestní věc dostává před soud.

Pro popis situace v oblasti komerčního sexuálního zneužívání dětí – se zaměřením na pachatele – jsme vycházeli ze statistik a analýz Policie ČR⁴³ (Evidenčně-statistický systém kriminality), výkazů Ministerstva spravedlnosti (trestní statistiky soudů a státních zastupitelství – výstupní sestavy dostupné v Ročence (zdroj: www.justice.cz) a data z informačního systému Centrální statistické listy a výkaznictví - CSLAV). Pro terénní šetření - údajů o vězněných osobách jsme použili zdroj dat z Generálního ředitelství Vězeňské služby.

V následující kapitole jsou předložena některá statistická data mapující podíl pachatelů komerčního sexuálního zneužívání na kriminalitě v ČR, jak jsou zachycena v oficiálních přehledech jednotlivých institucí.

3.1.1. Statistická data o stíhaných/vyšetřovaných osobách – policejní statistiky

Sběr dat pro Policejní statistiky je zajišťován vyplněním formulářů o trestném činu a o známém pachateli. V průběhu roku 2003 byl v rámci Policie ČR upřesněn metodický postup, jak vyplňovat statistický formulář o trestném činu v případě zjištění komerčního sexuálního zneužívání dětí včetně způsobu statistického vykazování. Před tímto opatřením byly jako komerční sexuální zneužívání vykazovány pouze případy pohlavního zneužívání (podle §242 tr.z. a §243 tr.z.), ve kterých byl prokázán komerční prvek. Nově byly do formuláře o trestném činu zavedeny kolonky „komerční zneužívání“ a jako komerční sexuální zneužívání jsou vykazovány i případy podle §204 tr.z.(kuplířství) a §246 tr.z. (příp. §232a tr.z., obchodování s lidmi), případně dalších mravnostních trestných činů s komerčním prvkem, ve kterých je jako oběť zjištěna osoba mladší osmnácti let. Příslušné pracoviště Úřadu služby kriminální policie a vyšetřování ČR sleduje v průběhu celého roku tzv. svodné události, na základě kterých určuje, zda se v daném případě nejedná o komerční sexuální zneužívání dětí. Údaje z tohoto zdroje lze pak pravděpodobně považovat za nejvalidnější a v rámci uvedeného sledování jsou pak zpětně zpřesňovány i údaje Evidenčně statistického systému kriminality. V případě trestných činů kuplířství (§204 tr.z.) a obchodování s lidmi (§232a tr.z.) se jedná o komerční sexuální zneužívání dětí, pokud je obětí osoba mladší 18-ti let, v případech pohlavního zneužívání, pohlavního zneužívání v závislosti a znásilnění se o komerční sexuální zneužívání dětí jedná, pokud je obětí osoba mladší 15-ti let (resp. 18-ti let u pohlavního zneužívání v závislosti nebo znásilnění) a zároveň je při vyšetřování zjištěn tzv. komerční aspekt (např. předání peněz mezi pachatelem a dítětem). Toto kritérium je součástí Formuláře o trestném činu. V policejní takticko-statické klasifikaci trestných činů je uvedena „komerční forma sex. zneužívání – v závislosti, „komerční forma sex. zneužívání – ostatní“ a „obchodování s dětmi“.

V následující tabulce (č.1) jsme tyto skutky spojili a uvádíme jejich výskyt v jednotlivých letech, jak byly Policií ČR řešeny. Sledovaným obdobím je rok 2002 - 2009 (resp. do 31.7.2009). Počet zjištěných trestných činů, které mají v podtextu komerční sexuální zneužití dítěte, se pohybuje do 10, pouze v roce 2004 evidence uvádí 20 zjištěných skutků.

Z tabulky č. 2 níže je zřejmé, že např. v roce 2002 byl Policií ČR zjištěn a objasněn jeden případ (skutek) obchodování s dětmi a osm případů komerčního sex. zneužívání. Vyšetřováno/stíháno bylo osm osob, z toho čtyři osoby byly mladší 18 let. V dalším roce byly stíhány čtyři osoby, z toho jedna žena. V roce 2004 bylo na územní České republiky zjištěno 20

⁴³ Na základě dat (2003-2007) ze statisticko-evidenčního systému Policie ČR (MV ČR; policejní statistiky zatím sledují CSEC podle typu trestného činu, podle něhož je podezřelý pachatel stíhán; od r. 2003 jsou uváděny již bližší údaje o oběti i pachateli).

případů, z toho v 15 případech šlo o komerční formu sexuálního zneužívání, vyšetřováno bylo celkem 12 osob. První řádek z tab. č 1 „Zjištěné tr. činy“ je podrobněji rozebrán na konkrétní spáchané skutky (viz. tabulka 2 níže), které byly Policií ČR zjištěny (rok 2002-2008).

Tab.1: Komerční forma sexuálního zneužívání a obchodování s dětmi - Policie ČR (2002-2009)

(zdroj: www.policie.cz)

počet/rok	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Zjištěné tr. činy	9	6	20	9	11	3	10	2
Objasněné trestné činy	8	4	19	8	7	3	9	0
Stíháno/vyšetřováno osob	8	4	12	6	6	2	5	3

Během prvních sedmi měsíců roku 2009 nebyl zjištěn ani jeden případ obchodování s dětmi (pro srovnání za tuto dobu bylo zjištěno 5 případů obchodování s lidmi (oběť je starší 18 let), evidovány jsou zjištěné dva případy komerčního sex. zneužívání dětí, za což jsou stíhány tři osoby.

Tab.2: Zjištěné trestné činy komerčního sexuálního zneužívání – Policie ČR

(zdroj: www.policie.cz)

tr. činy	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
- obchodování s dětmi	1	1	5	0	2	0	0
- komerční forma sex. zneužívání v závislosti	1	1	2	1	2	3	3
- komerční forma zneužívání ostatní	7	4	13	8	7	0	7
celkem	9	6	20	9	11	3	10

Za nejspolehlivější zdroj poznatků o případech dětské prostituce v rámci evidenčních systémů Policie ČR, lze považovat analýzu svodných událostí policejního informačního systému „Událost“, která je od roku 2003 prováděna odborníky příslušného útvaru Policejního prezidia. V tabulce č. 3 níže, která byla sestavena na základě těchto svodných událostí (počty pachatelů a obětí i trestněprávní kvalifikace se během vyšetřování může měnit) se objevují „vyšší“ počty než v oficiálních výstupních sestavách policejních statistik. Tyto vyšší hodnoty je možné považovat za validnější obraz reality. Prezentujeme zde údaje za rok 2003, které jsme objevili v dokumentu Usnesení vlády ČR.⁴⁴

V roce 2003 bylo tedy zjištěno 36 trestných činů s komerčním prvkem a sexuálním zneužitím dítěte, které spáchalo 61 pachatelů (z tabulky č. 2 výše uvedené ve stejném roce vyplývá pouze 6 skutků a 4 stíhané osoby, které byly registrovány jako pachatelé trestného činu „s komerčním prvkem“).

⁴⁴ ze dne 21. 7. 2004 ke Zprávě o plnění Národního plánu boje proti komerčnímu sexuálnímu zneužívání dětí http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/dokument/2004/kom_sex.pdf

Tab.3: Počty zjištěných trestných činů – Policie ČR (inf. systém Událost)

(zdroj: Usnesení vlády)

Rok 2003	Zjištěné trestné činy	objasněné	Počet pachatelů	Počet obětí (0-18let)
Kuplířství	21	18	39	41
Pohl. zneužívání	13	13	19	23
Znásilnění	1	1	1	1
Obchodování s lidmi	1	1	2	1
celkem	36	33	61	48

Následující tabulka č. 4 přináší informace o tr. činech, kde byl ve formuláři označen „komerční prvek zneužívání“. Počty jsme získali analýzou nestandardní sestavy, kterou nám poskytlo Policejní prezidium dle našich kritérií. Zahrnuje skutky (dle statistické klasifikace trestných činů Policie ČR): kuplířství, obchodování s lidmi/děťmi, ohrožování mravní výchovy mládeže, komerční forma sexuálního zneužití v závislosti (§242 odst.2 tr.z., §243.tr.z¹), komerční forma sex. zneužití ostatní (§242 odst. 1,3,4 tr.z.) Zdá se, že tato čísla odpovídají zmiňovanému evidenčnímu systému Událost.

Tab.4: Počet skutků - komerční sexuální zneužívání dětí –nestand. sestava Policie ČR

(zdroj: nestandardní sestava poskytnutá Policejním prezidiem)

Počet tr. činů v souvislosti s komerčním sexuálním zneužíváním dětí	2003	2004	2005	2006	2007
Celkem	33	74	60	41	144

Z tabulky je zřejmý nárůst trestných činů od roku 2004, což souvisí s novinkami v systému evidence a zápisu do formulářů o Trestném činu a pachatelí.

3.1.2. Statistická data o odsouzených osobách – statistiky MSp

Trestní statistiky Ministerstva spravedlnosti (MSp) jsou zveřejňovány v různých výstupních sestavách, rok označuje, kdy byl v dané věci odeslán statistický trestní list (statistiky dostupné na www.justice.cz; Základní výstupní sestavy). Nejprve pro ilustraci a možné srovnání přinášíme v následující tabulce (tab. č. 5) informaci o počtu všech pravomocně odsouzených osob v ČR a počtu trestných činů. Tedy např. v roce 2008 bylo v ČR odsouzeno celkem 75 882 pachatelů, kteří se dopustili 102 072 trestných činů.

Tab.5: Trestní statistika soudů – pravomocně odsouzené osoby (celkem v ČR)

Rok odeslání statistického trestního listu	2005	2006	2007	2008	2009
Pravomocně odsouzené osoby	67558	69444	75733	75882	61017
počet tr.činů	87575	89145	99193	102072	82390

Údaj aktualizován k 30.10.2009

Nyní se podíváme, kolik z tohoto počtu představují pachatelé komerčního sexuálního zneužívání dětí (CSEC). Pro naše potřeby v evidencích vyhledali §§, které jsou v centru naší

pozornosti v souvislosti s komerčním sexuálním zneužíváním dětí (viz vymezení pojmů a konkrétních paragrafů v úvodu, str. 10) a které je možné v oficiálních sestavách MSp nalézt. Vyhledat je zde možné údaje podle jednotlivých §§, ale již ne podrobněji – podle jednotlivých odstavců. Tzn., že. zde nalezneme počty odsouzených osob dle §204 tr.z., ale nelze dohledat kolik osob bylo odsouzeno podle §204 odst. 4). Z tohoto zdroje bylo tedy možné získat data o počtech odsouzených osob v daném roce dle § 216a tr.z., § 217a tr.z. § 205a tr.z (Přechovávání dětské pornografie), § 205b tr.z. (Zneužití dítěte k výrobě pornografie) – účinný od 1.12.2007, v evidenci zachycen od roku 2008.

Údaje, které bylo možné vyhledat, a vypovídají o námi sledovaném kriminálním chování, přinášíme v následujících tabulkách č. 6 a č. 7.

Informace ze státních zastupitelství o stíhaných a obžalovaných osobách, trestných činech jsou uvedeny v tabulce č. 6. V roce 2005 bylo ukončeno trestní stíhání 36 osob, vedené podle §160 tr. ř., kde bylo podezření na spáchání trestného činu obchodování s dětmi (§216a tr.z) a svádění k pohlavnímu styku (§ 217a tr.z.). Odložen byl jeden případ (ve věci nešlo o podezření z trestného činu a trestní stíhání bylo nepřijatelné, nebo neúčelné vzhledem k okolnostem uvedeným v § 172 odst. 2 tr. ř.). V tomto roce bylo obžalováno celkem 31 osob (byla podána obžaloba podle § 176 tr.ř.)

Tab.6: Přehled o stíhaných, podezřelých, obžalovaných a obviněných osobách - CSEC

(trestní statistika státních zastupitelství; zdroj: www.justice.cz)

Státní zastupitelství	2005		2006		2007		2008		
	§216a tr.z.	§217a tr.z.	§216a tr.z.	§217a tr.z.	§216a tr.z.	§217a tr.z.	§205a tr.z.	§205b tr.z.	§217a tr.z.
Vyřízeno proti osobám	1	36	3	27	3	24	13	19	38
Počet trestných činů	1	41	3	37	3	25	13	19	41
Odloženo §159a tr.ř. – celkem	0	1	0	1	0	0	0	2	1
Stíhané osoby celkem	1	35	3	26	3	24	13	17	37
- ženy	1	1	3	0	0	1	0	5	0
- mladiství (15-18 let)	0	0	0	0	0	1	0	0	2
Obžalované osoby- celkem	0	31	3	25	3	22	11	15	35
ženy	0	1	3	0	0	1	0	4	0
zvl.nebezpeč.recid (§ 41 tr.z.).	0	0	0	1	0	0	0	1	0
- věk 15-17	0	0	0	0	0	1	0	0	2
- z toho dívek	0	0	0	0	0	0	0	0	0
- věk 18-19	0	2	0	1	0	2	0	2	0
- věk 20-24	0	2	0	5	0	1	0	6	2
- věk 25-29	0	6	1	2	1	2	3	3	3
- věk 30-39	0	6	1	6	2	4	6	4	9
- věk 40-49	0	9	1	4	0	5	1	0	7
- věk 50 a více	0	6	0	7	0	7	1	0	12
Zastaveno tr. stíhání – celkem	1	4	0	0	0	2	2	2	2

Tabulka č.7 – trestní statistika soudů - přináší údaje o odsouzených osobách a uložených trestech. Např. v roce 2006 bylo za trestný čin obchodování s dětmi (§ 216a tr.z.) a svádění k pohlavnímu styku (§ 217a tr.z.) odsouzeno dohromady 18 osob (jeden z nich byl recidivista označený soudem dle § 34 tr.z.) a 6 osob nebylo dosud trestáno. Soud v tomto roce uložil 10 podmíněných trestů (trest odnětí svobody, jehož výkon soud podmíněně odložil na zkušební dobu), v jednom případě soud nařídil ochranou léčbu.

Tab.7: Trestní statistika soudů – tr.činy související s komerčním sex. zneužíváním dětí (2005-2008)

(zdroj: www.justice.cz)

soudy	2005	2006		2007	2008		
	217a	216a	217a	217a	205a	205b	217a
Počet trestných činů-celkem	15	2	30	21	4	12	21
vlivem alkoholu	0	0	0	0	0	0	1
vlivem návykové látky	0	0	0	0	0	0	0
Odsouzené osoby-celkem	6	2	16	5	2	10	11
recidivista označený soudem	1	0	1	0	0	0	0
dosud netrestaný	2	0	6	2	1	5	4
ženy	0	2	0	1	0	2	0
mladiství	0	0	0	0	0	0	0
Uložené tresty-NEPO celkem	1	0	0	2	0	0	0
do 1 roku	0	0	0	1	0	0	0
od 1 do 5 let	1	0	0	1	0	0	0
od 5 do 15 let	0	0	0	0	0	0	0
přes 15 let	0	0	0	0	0	0	0
doživotí	0	0	0	0	0	0	0
Uložené tresty-PO celkem	4	2	8	2	2	9	7
s dohledem	0	2	0	1	1	0	0
Obecně prospěšné práce	0	0	0	0	0	1	1
Vyhoštění	0	0	0	0	0	0	1
Peněžitý trest	0	0	8	0	0	0	1
Upuštěno od potrestání-celkem	1	0	0	1	0	0	1
PO s dohledem	0	0	0	0	0	0	0
Trest uložen ve spojení- Jiný trest	0	1	1	0	1	0	0
OL-Ostatní ústavní	0	0	0	1	0	0	1
ambulantní	2	0	1	1	0	0	0

3.1.3. Data o vězňených osobách ČR – pachatelé CSEC (statistiky Vězeňské služby ČR)

V Statistických ročenkách zveřejňovaných Vězeňskou službou nejsou v současné době k dispozici výstupy o vězňených osobách podle jednotlivých trestných činů. Bylo proto potřeba provést podrobnou analýzu údajů u vězňených osob a „záznam po záznamu“ vyhledat v seznamu osob příslušné §§ a odstavce, které identifikují komerční sexuální zneužívání dětí. Touto procedurou bylo identifikováno, k 30.9.2008, celkem 96 vězňených osob, které byly obviněny/odsouzeny za skutky povahou odpovídající komerčnímu sexuálnímu zneužívání dětí (viz. Vymezení pojmů na str. 10). V té době bylo ve věznicích celkem 20 312 osob; tato skupina tedy představuje půl procenta (0,47%) vězňených osob. Další informace k této skupině dále v textu (str.99).

3.2. Údaje ze zahraničních zdrojů

Pouze jako ilustraci uvádíme pár čísel ze zahraničních statistických přehledů a i to přesto, že číselné hodnoty nejsou srovnatelné – např. vzhledem k počtu obyvatel, míře kriminality v krajině obecně, sociodemografickým podmínkám i jinému trestněprávnímu vymezení těchto činů, příp. vzhledem k přijatým opatřením (Sexual Offences Act 2003), která se ve změně statistik projeví. Jako příklad jsme vybrali Velkou Británii (Home Office Statistical Bulletin-Crime in England and Wales 2007/8).

Mezi závažné sexuální trestné činy patří, podle zmíněného bulletinu Ministerstva vnitra, znásilnění, sexuální útok a sexuální aktivity s dětmi. V období 2006/2007 bylo zaznamenáno 41 460 závažných sexuálních trestných činů, což bylo o 5% méně než v předchozím období a představovaly 77% všech evidovaných sexuálních trestných činů. Z celkového počtu registrovaných trestných činů tvořily závažné sexuální trestné činy 1%. Trestných činů - zneužití dítěte pornografií a prostitucí – bylo v období 2006/2007 zjištěno 101, objasněno 51; v následujícím období 2007/2008 počet zjištěných trestných činů stoupl na 110 a objasněno bylo pouze 38 skutků. Evidenční systém má ve Velké Británii zvlášť vymezen skutek sexuální grooming a v době 2006/07 bylo vykázáno 322 trestných činů, z toho objasněno 125 (39% úspěšnost). V dalším období (2007/08) evidováno 272 trestných činů groomingu a objasněno bylo 124 případů (úspěšnost v tomto roce byla 46%).

4. Pachatelé sexuálně motivovaných trestných činů

Nepochybnou výhodou jakékoli typologie je její praktická využitelnost, ale každá typologie představuje určité zjednodušení, které je třeba mít, při následné interpretaci a vyvozování závěrů, na paměti. Nejčastější výtkou proti typologiím je výhrada týkající se existence „čistých“ typů; zde je nutné upomenout se na rizika, která mohou nastat, pokud se typologie octne v rukou nekvalifikovaného personálu se striktně „šablonovitým“ přístupem k jednotlivcům. Pro současný výzkum pachatelů trestné činnosti je příznačný odklon od obecných a teoretických koncepcí směrem k detailnímu empirickému zkoumání pachatelů konkrétních druhů trestných činů. Místo zjištění, která by platila pro pachatele vůbec, se hledají znaky charakterizující pachatele určitých kriminálních jevů. Tato tendence umožňuje získat poznatky sice s ohraničenou platností (pro konkrétní typ kriminálního chování), zato však s větší praktickou využitelností.

4.1. Pachatelé sexuálního zneužívání dětí

Pachatelé pohlavního zneužívání stejně jako ti, kteří spáchají trestný čin znásilnění a sérioví vrazi, se liší v motivaci, aktivitách, ve svých rituálech, metodách výběru oběti či modu operandi spáchání trestného činu apod.; „stejně jako pachatelé jiných trestných činů se tyto osoby navenek chovají určitým způsobem – před i po spáchání svých zločinů, který může pomoci odhalit jejich identitu“.⁴⁵ Informace o těchto rozdílech jsou důležité pro vývoj kriminálního profilu zaměřeného k zadržení pachatele nebo při výběru vhodného programu zacházení.

Pachatele sexuálního zneužívání dětí lze v obecné rovině rozdělit na nedevariantní (neparafilní) pachatele, kteří často využívají dítě jako náhradní objekt, když nemají „přístup“ k dospělému sexuálnímu partnerovi a deviantní (parafilní) pachatele – pedofilní, tedy trvale zaměřené na děti jako objekty svého sexuálního zájmu. Obecně se udává, že praví sexuální devianti - pedofilové⁴⁶ - tvoří mezi pachateli pohlavního zneužívání menšinu. Nejčastěji bývají

⁴⁵ Douglas, J., Olshaker, M.: Cesta do temnot. Jak chránit a vychovávat děti, aby se nestaly oběťmi pedofilních násilníků. ALPRESS, Frýdek-Místek 1999, p. 54.

⁴⁶ Pedofilie je klinický (medicínský) termín pro dospělé jedince, které jsou primárně pohlavně přitahovány k prepubertálním dětským objektům; více k parafilním (a tedy i k pedofilii v Příloze 1).

u pachatelů trestného činu pohlavního zneužívání diagnostikovány poruchy osobnosti, často též psychosexuální nezralost, nízké sebevědomí, introverze a nedostatečné sebevědomí⁴⁷. Útrata⁴⁸ udává ve svém souboru pachatelů tohoto trestného činu pouze 32 % deviantních pedosexuálních delikventů. K tématu pedofilie (a parafiliií obecně) také v textu na str. 22)

Pedofilii podobné jsou hebefilie a efebofilie, které označují sexuální přichylnost k mladým dospívajícím dívkám a chlapcům (k pedofilii je zmínka v textu výše v kapitole na str. 21). Rozdílné charakteristické znaky pro pedofilního a hebefilního muže uvádí ve své práci Spilková a Břichcín,⁴⁹ které zde uvádíme v následujícím přehledu (Tab. 8).

Tab. 8: Rozdíly pedofilní a hebefilní osoba

Pedofilní muž	Hebefilní muž
je fascinován prepubertálním dětským chováním; rád učí děti novým věcem; vžívá se do dětského světa; plynule rozvíjí interpersonální vztah, nesvádí vlastní dceru; má malý zájem o koitus s dospělou osobou; je pokládán za „slabého milence“; má odlišný přístup k dospělé ženě a dítěti.	je přitahován pubescentkou, dívkou i dospělou ženou; nezajímá ho učitelská role (kromě učení intimním praktikám); mluví s dítětem o dospělých záležitostech („už jsi žena“); hned dochází k nekoitální interakci (petting, prohlížení genitálu); zneužívá i dívky z vlastní domácnosti; vysoká koitální frekvence, eventuálně promiskuita; vnímán jako vášnivý mileneček; pubertální zacházení se ženou i s dítětem.

Holmes a Holmes⁵⁰ označují pohlavní zneužívání (ve smyslu kriminální aktivity) jako pedofilii a odlišují od ní incest; pedofilie ale v naší literatuře označuje sexuální deviaci, nikoli specifickou sexuální delikvenci – viz text výše). V jiné své monografii⁵¹ tito autoři však užívají pojmy „pedophile“ a „child molester“ promiskue. Termínem „child molester“ definoval Lanning⁵², jeden z nejuznávanějších expertů v oblasti zločinů proti dětem, osobu „významně staršího jedince, který se angažuje v jakémkoli typu sexuální aktivity s jedinci právně vymezenými jako děti“. Anglosaská odborná literatura užívá širší pojem obtěžování (child molesting) nebo zneužívání (child abuse) dítěte. Pojem zneužívání (abuse) v této souvislosti zahrnuje také týrání. Child molester“, což je pojem, přeložitelný do češtiny nejlépe poněkud starobyle znějícím „prznitel“; je to tedy ten, kdo někoho zneuctívá, hanobí, v tomto případě dítě, násilným pohlavním stykem. Pro zjednodušení by bylo možné užívat označení např. „pachatel pedofilních deliktů“.

⁴⁷ Břichcín, S., Weiss, P., Netík, K.: Osobnostní charakteristiky pachatelů sexuálních deliktů. In: Břichcín, S. a kol.: Sexuální delikventi z pohledu psychiatrické sexuologie. Praha, PCP, 124, 1996, pp. 66 - 74

⁴⁸ Útrata, R.: Soudní psychiatrie. Praha, VÚPs, 45, 1979.

⁴⁹ Podle Spilková, J., Břichcín, S.: Pachatelé pohlavního zneužívání u dětí. In: Sborník z 1. národní konference „Komerční sexuální zneužívání dětí“ 2001 p.34

⁵⁰ Holmes, S.T., Holmes, R.M.: Sex Crimes. Patterns and Behavior. Sage, London 2002.

⁵¹ Holmes, R.M., Holmes, S.T.: Profiling Violent Crimes an Investigative Tool. Sage, London 1996.

⁵² Lanning, K.V.: Child molester: A Behavioral Analysis. In: Deviant and Criminal Sexuality. Quantico, U.S. Dept. of Justice, FBI Academy, NCAVC 1993, pp. 257-333(p.265)

4.1.1. Typologie pachatelů sexuálního zneužívání

V odborné literatuře existují různé typologie pachatelů sexuálního zneužívání, které se snaží tuto širokou skupinu určitým způsobem diferencovat.

Cohen, Seghorn, a Calmas⁵³ na konci šedesátých let min. století rozdělili pachatele do tří skupin: *fixovaný*, *regredovaný* a *agresivní* typ pachatele. Podle autorů *fixovaný* pachatel preferuje společnost dětí a vyhledává je; proto, ve většině případů je pachatel pro dítě osobou známou. *Regredovaný* pachatel má heterosexuální vztah, má city osobní nepřiměřenosti a reaguje na dítě jako na sexuálního partnera (již měl sexuální vztah s dospělým, ale po frustraci z této interakce „se vrací“ k zájmu o děti). *Agresivní* typ se vyznačuje sadistickým jednáním směrem ke své oběti.

V dalších letech Groth, Hobson a Gary⁵⁴, Howells⁵⁵ a Quinsey⁵⁶ předložili typologie, které pracují s dichotomií: *fixovaný* – *regredovaný*⁵⁷. Odlišili pachatele, kteří dlouhodobě a výhradně preferují děti – jako sexuální partnery i jako sociální společníky (*fixování* = *preferenční*) od těch pachatelů, kteří se na děti zaměřili jako na „náhražky“, když dospělí partneri jsou aktuálně nedostupní (*regredovaný* = *situační* pachatelé). Zatímco první typ popisuje skutečného sexuálního devianta, pachatele s poruchou sexuální preference (parafilii – pedofilii), druhý typ se dopouští pedofilních deliktů situačně, impulsivně; a je primárně orientován na osoby sobě odpovídajícího jeho věku. Tato druhá skupina představuje tedy nedevariantních pachatele.

Burgessová, Groth a Holmstrom⁵⁸ rozšířili tuto typologii pachatelů trestného činu pohlavního zneužívání o jednotlivé subtypy. Situační typ, který není primárně zaměřen na děti, ale trestného činu vůči dětem se dopustí např. pod vlivem zátěžové situace. *Regredovaný subtyp situačního pachatele* bývá často ženatý a na děti útočí vlivem stresové situace, např. rozvodu. Svým útokem zpravidla dítě nezraňuje a zaměřuje se na děti, které zná. Čírtková⁵⁹ uvádí, že tito pachatelé jsou často v situaci, kdy se u něj rozvinuly pocity mužské méněcennosti.

Morálně nevybíravý typ zneužívá bez selekce, prakticky každou dostupnou osobu a dítě je jednou z možností. *Sexuálně nevybíravý typ* experimentuje se sexem a často i s různými

⁵³ Cohen, M., Seghorn, T., Calmas, W.: Sociometric study of the sex offender. Journal of Abnormal Psychology, 1969, 74, pp.249-255. cit. podle: Bickley, J. Beech, A.R.: Classifying Child Abusers: Its Relevance to Theory and Clinical Practice. International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology 2001

⁵⁴ cit. práce: Bickley a Beech 2001

⁵⁵ Howells, K.: Adult sexual interest in children: Considerations relevant to theories of etiology. Academic Press, London 1981.

⁵⁶ Quinsey, V. L.: Men who have sex with children. In: Weisstub, D. (Ed.): Law and mental health: International perspectives Vol. 2, Pergamon, New York 1986.

⁵⁷ „*Fixovaný pedofil* je vývojově ustrnulý, takže není s to rozvinout sexuální zájem vůči dospělým a dítě zůstává jeho primárním sexuálním objektem.“, „*Regredovaný pachatelé* jsou ti, jejichž primární sexuální pohnutky a fantazie jsou orientovány na dospělé, kteří však chtějí mít pohlavní styk s dětmi, aby utajili nějakou svoji jinou potřebu: možná, že se cítí příliš nepřiměřený, aby se přiblížili ke skutečnému objektu své touhy, a používají dítě jako zástupný objekt. *Regredovaný pedofil* sice už prošel sexuálním vztahem s dospělým, ale po frustraci touto interakcí se vrací k zájmu o děti“ (Douglas, J., Olshaker, M.: Cesta do temnot. ALPRESS, Frýdek-Místek 1999, p.155)

⁵⁸ Holmes, R.M., Holmes, S.T.: Profiling Violent Crimes. An Investigative Tool., Sage, London 1996; také In: Kuchta a kol.: Kriminologie 2005, p. 418

⁵⁹ Čírtková, L.: Forenzní psychologie. Plzeň 2004, p. 186

praktikami a není primárně zaměřen na děti. *Inadekvátní* či *naivní typ* bývá sociálně problémový, může mít deficit intelektu či zde mohou být známky senility (ve smyslu úbytku kognitivních funkcí) a nemusí si být vědom neadekvátnosti svého jednání.

U preferenčního typu pachatele je dítě primárním zdrojem jeho sexuálního uspokojení: *Sadistický typ* získává sexuální uspokojení týráním a posléze usmrcením oběti. Nesvádí dítě, nýbrž je bleskově napadá, unáší na vhodné místo a následně zneužívá a týrá. Jeho trestná činnost je promyšlená a plánovitá. *Svádivý typ* má ve zvyku získávat dítě sváděním a jeho chování vůči oběti se blíží chování normálního muže vůči své věkově přiměřené partnerce. Takový pachatel se dobře dokáže s dítětem identifikovat a přiblížit se jeho myšlení a prožívání. *Fixovaný typ* je trvale zaměřen na děti, obvykle mužského pohlaví; termín fixovaný je užíván proto, že tento typ pachatele se „zafixoval“ v raném stádiu jeho psychosexuálního vývoje.

Knight, Carter a Prentky⁶⁰ formulovali typologii pachatelů sex. zneužívání dětí, která vycházela z práce Cohen, Seghorna a Calmase⁶¹ (viz. výše v textu) a identifikovali čtyři typy pachatelů, paralelně s obdobnými studiemi, které byly do té doby vytvořeny.

Pro fixovaného pachatele jsou děti jedinými objekty sexuální preference, jde o tzv. „pravé pedofily“. Emoční a kognitivní stránka jejich psychiky není jinak narušena, svět dětí je takovému jedinci velmi blízký. Dětská spontánnost, hravost, bezelstnost ho fascinují natolik, že se pro něho děti stávají preferovanými partnery ve sféře sociální i sexuální. Fixovaný pedofil je k dětem něžný, nedopouští se násilného narušení intimity dítěte. Své aktivity považuje za nevinné. Zpravidla volí profesi, jež spočívá v práci s dětmi nebo se dětem věnuje alespoň ve svém volném čase. U regresivního pachatele dojde v určité fázi jeho psycho-sexuálního vývoje k návratu na „nižší vývojovou úroveň“ obvykle v důsledku zážitku a prožitku nějaké negativní události, která zasáhla jeho sebepojetí, sebedůvěru či identitu. Mohou se objevit doprovodné problémy v zaměstnání a osobním životě, které může řešit např. abusem návykových látek a následnou degradací dosavadních hodnot. Z nedostatku jiných příležitostí se nakonec uchýlí k pedofilním kontaktům.

U agresivního/sadistického pachatele jde primárně o disharmonickou strukturu osobnosti (ve smyslu dissociální poruchy osobnosti), která se projevuje už v raném věku osobnostní zvláštnosti, které přerůstají v asociální chování. Jedinec získává uspokojení působením bolesti někomu jinému a v dospělosti se stává agresorem – lovcem. Posledním typem, kterého autoři zmiňují, je vykořisťovatelský (primitivní) pachatel. Do této skupiny spadají muži s mentálním deficitem, s ustrnulým vývojem kognitivních i morálních složek osobnosti. Absence vyšších cílů a hodnot facilituje jednání směřující k okamžitému uspokojení pudových potřeb, netrpí žádnými výčitkami svědomí. Na dětech se často dopouští fyzického násilí. Odpovídá „morálně nevybíravému typu“ podle Grotha a spol.

Vaníčková⁶² nabízí následující verzi typologie pedofilních pachatelů. Situační pachatel – dítě je voleno jako náhradní objekt za dospělého, osobnost odpovídá výše uvedenému regredovanému typu. Morálně narušený – chování tohoto jedince se vyznačuje podvody, lhaním, krádežemi, manipulací druhých. Pocity viny se nedostaví ani při samotném zneužití dítěte. Sexuálně nezralí – jedinci s nevyjasněnou sexuální orientací, „zkouší“ tedy různé objekty svých sexuálních aktivit. Inadekvátní – jedinci s vážnou psychickou poruchou (např.

⁶⁰ Knight,R.A., Carter,D.L., Prentky, R.A.: A system for the classification of child molesters: Reliability and application. Journal of Interpersonal Violence. 1989, 4 ,p. 3-23.

⁶¹ cit. podle: Looman, J., Gauthier,C., Boer,D.: Replication of the Massachusetts Treatment Center Child Molester typology. Journal of Interpersobnal Violence 2001,16,pp.753-767

⁶² Vaníčková a kol.: Sexuální násilí na dětech. Výskyt, podoby, diagnostika, terapie, prevence. Portál, Praha 1999, p.33

při organickém porušení mozku), kdy projevy pedofilních sklonů jsou pouze jedním ze symptomů (příznaků) nemoci.

Buchancová⁶³ společně se svými kolegy Weissem a Brichtínem provedla výzkum souboru 40 heterosexuálních pachatelů, kteří spáchali trestný čin pohlavního zneužívání. Byly u nich konstatovány následující typické rysy pedofilních pachatelů. „Vysoký počet jedinců pocházel z rodin s disharmonickými vztahy a s defektní identifikační rolí otce“, dále nebyla zjištěna přítomnost závažnějších psychiatrických abnormalit, uváděna byla dobrá partnerská adaptace a současně i zvýšená rozvodovost, preference nekoitálních způsobů sexuálního uspokojení při pedofilním deliktu a preference obětí ve věku 7 – 12 let. V profilu se objevila zvýšená úzkostnost, vztahovačnost a horší adaptabilita.“⁶⁴

V obecné rovině lze konstatovat, že jiný typ pachatele se dopustí pohlavního zneužití dítěte v předpubertálním věku a jiný typ pachatele se takového jednání dopustí na dítěti ve věku s rozvinutou pubertou. Je zřejmé, že striktní hranice věku oběti není pro jednotlivý typ pachatele určující. I pachatele lze pochopitelně rozdělovat podle různých kritérií, podle míry použité agrese, pohlaví oběti, frekvence a způsobu kontaktu, motivace, vztahu k oběti atd.

Podíl pachatele – žen na této trestné činnosti pohlavního zneužívání je vyšší než u znásilnění, průměrně v letech 1998 – 2002 činil 2,6%. Ve srovnání se znásilněním jsou výrazněji zastoupeny starší věkové ročníky (40 a více let) a mladí do 20 let. Pohlavní zneužívání bývají páchána srovnatelně osobami oběti blízkými a osobami oběti neznámými.

Typologii pachatele pohlavního zneužívání dětí, kterou prezentuje Atkinsonová⁶⁵, je založena na motivaci kriminálního jednání. Typ pachatelky označený jako *milenka* vnímá vztah s nedospělým jedincem jako plnohodnotný milenecký vztah, jedná s ním (či s ní) jako s dospělou, někdy si takový vztah idealizuje jako pravou (ač pokryteckou a společností zakázanou) láskou, připisuje aktivitu druhé straně. „Milanky“ zneužívají prepubertální nebo pubertální děti (hochy), kterým přisuzují roli milenců a jednají s nimi jako s dospělými, svádí je a v případě odhalení přesouvají vinu na ně. Druhou kategorií žen-pachatele označila jako *spolupachatelku*. Uvádí, že tento typ žen je často nejprve obětí sexuálního týrání ze strany svého partnera, který se sex. zneužívání dítěte dopouští (autorka typologie uvádí. Že „přínejmenším z počátku je nucena se účastnit na jeho sexuálních aktivitách s dítětem“). Třetí typ nazvala *pachatelka se zátěží* (predisponovaná), kde dominantním znakem je to, že samy byly v dětství obětí sexuálního zneužívání, reinscenování traumatické situace z pozice dominující a ovládající strany pro ně má uvolňující účinek, jelikož tak ale nejednají všechny oběti zneužívání, nejsou psychologické příčiny takového chování zcela objasněny

⁶³ Buchancová, M. et al.: „Sociokulturní a psychologická charakteristika deviantních pedofilních delikventů.“ In: Kriminální věda 1993 (26) č. 3, s. 219

⁶⁴ Obdobně zaměřená studie byla provedena v Austrálii na případech z let 1994-98. Blíže: Smallbone, S.W., Wortley, R.K.: Child Sexual Abuse: Offender Characteristics and Modus Operandi. In: Trends and Issues in Crime and Criminal Justice. No. 193, February 2001; Gada, M.: Pedophiles and Child Molesters: The Slaughter of Innocence, 2001, http://www.crimelibrary.com/criminal_mind/psychology/pedophiles .

⁶⁵ Atkinson, J.L.: Female Sex Offenders: A Literature Review. Forum on Corrections Research, 8 (2), 1996, pp. 39-42

4.2. Pachatelé komerčního sexuálního zneužívání dětí

Rozdíl mezi sexuálním zneužíváním dětí a komerčním sexuálním zneužíváním dětí spočívá v prvku komerce, nikoli v rozdílu týkajícího se sexuálního chování. Toto odlišení se promítá i do struktury pachatelů prezentujících tento typ kriminálního chování. Jednotný profil komerčně (i nekomerčně) sexuálně zneužívajícího pachatele neexistuje. Jak uvádí studie Ministerstva vnitra⁶⁶ „u pachatele sexuálního zneužívání dětí nelze přesně vytipovat společenské prostředí, z něhož pocházejí. Patří k nejrůznějším společenským vrstvám, rasám, profesním skupinám nebo vyznávají různá náboženství“.

Pachatelé komerčního sexuálního zneužití dětí (*child sex exploiters*) se odlišují od pachatelů sexuálního zneužívání dětí také v tom, že akt zneužití je realizován buď prostřednictvím třetí osoby (tj. dalšího pachatele), nebo na základě „dohody“ s dítětem, které své sexuální služby poskytuje za úplatu.

V komerčním sexuálním zneužívání dětí (CSEC) je zapojena „třetí“ strana; ať jde o cílového uživatele nebo prostředníka. Ze sexuálního vykořisťování dítěte může profitovat mnohem širší okruh lidí, než jen osoba „okamžitého příjemce transakce“ a proto se v současné době objevuje tendence zaměřit a rozšířit koncept „pachatele-vykořisťovatele“ na širší okruh osob, kteří k vykořisťování dítěte přispívají: rodiče, další členové rodiny, přátelé, vrstevníci a učitelé, stejně jako kuplíři, „manažeři“ veřejných domů, obchodníci a osoby, které se sexu s dítětem dopustily.

David Finkelhor⁶⁷ identifikuje čtyři předpoklady, na jejichž základě může nebo nemusí docházet k sexuálním trestným činům páchaným na dětech: Na straně pachatele je to motivace zneužití (v našem případě je motivací u pachatele-obchodníka finanční zisk), vnitřní zábrany související s osobní etikou/morálkou pachatele, vnější překážky a míra odporu na straně oběti.

4.2.1. Typologie pachatelů komerčního sexuálního zneužívání dětí

Výzkumy ukazují, že většina sexuálních vykořisťovatelů dětí jsou muži ve věku mezi 20 až 65let, ale jako pachatelé byly identifikovány také ženy a homosexuální vrstevníci dětských obětí, kteří jsou již zapojeni v uliční prostituci, pornografii nebo nezákonném obchodování.⁶⁸ Jak již bylo řečeno, rozhodně neplatí konstatování, že všichni sex vykořisťovatelé jsou pedofilní osoby. Výzkumy pokládají, že pedofilové sice tvoří část sexuální vykořisťovatelů, ale nejsou většinou⁶⁹.

Novější studie přináší informace, že charakteristické rysy pachatelů komerčního sexuálního zneužívání se mohou lišit podle lokality. V městských oblastech, budou oběti komerčního sex zneužití s větší pravděpodobností zneužity dospělou cizí osobou/osobami, zatímco u obětí komerčního sexuálního zneužívání ve venkovských/maloměstských regionech dojde (pravděpodobně) k zneužití dospělou osobou, kterou dítě zná, nebo „kamarádem“-

⁶⁶ Komerční sexuální zneužívání – materiál MV ČR (http://www.mvcr.cz/souteze/2006/sod/tyrani/2_sex.pdf)

⁶⁷ Finkelhor, D.: Current Information on the Scope and Nature of Child Sexual Abuse. The David and Lucile Packard Foundation, Vol. 4, No. 2, 1994, p.42

⁶⁸ Barnitz, L.: Effectively responding to the commercial sexual exploitation of children: a comprehensive approach to prevention, protection, and reintegration services. *Child Welfare*, 80(5),2001, pp. 597-610

⁶⁹ Andrews, S.: U.S. domestic prosecution of the American international sex tourist: Efforts to protect children from sexual exploitation. *Journal of Criminal Law and Criminology*, 94(2)2004, pp. 415-454

vrstevníkem⁷⁰. Další typ pachatelů komerčního sexuálního zneužívání jsou vykořisťovatelé zapojeni v kriminálních aktivitách gangů a organizovaného zločinu.⁷¹

Při identifikaci pachatelů komerčního sexuálního zneužívání se badatelům ukázalo užitečné odlišovat „sexuální vykořisťovatele/zneuživatele“, kteří žijí s dětmi ve společném domě, domácnosti, širší rodině dítěte – sem by primárně patřilo sexuální zneužívání a sexuální útok, které jsou ve své podstatě nekomerční - a jako druhou skupinu oddělit sexuální pachatele-vykořisťovatele dětí, které jsou tzv. „dětí na útěku“ nebo „dětí bez domova“ (v této skupině kriminálního chování jde téměř vždy o ekonomický kontext). Třetí kategorii tvoří pachatelé, kteří se angažují v on-line sex obtěžování a zneužívání dětí – ty se od dvou předchozích budou také lišit (zde může i nemusí být primárním motivem ekonomické hledisko)

O kategorizaci této skupiny pachatelů se pokusili také autoři závěrečné zprávy z empirického výzkumu, který byl uskutečněn v Kanadě, Mexiku a USA v roce 2001.⁷² Ve svých základních rysech čerpá z kategorií pachatelů sexuálního zneužívání dětí (výše v textu, kapitola na str. 33).

- 1) Pedofilní pachatel komerčního sexuálního zneužívání dětí (CSEC) reprezentuje parafilního delikventa, který je eroticky přitahován dětským objektem, u kterého nejsou zjevné druhotné pohlavní znaky. Rizikovitost jejich aktivit spočívá v možnosti narušení psychosexuálního vývoje obětí, eventuálně vývoje jejich interpersonálních a později i partnerských vztahů. Sexuální zneužití spáchané pravými pedofily obvykle nemá závažnější charakter, spočívá zpravidla na nekoitálních formách vzájemného kontaktu s dítětem, často v kontextu hry, škádlení apod. V obecné rovině lze jejich projevy rozdělit na bezkontaktní (představy, fantazie, rozhovor se sexuálním podtextem s dítětem, exhibice) a kontaktní projevy (hlazení, mazlení dítěte, sexuální styk s dítětem).
- 2) Preferenční pachatel CSEC je osobou, která je sexuálně přitahována dětmi v pubertálním či postpubertálním věku s vyvinutými sekundárními pohlavními znaky. U tohoto typu pachatelů někteří sexuologové nehovoří o „pedofilní orientaci“ ve smyslu poruchy sexuální preference. Předmětem jejich zájmu bývá nezralost, nezkušenost či nižší sebevědomí dětské oběti. Přístup sexuálního pachatele k dospívajícím bývá podobný jako k objektu dospělému (hebefilie a efebofilie – viz. kap. na str. 21).
- 3) Situační pachatel komerčního sexuálního zneužívání dětí se dopouští kriminálního jednání více méně náhodně, bez jejich aktivního vyhledávání. Dochází k tomu v různých, pro ně výhodných situacích, kde vyspělost dítěte není rozhodující. Dětský objekt volí jako náhradní pro snadnější dostupnost (např. jako levnější variantu) a menší pravděpodobnost prozrazení. Podněcujícím činitelem bývá intoxikace alkoholem či jinými návykovými látkami.
- 4) Obchodník s dětmi. U tohoto typu pachatele se většinou nejedná o sexuální fixaci na dítě, hlavním motivem je zisk (úplata či jiné plnění). Jak již z názvu této kategorie vyplývá, jedná se o osoby, které vystupují v procesu komerčního sexuálního zneužívání dětí (tedy dětské prostituce a dětské pornografie), jako organizátoři, prostředníci, dodavatelé apod. a jejich činnost zpravidla bývá koordinována v rámci organizované skupiny.

⁷⁰ Gragg, F., Petta, I., Bernstein, H., Eisen, K., Quinn, L.: New York Prevalence Study of Commercially Sexually Exploited Children. Prepared by WESTAT for the NY Office of Children and Family Services 2007

⁷¹ Shared Hope International, ECPAT-USA, The Protection Project of the Johns Hopkins University School of Advanced International Studies: U.S. Mid-term Review on the Commercial Sexual Exploitation of Children in America 2006 http://www.humantrafficking.org/uploads/publications/Final_Report_11.6.06.pdf

⁷² Ives, N.: The commercial sexual exploitation of children in U.S., Canada and Mexico. Philadelphia, 2001.

Ve zprávě z výzkumu k problematice sexuálního a komerčního sexuálnímu zneužívání dětí⁷³ jsou identifikovány následující subskupiny dospělých pachatelů komerčního sexuálního zneužití dětí.

- 1) Do první patří pachatelé-kuplíři jako osoby, které z prodeje či zneužívání jiné osoby pro sexuální účely mají užitek (provozují prodej), jsou v obchodu zaangažováni (sem patří i prodej nebo výroba pornografie, majitelé nevěstince, zprostředkovatel prostituce, „vyhledavač talentů“ apod.).
- 2) Druhou kategorií představují pachatelé transakce (překupníci), kteří s dítětem reálně nemusí přijít do kontaktu.
- 3) A pak je zde skupina „zákazníků/klientů sex. služeb“, které byly zneužitým dítětem poskytnuty.

Z jiného úhlu Weiner a Estes identifikovali šest kategorií pachatelů, kteří sexuálně vykořisťují dětské oběti

- 1) pedofilní pachatelé;
- 2) „přechodní“ pachatelé (včetně sezónních pracovníků, vojenského personálu, dálkových řidičů apod.)
- 3) oportunističtí vykořisťovatelé, kteří nejsou zaměřeni pouze na zneužití dětí, ale je to pachatel, který zneužívá kohokoli, kdo je k dispozici
- 4) pasáci;
- 5) obchodníci
- 6) ostatní – mladiství pachatelé⁷⁴

Další informace k pachatelům zapojených v dětské prostituci, dětské pornografie a obchodu s dětmi, uvádíme dále v textu u jednotlivých forem komerčního sexuálního zneužívání dětí.

⁷³ Estes, J.R., Weiner, A.N.: The Commercial Sexual Exploitation of Children In the USA, Canada and Mexico. University of Pennsylvania, 2001

⁷⁴ Small, K., Adams, W., Owens, C., Roland, K.: An Analysis of Federally Prosecuted CSEC Cases since the Passage of the Victims of Trafficking. URBAN INSTITUTE Justice Policy Center 2008

5. DĚTSKÁ PORNOGRAFIE

Dětská pornografie představuje, dle definice přijaté na Stockholmském kongresu boje proti komerčnímu sexuálnímu zneužívání v roce 1996, jakékoliv spodobnění dítěte účastníčho se skutečné nebo předstírané explicitní sexuální aktivity, ať už je toto spodobnění provedeno jakýmkoliv způsobem, a rovněž tak jakékoliv spodobnění sexuálních orgánů dítěte určené primárně k sexuálním účelům. Je definována jako pornografický materiál (zvukový nebo obrazový materiál⁷⁵), který zobrazuje skutečné dítě, které se aktivně nebo pasivně účastní jednoznačně sexuálního jednání, a to včetně dráždivého vystavování přirození nebo ohanbí dítěte, nebo skutečnou osobu se vzhledem dítěte, která se aktivně nebo pasivně účastní sex. krimi jednání nebo realistické znázornění neexistujícího dítěte, které se aktivně nebo pasivně účastní výše popsaného krimi jednání.⁷⁶

Chmelík a kol.⁷⁷ uvádí, že v anglosaském právu jsou před pornografickým zobrazováním obvykle chráněny děti mladší 18 let, přičemž za pornografické je považováno takové zobrazení nahého dítěte, které z hlediska postoje nebo úhlu záběru je možné hodnotit jako necudné, obscénní nebo jinak neslušné. Nizozemsko umožňuje dobrovolné sexuální kontakty od 12 let, zatímco v pornografických dílech mohou figurovat osoby starší 16 let. Švédská a norská definice za dětskou pornografii považuje znázorňování sexuálních úkonů na osobách, jejichž tělesný vývoj ještě není nebo se nezdá být ukončen. Věk pohlavní dospělosti je důležitý ve vztahu k povinnosti zemí EU kriminalizovat dětskou pornografii, ale v právních předpisech členských států liší od věku 13 let ve Španělsku do věku 17 let v Irsku⁷⁸. Zobrazení dětí účastnících se jednoznačně sexuálního jednání není za normálních okolností dovoleno, je-li dítě mladší 18 let. Rámcové rozhodnutí EU zajišťuje silnou ochranu všem dětem mladším 18 let před jejich zneužitím v dětské pornografii a dovoluje jen omezené výjimky mezi věkem pohlavní dospělosti a věkem 18 let. V praxi se úroveň ochrany liší ve všech členských státech v závislosti na různém věku pohlavní dospělosti.⁷⁹

Převážnou část této kriminality představuje šíření a distribuce po Internetu, přičemž identifikace pachatele – šířitele dětské pornografie na Internetu je velice obtížná a náročná na bezodkladné fungování mezinárodní spolupráce. Často dochází k případům, kdy pachatel – občan ČR umísťuje dětskou pornografii na zahraničních serverech (obvykle v zemích, které boji proti dětské pornografii nevěnují příliš velké úsilí), nebo naopak cizinec umísťuje dětskou pornografii na serverech v České republice (offshore⁸⁰).

Trestné činy týkající se dětské pornografie, bez ohledu na to, zda jsou prováděny prostřednictvím počítačového systému či nikoli, jsou:

- a) výroba dětské pornografie;

⁷⁵Obrazová pornografie je zobrazení dítěte při výslovné sexuální činnosti, skutečné či simulované, nebo oplzlé vystavování pohlavních orgánů pro sexuální uspokojování uživatele; zahrnuje výrobu, rozšiřování nebo používání takového materiálu. Zvuková pornografie je používání jakýchkoli zvukových prostředků užívajících dětský hlas, skutečný či simulovaný, za účelem sexuálního uspokojení uživatele. Zahrnuje výrobu, rozšiřování nebo používání takového materiálu. In: Vaníčková, E., Provazník, K., Hajd-Moussová, Z.: Sexuální násilí na dětech. Portál Praha 1999, p.93.

⁷⁶ <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32004F0068:CS:NOT>

⁷⁷ Chmelík, J. a kol.: Mravnost, pornografie a mravnostní kriminalita, Portál, Praha 2003.

⁷⁸ 13let: Španělsko, 14let: Rakousko, Estonsko, Itálie, Litva, Maďarsko, 15let: Francie, ČR, Švédsko, Dánsko, Polsko, Slovensko a Slovinsko; 16let: Německo, Finsko, Belgie, Lotyšsko, Lucembursko, Nizozemsko, Spojené království; 17let: Irsko .

⁷⁹ Pozn.: Zajímavou otázkou je, zda zletilý má právo povolit nebo umožnit pornografické využití díla, kde je sám zobrazena jako dítě a které původně nebyly pořízeny jako pornografické.

⁸⁰ Offshore - cizí země, která umožňuje osobě, která je fyzicky mimo tuto cizí zemi, získat pro sebe určité výhody; offshore je všude mimo zemi, kde osoba sídlí.

- b) prodej, rozšiřování nebo další předávání dětské pornografie;
- c) nabízení nebo zpřístupňování dětské pornografie;
- d) pořizování nebo držení dětské pornografie.

Při vyšetřování, objasňování i rozhodování o uložení trestů se v některých zemích používá posuzovací škála, která usnadňuje určit „typ“ pornografického materiálu. Původně byl systém vytvořen pro potřeby orgánů činných v trestním řízení ve Velké Británii a vychází z deseti bodové typologii (v rámci projektu COPINE - Combating Paedophile Information Networks in Europe). Jde o škálu či kontinuum od fotek „nudistů“ a „eroticky laděné fotky osob ve spodním prádle“ nebo záběry poloobnažených osob, na které se nemusí vztahovat definice „dětské pornografie“, přes znázornění razantního sexuálního útoku až po znázornění s prvky sadismu⁸¹. Orgány činné v trestním řízení musí zvážit i okolnosti a kontext, ve kterém k výrobě nebo držení pornografického materiálu došlo a na základě toho určit, zda jde o kriminální chování – dětskou pornografii. Pokud jde o ohodnocení závažnosti trestného činu držení dětské pornografie, není dostačujícím měřítkem počet držných fotek. Jsou zde i další indikátory označující nebezpečnost, např. jako je pachatelova vazba/vztah (attachment) k porno materiálu, po jak dlouhé období byly fotky drženy, příp. míra jak moc jde o organizovanou činnost, jakým způsobem byl pornografický materiál získán a jestli to je nebo není pachatelova vlastní trofej ze sexuálního zneužití dítěte

Pornografické dílo zobrazující dítě

Z rozhodnutí č. 35/2005 S.⁸² vyplývá, že „za pornografické dílo zobrazující dítě (tj. osobu mladší osmnácti let) ve smyslu ustanovení § 205 odst. 1 písm. a) tr. ř. lze pokládat např. snímky obnažených dětí v polohách vyzývavě předvádějících pohlavní orgány za účelem sexuálního uspokojení, dále pak snímky dětí zachycující polohy skutečného nebo předstíraného sexuálního styku s nimi, popř. i jiné obdobné sexuálně dráždivé snímky dětí. Nejde-li o takové snímky, pak závěr o pornografickém charakteru díla nelze bez dalšího dovozovat jen z toho, že jsou za účelem uspokojování osob trpících sexuální deviací (tj. osob, pro které jsou sexuálně atraktivní nedospělé osoby) zpřístupňovány takovými prostředky, které tyto osoby vyhledávají“

Ani nový trestní zákoník, který je účinný od 1.1.2010, pojem pornografického díla legislativně nevymezil⁸³ a bude se tedy vycházet z dosavadních výkladů (výše v textu).

V textu § 205 tr.z. (šíření pornografie) jsou uvedeny tyto varianty pornografického díla: „pornografické dílo *písemné, fotografické, filmové, počítačové, elektronické nebo jiné takové dílo*“ V tomto výčtu se kombinuje druh díla (písemné, fotografické, filmové) s jeho vnější formou (dílo elektronické); např. písemné dílo může mít podobu tištěnou nebo může být vyjádřeno v elektronické podobě. Počítačovým dílem se patrně rozumí dílo vytvořené pomocí počítače, elektronickým dílem to, které má podobu čitelnou jen strojově⁸⁴. Výrazem „dílo“ není myšleno dílo autorské (ve smyslu autorského zákona), ale spadají sem i díla, která nesplňují všechny znaky díla autorského. Skutková podstata trestného činu výroby a jiného nakládání s dětskou pornografií v novém trestním zákoníku, který je účinný od ledna 2010, obsahuje také výčet

⁸¹ Více např.: Taylor M, Quayle E: Child pornography: an Internet crime. Hove, Brunner-Routledge 2003

⁸² Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek NS.č. 6, 2005, p. 219(usnesení NS sp. zn. 7 Tdo 1077/2004-I)

⁸³ Např. v §132 slovenského tr.z., je uvedeno vymezení „dětskou pornografií se pro účely trestního zákona rozumí zobrazení soulože, jiného způsobu pohlavního styku nebo jiného obdobného sexuálního styku s dítětem nebo zobrazení obnažených částí těla dítěte směřující k vyvolání sexuálního uspokojení jiné osoby“. In: Slovenský trestní zákon. Prameny, IKSP, Praha 2006, p. 75-76.

⁸⁴ Gřivna 2009, cit. práce

jednotlivých forem (§ 192 odst.1 n.tr.z.: „Kdo přechovává *fotografické, filmové, počítačové, elektronické nebo jiné pornografické dílo*“).

Objevují úvahy, zdali do kategorie dětské pornografie patří i kreslené/animované obrázky, povídky, modifikované fotografie a další objekty, které nezaznamenávají skutečnou osobu. Jak postihovat pornografická díla, která nevznikla zneužíváním dětí, např. díla literární, kreslená nebo animovaná (tedy „virtuální dětskou pornografií“)? Například Herczeg⁸⁵ uvádí, že písemné pornografické dílo, které popisuje dítě, je možné beztrestně přechovávat. Přitom poukazuje na to, že v původním vládním návrhu novely trestního zákona bylo navrhováno trestat i držení písemné dětské pornografie, to však bylo později z návrhu vypuštěno. Gřivna⁸⁶ používá teleologický výklad, který se promítá do úvah o objektu tohoto trestného činu, kterým je zájem společnosti na ochraně dětí před sexuálním zneužíváním a jejich mravního rozvoje. Podle něj je pak jakákoliv fantazijní či virtuální dětská pornografie mimo dosah tohoto ustanovení. Herczeg dodává, že virtuální dětská pornografie může být pro pedofilní jedince alternativou, která by jim umožnila realizovat své potřeby na úrovni masturbačních fantazií, a tím by se snížilo riziko, že své potřeby skutečně zrealizují. Při bouřlivých diskusích o kriminalizaci držení dětské pornografie se však objevily i hlasy opačné. Někteří odborníci se obávají, že prohlížení dětské pornografie může naopak stimulovat pedofilní jedince k realizaci jejich představ.⁸⁷ Pak není rozdílu mezi pornografií, ve které je zobrazeno dítě virtuální nebo skutečné. V americkém trestním právu uplatňují stanovisko, které „virtuální dětskou pornografií“ jednoznačně považuje za pornografii (rozhodnutí z roku 2003). Do té doby bylo trestně postižitelné pouze držení fotografií nebo nahrávek reálných dětí, které byly zneužity nebo které přišly ke škodě. Problémem však bylo, že oběti těchto činů se podařilo najít jen v málo případech (pozn.: i Interpol uvádí, že z desítek tisíc známých obětí pedofilních činů se podařilo vystopovat jen několik desítek dětí). Tato skutečnost nahrávala pachatelům a jejich tvrzení, že „materiál je modifikovaný a nezobrazuje reálné dítě“.

5.1. Kriminalita zaměřená proti dětem v prostředí Internetu

Mobilní telefony, Internet, různé společenské sítě, on-line hry a chaty nepřinášejí běžným uživatelům pouze výhody, ale jsou také velkou příležitostí pro jejich zneužití a rizikem pro děti. V současné době lidé (téměř v každém věku) používají informační technologie ke komunikaci, podnikání, sociálním interakcím, domlouvání schůzek, průzkumům, nakupování, zábavě a poznávání světa. Internet lidi sblízuje, otevírá „skryté“ oblasti, geograficky i v přeneseném významu, veřejnosti přináší stále větší rychlostí novinky všeho druhu. Podobně jako mobilní telefony, které jsou rovněž nezbytnou součástí života většiny lidí - kdykoli a téměř kdekoli hovořit s rodinou a přáteli, surfovat po síti, pořizovat si fotografie a odesílat je ostatním nebo je uveřejnit na internetových stránkách. Rychlost technologického pokroku také otevřela nové perspektivy pro výrobce, distributory a uživatele dětské pornografie. Odhalení je i zde znemožněno zamaskovanou identitou odesílatele. „Klasická“ forma šíření dětské pornografie na Internetu spočívá v umístění tohoto materiálu na určitou webovou stránku, odkud si ji pak zájemci za úplatou nebo zdarma stahují do svého počítače. Daleko skrytější a nebezpečnější formou šíření dětské pornografie však představují internetové výměnné sítě, tzv. „peer – to – peer connection“, kdy se jedná o krátkodobé spojení dvou počítačů připojených k

⁸⁵ Herczeg, J.: Virtuální dětská pornografie: Zločin bez obětí? In: Vanduchová, V., Gřivna, T.: Pocta Otovi Novotnému k 80. narozeninám. Kluwer, Praha 2008, p. 41-48

⁸⁶ Gřivna, T.: Trestné činy proti lidskosti v sexuální oblasti v novém trestním zákoníku. Bulletin advokacie, 10, 2009, p.67

⁸⁷ Např. Weiss 2002, cit. práce

síti, jejichž uživatelé si mohou mezi sebou navzájem vyměňovat soubory (podmínkou je, aby tyto dva uživatelé byli předem na spojení domluveni - nejčastěji se zkontaktují přes zájmové internetové chat-rooms).

Je potřeba zdůraznit, že existence a rostoucí sofistikovanost nových technologií sama o sobě násilí ani zneužívání nevytváří. Technologie umožňují rychlou, levnou a snadnou komunikaci a přenos dat, což se ovšem na zvyšujícím se počtu sex-pornografických obrazů a sexuálním zneužívání, které je často doprovází, podílí. Důvod je zejména ten, že je možné takové množství materiálů prohlížet v relativní anonymitě a bez obavy před represemi nebo kritikou ze strany přátel nebo rodiny. V souvislosti s takzvanými „stránkami pro vytváření sociálních sítí“ (např. facebook⁸⁸) se rovněž zvýšilo riziko, že bude člověk (mladší i starší 18 let) vytipován jako možný cíl pro budoucí zneužívání nebo sexuální obtěžování.

Před patnácti lety používala ještě většina výrobců pornografie fotografie a filmy, které se vyvolávaly ve většině případů ve foto-laboratořích, kde zaměstnanci při zjištění „nevhodného obsahu fotky“ mohli ihned kontaktovat příslušné úřady. S rozvojem technologií, včetně technologií umožňujících pořizování obrazových záznamů, jako jsou digitální kamery a fotoaparáty mobilních telefonů, které lze snadno ukryt nebo zamaskovat, došlo k nárůstu zneužívání dětí „v reálném čase“, včetně případů, kdy si pedofil a jiné osoby zneužívající děti vyžádají určité úkony nebo pozice v reálném čase a osoba zneužívající dítě těmto požadavkům vyhová. V takových případech je uživatel online stránek svědkem probíhající trestné činnosti.

Internetová kriminalita proti dětem byla definována jako jakékoli sexuální zneužívání dětí usnadněné počítačem, zahrnující on-line svádění/obtěžování (grooming) a dětskou pornografii.⁸⁹

V posledních letech většina pornografického materiálu s dětskou tematikou, která se na Internetu objeví, zobrazuje aktuálně probíhající případy sexuálního zneužívání dětí. Projekt COPINE realizovaný Univerzitou v Corku (Boj proti pedofilním informačním sítím v Evropě⁹⁰) mimo jiné spravuje databázi obrazových abuzivních materiálů zneužívaných dětí, které nasbírali na Internetu. Přibližně polovina dětí na fotkách je ve věku mezi 9 až 12 lety. Převážná většina z nich jsou běloši a víc jak polovinu tvoří dívky.⁹¹ V květnu 2006 obsahovala databáze dětské pornografie v rámci Interpolu fotografie více než 20 000 dětí, které byly zneužity za účelem výroby dětské pornografie. Méně jak pět set těchto dětí bylo identifikováno a byla jim poskytnuta pomoc.⁹² Od roku 2003 pomáhá Interpol Mezinárodní skupině pro identifikaci obětí, a jakmile je určena totožnost dítěte, do popředí zájmu všech, kteří případ objasňují, se dostávají potřeby dítěte. Nevhodná intervence (např. konfrontace podezřelého před zjištěním místa pobytu dítěte) mohou vážně ohrozit bezpečnost dítěte. V oblasti mezinárodní spolupráce je velkým krokem vpřed vytvoření takovéto celoevropské (postupně se plánuje ji rozšířit i na celosvětovou) databáze osob – dětí, které byly zneužity (zdokumentované) pro pornografii (resp., jejichž snímky byly policií zaregistrovány), stejně jako osob, které tuto trestnou činnost páchají. Ne náhodou se v doporučeních Evropského

⁸⁸ Stránky umožňují lidem vytvářet si profily, vyjadřovat se, vyměňovat si zprávy, plánovat si společenský život, sdílet fotografie, obrázky a videa a poznávat nové přátele. Tyto stránky přitáhly značnou pozornost díky objemu osobních informací, který je jejich prostřednictvím sdílen a potenciálně prohlížen miliony lidí z celého světa.

⁸⁹ Office for Victim of Crime: Internet crimes against children. Department of Justice, Washington 2001

⁹⁰ Více inf. na <http://www.ucc.ie/en/equayle/ProjectBackground/>

⁹¹ Taylor, M., Quayle, E., Holland: Typology of paedophile picture collections. The Police J., 2001, pp. 97-107

⁹² Save the Children: Visible evidence -Forgotten children, Brusel 2006, p.2

parlamentu uvádí požadavek na podporu výzkumu zaměřeného na vývoj technologií k identifikaci obličeje oběti z obrazového materiálu (s možností vysledování obětí) a následného zatčení pachatelů.

5.2. Cyber-sexuální zneužití dítěte a on-line grooming praktiky

Internet využívá také stále větší počet potenciálních či skutečných pachatelů sexuálně motivovaných trestných činů k přípravě sexuálního zneužívání dětí, zejména prostřednictvím „groomingu“ (nalákání dětí k sexuálním praktikám) a dětské pornografie.

5.2.1. Grooming

Slovem grooming se označují techniky a postupy v jednání, kterými manipulátor (groomer) vyvolává u dětí využívajících Internet (chaty a diskusní fóra) důvěru a jeho cílem je přimět mladistvého k osobní schůzce. Ve 23 článku Úmluvy Rady Evropy o ochraně dětí před sexuálním vykořisťováním a zneužíváním z roku 2007 (CETS č.201) je grooming definován jako nalákání dítěte pomocí Internetu k sexuálnímu chování, manipulativní zacházení s dětmi realizované zejména prostřednictvím chatu, které může vést až k osobnímu setkání a zneužití dítěte. Tedy pojmy jako „online grooming“ nebo „cyber-grooming“ či jen „grooming“ se v této souvislosti označuje chování uživatelů komunikačních prostředků (chat, ICQ, skype atd.); proces manipulace často využívaný pachateli sexuálního zneužívání dětí, která je vedená úmyslem redukovat rezistenci oběti (potenciální) k pohlavnímu zneužívání. Za cybergrooming se také v širším pojetí považují jakékoli způsoby manipulace dětí a mladistvých prostřednictvím informačních technologií (např. ve spojení s terorismem, náboženstvím apod.).

V roce 2006 bylo podle expertů v USA kontaktováno groomerem každé páté dítě ve věku od 10 do 17 let. Jen čtvrtina z nich ale tuto skutečnost (někdy i přímou nabídku k sexuálnímu styku) oznámila rodičům nebo učitelům. K podobným praktikám dochází podle Policie i v České republice. Proces manipulace dítěte obvykle prochází několika základními etapami.⁹³

1) První fází groomingu je obvykle snaha u dítěte vzbudit důvěru (to probíhá např. tak, že se groomer staví v on-line komunikaci o pozice osoby, která dítěti rozumí, která chápe její problémy, která má pokud možno stejné problémy a pomůže je dítěti vyřešit.) Groomer se snaží získat ve vztahu k oběti pozici dobrého kamaráda. Dochází současně k izolaci oběti – ve smyslu: „rodiče Ti nerozumí, já ano, mě se můžeš svěřit se svými problémy...neříkej o tom ostatním dětem...ani mamince, neměla by tě pak ráda....“. V této etapě většinou pachatel získá email, adresu oběti nebo školu, kterou navštěvuje.

2) Získání náklonnosti a důvěry dítěte, kterou groomer posiluje dárky (peníze, kredit na mobil) jako by bez příčiny – podplácí si jej.

3) Vyvolání emoční závislosti na pachateli; pro dítě se groomer stává „důvěrníkem“, osobou, které věří a která je staví do pozice jeho přítele.

4) Osobní setkání – pokud dosud nedošlo k osobnímu kontaktu groomera a oběti, ve fázi emoční (či jiné) závislosti pravděpodobně k nějakému druhu kontaktu dojde. Ten může být realizován procházkou v parku až po návštěvu bytu groomera.

5) Poslední etapou je sexuální obtěžování a zneužití dítěte groomerem.

⁹³ Informace např. na <http://cms.e-bezpecni.cz/content/view/121/6/lang,czech/>

Okrajově zde zmíníme ještě jeden poměrně nový fenomén, který je spojen s využíváním informačních a komunikačních technologií mladistvými a dětmi, a který se nazývá *sexting* (sex a textování = elektronické rozesílání textových zpráv, fotografií či videa se sexuálním obsahem; česky sextování). Tyto záznamy (fotografie, video) jsou pak často zveřejněny na internetu – např. dojde-li mezi mladistvými k ukončení vztahu.⁹⁴

Dětská pornografie v prostředí Internetu

Sexuální zneužití dítěte je často, ale ne vždy, předpokladem pro pozdější sexuální komerční vykořisťování dítěte (výroba, distribuce, stahování a držení pornografického materiálu, který dokumentuje sexuální zneužití). Někdy může být materiál pořízený bez vědomí dítěte (např. záznam dětí, které si u vody hrají nahé) a k vykořisťování tak dojde bez přímého fyzického sexuálního zneužití. Uvádí se, že držení dětské pornografie může usnadnit následné sexuální zneužití dítěte. Pokusili jsme se heslovitě naznačit souvislosti:

1. Dětská pornografie podporuje u pachatelů kognitivní distorze⁹⁵ (více to platí u pachatelů sexuálního násilí než pachatelů zneužívání). Jde o racionalizace, které zastávají funkci obranných mechanismů a vytváří určitý „posun“ ve vnímání reality – mezi nejčastější projevy kognitivních dekonstrukcí (distorzí) patří popření a minimalizace viny. Jsou to naučené vzorce chování a smýšlení, které umožní pachateli vyhnout se odpovědnosti za své jednání, redukují jeho pocity viny, aby mohl ve svém chování pokračovat (obvinění oběti, bagatelizace poškození oběti apod.). jak bylo řečeno, jedná se o obranný mechanismus pachatele, který slouží k *zachování jeho sebeúcty a obecně k racionalizaci jeho sociálně nepřijatelného způsobu chování.*

Například právě v diskusních skupinách na Internetu mohou pachatelé probírat svoje postoje, pocity a sexuální zážitky a dochází u nich k této nebezpečné relativizaci („moje sklony jsou naprosto normální, jen společnost není dost demokratická a vyspělá...“). V mysli pachatele se „normalizuje“ sexuální aktivita s dětmi, tím oslabují se zábrany a to může usnadnit fyzické sex. zneužití dítěte.

2. Dětská pornografie povzbuzuje fantazii pachatele, která může následně dráždit/podněcovat pachatele v jeho kriminálním jednání.

3. Zákaz držení dětské pornografie napomáhá redukci v oblasti produkce, distribuce a užití, které má za následek přímé zneužití dítěte.

4. Dětská pornografie je používána při groomingu.

5. Většina dětské pornografie zobrazuje „reálné osoby/děti“ a konzument pornografie se tím stává spolupachatelem zneužívání dítěte tím, že zajišťuje poptávku.

Pornografický materiál (nyní se diskutuje také o používání termínu abuzivní obrázky) jako sexuální zneužívání dětí, který je (online) prodaný a distribuovaný je jasným komerčním sexuálním vykořisťováním dítěte. Objevuje se i pojetí tzv. nekomerčního sexuálního zneužívání dětské pornografie v on-line prostředí. V této souvislosti se mluví o případech, kdy pachatel

⁹⁴ Zpracováno dle informací na <http://cms.e-bezpeci.cz/content/view/154/19/lang,czech/>

⁹⁵ Distorze=zkroucení, zkreslení.

pornografický materiál bude sdílet s podobně smýšlejícími jedinci v rámci skupiny bez finančního zisku. Otázkou je, zda i toto není varianta patřící do skupiny „komerční“, podle definice dětské pornografie přijaté na Stockholmském sympoziu (viz úvodní vymezení pojmů v kap. na str. 10), jako forma komerčního sexuálního zneužívání, ať z ní pachatel má nebo nemá materiální (finanční) prospěch, protože při výrobě pornografického materiálu bylo dítě „vykořistěno.“

5.3. Kategorie pachatelů dětské pornografie - Internet

Terminologické nejasnosti, které jen obtížně podchytí ostré rozdíly mezi zneužíváním a vykořisťováním, jsou zřetelné právě u pachatelů sexuálně motivovaných trestných činů v prostředí Internetu. Ukazuje se, že termín „internetový pachatel sexuálně motivované trestné činnosti“ může být použit pro pachatele sexuálního zneužívání na Internetu a v jiné souvislosti jím lze pospat i sexuálního vykořisťovatele (pachatele sexuálního komerčního zneužití). Na rozdíl od pedofilů, nemohou být diagnostikováni podle kritérií Mezinárodní klasifikace nemocí. Obdobné terminologické rozlišování se může zdát jen didaktickým polemizováním, ale tyto odlišné pozice odráží i následné aktivity (dopadení-odhalení, potrestání, náprava, prevence apod.). Kriminální chování těchto pachatelů obsahuje: stahování ilegální materiálu (dětské pornografie) z Internetu (který se velkou měrou, ale ne výlučně, váže k zobrazení dětí a znamená tak trestný čin sexuálního vykořisťování); obchodování nebo směňování takového materiálu s ostatními (které je také exploatační); výroba materiálu fotografováním dětí nebo modifikací již existujících fotek a také realizace groomingu, obtěžování nebo svádění dětí. Vztah mezi výrobcem dětské pornografie a dítětem může být sexuálně zneužívající (když materiál je získán od někoho, kdo dítě sexuálně zneužil), sexuálně exploatační (výroba pornografie pochází od jiného člověka než je osoba, která dítě sexuálně zneužila) nebo obojí.

V odborné literatuře se objevilo několik pokusů o zobecnění ilegálních sexuálních aktivit v prostředí Internetu, které mohou dětem způsobit újmu. Tyto snahy byly zpracované např. jako „typologie sexuálního kriminálního chování proti dětem“ a popisují nejen samotné aktivity, ale naznačují i motivaci pachatele. Když se hovoří o dětské pornografii, je třeba zaměřit se na všechny aktéry a do ohniska našeho zájmu by se měli dostat: subjekt/oběti pornografie, producenti, spotřebitelé a také samotný produkt. U pachatelů spojených s dětskou pornografií se nejčastěji uvádí, že „pachatelé této kriminality jsou spíše pedofilně orientováni a dětskou pornografií buď pouze distribuují (sami ji nevyrábějí), nebo distribuují dětskou pornografií vytvořenou „doma“ (tedy nejtypičtěji fotografie dítěte, které sami zneužili) a třetí kategorií jsou skupiny pachatelů, kteří dětskou pornografií vytvářejí ve větším měřítku a pro zisk“⁹⁶. Výzkumy ve Spojených státech uvádí, že pachatel dětské pornografie je muž, běloch, věk nad 26 let.⁹⁷

V klasifikačním manuálu trestných činů Douglas⁹⁸ uvádí pachatele komerčního sexuálního zneužívání dětí „přes Internet“ pod názvem *Trades*. Jde o pachatele sexuálně motivované trestné činnosti páchané na dětech, kteří online obchodují nebo sbírají dětskou pornografií. *Travelers* jsou pachatelé sexuálně motivované trestné činnosti, kteří provozují online diskusi s dětmi a využívají svou „zručnost v manipulaci a nátlaku“ k tomu, aby se setkali s dítětem osobně za účelem pohlavního zneužívání – grooming).

⁹⁶ Komerční sexuální zneužívání – materiál MV ČR (www.mvcr.cz/souteze/2006/sod/tyrani/2_sex.pdf)

⁹⁷ Wolak J, Mitchell K, Finkelhor D.: Internet sex crimes against minors: the response of law enforcement. National Center for Missing and Exploited Children. New Hampshire 2003

⁹⁸ Douglas, J.E. et al.: Crime Classification Manual. Jossey-Bass, Wiley 2006.p.425-434.

Alexyová se spolupracovníky⁹⁹ představila typologii založenou na rozdílech mezi těmi, kdo používali Internet k podporování a posílení možnosti s cílem přímého/fyzického sex. zneužití dítěte a těmi, kdo Internet využívali jako možnost, jak mít přístup k sexuální abuzivnímu pornografickému materiálu. Vygenerovali tři typy pachatelů: obchodníky, cestovatele a obchodníky-cestovatele. *Obchodníci* jsou pachatelé, kteří v prostředí Internetu sbírají dětský pornografický materiál i s ním obchodují a tím poskytují a podporují poptávku po dalším komerčním zneužití dětí. *Cestovatelé* byli podobní těm, kteří jsou popsáni jako „groomers“ – tedy Internet užívají k tomu, aby získali přístup k dětem, které natlačí, vmanipulují do uskutečnění schůzky. Třetí kategorie, *obchodníci-cestovatelé*, jsou ti, kteří dělají obojí.

K tomuto členění připojujeme názor Beeche, Elliota, Birgdena a Findlatera¹⁰⁰, kteří hodnotí: "ačkoli je toto dělení intuitivně jednoduché a přitažlivé, jsou tam určité sporné a problémové momenty“. Pachatelé, kteří Internet užívají k tomu, aby uskutečnili schůzku s cílem sex. zneužití dítěte a současně sbírají dětskou pornografii, jsou považováni „pouze“ za cestovatele. Obchodníka vnímáme jako komerčního sexuálního vykořisťovatele, který přispívá a podporuje sexuální zneužívání dětí, tím že se dopouští trestných činů, jež by spadaly do kategorie exploatace. Zatímco cestovatel a obchodník-cestovatel se oba dopouští sexuálního zneužívání dětí a také sexuálního vykořisťování (komerční sex. zneužívání); jejich kriminální chování „postupuje“ od jedné podoby k druhé.

Durkin¹⁰¹ popsal čtyři možnosti sexuálního komerčního zneužití dítěte v kyberprostoru následujícím způsobem:

- V prostředí Internetu provozují obchod s dětskou pornografií tzv. *obchodníci*.
- Osoby, kterým je díky on-line komunikaci usnadněn přístup k stejně smýšlejícím osobám/pachatelům (*networking*).
- Internet umožňuje *grooming* - provozovat „nepatřičnou“ a manipulativní komunikaci s dětmi.
- Napomáhá k reálnému uskutečnění schůzky pachatele s dětskou obětí, příp. kontaktnímu sexuálnímu zneužívání (tzv. *cestovatelé*).

Tony Krone¹⁰² nabízí typologii pachatelů (a jejich technik zneužívání) na kontinuu podle rostoucí závažnosti jejich kriminálního chování. Od trestných činů, které zahrnují nekontaktní“ zneužití dítěte až po trestné činy, kdy dochází k fyzickému sex. napadení dítěte. Charakterizuje kriminální chování patřící k on-line dětské pornografii následujícím způsobem.

1. Prohlížeč webu (*browser*)

První kategorie popisuje osobu, která na materiál s dětskou pornografií na Internetu „narazí“ neúmyslně a nechtěně (například přes spam, náhodně při hledání jiných informací objeví www stránky s dětskou pornografií), ale prohlédne si obsah a pak se rozhodne, že si materiál ponechá a nevymaže jej. Takové chování může být trestným činem – pokud je prokázán záměr pornografický materiál vlastnit. Pokud zde chybí doznání obviněné osoby, pak

⁹⁹ Alexy, E.M., Burgess, A.W., Baker, T.: Internet offenders: Traders, travelers and combination tradertravelers. Journal of Interpersonal Violence, 20, 2005, pp.804-812.

¹⁰⁰ Beech, A.R., Elliott, I.A., Birgden, A., Findlater, D.: The Internet and child sexual offending: A criminological review 2008.

¹⁰¹ Durkin, K. F.: Misuse of the Internet by pedophiles: Implications for lawenforcement and probation practice. Federal Probation, 61(3), 1997, pp.14-18.

¹⁰² Krone, T.: A Typology of Online Child Pornography Offending . Trends & Issues in crime and criminal justice , 2004 ,No.279, pp.1-6

se vyšetřovatelé zaměřují na zjištění, zda stránky byly navštěvovány opakovaně nebo zda je osoba „náhodným prohlížečem“.

V této souvislosti zmíníme diskusi, kterou vyvolává kriminalizace přechovávání dětské pornografie jako jakýkoliv způsob držení dětské pornografie, nezáleží na délce přechovávání a není nutné, aby měl pachatel dětskou pornografii přímo u sebe (v tašce, ve stole, doma, na pracovišti, ve svém počítači). Postačí, že ji „má ve své moci“ (např. uloženou v e-mailové poště). Její prohlížení trestné není, pokud si je neukládá na nosič informací. Přechodné automatické ukládání webových stránek nebo jiných dat do vyrovnávací paměti počítače, jejich technické kopie (dočasné internetové soubory¹⁰³) nebo vytváření tzv. cookies by za přechovávání nemělo být považované. Sporné je, zdali za přechovávání považovat případy, kdy bude uživatel cíleně a pravidelně prohlížet určité stránky s dětskou pornografií.¹⁰⁴

2. Privátní fantazie

Jestliže jedinec má privátní fantazie, které obsahují sex s dítětem, nejde o trestný čin. Pokud je však fantazie uchovaná jako něco víc než myšlenka, pak v takovém chování může být kriminální prvek obsažen. Pokud je taková privátní fantazie přenesená do textu nebo digitálního formátu na počítači, může to být dostačující, aby šlo o „držení dětského pornografie“. Jde o vědomé vytvoření si textu nebo digitálních obrazů (online forma) pro osobní potřebu svých fantazií. U pachatelů, kteří patří k „privátním snílkům“ je riziko odhalení nízké, ale může k němu dojít na základě upozornění od někoho, kdo má přístup k datům na počítači (při zkoumání počítače a hledání důkazů v rámci jiných podezření, když je počítač v opravě, když byl „nabouraný“ třetí stranou nebo když je počítač odcizen).

3. Trawler

Pachatel aktivně vyhledává dětskou pornografie v on-line prostředí a dětskou pornografií nachází na veřejně dostupných prohlížečích a stránkách. U těchto osob většinou nedochází k vytváření sítí mezi pachateli, používají pouze nízké on-line zabezpečení své osoby. Krone, cituje dřívější práci Maxe Taylora¹⁰⁵ a nabízí možné motivace u pachatele tohoto typu. Jako první – tzv. sexuálně všežravý (hltavý) konzument je orientovaný na různé typy a druhy sexuálně explicitního materiálu, kde dětská pornografie tvoří pouze část a není středem jeho zájmu. Další - sexuálně zvědavý konzument - experimentoval s pornografickým materiálem s dětskou tematikou, ale nevyhledal jej speciálně. A tzv. volnomyšlenkář (*libertarian*) tvrdí, že je otevřený a přístupný jakémukoli podnětovému materiálu - co jen se mu zachce („...mám přece svobodný přístup k čemukoli“).

4. Non-secure sběratel

Tento typ pachatele nakupuje, stahuje nebo směňuje dětskou pornografii na veřejných stránkách, tedy z běžně dostupných zdrojů na Internetu nebo v rámci v diskusních chatů, které nepoužívají zabezpečení (heslo, šifrování nebo požadavek, aby obchodoval (prodal, směnil nebo koupil) určitý minimální počet obrazů). U těchto osob je vyšší míra propojení mezi pachateli (networking) než u předchozí kategorie. Pornografický materiál aktivně vyhledávají

5. Secure sběratel

¹⁰³ Při každé návštěvě webových stránek některé prohlížeče (např. Internet Explorer) automaticky ukládají do paměti obsah stránek, aby se tím zrychlilo jejich zobrazení při příští návštěvě.

¹⁰⁴ Herczeg, J.: Virtuální dětská pornografie: Zločin bez obětí? In Vanduchová, V., Gřivna, T.: Pocta Otovi Novotnému k 80. narozeninám. ASPI, Wolters Kluwer, Praha 2008, str. 41

¹⁰⁵ Taylor, M: The nature and dimensions of child pornography on the Internet Combating child pornography on the Internet conference, Vienna 1999

Tato osoba sbírá pornografický materiál ve víc zabezpečeném prostředí; aktivně vyhledává, ale pouze uvnitř zabezpečených sítí. Kromě hesel a šifrování, některé skupiny mají vstupní požadavek pro nové „členy“, který jeho členové chrání navzájem. Např. každý člen musí předložit určitý počet obrazů dětské pornografie, aby se mohl připojit a účastnit se. Wonderland klub byl jedním takovým mezinárodní „zájmovým kroužkem pachatelů dětské pornografie“, který byl odhalen v roce 1998. K tomu, aby se členové mohli do sdružení zapojit, museli předložit 10000 obrazů dětské pornografie.

6. *Online groomer*

Groomer (viz. výše v textu str. 45) je osobou, která zahájila online kontakt s dítětem se záměrem sexuálního vztahu, který může nabývat podoby cybersexu nebo i fyzického sexuálního zneužití. V tomto případě je pornografický materiál použit (a prezentovaný dítěti), aby došlo ke snížení inhibice dítěte vztahující se k sexuální aktivitě. Má za úkol snížit citlivost dítěte. Pachatel může (nebo nemusí) si pornografický materiál vyhledávat některým z výše uvedených způsobů.

7. Pachatel fyzického sexuálního zneužití dítěte

Abuzivní pachatel je aktivně zapojen do fyzického sex. zneužití dítěte a pornografický materiál používá k tomu, aby si zvýšil nebo doplnil své sex. uspokojení. Krone uvádí, že tělesné-fyzické zneužívání dítěte může být nahrané/nafočené pro vlastní potřebu pachatele, ale většinou nahrávka není primárně zamýšlená pro další distribuci. V případě tohoto typu bude obvinění z výroby nebo držení dětské pornografie ve spojení s obviněním ze sexuálního zneužívání, znásilnění dítěte.

8. Producent/ výrobce

Producent je stejně, jako pachatel předchozího typu, zapojen do fyzického zneužívání dětí, ale navíc svůj pornografický materiál, který při zneužití vznikl distribuuje/poskytuje dalším uživatelům dětské pornografie.

9. Distributor

Distributor dětské pornografie může nebo nemusí mít sexuální zájem o děti a pravděpodobně bude motivovaný pouze ziskem - prodávat pornografický materiál dalším osobám (v Austrálii byl v roce 2000 byl odsouzen distributor, který zřídil offshore webovou stránku, aby získal peníze od inzerentů - webové stránky obsahovaly fotky a odkazy na dětskou pornografii).

Existuje minimálně osm různých způsobů kriminálního chování (pokud rvní kategorii „browser“ nebude považovat za kriminální jednání) spojeného s dětskou pornografií. Čtyři z nich nemají přímý kontakt s osobou dítěte, tři obsahují online nebo fyzický/tělesný kontakt a v jednom může nebo nemusí být přímý kontakt. Jsou zde rozdíly v míře použitého zabezpečení a také ve skutečnosti, nakolik pachatelé mezi sebou vytváří sítě.

Lanningova typologie,¹⁰⁶ která navrhuje tři širší kategorie pachatelů dětské pornografie v prostředí Internetu. Autor vychází z typologie pachatelů sexuálního zneužití a do určité míry se pokouší nastínit v ní motivaci pachatele. Tato informace by mohla být použita při

¹⁰⁶ Lanning, K.V.: Child molesters: a behavioral analysis, http://www.ncmec.org/en_US/publications?NC70.pdf

vyšetřování a prosazováním zákona, i když některé kategorie se mohou (jako ve většině kategorií či typologií) překrývat.

1) Jako *situční pachatelé* mohou být označeni:

- Adolescenti nebo zvědaví dospělí, kteří nově objevili možnosti Internetu – a tím přístup k pornografii nebo sexuálními příležitostem.
- Osoba motivovaná hněvem, pocitem moci (mravně nevybíraví pachatelé), který má v kriminální historii násilné trestné činy.
- Pachatel, který se zaměřil na profit z lukrativního trhu dětské pornografie a „chce si vydělat“.

2) *Preferenční pachatelé* mohou být:

- Pedofilní pachatelé, u kterých je primární sexuální preference dětských objektů
- Osoby, u kterých není dominantní sexuální upřednostňování dětí, ale obecně jejich sexuální zájmy jsou deviantní.
- Latentní pachatelé, kteří mají potenciálně ilegální sexuální preference a v on-line interakci s pornografickým materiálem se jejich inhibiční systém oslabí a dojde k sexuálnímu zneužití dítěte.

3) *Smíšené* nebo nevyhraněné pachatelé jsou:

- Reportéři, tedy osoby, které se domnívají, že mohou realizovat on-line obchod s dětskou pornografií - sjednat si schůzku s podezřelým pachatelem jako součást „zpravodajského investigativního odhalení“. Kategorie „příliš horlivých civilistů“.
- Vtipálci, kteří šíří inkriminující (nebo falešnou) informaci a jejich cílem je, aby se oběť dostala do rozpaků; „špinavých triků.“
- Starší "kamarádi", osoby ve věku pozdní adolescence nebo rané dospělosti, kteří se pokusí navázat sexuální aktivitu s dospívajícími tímto způsobem

Ačkoli se Lanning i Krone odvolávají na „sexuální abuzéry“ a „sexuální vykořisťovatele“, ve svých studiích nepředložili jasné vymezení shod a rozdílů mezi těmito skupinami. To poněkud omezuje použitelnost navrhovaných typologií a znovu nastoluje otázku terminologie.

5.4. Dětská pornografie a její legislativní vymezení v ČR

Přehled jednotlivých trestných činů, které souvisí s dětskou pornografií, jak jsou vymezeny v trestním zákoně, jsou uvedeny v seznamu v Příloze č. 2 (str. 125).

Od 1.7.2002 do 30.11.2007 se kriminální chování, které lze charakterizuje „dětskou pornografií“ podle mezinárodní definice, objevovalo v rámci §205 tr.z. (Ohrožování mravnosti), kde bylo v odst.1, pod písmenem a) uvedeno: „Kdo uvádí do oběhu, rozšiřuje, činí veřejně přístupnými, vyrábí, dováží, provází nebo vyváží, anebo za tím účelem přechovává pornografická díla písemná, nosiče zvuku nebo obrazu, zobrazení nebo jiné předměty ohrožující mravnost, a) která zobrazují dítě.....bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok nebo peněžitým trestem nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty.“

Dne 1. 12. 2007 nabyla účinnosti novela trestního zákona provedená zákonem č. 271/2007 Sb., která nově zakotvila trestnost držení dětské pornografie pod ustanovením § 205a tr.z. (Přechovávání dětské pornografie) a pod § 205b tr.z. Zneužití dítěte k výrobě pornografie. Nové úpravy skutkové podstaty jsou u § 205 tr.z. pod názvem Šíření pornografie (§205 odst. 2 písm. a)). Tedy tvorba, šíření i přechovávání dětské pornografie jsou u nás trestně postižitelné. Úpravou skutkové podstaty u §205 tr.z. (Šíření pornografie) v odst. 2, pod písmenem a) se, vztahu ke komerčnímu zneužití dítěte formou dětské pornografie, stává pachatelem ten: „Kdo

vyrobí, doveze, vyveze, proveze, nabídne, činí veřejně přístupným, zprostředkuje, uvede do oběhu, prodá nebo jinak jinému opatří fotografické, filmové, počítačové, elektronické nebo jiné pornografické dílo, které zobrazuje nebo jinak využívá dítě...“ Držení-přechovávání dětské pornografie (§205a tr.z.) je v souladu s mezinárodním doporučením u nás trestným činem. § 205a tr.z. specifikuje toto jednání: „Kdo přechovává fotografické, filmové, počítačové, elektronické nebo jiné pornografické dílo, které zobrazuje nebo jinak využívá dítě, bude potrestán odnětím svobody až na dva roky.“ Dalším samostatným ustanovením je výroba – zneužití dítěte k výrobě pornografie (§ 205b tr.z.). Dopustí se jej ten, kdo „Kdo přiměje, zjedná, najme, zláká, svede nebo zneužije dítě k výrobě pornografického díla nebo kořistí z účasti dítěte na takovém pornografickém díle...“ (§205b odst. 1 tr.z.)

Od ledna 2010 vstupuje v účinnost nový trestní zákoník (n.tr.z.) a přináší následující modifikace. Šíření pornografie (§ 191 n.tr.z.) zahrnuje v odstavci prvním jen tvrdou pornografii. Na rozdíl od dnešního § 205 odst. 2 tr.z. byla dětská pornografie vyčleněna do samostatného ustanovení (§ 192 n.tr.z.). Ve druhé odstavci § 191 n.tr.z. je zahrnut obsah dnešního § 205 odst. 1, tedy pornografie ve vztahu k dítěti beze změny a stejná je i trestní sazba. Výroba a jiné nakládání s dětskou pornografií (§ 192 n.tr.z.) obsahuje přechovávání dětské pornografie (dnešní § 205a tr.z) a úpravu dětské pornografie v současném § 205 odst. 2 tr.z. Stejně zůstaly i trestní sazby a v porovnání s upravenými (sníženými) sazbami u tvrdé pornografie tedy budou vyšší. Dětská pornografie je společensky škodlivější než tvrdá pornografie. Zneužití dítěte k výrobě pornografie (§ 193 n.tr.z.) je beze změny převzato z § 205b tr.z. Příprava trestného činu již nebude trestná (ani u kvalifikovaných skutkových podstat), ale nepřekážení (§ 367) a neoznámení (§ 368) trestného činu zneužití dítěte k výrobě pornografie (§ 193) bude nově trestné.

5.5. Dětská pornografie v údajích oficiálních statistik ČR a zjištění z našich analýz

Policie ČR získává největší množství poznatků od samotných uživatelů Internetu, kteří např. náhodně zjistí dětskou pornografii a tuto skutečnost oznámí. Je nutné také ocenit snahu samotných provozovatelů veřejných internetových portálů v České republice i v zahraničí při vyhledávání dětské pornografie, jejím odstraňování a jejich spolupráci s orgány činnými v trestním řízení²⁰. Další případy šíření dětské pornografie zjišťuje Policie ČR vlastním monitoringem Internetu nebo tyto poznatky obdrží od zahraničních policejních sborů (většinou prostřednictvím Interpolu).

5.5.1. Trestné činy související s dětskou pornografií a výstupní statistické sestavy MSp

Výstupní sestavy prezentované MSp jsme zmínili již v předchozím textu (viz. str. 31). Zde se zaměříme na trestné činy související s dětskou pornografií.

V přehledech vykazovaných státním zastupitelstvím (Výstupní statistické sestavy, viz níže tab. č. 8) o stíhaných a obžalovaných lze dohledat, že v roce 2008 proběhlo v souvislosti s trestným činem přechovávání dětské pornografie (§ 205a tr.z.) řízení proti třinácti osobám (13 trestných činů) a 13 osob bylo stíháno. Na jedenáct z nich byla podána obžaloba (podle § 176 tr.ř.). Tři osoby byly ve věku 25-29 let, 6 osob ve věku 30-39 let a dvě osoby byly starší 40 let. U dvou osob bylo trestní stíhání podmíněně zastaveno.

U statistických výkazů, které se věnují §205b tr.z. (zneužití dítěte k výrobě pornografie) je třeba přistupovat (a data interpretovat) obezřetně. Při analýze spisového materiálu bylo u

těchto případů zjištěno, že se nejedná o pachatele „výrobce dětské pornografie“, ale o „úvěrové podvodníky“ dle § 250b tr.z. Z těchto 19 se v 15 případech jednalo o chybně zapsaný údaj v evidenci. V roce 2008 tedy u §205b tr.z. má být zapsán počet 4 (v tabulce č. 8 a dále v textu upraveno přeškrtnutím. Z našich podrobnějších analýz těchto údajů (v oficiálním přehledu MSp u § 205b tr.z.) se jedná o chybná čísla a v tabulce černá číslice (nepřeškrtnutá) prezentuje podle nás reálnější údaj. Data k trestnému činu šíření pornografie, která zobrazuje dítě dle § 205 odst. 2 písm. a) v tomto typu sestav nelze vyhledat.

Tab.9: Dětská pornografie (§ 205a tr.z., § 205b tr.z.) – trestní statistika státních zastupitelství (2008)

(zdroje: www.justice.cz)

SZ-Státní zastupitelství	2008	
	§205a tr.z. přechovávání dětské pornografie	§205b tr.z. zneužití dítěte k výrobě pornografie
Vyřízeno proti osobám	13	19 4
Počet trestných činů	13	19 4
Odloženo §159a tr.ř. -celkem	0	2
Stíhané osoby - celkem	13	17
- ženy	0	5
- mladiství	0	0
Obžalované osoby - celkem	11	15
ženy	0	4
- věk 15-17	0	0
- z toho dívek	0	0
- věk 18-19	0	2
- věk 20-24	0	6
- věk 25-29	3	3
- věk 30-39	6	4
- věk 40-49	1	0
- věk 50 a více	1	0
Zastaveno tr. stíhání - celkem	2	2

Výstupní sestavy - statistické přehledy soudů za rok 2008 (viz tabulka č. 10 níže) uvádí celkem 4 trestné činy přechovávání dětské pornografie (§205a tr.z.) a dva muži byli odsouzeni k podmíněnému trestu. Za první pololetí roku 2009 přehled uvádí již 6 případů a u třech osob došlo k podmíněnému odsouzení (podmíněné odsouzení (PO) je trest odnětí svobody, jehož výkon soud podmíněně odložil na zkušební dobu). V tomto přehledu je pro rok 2008 uvedeno 12 trestných činů zneužití dítěte k výrobě pornografie (§205b tr.z.), ale při podrobnější analýze těchto skutků (z trestních soudních spisů) se zmiňovaného kriminálního jednání týkaly pouze 2 případy. Za první pololetí roku 2009 zdroj uvádí 5 skutků a 3 podmíněně odsouzené ženy a jednoho muže (u výkazů a §205b tr.z. odkazujeme na výše uvedené komplikace).

Tab.10: Dětská pornografie (§205a tr.z., §205b tr.z.) - trestní statistika soudů (2008-2009)

(zdroj: www.justice.cz)

S - Trestní statistika soudů	2008		2009	
	§205a tr.z.	§205b tr.z.	§205a tr.z.	§205b tr.z.
Počet trestných činů-celkem	4	12 2	6	5
Odsouzené osoby-celkem	2	10 2	3	4
dosud netrestané	1	5	2	1
ženy	0	2	0	3
Uložené tresty-NEPO celkem	0	0	0	0
Uložené tresty-PO celkem	2	9	3	4

5.5.2. Trestné činy související s dětskou pornografií a statistické trestní listy (CSLAV)

Následující tabulka č. 10 přináší data o trestných činech souvisejících s dětskou pornografií, která byla získána z informačního systému Ministerstva spravedlnosti (CSLAV - Centrální statistické listy a výkaznictví) za období od 1.1.2005 do 30.6.2005. Z tohoto zdroje bylo možné získat informace o odsouzeních dle jednotlivých odst. a písm. (což z předchozího zdroje nebylo možné – viz statistické přehledy soudů a státních zastupitelství v textu výše). U § 205 odst.1 písm. a) byl při vyhledávání v databázi ještě přidán požadavek: „datum spáchání činu“ rozmezí 1.7.2002-30.11.2007 a k § 205 odst. 2 písm. a) tr.z. jsme jako kritérium doplnili datum od 1.12.2007 (viz. vymezení pojmů v úvodní části, datum účinnosti).

V roce 2005 bylo odsouzeno 6 osob (6 trestných činů – údaj za lomítkem) v souvislosti s trestným činem šíření pornografie, která zobrazuje dítě, tedy § 205 odst. 1 písm. a). V následujícím roce se jednalo o 8 pachatelů, v roce 2007 soud rozhodl o potrestání u 5 pachatelů. V roce 2008 byl 12 pachatelům uložen trest v souvislosti s šířením pornografie zobrazující dítě (§205 odst. 2 písm. a tr.z.) a 2 pachatelé byli odsouzeni pro přechovávání dětské pornografie (§205a tr.z.). Dvě osoby byly odsouzeny v souvislosti s trestným činem zneužití dítěte k výrobě pornografie (dle §205b tr.z.) a v tabulce č. 10 je opět zapsána naše korekce dat.

Tab.11: Kriminální jednání související s dětskou pornografií (statistické trestní listy)-souhrn

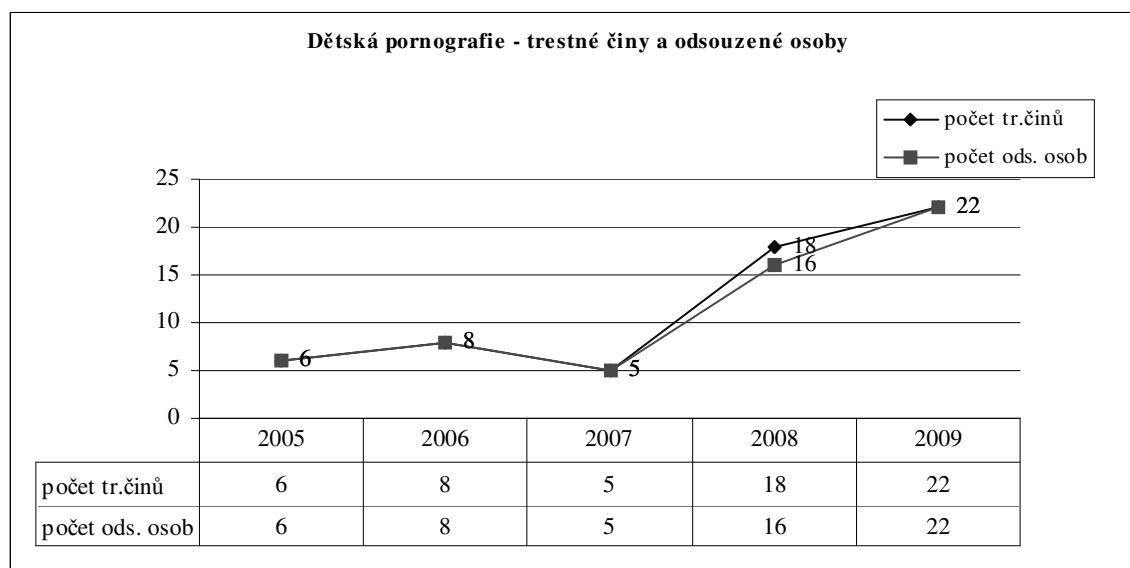
(zdroj: databáze CSLAV a naše korekce dat)

počet tr.činů/počet odsouzených osob	2005	2006	2007	2008	2009	Celkem trestných činů	Celkem odsouzených osob
Šíření pornografie zobrazující dítě ¹⁰⁷	6/6	8/8	5/5	12/12	9/9	40	40
Přechovávání dětské pornografie §205a tr.z.	0	0	0	4 / 2	11 / 11	15	13
Zneužití dítěte k výrobě pornografie §205b tr.z.	0	0	0	20 / 10 2 / 2	8 / 7 2 / 2	28 4	17 4
Celkem - tr.činů/počet ods. osob	6/6	8/8	5/5	18/16	22/22	83- 59	70 57

Podle údajů v systému MSp (statistické trestní listy - CSLAV) byly v letech 2005-2009 v ČR odeslány statistické trestní listy o 59 trestných činech (po naší korekci u § 205b tr.z. – viz.výše), které lze charakterizovat jako kriminální jednání odpovídající dětské pornografii (šíření, přechovávání a zneužití dítěte k výrobě). Těchto skutků se dopustilo celkem 57 osob. Nárůst od roku 2008 pravděpodobně souvisí s novelizací a zavedením § 205a tr.z. a § 205b (viz. graf č. 1 níže).

¹⁰⁷ Od 1.12.2008 dle §205odst. 2 písm. a) tr.z.; do 30.11.2007 dle §205 odst. 1 písm a) tr.z..

Graf č. 1: Kriminální jednání – dětská pornografie ve statistikách MSp (2005-2009)

5.6. Výňatky z trestních spisů

V této kapitole uvádíme pouze citace z rozhodnutí soudu, které se vztahují k případům, které jsme posuzovali jako případy dětské pornografie.

Z usnesení Nejvyššího soudu ČR (7 Tdo 1077/2004-I):

“... Závěr o tom, zda posuzovaný nosič obrazu je pornografický, je poněkud ztížen tím, že trestní zákon ani jiná vnitrostátní norma explicitní definici pornografie, resp. pornografického díla, neobsahují. Podle všeobecně respektovaného výkladu tohoto pojmu, který přebírá i trestněprávní judikatura, se za něj považuje *dílo, které zvláště intenzivním a vtíravým způsobem zasahuje a podněcuje sexuální pud, přičemž současně překračuje uznávané morální normy příslušné společnosti, čímž u většiny jejich členů vzbuzuje stud. Specificky pak nutno podle názoru Nejvyššího soudu přistoupit k dětské pornografii, neboť obrazová prezentace dítěte, zejména nižšího věku, zpravidla u normálního jedince nevede k vybavení sexuálních asociací.* Nutno však brát v úvahu i skutečnost, že za dítě se ve smyslu § 205 odst. 1 tr.z. v souladu s mezinárodními dokumenty sloužícími k jejich ochraně považuje osoba mladší než osmnáct let (viz např. č. 1 Úmluvy o právech dítěte č. 104/1991 Sb.). Přitom je nutno brát v úvahu i místo, čas, formu a kontext, v nichž je dílo prezentováno. V posuzovaném případě byly podle zjištění soudů na zajištěných nosičích portréty dětských modelů, dívek i chlapců, ve věku od 6 do 15 let, a to oblečených, zčásti svlečených i zcela nahých. Podle Nejvyššího soudu závěr o tom, zda nosiče vyráběné a šířené obviněným P. R. jsou pornografické, nelze činit v obecné rovině ohledně celého archivu jeho společnosti, ale závěr o pornografickém obsahu je nutno specifikovat ve vztahu ke konkrétním nosičům. V tomto směru tedy soudy nepochybily, když závěr vztáhly na nosiče specifikované ve výroku rozsudku okresního soudu. Nejvyšší soud však současně zdůrazňuje, že závěr o pornografickém charakteru díla nelze dovozovat bez dalšího jen z toho, že je prezentováno za účelem uspokojení osob trpících sexuální deviací (pedofilii, hebefilií či efebofilii), tedy osob, pro které jsou sexuálně atraktivní nedospělé osoby, na místech nebo v médiích, které tyto osoby vyhledávají. Podle Nejvyššího soudu lze v

souladu se závěry znalce z oboru zdravotnictví, odvětví psychologie se zaměřením na sexuologii PhDr. P. W., Ph.D., za pornografii jednoznačně považovat snímky obnažených dětských modelů v polohách vyzývavě prezentujících pohlaví, resp. zaujímavých polohy stimulující představu sexuálního styku s nimi. Na podporu tohoto závěru lze odkázat např. na čl. 2 písm. c) Opčního protokolu k Úmluvě o právech dítěte týkajícího se prodeje dětí, dětské prostituce a dětské pornografie, podle kterého se dětskou pornografií rozumí jakékoli zobrazování dítěte libovolnými prostředky při skutečných nebo předstíraných zřejmých sexuálních aktivitách či jakékoli zobrazování pohlavních orgánů dítěte k prvotně sexuální účelům.

Ve světle této argumentace pak naproti tomu za pornografické nebude možno označit snímky zachycující oblečené dětské modely ani modely částečně či plně obnažené, které shora uvedená kritéria nenaplnují, takže u normálního jedince nevzbuzují sexuální asociace a působí sexuálně stimulujícím způsobem toliko na jedince pohlavně deviantního. Protože objektem trestného činu ohrožování mravnosti podle § 205 odst. 1 tr.z. je ochrana společnosti před útoky vzbuzujícími stud a odpor a atakujícími její morální standardy, nedochází prezentací děl, která u normálního jedince nevzbuzují žádné (tedy ani pozitivní ani negativní) sexuální asociace k porušení tohoto chráněného zájmu, byť sexuálně deviantního jedince stimulují.

Z Usnesení Nejvyššího soudu ČR (7 Tdo 407/2006):

„...Zde lze pouze uvést, že obviněný pořizoval snímky nahých chlapců a byly u něj nalezeny fotografie nahých chlapců a sám znalec-sexuolog uvedl, že "kritéria pro posuzování pornografie se v průběhu času mění, zatímco u dospělých objektů se hlediska liberalizují, u dětských se zpřísnila, když za dětskou pornografií jsou dnes považovány záznamy, které by dříve pohoršení nevyvolaly. Podstatné však je mj. i to, že pokud by soud měl hodnotit vystoupení znalců k pořizovaným snímkům, pak je nutno konstatovat při respektování zásady in dubio pro reo, že se **znalci shodli na tom, že sedm snímků, které obviněný D. L. vyrobil, je pornografického charakteru.** Pokud jde o problematiku subjektivní stránky, pak je nutno zmínit, že v § 4 tr.z. vedle přímého úmyslu je vyjádřen také úmysl nepřímý, který, s ohledem na veškeré okolnosti k jednání obviněného a jeho osobě zjištěné, byl minimálně naplněn. Závěrem je třeba se vyjádřit k poslední námitce obviněného D. L., totiž, že se soudy nezabývaly otázkou materiálního znaku jednání popsaného pod bodem V. výroku rozsudku, z pohledu, že pořízení snímků lze sice formálně podřadit pod pojem "výroby" pornografického zobrazení, na druhou stranu z díkce zákona vyplývá, že výrobě je postaveno na roveň "uvádění do oběhu, rozšiřování, dovoz, průvoz apod.", což vše směřuje k aktivitám ve velkém, a proto pořízení několika zobrazení, kdy to ani fotografované objekty nezjistí, a zobrazení jsou jen krátkodobě uchováвана, podle mínění obviněného neodůvodňují závěr o naplnění materiální stránky trestného činu. V souvislosti s uvedenou argumentací nelze akceptovat tvrzení, že by stupeň nebezpečnosti činu pro společnost mohl být v daném případě nepatrný, akceptovat nelze ani tvrzení, že fotografované objekty tuto činnost ani nezjistí (nezjistily), protože toto tvrzení bylo vyvráceno Rozhodnutí č. 43/1996 Sb. rozh. tr. jednoznačně konstatuje, že při úvahách o tom, zda obviněný naplnil materiální znak trestného činu, tedy zda v jeho případě čin dosahoval vyššího stupně nebezpečnosti činu pro společnost, než je stupeň nepatrný, je nutno vycházet ze skutečnosti, že již stanovením formálních znaků určité skutkové podstaty zákon předpokládá, že při jejich naplnění v běžně se vyskytujících případech bude stupeň nebezpečnosti činu pro společnost zpravidla větší než nepatrný. V souvislosti s trestnou činností obviněného *nelze v rámci posuzování materiálního znaku opomenout, za jakých okolností se tohoto jednání obviněný dopouštěl (jako vedoucí pro nezletilé v rámci putovního tábora)...*“

„Jednání obviněných spočívalo (stručně řečeno) v tom, že na různých místech v ČR v

období od 17. 8. 1999 do 31. 8. 2004 pořizovali videokamerou nahrávky, na nichž zobrazovali dívky mladší osmnácti let (celkem 11 poškozených) při provádění různých sexuálních praktik, při vykonávání velké a malé potřeby na svá těla a při dalších sexuálně patologických praktikách a s vědomím, kolik je jim let, dívkám A. E. za to poskytoval různě vysoké finanční částky a takto jednali za účelem vlastního sexuálního uspokojení, ale zejména s cílem veřejné distribuce videonahrávek na internetových stránkách za účelem vytváření zisku....“

6. OBCHOD S DĚTMI

6.1. Obchodování s lidmi

Podle Palermského protokolu (Protokol o prevenci, potlačování a trestání obchodování s lidmi, zejména se ženami a dětmi, a Úmluva OSN o mezinárodním organizovaném zločinu) je „obchodování s lidmi“ definováno jako najímání, přeprava, převoz, přechovávání nebo přijetí osob za účelem zneužívání za pomoci hrozby, použití síly nebo jiných forem donucení, za pomoci únosu, podvodu, uvedení v omyl nebo zneužití moci či stavu bezbrannosti nebo za pomoci předání nebo přijetí plateb či výhod, a to za účelem získání souhlasu osoby mající kontrolu nad jinou osobou.

Zneužívání zahrnuje přinejmenším zneužívání prostituce jiných, jiné formy sexuálního zneužívání, nucenou práci nebo poskytování služeb, otroctví, nebo podobné praktiky jako otroctví, nevolnictví nebo odnětí orgánu. Souhlas oběti obchodování s lidmi se zamýšleným zneužíváním nebude brán v úvahu, jestliže byl použit jakýkoliv způsob zde uvedený. Najímání, přeprava, převoz, přechovávání nebo přijetí dítěte pro účely zneužívání bude považováno za „obchodování s lidmi“, i když nezahrnuje některý ze způsobů uvedených v pododstavci tohoto článku.

6.2. Obchodování s dětmi

Jako prodej nebo obchod s dětmi je po druhém Světovém kongresu boje proti CSEC v Jokohamě označovaná sexuální turistika či mobilita dětí a žen. Text Opčního protokolu k Úmluvě o právech dítěte a obchodování s dětmi, dětské prostituci a dětské pornografii se soustředil na zpřesnění definic tohoto jevu a jeho forem. Zejména ve 3.článku Protokolu, byla upravena (rozšířena) definice „obchodování s dětmi“ a to začleněním nesexuálních forem tohoto obchodu a jeho nebezpečnosti (počínaje obchodem s dětmi za účelem ilegálního osvojení a konče únosy dětí pro získání jejich orgánů k transplantaci). Dítě znamená jakoukoliv osobu mladší osmnácti let. Jedná se o jakoukoliv transakci, na jejímž základě je dítě předáno jednou osobou nebo skupinou osob jiné osobě nebo skupině osob, a to za úplatu nebo poskytnutí jiného plnění.

V souvislosti s prodejem/obchodem dětí jde podle Opčního protokolu o:

- 1) nabízení, předávání či přijímání dítěte jakýmkoli prostředky za účelem: a. sexuálního vykořisťování dítěte; přenosu orgánů dítěte za účelem zisku; zapojení dítěte do nucené práce;
- 2) získávání souhlasu k adopci dítěte zprostředkovatelem za použití nepřijatelných prostředků v rozporu s platnými mezinárodněprávními dokumenty o adopci¹⁰⁸

Fenomén obchodování s dětmi (i dospělými) je globální a zasahuje bohaté i chudé země. Důležitý je (reálný nebo předpokládaný) rozdíl mezi ekonomickým postavením zdrojové a cílové oblasti, ale děti mohou být obchodovány i z jedné chudé oblasti do jiného stejně chudého území, pokud se vyskytne nějaký jasný ekonomický stimul (např. z venkovské oblasti do jiného venkovského regionu, aby se doplnil počet sezónních pracovníků pro poptávku po prostituujících osobách). Obchodování je určované poptávkou a obchodování za účelem komerčního sexu úzce souvisí s expanzí a rozrůzněním sexuálního zábavního průmyslu. U dětí

¹⁰⁸ 3. článek Opčního protokolu (čerpáno z http://www.mvcr.cz/rs_atlantic/data/files/protokol.pdf)

jako objektů směny se navíc využívá zranitelnosti,¹⁰⁹ jejich „znevýhodněného“ postavení a jejich potřeby hledat možnosti pro žití na lepší ekonomické nebo sociální úrovni. Tento typ kriminálního jednání je motivován touhou po maximálním zisku nebo prospěchu, který lze dosáhnout formami zneužití a vykořisťování kohokoli a kdekoli. Ve světě jsou jím nejvíce ohroženy děti žijící bez rodičů, bez rodiny (pozn.: pokud je zde ještě přítomen status ilegality oběti (imigranti, děti bez doprovodu) samozřejmě se ještě zvyšuje a zintenzivňuje jejich viktimizace).

Obchod s dětmi se úzce váže k ostatním formám komerčního zneužívání (k dětské prostituci a k dětské pornografii). Podoby obchodu s dětmi jsou různé - může se jednat o sexuální zneužívání, nucenou práci, páchání trestné činnosti, k odběru a prodeji lidských orgánů, k adopci, únosu za úplatu či k uzavření manželství apod.

Formy nebo varianty obchodu s dětmi mohou být následující:

- Nucená práce¹¹⁰, tedy pracovní vykořisťování (zahr. odb. literatura v této souvislosti uvádí zneužití dětí k práci na plantážích, manipulace s chemikáliemi, k práci v domácnostech/posluha, malých továrnách apod.). Často se jedná o tzv. dlužné otroctví - tedy situace, kdy rodina obdrží platbu předem a náklady a úrok jsou pak odečítány z výdělku dítěte v takových částkách, že je téměř nemožné dluh zaplatit nebo dítě vykoupit zpět. Děti tímto způsobem mohou být nuceny také k prostituci nebo k práci v nesexuální sféře.
- Zneužívání dětí ve smyslu „reklamy a nalákání zákazníka“, kdy dětský objekt přitáhne pozornost („...protože děti jsou malí a tak roztomilí a přitažliví...“). Jako příklad se uvádí chlapci/žokejové na velbloudích dostizích, na trzích (něco jako kohoutí zápasy). Dospělí zákazníci na ně sázejí a chlapci, kteří prohrají jejich vykořisťovatelé/zaměstnavatelé trestají.
- Žebrání – tedy děti musí vydělávat peníze pro jiné žebrání nebo prodejem zboží na ulici. V některých případech je vykořisťovatelé mrzačí, aby vyvolávali lítost a sympatie a tím větší štědrost u těch, kteří jim almužnu poskytnou. Sem bychom mohli zařadit také „dětské zlodějčky“.
- Sexuální vykořisťování – „klasická“ podoba obchodu s dětmi (nevěstince, masážní podniky, prostituční gangy, kluby, produkce pornografických materiálů).
- „Vojenské povinnosti“ – zneužití dětí v ozbrojených konfliktech. Některé z nich se přidávají k bojujícím složkám kvůli chudobě v regionu, rodině; jiné děti jsou násilně naverbovány a odvedeny. Jejich role v době válečných konfliktů je různá: poslové, nosiči, kuchaři, bojovníci i „manželky“, které poskytují sexuální služby.
- Ekonomické sňatky – ve vážné finanční situaci v rodině může být dívka považovaná za ekonomické břemeno. Její sňatek se starším mužem je rodinnou strategií přežití. Existuje také narůstající poptávka starších mužů po mladé panně-nevěstě, zejména v místech s vysokým výskytem infekce HIV. Někdy jsou sňatky výsledkem dohod migrantů, kteří hledají manželky ze svého domovského regionu.
- Nezákonná adopce – svou roli hraje rostoucí poptávka po adoptcích.
- Obchod s lidskými orgány.

¹⁰⁹ Vulnerabilita - snížená kapacita dítěte bránit se dalším rizikovým činitelům; zranitelnost nebo zvýšená citlivost; je také chápána jako komplexní vývojová charakteristika, která se může měnit v čase; jako protipól bývá uváděna resilience-odolnost.

¹¹⁰ Nucenou prací se rozumí každá práce nebo služba, která je na komkoli vymáhána pod pohrůzkou jakéhokoliv trestu a ke které se řečená osoba nenabídla dobrovolně. Otroctví – stav fyzické osoby, který je předmětem vlastnického práva nebo jeho některých složek. Jde o stav spočívající v tom, že jistým lidem se upírá povaha osobní svobody a tak se stávají předmětem vlastnického práva nebo některých jeho atributů.

V našich podmínkách se zatím hovoří o obchodování s dětmi v souvislosti s adopcí nebo obchodování s dětmi za účelem prostituce.

Jinou možností pro kategorizaci obchodování s dětmi může být věk dítěte. Obchodování s dětmi do 12 let věku, dívky i chlapci) bývá za účelem žebrání, získání orgánů, adopce, prostituce a pornografie a obchodování náctiletých dívek se zpravidla realizuje za účelem sexuálního vykořisťování – tedy prodej dospívajících dívek do sféry trhu prostituce.

6.3. Sexuální turismus

Dětská sexuální turistika (Child Sex Tourism - CST) je komerční sexuální vykořisťování dětí osobami (muži nebo ženami), které cestují ze své vlastní zemi do jiné, s úmyslem dopustit se sexuálního zneužití dítěte.¹¹¹ Organizace CEOP (Child Exploitation and Online Protection Centre - Středisko pro on-line ochranu dětí před vykořisťováním) používá poměrně výstižný termín „cestující sexuální delikventi“ a označuje jím pachatele, kteří za účelem zneužívání dětí cestují do zahraničí. Veřejnost (v zemích, kde registr sex. pachatelů existuje) často předpokládá, že pokud někdo v zahraničí spáchá sexuální trestný čin, je tato osoba automaticky zapsána do rejstříku sexuálních delikventů. Ve většině zemí, kde dochází k tomuto typu vykořisťování dětí nejvíce, takové registry většinou neexistují a informace nejsou předávány dále nebo nařízení o ochraně osobních údajů neumožňuje jejich monitorování. Pojem sexuálního turismu vypovídá o sexuálním zneužívání dětí, ve kterých je pachatel jiné státní příslušnosti než oběť a týká se především dětské prostituce, dětské pornografie a obchodu s dětmi. V cizině je pojem spojován i se sexuálním zneužíváním bez komerčního prvku. Osoby, které mají v úmyslu sexuálně zneužít děti, většinou cestují do míst, o kterých se domnívají, že zde nebudou dopadeny. Často se jedná o lokality s nižší úrovní vzdělanosti, spíše venkovské regiony, kde se vyskytuje chudoba, příp. korupce, apatie a nedostatečné prosazování právních předpisů nebo vládních politik (v současné době se tím myslí oblasti Asie, Afriky).

V ČR je pojem sexuálního turismu používán především v souvislosti s dětskou prostitucí, obchodem s dětmi a poskytováním sexuálních služeb zákazníkům – cizím státním příslušníkům, zejm. v příhraničních oblastech (s Německem a Rakouskem), ve velkých turisticky atraktivních městech (v Praze je velmi rozšířená i homosexuální dětská prostituce). České pohraniční oblasti se stávají především přijímacími oblastmi, neboť prostituující děti (i ženy) zůstávají v ČR hned za hranicemi, zatímco zákazník překračuje hranice za účelem využití jejich služeb (tento způsob je bezpečný, i méně riskantní pro všechny zainteresované strany). Samozřejmě dochází i k opačnému pohybu, kdy ženy i děti z ČR cestují přes hranice za účelem poskytnutí sexuálních služeb v zahraničí, ale v daleko menší míře než dříve. Česká republika se tak během posledního desetiletí změnila z vysílající na přijímací zemi.¹¹²

Děti jsou poměrně často zneužívány lidmi, kteří v oblastech s tzv. zranitelnými komunitami záměrně zřizují svoje organizace (pachatelé používají oficiální slovo „sirotčinec“ k zamaskování svých aktivit. Tyto dětské domovy (dětské projekty a školy) jsou zřizovány za účelem zneužívání dětí. Důvodem a účelem je zde vytvoření příležitostí pro sexuální kriminální jednání, a to jak pro sebe, tak pro své společníky. Uvádí se, že cestují ze země do země a vyhýbají se tak odhalení pomocí mechanismů řízení sexuálních delikventů.

¹¹¹ International Questions and Answers about the Commercial Sexual Exploitation of Children. ECPAT International. Thailand 2001

¹¹² Bell, I., Pickar, A.: Trafficking in children for sexual purposes-Country report: Czech Republic. ECPAT Europe Law Enforcement Group. Amsterdam 2004, p. 12.

6.4. Obchodování s dětmi a jeho legislativní vymezení v ČR

6.4.1. Obchodování s lidmi

Do 30.6.2002 byl v platnosti § 246 tr.z. Obchodování se ženami, který v odst. 2 písm. b) vymezuje jednání spáchané na osobě mladší 18 let (viz. první sloupec v tabulce č. 11 níže). Novelizací došlo ke změně názvu u § 246 tr.z., který byl upraven na Obchodování s lidmi za účelem pohlavního styku; předmětem útoku jsou tak i osoby mužského pohlaví. V tomto znění je oběť - osoba mladší 18 let - zmiňována v odst. 2 písm. c tr.z. (viz druhý sloupec tabulky č. 11 níže).

Novelou trestního zákona došlo k úpravě trestného činu obchodování se ženami (§ 246 tr.z.), který byl nahrazen novou úpravou trestného činu obchodování s lidmi za účelem pohlavního styku § 232a tr.z. (viz poslední sloupec tabulky níže) Tohoto trestného činu se dopustí ten, kdo „*přiměje, zláká, najme, zjedná, dopraví, ukryje, zadržuje nebo vydá jiného v úmyslu, aby ho bylo užito k pohlavnímu styku nebo k jiným formám sexuálního obtěžování či zneužívání, k otroctví nebo nevolnictví, k nuceným pracím či k jiným formám vykořisťování*“. Kvalifikovaná skutková podstata tohoto trestného činu upravuje (v prvním odstavci) jednání vůči osobě mladší 18 let. Tento trestný čin v sobě zahrnuje sexuální i komerční prvek a je řazen mezi trestné činy se znaky komerčního sexuálního zneužívání dětí. Sexuálním zneužíváním se míní jiný způsob pohlavního zneužívání než pohlavní styk, který je u nás vykládán široce a pod tento pojem by bylo možno zahrnout např. osahávání prsou nebo pohlavních orgánů, líbání přirození, nucení k masturbaci takové osoby apod. Sexuálním obtěžováním se rozumí méně intenzivní zásahy do sexuální sféry dítěte, zejm. méně intenzivní dotyky na různých částech těla, fotografování obnažených částí těla apod.¹¹³

Skutková podstata popsaná v ustanovení § 232a tr.z. charakterizuje jednání pachatele, které spočívá v přiměnění, zjednání, nájmu, zlákáání, dopravení, ukrytí, zadržování nebo vydání osoby mladší osmnácti let, aby jí bylo užito k pohlavnímu styku nebo k jiným formám sex. obtěžování nebo zneužívání, k otroctví nebo nevolnictví, nuceným pracem nebo k jiným formám vykořisťování (v odst. 1). Není nutné, aby to bylo proti vůli osoby mladší osmnácti let, a nemusí být na ni, na rozdíl od druhého odstavce, vůči ní použito násilí nebo pohrůžky násilí nebo lsti či uvedení v omyl, tísně nebo závislosti.

Zjednáním se myslí uzavření jakékoli smlouvy nebo dohody, a to i konkludentní (konkludentní jednání - není uvědoměným jednáním, ale lze z něho usoudit úmysl jednajícího), která směřuje k tomu, aby osoba bylo užito způsobem popsáním v některých bodech. Pojmem *najme* se rozumí uzavření jakékoli smlouvy, jejímž cílem je najmutí, tedy zpravidla zaměstnání, resp. příslib zaměstnání, osoby směřující k tomu, aby jí bylo užito způsobem popsáním v některých z písmen a) až c). Úmysl nemusí být ve smlouvě vyjádřen (může jít o smlouvu, že osoba bude v cizině pracovat jako modelka, herečka, servírka, barová tanečnice, společnice apod., u chlapců jako řidič, taxikář, barman, číšník, tanečník, společník apod.). Nezáleží na tom, že je taková smlouva podle práva, na základě něhož se uzavírá, neplatná. *Zlákááním* se rozumí získání osoby mladší osmnácti let (např. sliby) k pohlavnímu styku nebo k jiné formě užití. Pachatel přiměje osobu mladší 18 let např. k pohlavnímu styku nebo k jiným formám užití, když využije svého vlivu na ni, který vyplývá ze vztahu mezi nimi. Může jít i o pohrůžku násilí nebo jiné újmy. *Dopravením* se rozumí přemístění jiného do ciziny nebo na jiné místo i v ČR, než se ...osoba v době činu zdržovala.

¹¹³ Šámal, P. Púry, F., Rizman, S.: Trestní zákon, komentář. C.H Beck, Praha 2004.

Tab. 12: Trestněprávní vymezení obchodování s lidmi v ČR – různá znění

§ 246 tr.z. Obchodování se ženami	§ 246 tr.z. Obchodování s lidmi za účelem pohlavního styku	§ 232a tr.z. Obchodování s lidmi
<p>(1) Kdo do ciziny zláká, najme nebo dopraví ženu v úmyslu, aby jí tam bylo užito k pohlavnímu styku s jiným, bude potrestán odnětím svobody na jeden rok až pět let.</p> <p>(2) Odnětím svobody na tři léta až osm let bude pachatel potrestán,</p> <p>a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 jako člen organizované skupiny,</p> <p>b) spáchá-li takový čin na ženě mladší než osmnáct let, nebo</p> <p>c) spáchá-li takový čin v úmyslu, aby ženy bylo užito k prostituci.</p>	<p>(1) Kdo do ciziny nebo z ciziny zláká, najme nebo dopraví jiného v úmyslu, aby ho bylo užito k pohlavnímu styku, bude potrestán odnětím svobody na jeden rok až pět let.</p> <p>(2) Odnětím svobody na tři léta až osm let bude pachatel potrestán,</p> <p>a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 jako člen organizované skupiny,</p> <p>b) spáchá-li takový čin v úmyslu získat značný prospěch,</p> <p>c) spáchá-li takový čin na jiném mladším než osmnáct let, nebo</p> <p>d) spáchá-li takový čin v úmyslu, aby jiného bylo užito k prostituci.</p> <p>(3) Odnětím svobody na pět až dvanáct let bude pachatel potrestán,</p> <p>a) způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 těžkou újmu na zdraví, smrt nebo jiný zvlášť závažný následek, nebo</p> <p>b) spáchá-li takový čin v úmyslu získat prospěch velkého rozsahu.</p>	<p>(1) Kdo přiměje, zjedná, najme, zláká, dopraví, ukryje, zadržuje nebo vydá osobu mladší osmnácti let, aby jí bylo užito</p> <p>a) k pohlavnímu styku nebo k jiným formám sexuálního obtěžování nebo zneužívání,</p> <p>b) k otroctví nebo nevolnictví, nebo</p> <p>c) k nuceným pracím nebo k jiným formám vykořisťování, bude potrestán odnětím svobody na dvě léta až deset let.</p> <p>(2) Stejně bude potrestán, kdo jiného za použití násilí, pohrůžky násilí nebo lstí anebo zneužitím jeho omylu, tísně nebo závislosti, přiměje, zjedná, najme, zláká, dopraví, ukryje, zadržuje nebo vydá, aby ho bylo užito</p> <p>a) k pohlavnímu styku nebo k jiným formám sexuálního obtěžování nebo zneužívání,</p> <p>b) k otroctví nebo nevolnictví, nebo</p> <p>c) k nuceným pracím nebo k jiným formám vykořisťování.</p> <p>(3) Odnětím svobody na pět až dvanáct let bude pachatel potrestán,</p> <p>a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 jako člen organizované skupiny,</p> <p>b) vydá-li takovým činem jiného v nebezpečí těžké újmy na zdraví nebo smrti,</p> <p>c) spáchá-li takový čin v úmyslu získat značný prospěch, nebo</p> <p>d) spáchá-li takový čin v úmyslu, aby jiného bylo užito k prostituci.</p> <p>(4) Odnětím svobody na osm až patnáct let bude pachatel potrestán,</p> <p>a) způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 nebo 2 těžkou újmu na zdraví, smrt nebo jiný zvlášť závažný následek,</p> <p>b) spáchá-li takový čin v úmyslu získat prospěch velkého rozsahu, nebo</p> <p>c) spáchá-li takový čin ve spojení s organizovanou skupinou působící ve více státech.</p>

Ukrytím je umístění osoby ml.18 let na skryté místi nebo do úkrytu. Pachatel ji ukryje, zejména jestliže ji umístí na takové místi, kde není dosažitelná pro své zákonné zástupce. Také ukrytí může být pachatelem provedeno i se souhlasem osoby ml. 18 let.

Zadržováním je jednání, při němž pachatel omezuje tuto osobu na svobodě za účelem, aby ji bylo užito ve smyslu písmen a) až c). Pod pojmem *vydá* se rozumí jakýkoli způsob předání takové osoby do moci jiného k dalšímu nakládání s ní ve smyslu tohoto ustanovení (např. mezi pasáky prostitutek). Může jít i o svěřením prostřednictvím další osoby (prostředníka obchodu). Může se tak stát za odměnu, kterou bude především odměna finanční, ale i jiná např. ve formě daru (cenných věcí,...), za jiný prospěch, ale i bez takové protihodnoty.

Změny od 1.1.2010 (nový trestní zákoník – Zákon č.40/2009 Sb.) se dotknou jak samotné definice trestného činu obchodování s lidmi, tak zároveň některých souvisejících oblastí. Došlo k částečné redefinici trestného činu obchodování s lidmi provedenou v ustanovení § 168 n.tr.z. Zůstává zachováno současné pojetí obchodování s lidmi v tom smyslu, že ustanovení i nadále obsahuje dvě samostatné skutkové podstaty, kdy první chrání výhradně osoby mladší 18 let, druhá skutková podstata se vztahuje na osoby starší 18 let. Výčet forem pracovního vykořisťování „k otroctví nebo nevolnictví, nebo k nuceným pracím nebo jiným formám vykořisťování“ byl rozšířen o „nucenou službu v ozbrojených silách“. Dále bude nově trestné i přiměření, sjednání, najmutí, zlákáání, svedení, ukrytí, zadržování nebo vydání dítěte, aby ho bylo jiným užito k odběru tkáně nebo orgánu z jeho těla. Další změnou je to, že do oblasti sexuálního vykořisťování bude oproti aktuálně platné dikci trestního zákona „k pohlavnímu styku nebo jiným formám sexuálního zneužívání nebo obtěžování“ spadat i „anebo k výrobě pornografického díla“. V této souvislosti je nutné upozornit též na ustanovení § 193 n.tr.z. zneužití dítěte k výrobě pornografie (viz. Příloha č. 3 na str. 129).

V prvním odstavci § 168 n.tr.z. (obchodování s lidmi) se tedy uvádí, že pachatelem je ten: „Kdo přiměje, zjedná, najme, zláká, svede, dopraví, ukryje, zadržuje nebo vydá *dítě*, aby ho bylo jiným užito

- a) k pohlavnímu styku nebo k jiným formám sexuálního zneužívání nebo obtěžování anebo k výrobě pornografického díla,
- b) k odběru tkáně, buňky nebo orgánu z jeho těla,
- c) k službě v ozbrojených silách,
- d) k otroctví nebo nevolnictví, nebo
- e) k nuceným pracím nebo k jiným formám vykořisťování, anebo kdo kořistí z takového jednání, bude potrestán odnětím svobody na dvě léta až deset let.“

6.4.2. Obchodování s dětmi

Výše uvedený skutek obchodování s lidmi (§ 232a tr.z, a od 1.1.2010 dle § 168 n.tr.z.) je obecnějším skutkem ve vztahu ke speciálnímu ustanovení obchodování s dětmi podle § 216a tr.z., které postihuje jednání, která lze zařadit pro svůj prvek sexuální i komerční mezi případy komerčního sexuálního zneužívání dětí (CSEC). Trestně postižitelné se tak stává jednání toho, „kdo za odměnu svěří dítě do moci jiného za účelem adopce nebo pro jiný podobný účel“. Právě svěřením dítěte do moci jiného pro jiný účel¹¹⁴ může mít sexuální podtext. Pachatelem

¹¹⁴ „Jiným podobným účelem“ je svěřením dítěte za odměnu do moci jiného za účelem jeho výchovy a výživy, aniž toto jednání směřuje k adopci, např. do „pěstounské péče“ nebo jiné obdobné péče nahrazující původní rodinnou nebo jinou výchovu a to nejen v ČR ale i v cizině. Přitom musí jít o účel podobný adopci a po subjektivní stránce je třeba úmyslu. Pachatelem může být kdokoli, kdo má dítě ve své moci (rodiče, poručník ustanovený soudním

tohoto trestného činu může být kdokoliv, zejména rodiče a jiné osoby, které mají povinnost o dítě pečovat nebo mají jinak dítě ve své moci – pracovníci kojeneckých ústavů či dětských domovů. Pojmem adopce se rozumí osvojení, kdy vzniká mezi osvojitelem a osvojenecem takový poměr, jaký je mezi rodiči a dětmi¹¹⁵. V praxi půjde spíše o osvojení dítěte v cizině a i v takovém případě bude osoba, která za odměnu svěří dítě do moci jiného za účelem adopce, trestně odpovědná podle § 216a tr.z.

Tab.13: Trestněprávní vymezení obchodování s dětmi v ČR – různá znění

§ 216a Obchodování s dětmi	§ 216a Obchodování s dětmi
(1) Kdo za odměnu svěří dítě do moci jiného za účelem <i>adopce, využívání dětské práce nebo pro jiný účel</i> , bude potrestán odnětím svobody až na tři léta nebo peněžitým trestem. (2) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán, a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 jako člen organizované skupiny, nebo b) získá-li takovým činem značný prospěch. (3) Odnětím svobody na tři léta až deset let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 těžkou újmu na zdraví, smrt nebo jiný zvlášť závažný následek.	(1) Kdo za odměnu svěří dítě do moci jiného za účelem <i>adopce nebo pro jiný podobný účel</i> , bude potrestán odnětím svobody až na tři léta nebo peněžitým trestem. (2) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán, a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 jako člen organizované skupiny, nebo b) získá-li takovým činem značný prospěch. (3) Odnětím svobody na tři léta až deset let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 těžkou újmu na zdraví, smrt nebo jiný zvlášť závažný následek.

Novelou trestního zákona v roce 2004 (zákonem č. 537/2004 Sb., s účinností od 22. 10. 2004) bylo z tohoto ustanovení, v souvislosti se zavedením nového trestného činu obchodování s lidmi podle § 232a tr.z., vypuštěno „obchodování s dětmi pro jiný účel“, než je „adopce nebo jiný podobný účel.“ (viz. tabulka č. 13 výše). Do té doby platná dikce „za účelem adopce, využívání dětské práce nebo pro jiný účel...“, protože jinak by se trestný čin obchodování s dětmi překrýval s nově zavedeným trestným činem obchodování s lidmi (§232a tr.z.). Tím dochází i k vyjádření rozdílu „předání dítěte k adopci“ (např. do jiné výchovy), na rozdíl od obchodování s dítětem „za účelem sexuálního zneužívání, k otroctví nebo nevolnictví, nuceným pracem nebo jiným formám vykořisťování“ (tak jak je to v § 232a odst. 1 tr.z.), které je podstatně společensky nebezpečnější.

Po zavedení § 232a tr.z. byla zjištěna tendence policejního orgánu posuzovat jednání dosud kvalifikované jako trestný čin kuplířství podle § 204 tr.z. podle přísnějšího ustanovení § 232a tr.z.¹¹⁶ Uvádí jednání pachatelů, kteří najímali ženy mladší 18 let na poskytování sexuálních služeb za úplatu v nočním podniku nebo pronajatých bytech, v čemž policejní orgán spatřoval podezření z trestného činu obchodování s lidmi (§ 232a odst. 1 písm. a), odst. 3 písm. d) tr.z.) Skutečností je, že skutkové podstaty trestného činu kuplířství (dle § 204 odst. 1, 3 písm. c) tr.z.) a trestného činu obchodování s lidmi (dle § 232a odst. 1 písm. a), odst. 3 písm. d) tr.z.) upravují obdobné jednání pachatelů, a ani výklad těchto ustanovení v novém komentáři k trestnímu zákonu neposkytl dostatečný návod, která ustanovení aplikovat, byť v případě trestného činu kuplířství dle (§ 204 odst. 1, 3 písm. c) tr.z.) je dána věcná příslušnost k doзору

rozhodnutím nebo fyzická osoba, které bylo dítě svěřeno, pěstouni, pracovníci ústavu, kde se vykovává výchova dítěte apod.).

¹¹⁵ V ČR upraveno v ustanovení §63 až §77 zákona o rodině.

¹¹⁶ Sdělení Krajského státního zastupitelství v Hradci Králové sp. zn. KZN 783/2005 (zdroj: www.mvcr.cz)

na straně státního zástupce okresního státního zastupitelství, kdežto podezření z trestného činu dle § 232a odst. 1, písm. a), odst. 3 písm. d) tr.z. zakládá v prvním stupni příslušnost krajského soudu, a tedy státního zástupce krajského státního zastupitelství k doзору nad vyšetřováním. Při řešení tohoto konkrétního případu se vycházelo ze skutečnosti, že § 232a tr.z. (obchodování s lidmi) upravuje jednání pachatele, který přiměje, zjedná, najme, zláká, dopraví, ukryje, zadrží nebo vydá osobu mladší 18 let, aby jí bylo užito k pohlavnímu styku nebo k jiným formám sexuálního obtěžování nebo zneužívání, a spáchá takový čin v úmyslu, aby jiného bylo užito k prostituci. Výkladem tohoto ustanovení byl učiněn závěr, že pachatel musí s jinou osobou určitým způsobem nakládat (obchodovat), aby jí bylo užito někým jiným k pohlavnímu styku, resp. k prostituci. Na druhé straně kuplíř ve smyslu § 204 tr.z. přímo jiného zjedná, přiměje nebo svede k provozování prostituce nebo kořistí z prostituce provozované jiným¹¹⁷.

6.4.3. Únos dítěte a majetkový prospěch

Komerční prvek je spatřován i ve znění trestného činu únosu dle § 216 odst. 2 písm. a), odst. tr.z., kdy se trestného činu dopustí ten, „kdo dítě nebo osobu stíženou duševní poruchou nebo duševně nedostatečně vyvinutou odejme z opatrování toho, kdo má podle zákona nebo podle úředního rozhodnutí povinnost o ně pečovat,a spáchá-li čin v úmyslu opatřit sobě nebo jinému majetkový prospěch“ (znění ustanovení viz Příloha č.2).

V novém trestním zákoníku je toto jednání pod § 200 n.tr.z. (únos dítěte a osoby stížené duševní poruchou). V odst. 2 písm. a) se uvádí „spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 v úmyslu opatřit sobě nebo jinému majetkový prospěch“, v odst. 3 písm. c) „získá-li takovým činem pro sebe nebo pro jiného značný prospěch“ a v odst. 4 písm. b) „získá-li takovým činem pro sebe nebo pro jiného prospěch velkého rozsahu“. (viz. Příloha č. 3)

¹¹⁷ cit. práce Šámal a kol. 2004.

6.5. Obchodování s dětmi v údajích oficiálních statistik

6.5.1. Obchodování s dětmi a statistické sestavy Ministerstva spravedlnosti

Ve výstupních sestavách MSp (www.justice.cz) lze nalézt údaje o trestných činech a pachatelích dle § 216a tr.z. Ostatní „varianty“ obchodování s dětmi (viz vymezení v úvodu práce str. 10) – jako je §232a odst. 1 písm. a tr.z., případně § 216 odst. 2 písm. a) z těchto oficiálních sestav nelze dohledat.

Státní zastupitelství v roce 2005 zaznamenaly 1 případ obchodu s lidmi, který byl zastaven. Obviněna byla v tomto případě žena. V dalším roce byly podány obžaloby na 3 osoby (3 trestné činy) a jednalo se o ženy ve věku 25-49 let. V roce 2007 státní zastupitelství vykazuje opět tři případy obchodu s dětmi a tři pachatele, tentokrát jde o muže. V roce 2008 nebyl zaznamenán ani jeden případ obchodu s dětmi

Tab.14: Obchodování s dětmi (§ 216a tr.z.) – trestní statistika státního zastupitelství (2005-2008)

216a tr.z.	2005	2006	2007	2008
Vyřízeno proti osobám	1	3	3	0
Počet trestných činů	1	3	3	0
Stíhané osoby celkem	1	3	3	0
- ženy	1	3	0	0
- mladiství	0	0	0	0
Obžalované osoby- celkem	0	3	3	0
ženy	0	3	0	0
- věk 25-29	0	1	1	0
- věk 30-39	0	1	2	0
- věk 40-49	0	1	0	0
- věk 50 a více	0	0	0	0
Zastaveno tr. stíhání - celkem	1	0	0	0

Soudní statistiky (viz tab. níže č.15) uvádí dvě odsouzené osoby dle § 216a a to v roce 2006. Jednalo se o ženy a byl jim uložen podmíněný trest odnětí svobody s dohledem.

Tab.15: Obchodování s dětmi (§ 216a tr.z.) – trestní statistika soudů (2005-2009)

soudy - §216a tr.z.	2005	2006	2007	2008	2009
Počet trestných činů-celkem	0	2	0	0	0
Odsouzené osoby-celkem	0	2	0	0	0
ženy	0	2	0	0	0
Uložené tresty-podmínečné odsouzení celkem	0	2	0	0	0
-podmínečné odsouzení s dohledem	0	2	0	0	0
Trest uložen ve spojení-jiný trest	0	1	0	0	0

6.5.2. Pachatelé - obchod s dětmi (statistické trestní listy CSLAV) 2005-2009

Vyhledávání v tomto zdroji (Statistické trestní listy – systém CSLAV) umožňuje získat podrobnější data - informace o odsouzeních ne jen podle §, ale i dle jednotlivých odstavců a písmen. V tabulce 16 jsou uvedeny počty odsouzených osob (označeno jako: odsouzený skutek nebo souhrnný trest) a číslo za lomítkem uvádí počet trestních věcí. Např. v roce 2005 byly, podle tohoto zdroje dat, odeslány statistické trestní listy na 4 odsouzené osoby v jedné trestní

věci (jedna spisová značka), která řešila trestný čin únosu dítěte s majetkovým prospěchem; spáchány byly čtyři skutky, čtyři pachatelé, jeden trestní spis.

Tab. č. 16 : Obchod s dětmi – pachatelé ve statistických trestních listech (2005-2009)

Upravený název trestného činu	2005	2006	2007	2008	2009	Celkem pachatelů	Celkem trestních věcí
Obchodování s dětmi (§ 216a tr.z.)	0	3/1	0	0	0	3	1
Obchodování s lidmi – dítě (§ 232a odst.1 písm. a) tr.z. – od 22.10.2004; obchodování se ženami – dítě (§ 246 odst. 2 písm. b) tr.z. – do 30.6.2002); obchodování s lidmi za účelem pohl. styku (§ 246 odst. 2 písm. c) tr.z. – od 1.7.2002 do 21.10.2004)	8/5	1/1	1/1	0	1/1	11	8
Únos dítěte a majetkový prospěch (§ 216 odst. 2 písm. a) tr.z.)	4/1	0	0	0	0	4	1
celkem	12/6	4/2	1/1	0	0	18	10

6.5.3. Obchodování s dětmi a statistické sestavy Policie ČR

V oficiálních statistikách kriminality uveřejněných na www.policie.cz není v posledních letech (rok 2007, 2008 a do 30.6.2009) evidován případ obchodování s dětmi. Zpráva o stavu obchodování s lidmi v ČR za rok 2008 (Ministerstvo vnitra, odbor bezpečnostní politiky) uvádí, že „na základě statistik Policie ČR lze shrnout, že v roce 2008 byly zaznamenány jen velmi ojediněle případy obchodování s lidmi, kdy obětí byla osoba mladší 18 let. Ve věkové skupině 15 až 18 let byly vykázány celkem 3 oběti obchodování s lidmi (v kraji Severočeském), o jednu oběť v Západočeském kraji byla mladší 15 let“.

Tab. 17: Obchodování s lidmi – oběť dítě (statistiky kriminality (Policie ČR)), 2002-2008

Trestný čin – klasifikace dle Policie ČR	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Obchodování s dětmi	1	1	5	0	2	0	0

Ve vztahu k obchodování s dětmi za účelem nucené práce orgány činné v trestním řízení nedisponují žádnými poznatky o páčání této trestné činnosti na území ČR. Také informace z nevládních organizací nenasvědčují tomu, že by tato oblast byla v ČR problematická. Z důvodů mezinárodních závazků ČR je však oblast nucené práce dětí kontinuálně monitorována¹¹⁸. Souhrnné informace o výskytu dětské práce by v případě, že by k takovému jevu došlo, byly součástí „Závěrečné zprávy o činnosti orgánů ochrany veřejného zdraví na úseku ochrany zdraví při práci“, kterou každoročně předkládá Ministerstvo zdravotnictví, obdobně jako je tomu u „Zprávy orgánů inspekce práce“. Do současné doby nebyly zaznamenány ze strany orgánů ochrany veřejného zdraví na úseku ochrany zdraví při práci žádné údaje o tom, že byla

¹¹⁸ např. Usnesení vlády č. 77 ke Zprávě o plnění Programu pro implementaci opatření k odstranění nejhorších forem dětské práce v období let 2003 a 2004 a o jeho aktualizace na období let 2005 až 2007

identifikována práce dětí mladších 15 let mimo oblastí, které jsou upraveny zákonem o zaměstnanosti

6.6. Výňatky z trestních spisů

Z Usnesení nejvyššího soudu (sp. zn: 11 Td 11/2006):

„...obviněná H.-D. organizovala počátkem října 2004 prostřednictvím e-mailu z místa svého bydliště v P., na svědkyni A. M., vystupující pod jménem A. Č., které nabídla za částku 100.000,- Kč pro sebe a částku 150.000,- Kč pro nastávající rodičku k nelegální adopci dítě, které se mělo narodit obviněné T. K. počátkem listopadu 2004, se svědkyní A. M. se několikrát sešla, dne 13. 10. 2004 od ní vyinkasovala částku 10.000,- Kč na hotovosti, při schůzce dne 18. 10. 2004 v pizzerii O. V., P., částku 8.000,- Kč, údajně na výdaje za lékaře a ubytování nastávající rodičky T. K. v penzionu a vyzvala A. M. k vyplacení částky 3.000,- Kč na hotovosti T. K., dále zorganizovala hospitalizaci T. K. na gynekologickém oddělení nemocnice v T., kde lékařský personál přivedl dne 29. 10. 2004 císařským řezem na svět J. K., který měl být podle plánu obviněné Ing. H.-D. za shora uvedenou úplatu předán do nelegální adopce A. Č., takže na schůzce dne 2. 11. 2004 v pizzerii O. V., P., od svědkyně M. vyinkasovala částku 157.000,- Kč na hotovosti a byla zadržena policejním orgánem. Počátkem roku 2004 na obviněnou T. K., kterou znala již z minula, jako matku více dětí, mající problémy je finančně zajistit, a když počátkem roku 2004 obviněná T. K. otěhotněla v úmyslu prodat své dítě zájemci či zájemcům ochotným zaplatit částku cca 150.000,- Kč, byla jí obviněnou Ing. Š. H.-D. sjednána jako zájemkyně o její dítě svědkyně A. M., vystupující pod jménem A. Č., která jako odměnu za zprostředkování a zorganizování nelegální adopce slíbila tyto částky vyplatit, dne 13. 10. 2004 se obviněná K. ve společnosti obviněné Ing. Š. H.-D. se svědkyní M. sešla a obdržela od ní 5.000,- Kč na hotovosti a dne 18. 10. 2004 v pizzerii O. V., P., částku 3.000,- Kč na hotovosti, přičemž dne 29. 10. 2004 porodila na základě svého přání císařským řezem v nemocnici v T. syna J. K. a dne 3. 11. 2004 se nechala na vlastní žádost i s novorozeným dítětem propustit z porodnice v T., kde na letišti očekávala příjezd obviněné Ing. H.-D. se svědkyní M., přičemž byla zadržena policejním orgánem. Přes internet na chatu se v září roku 2004 seznámila se zájemkyní o adopci novorozeného dítěte Ing. J. V., která v té době byla již v kontaktu s obviněnou I. S., nabízející prodej svého dosud nenarozeného dítěte, svědkyně Ing. J. V. a její manžel se dne 5. 9. 2004 v P. s obviněnou S. osobně setkali, obviněná jim přislíbila za finanční náhradu v neupřesněné výši prodat do adopce svoje dítěte, jehož narození očekávala, a které se dne 24. 10. 2004 pod jménem V. S. v porodnici Všeobecné fakultní nemocnice P. narodilo a během následujících jednání a setkání se svědkyní Ing. V., kterých se zúčastnila také obviněná Ing. Š. H.-D. vyinkasovala obviněná S. částku 23.000,- Kč jako zálohu na svoji odměnu, a když došlo k nedorozumění mezi ní a manželi V., odcestovala po porodu dcery V. do svého přechodného bydliště v azylovém domě v P. a v úmyslu prodat dítě nejvyšší nabídce, nadále pokračovala s hledáním osoby, která by takovou částku zaplatila....“

7. DĚTSKÁ PROSTITUCE

„Dětskou prostitucí“ je myšleno zneužívání dítěte k sexuálním praktikám, kdy je dítěti za jeho účast na sexuálních praktikách placeno nebo mu jsou poskytovány či slibovány jiné odměny nebo výhody bez ohledu na to, zda je tato platba, slib nebo odměna poskytována dítěti či třetí osobě.¹¹⁹ K nabízení a provozování dětské prostituce dochází především v místech a oblastech, kde je ve vyšší míře nabízena prostituce klasická (resp. prostituce dospělých osob).

Sociolog Le Bach Duong¹²⁰ v prostředí vietnamského sex průmyslu identifikoval pět možných mechanismů, jak dochází k získání dětí k prostituci. Algoritmus „rekrutování“ se však dá považovat za obecný.

1. Jsou přesvědčovány přáteli, což mohou být zprostředkovatelé pro konkrétní nevěstince a mohou mít dvojí motivaci – pomoci sobě (mít zisk za dítě, které prodají a pomůžou i rodině, protože dítě bude pro rodinu zdroj příjmů).
2. Děti jsou oklamány přáteli nebo sousedy, kterým věřily, že najdou práci (pomocné domácí práce apod.) a budou moci své rodině vydělat peníze na přežití.
3. Dobrovolně vstoupí do prostituce.
4. Dítě vstoupí do prostituce dobrovolně, kvůli rodinným problémům (pomoc své rodině získat peníze na žití).
5. Dítě je „dobrovolníkem“ v prostituci, kvůli vlastním problémům.

Je také nutné zdůraznit, že pro výskyt dětské prostituce i prostituce obecně je určující poptávka ze strany „zákazníků“, což je ostatně patrné i z regionálního rozložení prostituční scény v České republice (velká města, příhraniční oblasti s Německem a Rakouskem, hlavní dálniční tahy apod.). „Zákazníci“, tedy osoby, které platí za pohlavní styk s osobou mladší 18 let, jsou trestně postižitelní. Za hlavní příčiny nabídky dětské prostituce u nás se považuje především špatná sociálně ekonomická situace některých komunit a sociálních skupin, jejichž životní úroveň relativně prudce poklesla během 90. let minulého století (nezaměstnanost, špatná úroveň bydlení, nízké vzdělání atd.); je uváděn s tím spojený rozpad společenských hodnot a norem, sociální exkluze a marginalizace, oslabení socializační a výchovné funkce rodin, škol a školských zařízení a zvýšený výskyt sociálně patologických jevů (alkoholismus, drogy, gambling)¹²¹. Děti, které provozují prostituci lze rozdělit do dvou základních skupin.

První skupina provozuje prostituci „dobrovolně“¹²² (viz. sex survival). V této skupině jde o věkovou skupinu 15-18 let a provozováním prostituce řeší svou obtížnou ekonomickou situaci. Tuto činnost chápou jako relativně snadný a nenáročný způsob vydělávání peněz, který zároveň umožňuje „svobodný“ způsob života. Často se jedná o děti, které jsou na útěku z dětských domovů, z výchovných ústavů nebo od svých – rozpadlých nebo problematických – rodin¹²³. V těchto případech není také výjimkou, že nutnost vydělávat si prostitucí je spojena právě se závislostí (návykové látky, hazard apod.).

¹¹⁹ Evropská komise: Návrh rámcového rozhodnutí, SEK(2009) 356, Brusel 2009.

¹²⁰ Viet Nam- Children in Prostitution in Hanoi, HaiPhong, Ho Chi Ming and Can Tho: A Rapid Assessment. International Labour Organization 2002.

¹²¹ Blíže viz. cit. práce Šimůnková 2001

¹²² Pozn.: Zde je na místě upozornit na to, že na otázku dobrovolnosti či nedobrovolnosti prostituce existují rozdílné názory. Některé mezinárodní nevládní organizace (např. Coalition Against Trafficking in Women) tvrdí, že „dobrovolná“ prostituce prakticky neexistuje, a že každá prostituce je nedobrovolná a jedinec je k ní donucen např. svou svízelnou ekonomickou nebo sociální situací.

¹²³ NCMEC: Child Prostitution 1998, [http:// www.missingchildren.com](http://www.missingchildren.com).

Druhou skupinu tvoří děti v prostituci, které jsou nabízeny další osobou, která z prostituce kořistí.

Ačkoliv není možné exaktně stanovit kvantitativní rozsah dětské prostituce, Policie ČR disponuje informacemi k typickým charakteristikám tohoto jevu. Ve srovnání s případy skutečné dětské prostituce jsou relativně mnohem častější případy ve své podstatě majetkové a násilné trestné činnosti, kdy nabídky k pohlavnímu styku s dětmi jsou zájemcům (především tzv. sexturistům) uskutečněny dospělými osobami s úmyslem nalákat zájemce do jejich bytu a zde jej okrást. Pachatelé těchto krádeží správně předpokládají, že okradený zájemce o sexuální styk s dítětem se ve většině případů neobrátil na Policii, neboť se obávají trestního stíhání dle §217a tr.z. Dětská prostituce v ČR podle informací Policie ČR nedosahuje masového rozšíření a ani nemá charakter aktivity vysoce organizovaného zločinu¹²⁴.

Relativně samostatnou kapitolou v problematice prostituce obecně je tzv. „klubová prostituce“. Z pohledu zákona tyto podniky neexistují, jejich faktická existence je však naprosto zjevná. Platí, že podle práva nelze kontrolovat něco, co neexistuje. Ale zároveň právě díky tomu, že majitele klubů lze nalézt pod hlavičkou pohostinské činnosti či pronájmu objektů dalším osobám, vztahuje se na ně celá řada právních předpisů (např. stavební předpisy, hygienické předpisy, předpisy o požární ochraně atd.). Dozorové orgány mají významná kontrolní oprávnění, včetně práva vstupovat do všech prostor provozovny (tedy i pokojů). Těchto opatření však nelze v žádném případě využít na případy tzv. bytové prostituce.

7.1. Dětská prostituce a její legislativní vymezení v ČR

§ 217a tr.z. (Svádění k pohlavnímu styku)

Od ledna roku 2004 obsahuje trestní zákon § 217a tr.z. pojednávající o svádění k pohlavnímu styku, což je spatřováno v tom, že pachatel osobě za její sebeukájení, obnažování a jiné podobné jednání nabídne, slíbí nebo poskytne úplatu nebo prospěch. Jedná se o speciální trestný čin k trestnému činu ohrožování výchovy mládeže (podle § 217 tr.z.); je vyloučen i souběh s trestným činem kuplířství (dle § 204 tr.z.), který je naopak speciálním ustanovením k § 217a tr.z. Zařazení tohoto trestného činu do trestního zákona zakládá mj. možnost trestněprávně postihnout osoby uskutečňující prostituci s dítětem. Tento trestný čin dopadá také na případy, kdy prostituující se osoba mladší 18 let sex služby pachateli přímo nabízí. Do konce roku 2003 nebyli „zákazníci“, kteří využívali prostitučních služeb osob ve věku 15 – 18 let, nijak trestně postižitelní (pokud nepoužili vůči této osobě násilí nebo nezneužili její závislosti), a proto také nejsou zachyceni v kriminálních statistikách.

§ 204 odst. 3 písm. c), odst.4 tr.z. (Kuplířství)

Trestný čin kuplířství je v zákoně vymezen:

- (1) Kdo jiného zjedná, přiměje nebo svede k provozování prostituce, nebo kdo kořistí z prostituce provozované jiným, bude potrestán odnětím svobody až na tři léta.
- (2) Odnětím svobody na jeden rok až pět let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 za použití násilí, pohrůžky násilí nebo pohrůžky jiné vážné újmy anebo zneužívaje tísně nebo závislosti jiného.

¹²⁴ Blíže dokumenty na www.mvcr.cz

- (3) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán,
a) získá-li činem uvedeným v odstavci 1 nebo 2 značný prospěch,
b) spáchá-li takový čin jako člen organizované skupiny, nebo
c) spáchá-li takový čin na osobě mladší než osmnáct let.
(4) Odnětím svobody na pět až dvanáct let bude pachatel potrestán, spáchá-li
čin uvedený v odstavci 2 na osobě mladší než patnáct let.¹²⁵

Nová úprava kuplířství (od 1.1.2010) dle ustanovení § 189 n.tr.z. se již nebude vztahovat na osoby mladší 18 let, které budou chráněny přísnějším ustanovením o obchodování s lidmi. (viz přehled v Příloze č. 3, str. 129) Navrhované ustanovení umožní trestní postih nejen prostituce nabízené veřejně, ale i postih provozovatelů tzv. klubové prostituce. Na druhou stranu je třeba zmínit také nebezpečí sekundární viktimizace osob, které byly pravomocně odsouzeny za trestný čin, který byl explicitně pojmenovaný slovem „prostituce“. Sekundární viktimizace může spočívat v tom, že nebudou, vzhledem k svému, soudně potvrzenému statutu prostituující osoby, schopny prostředí prostituce opustit.

Ke komerčnímu zneužití dětí by bylo možné připojit také skutky kvalifikované jako ohrožování výchovy mládeže (dle § 217 odst. 3 písm. d) tr.z.) - ohrožování výchovy mládeže + „značný prospěch pro pachatele“. Tedy: „Kdo vydá, byť i z nedbalosti, osobu mladší než osmnáct let nebezpečí zpustnutí...“ v odst. 3 písm. d): „...a *získal-li takovým činem značný prospěch*“.

7.2. Dětská prostituce a statistické sestavy Ministerstva spravedlnosti

Přes relativně široký výčet trestných činů, které mohou souviset s prostitucí, počet objasněných trestných činů je poměrně nízký. To souvisí s vysokou latencí a obtížnou prokazatelností mravnostní kriminality obecně. Ve výstupních sestavách - statistiky Ministerstva spravedlnosti (dostupné na www.justice.cz) – lze k dětské prostituci vyhledat pouze informace k trestnému činu dle § 217a tr.z. (svádění k pohlavnímu styku). V přehledem nejsou uvedeny odstavce a písmena jednotlivých §; tedy nalezneme zde informace o odsouzených osobách dle § 204 tr.z. (kuplířství), ale již nezjistíme, kolik jich bylo odsouzeno v souvislosti s dětskou prostitucí (dle § 204 odst.3 písm. c), odst. 4) tr.z. – oběť mladší 18 let).

Tabulka č. 18 informuje o případech řešených soudem. V roce 2005 bylo odsouzeno šest osob (mužů), kteří spáchali 15 trestných činů (dle § 217a tr.z.). Čtyři byly ve věku nad 40 let, dva muži 20-29 let. Soud jim uložil čtyři podmíněné tresty, v jednom případě bylo upuštěno od potrestání a jednomu z odsouzených byl uložen nepodmíněný trest odnětí svobody v trvání 1-5 let. Ochranné léčení soud uložil ve dvou případech.

¹²⁵ Ve vztahu k odst. 3 písm. c) a k odst. 4 postačí nedbalost, neboť není třeba, aby pachatel znal věk takové osoby, stačí, že se zřetelem na okolnosti (zejména její fyzickou vyspělost, vzhled, chování, vyjadřování apod.) a svoje osobní poměry o uvedené okolnosti vědět měl a mohl.

V dalším roce 2006 soudní statistiky zaznamenaly o 100% více trestných činů – 30 skutků spáchalo 16 osob, které byly odsouzeny. Šest z nich byli prvotrestaní a opět šlo o muže. V tomto roce soud uložil 8 podmíněných trestů a 8 peněžitých trestů. Nikdo „nezískal“ nepodmíněný trest odnětí svobody a ochranné léčení bylo uloženo jednomu z odsouzených. V roce 2007 soudní evidence uvádí jen 5 odsouzených (čtyři muži a jedna žena) a 21 trestných činů. Potrestáním pro dva pachatele byl nepodmíněný trest odnětí svobody (do 5 let), dva od soudu odešli s výrokem o podmíněném trestu odnětí svobody. Ve dvou případech soud vyřkl ochranné léčení (ambulantní i ústavní formou). V roce 2008 bylo odsouzeno 11 osob-mužů (21 trestných činů), uloženy podmíněné tresty (obecně prospěšné práce, vyhoštění, peněžitý trest). V jednom případě bylo upuštěno od potrestání. Do poloviny roku 2009 soudní statistiky obsahovaly údaj o jednom odsouzeném muži (11 trestných činů), kterému byl uložen nepodmíněný trest odnětí svobody (do 1 roku).

Tab.18: Trestní statistika soudů - § 217a tr.z. (2005-2009)

§217a tr.z.	2005	2006	2007	2008	209
Počet trestných činů-celkem	15	30	21	21	11
vlivem alkoholu	0	0	0	1	0
vlivem návykové látky	0	0	0	0	0
Odsouzené osoby-celkem	6	16	5	11	1
recidivista označený soudem	1	1	0	0	0
dosud netrestané	2	6	2	4	0
ženy	0	0	1	0	0
mladiství	0	0	0	0	0
Uložené tresty-NEPO celkem	1	0	2	0	1
do 1 roku	0	0	1	0	1
od 1 do 5 let	1	0	1	0	0
Uložené tresty-PO celkem	4	8	2	7	0
s dohledem	0	0	1	0	0
Obecně prospěšné práce	0	0	0	1	0
Vyhoštění	0	0	0	1	0
Peněžitý trest	0	8	0	1	0
Upuštěno od potrestání-celkem	1	0	1	1	0
Trest uložen ve spojení-Jiný trest	0	1	0	0	0
OL-Ostatní ústavní	0	0	1	1	0
ambulantní	2	1	1	0	0

Tabulka č. 19 prezentuje trestní statistiky státního zastupitelství – opět pouze § 217a tr.z. V roce 2005 státní zastupitelství projednávali 41 trestných činů svádění k pohlavnímu styku, v dalším roce 37, v roce 2007 se jednalo o 25 trestných činů a v roce 2008 opět 41 skutků. V roce 2005 bylo ukončeno trestní stíhání (podle § 160 tr. ř.) 35 osob, v dalším roce statistiky uvádí 26 osob. V roce 2007 bylo skončeno s trestním stíháním 24 osob a v roce 2008 počet vzrost na 37 osob (z toho byli dvě osoby ve věku mladistvém). Státní zastupitelství podaly obžaloby proti 31 osobám v roce 2005, v dalším roce (2006) se počet obžalovaných osob snížil na počet 25. V roce 2007 bylo státním zastupitelstvím obžalováno 22 pachatelů a v roce 2008 počet obžalovaných vzrost na 35 (ve 12 případech byli pachatelé starší 50 let).

Tab.19: Trestní statistika státních zastupitelství - § 217a tr.z. (2005-2008)

§ 217a tr.z.	2005	2006	2007	2008
Vyřízeno proti osobám	36	27	24	38
Počet trestných činů	41	37	25	41
Odloženo §159a tr.ř. -celkem	1	1	0	1
Stíhané osoby¹²⁶ - celkem	35	26	24	37
- ženy	1	0	1	0
- mladiství	0	0	1	2
Obžalované osoby- celkem	31	25	22	35
ženy	1	0	1	0
zvl.nebezpeč.recidivista	0	1	0	0
- věk 15-17	0	0	1	2
- z toho dívek	0	0	0	0
- věk 18-19	2	1	2	0
- věk 20-24	2	5	1	2
- věk 25-29	6	2	2	3
- věk 30-39	6	6	4	9
- věk 40-49	9	4	5	7
- věk 50 a více	6	7	7	12
Zastaveno tr. stíhání - celkem	4	0	2	2

Tabulka č. 20 vychází z evidence statistických trestních listů (CSLAV). Tento zdroj umožňuje vyhledávat i podle jednotlivých odstavců a písmen tr.z.. Hodnoty před lomítkem informují o počtu osob, číslo za lomítkem je údajem o počtu trestních věcí (počet spisových značek). Např. v roce 2008 bylo v souvislosti s dětskou prostitucí odsouzeno celkem 48 osob v rámci 35 trestních kauz. Tento zdroj přináší informaci o 243 osobách, které byly odsouzeny v období 2005-2009 v ČR za některý z trestných činů, který odpovídá dětské prostituci.

Tab. 20: Dětská prostituce – pachatelé ve statistických trestních listech (2005-2009)

Upravený název trestného činu	2005	2006	2007	2008	2009	Celkem pachatel	Celkem trestních věcí
Kuplířství – osoba mladší 18 let (§ 204 odst. 3 písm c), odst.4 tr.z).	28/17	20/13	7/7	24/14	24/11	103	62
Svádění k pohlavnímu styku (§ 217a tr.z.)	17/16	33/30	24/23	22/21	24/24	120	114
Ohrožování výchovy mládeže a majetkový prospěch pro pachatele (§217 odst. písm. d) tr.z.)	13/10	7/5	0/0	0/0	0/0	20	15
celkem	58/43	60/48	31/30	46/35	48/35	243	191

¹²⁶ Počet osob, jejichž trestní stíhání vedené podle § 160 tr. ř. bylo ve sledovaném roce ukončeno

7.3. Výňatky z trestních spisů

Uvádíme citaci z Usnesení Nejvyššího soudu (5 Tdo 721/2007), která prezentuje odsouzené skutky pachatele dle § 217a tr.z. a v Usnesení (8 Tdo 954/2008) jednání pachatele kvalifikované jako kuplířství dle § 204 odst. 4 tr.z. (osoba mladší 15 let).

„.... v době od ledna roku 2002 do zadržení dne 5. 10. 2005 ve svém bytě opakovaně konal pohlavní styky s dívkami mladšími 18 let, jejichž věk znal a za tyto sexuální služby jim poskytoval drobné finanční částky, hradil kredit do mobilních telefonů či nabízel a poskytoval marihuanu, čímž uváděl poškozené v nebezpečí osvojení si nemorálních pravidel chování a zejména promiskuitního způsobu života, a takto:

1) v době od 22. 1. 2002 do 20. 1. 2005 opakovaně, zhruba každý týden, konal soulože a orální pohlavní styky s poškozenou mladistvou D. V.

2) v době od letních měsíců roku 2003 do podzimu roku 2003 opakovaně v přesně nezjištěném množství případů, minimálně však ve 20-ti případech, konal soulože a orální pohlavní styky s poškozenou mladistvou D. R.

3) v průběhu měsíce června roku 2003 se obnažoval před poškozenou mladistvou Z. V., ukazoval jí své přirození, v jednom případě na ní vykonal soulož a nabízel odpuštění části dluhu za uskutečněný pohlavní styk,

4) v době od 6. 10. 2003 do zadržení opakovaně v přesně nezjištěném množství případů, zhruba 2x měsíčně, konal soulože a orální pohlavní styky s poškozenou mladistvou N. V.

5) v době od 23. 11. 2003 do jarních měsíců roku 2004 opakovaně v přesně nezjištěném množství případů, avšak více než v 10-ti případech, konal soulože a orální pohlavní styky s poškozenou mladistvou J. H.

6) v době od 7. 5. 2004 do zadržení opakovaně v přesně nezjištěném množství případů, zhruba 2x měsíčně, konal soulože a orální pohlavní styky s poškozenou mladistvou L. M.

7) v době od letních prázdnin roku 2005 do zadržení opakovaně, minimálně ve dvou případech, vykonal soulož a orální pohlavní styk s poškozenou mladistvou K. M.

8) v době od počátku měsíce září roku 2005 do zadržení opakovaně v přesně nezjištěném množství případů, minimálně v osmi případech, konal soulože a orální pohlavní styky s poškozenou mladistvou V. H.

9) v přesně nezjištěné době od měsíce září roku 2005 do zadržení opakovaně, minimálně ve dvou případech, vykonal soulož a orální pohlavní styk s poškozenou mladistvou A. T...“

„.... v době od léta roku 2003 do zadržení dne 5. 10. 2005, ve svém bytě a dále v areálu kasáren pohlavně zneužíval dívky mladší 15 let, jejichž věk znal, tak, že s nimi opakovaně konal soulože a orální pohlavní styky, kdy poškozené obžalovanému dle jeho pokynů sály pohlavní úd, obviněný je lízal na přirození, případně konal pohlavní styky s dvěma dívkami současně a za tyto sexuální služby v zájmu opětovných styků jim poskytoval drobné finanční částky, hradil kredit do mobilních telefonů či nabízel a poskytoval marihuanu, čímž uváděl poškozené v nebezpečí osvojení si nemorálních pravidel chování a zejména promiskuitního způsobu života...“

Z Usnesení NS ČR (8 Tdo 1207/2006)

„...dne 30. 10. 2005 v přesně nezjištěnou dobu po 01:30 hod. v H., v dosud blíže neustanoveném hotelu, pohlavně zneužil nezletilého M. K., kdy spolu nejprve konzumovali alkoholické nápoje, poté ho obviněný začal rukou osahávat na přirození, poškozený ho odstrkoval, načež mu obviněný nabídl částku 1.000,- Kč za to, že ho bude osahávat na přirození, poškozený si peníze vzal a následně mu obviněný rozepnul zip u kalhot a vykonal na něm orální pohlavní styk, a uvedeného jednání se dopustil i přesto, že věděl, že poškozený je mladší 15-ti let“.

Z Usnesení NS (8 Tdo 954/2008)

„...Podle skutkových zjištění soudu prvního stupně se obviněný trestných činů kuplířství podle § 204 odst. 1, 2, 4 tr.z. a ohrožení výchovy mládeže podle § 217 odst. 1 písm. a) tr.z. pod bodem 1) výroku o vině rozsudku dopustil tím, že v době od července 2006 do 24. 8. 2006, s výjimkou období od 3. 8. do 12. 8. 2006, donutil nezletilou J. Š., uprchlou chovanku D. d. v K. V., k provozování prostituce na silnici v obci H., okres K. V., ač věděl, že jí je 13 let, a to tím způsobem, že na ni křičel, že musí na trasu, že se jinak neuživí, a když se pokusila o útěk, vypátral ji, chytil a bitím ji nutil opětovně k prostituci v přesně nezjištěném počtu případech a současně jí vyhrožoval oznámením na policii, že je na útěku z d. d., čímž využíval toho, že neměla kam jít, přičemž nezletilá mu musela dávat zpočátku všechny, později polovinu peněz vydělaných prostitucí a tyto pak používal pro svoji potřebu...“

„...trestných činů kuplířství podle § 204 odst. 1, 2, 3 písm. c) tr.z. a ohrožování výchovy mládeže podle § 217 odst. 1 písm. a) tr.z. se dopustil tím, že nejméně od konce června 2006 do 24. 8. 2006 v přesně nezjištěném počtu případech nutil k provozování prostituce na silnici v obci H. G. V., která byla na útěku z D. d. v O., což mu bylo známo, a to tím způsobem, že ji nejprve opakovaně v přesně nezjištěné dny v K. V. a v O. n. O. proti její vůli silou natlačil do svého vozidla a řekl jí, že pro něj bude šlapat, a když odmítala, tak ji udeřil, načež se mu G. V. nakonec ze strachu podvolila a odváděla mu peníze získané prostitucí, které pak tento používal pro svoji potřebu, a tohoto se dopustil přesto, že znal její věk...“

8. EMPIRICKÁ ČÁST

8.1. Výzkumný soubor

Základní soubor (v obr. 1 na str. 15 označen A) v naší studii tvoří pachatelé, kteří byli v období od 1.1. 2005 do 30.6.2009 projednáváni v souvislosti s trestným čin/skutkem, který patří do okruhu kriminálního jednání - komerčního sexuálního zneužívání dětí (viz. vymezení pojmů str. 10). Indikátorem pro zařazení do skupiny bylo, že na osobu byl odeslán statistický trestní list s indikací „odsouzený skutek“, příp. „souhrnný trest“. Jde o 100% soubor pachatelů komerčního sexuálního zneužívání v ČR, pokud uvažujeme ve smyslu oficiálních evidencí a statistik. Přinášíme základní informace, které jsou této skupině dostupné ze statistických trestních listů. Počet pachatelů v základním souboru byl 389 osob. Popis základních charakteristik celého souboru pachatelů viz. str. 76.

V dalších analýzách jsme ze základního souboru vyčlenily výzkumné soubory – skupiny – pro potřeby podrobnějších analýz. Počet osob, které byly ze základního souboru přiřazeny k výzkumnému souboru, byl závislý od dostupnosti dat (viz Limity str. 14).

U výzkumného souboru, kde byly analyzovány trestní spisy (v obr. 1 na str. 15) označen jako B), jsme pracovali s údaji od 165 osob. Některé z námi zvolených proměnných nebylo možné zjistit – údaj nebyl vyplněn (pozn. celkové součty zde nedávají dohromady 165 a proto je v tabulce přidán řádek s počtem osob, kde byla informace „nedostupná“. Nálezy z analýzy spisů na str.90.

U třetí výzkumné podskupiny (v obr. 1 pod písmenem C) byl realizováno terénní šetření (psychodiagnostika) a soubor obsáhl 31 osob. Výsledky této části jsou na str.99.

8.2. Pachatelů komerčního sexuálního zneužívání dětí v ČR (N=389)

V období od 1.1.2005 do 30.6.2009 jsme z dostupných zdrojů (specifikováno výše v textu) zjistili, že u nás bylo 389 osob soudně projednáváno za trestný čin související s komerčním sexuálním zneužíváním dětí – tedy s dětskou pornografií, dětskou prostitucí a obchodem s dětmi. Počet trestních věcí – projednávaných případů, v rámci nichž byli tito pachatelé vyšetřováni a odsouzeni - byl 251. V textu nyní uvádíme základní charakteristiky, které bylo možné z materiálů zjistit. Uváděny jsou počty pachatelů (N - základní soubor pachatelů; n – počet v rámci podskupin), procentové zastoupení, v případě deskriptivní statistiky uvádíme také průměr, směrodatnou odchylku¹²⁷ (sd), medián¹²⁸ nebo modus¹²⁹.

¹²⁷ sd=směrodatná odchylka, standardní odchylka; míra blízkosti jednotlivých členů souboru ke středu.

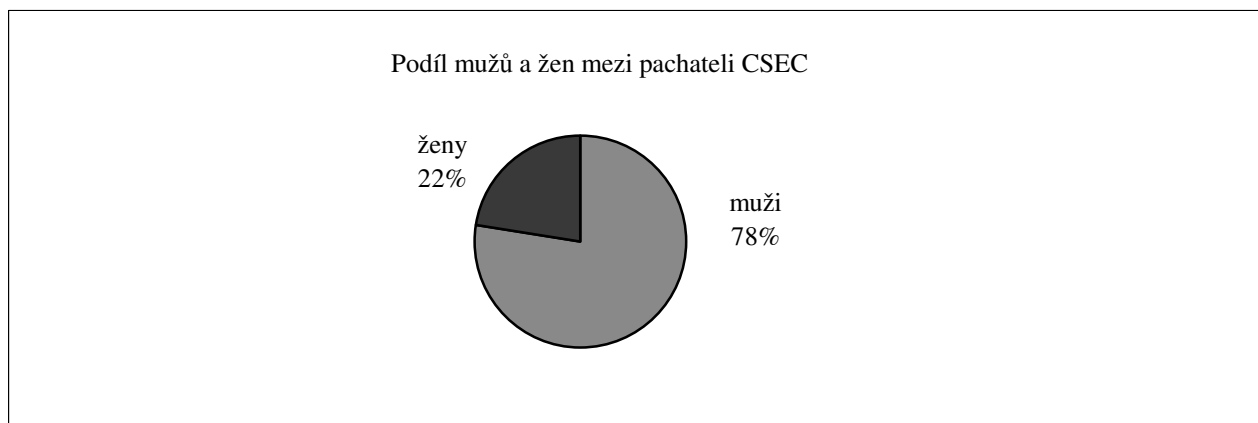
¹²⁸ Medián = hodnota půlící rozdělení, tj. hodnota, pro kterou platí, že pravděpodobnost naměření menší hodnoty než medián nebo rovná mediánu je právě 0,5 (pravděpodobnost naměření položky větší nebo rovné je tedy též 0,5).

¹²⁹ Modus = hodnota s největší četností v souboru dat; nejpravděpodobnější hodnota.

8.2.1. Základní sociodemografická data

Mezi pachateli, kteří byli odsouzeni za skutky odpovídající komerčnímu sexuálnímu zneužívání dětí, tak jak bylo definováno v úvodu, bylo 302 mužů (78%) a 87 žen (22%); viz.graf 2 níže.

Graf 2: Podíl mužů a žen mezi pachateli komerčního sexuálního zneužívání dětí (2005-2009)

Tabulka č. 21 níže přináší informace o státní příslušnosti pachatelů komerčního sexuálního zneužívání dětí. Ne překvapivě byla většina pachatelů (87 %, tj. 340 osob) české národnosti. Ve sledovaném období bylo u nás odsouzeno také 14 osob ze Spolkové republiky Německo, 13 osob ze Slovenska a 10 pachatelů bylo vietnamské nebo čínské národnosti. Další informace jsou uvedeny v tabulce.

Tab. 21: Složení základního souboru pachatelů– státní příslušnost

Státní příslušnost	Počet osob	%
ČR	340	87%
SRN	14	4%
Slovensko	13	4%
Vietnam a Čína	10	2%
Ukrajina a Litva	5	1%
země bývalé Jugoslávie	2	0,5%
Bulharsko	2	0,5%
Velká Británie, Polsko, Katar	3	1%
N	389	100,00%

Věk

V době spáchání trestného činu bylo nejmladšímu z pachatelů v našem souboru 15 let a nejstarší pachatel byl odsouzen ve věku 76 let. Průměrný věk pachatelů komerčního sexuálního zneužívání dětí byl, v době spáchání trestného činu, 35 let (medián=34, sd =11).

Nejstarším pachatel v našem souboru byl muž narozený v roce 1932, nejmladší osoba měla ročník narození 1992 (věkový rozdíl – rozptyl – byl 60 let).

Tab.22: Věk pachatelů v době spáchání trestného činu – popisná statistika

Stř. hodnota	35,2 let
Medián	34
Modus	32
sd	11
Minimum	15 let
Maximum	76 let

Vzdělání

Ve statistických trestních listech pro státní zastupitelství je možné najít údaje o dosaženém vzdělání, tato položka však nebyla dostupná (vyplněná) u všech pachatelů. Počet osob, kde požadovaný údaj nebyl nalezen/vyplněn, jsme zařadili pod “neuveďeno”, příp. „nedostupná informace“.

Tab.23: Dosažené vzdělání

Dosažené vzdělání	počet	%	%
Základní	158	41%	74
Střední	37	9%	18
Vysokoškolské	11	3%	5
Ostatní – kód 9	7	2%	3
neuveďeno	176	45%	100%
N	389	100%	

Dvě pětiny pachatelů (41 %, tj. 158 osob) mělo základní vzdělání; které v tomto případě znamená absolvování základní školy nebo dokončení základní školy a vyučení v oboru, případně ještě ukončení střední odborné školy bez maturity. Se středoškolským vzděláním jsme objevili 37 osob; pachatelé, kteří absolvovali střední všeobecnou/odbornou školu s maturitou, příp. střední školu s nástavbou. 11 vysokoškoláků, tedy osoby minimálně s magisterským titulem. Pod kódem „ostatní vzdělání“ jsme v našem souboru našli sedm osob, což podle kódování znamená nedokončené základní vzdělání. U poměrně velké části nebyl tento údaj v statistických trestních listech uveden (176 osob, 45%); proto je třeba při interpretaci těchto údajů o tomto omezení vědět.

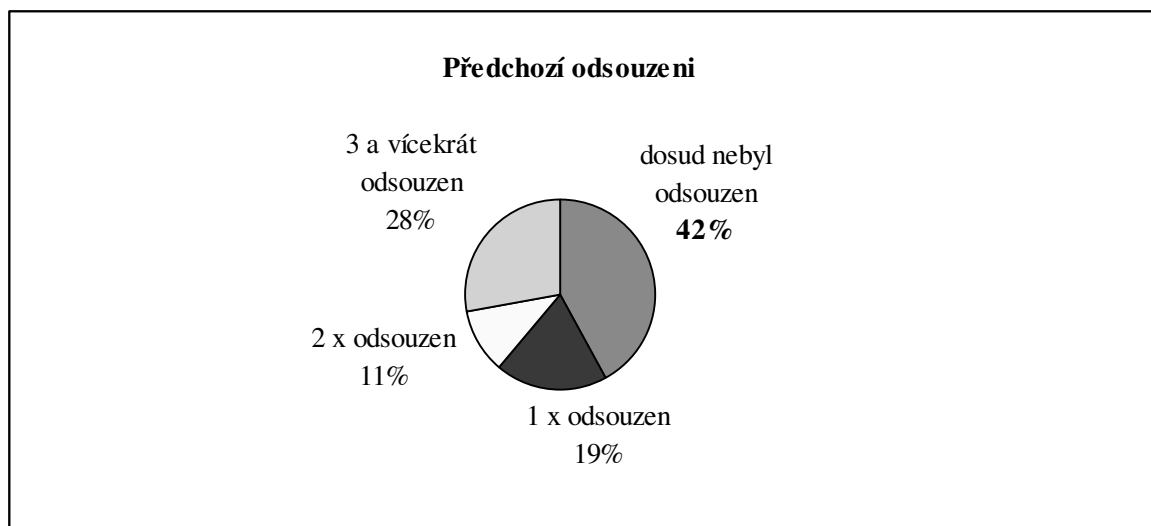
Pokud bychom do procentového vyjádření počítali pouze osoby, u kterých se nám údaj podařilo najít (v tomto případě šlo o 213 osob), pak pachatelé se základním vzděláním (tzn. základní, odborné učiliště nebo střední odborné učiliště bez maturity) tvoří $\frac{3}{4}$ (74 %), středoškoláků byla $\frac{1}{6}$ (17%) a 11 vysokoškoláků by představovalo 5 % (viz. poslední sloupec v tabulce č. 23)

Kriminální historie pachatele

Následující informace se vztahují ke kriminální anamnéze pachatele komerčního sexuálního neuzívání dětí. V našem základním souboru 163 pachatelů (tj. 42%) dosud nemělo

žádný záznam o odsouzení; jednalo se tedy o prvopachatele, prvotrestané (tab. 24 a graf 3). Jedno předchozí odsouzení bylo zjištěno u jedné pětiny pachatelů komerčního sexuálního zneužívání dětí (tj. 19 %, 75 osob). Tři a více odsouzení ve své kriminální historii bylo identifikováno u 108 osob (28%). Nejvíce záznamů v rejstříku trestů měli dva pachatelé – a to 20 předchozích odsouzení. V průměrných hodnotách vychází dvě předchozí odsouzení na pachatele (sd=3).

Graf 3: Předchozí odsouzení

Tab.24 : Počet předchozích odsouzení – pachatelé komerčního sexuálního zneužívání dětí

Předchozí odsouzení pachatele	Počet osob	%
Ne - nebyl odsouzen	163	42%
Ano- byl odsouzen	226	58%
N	389	100,00%

U pachatelů, kteří již v minulosti byli pravomocně odsouzeni (58 % našeho základního souboru, tj. 226 osob), jsme zjišťovali jejich věk v době prvního odsouzení – věk, kdy zahájili svou kriminální kariéru. Vycházeli jsme z údajů z opisu rejstříku trestů - datum prvního pravomocného rozhodnutí soudu. První odsouzení si tito pachatelé vyslechli (v průměru) ve svých 26 letech (medián=23, sd=10). V této skupině „již odsouzených pachatelů“ byl nejranější věk zahájení kriminální kariéry 15 let a 2 měsíce, „nejstarší“ z pachatelů započal v 56 letech. Poté u nich následovaly další rozsudky a z nich jeden za kriminální chování – komerčního sexuálního zneužívání dětí.

Datum spáchání trestného činu

To, že jsme sledovali soudem odeslané statistické trestní listy v letech 2005 – 2009 neznamená, že v tomto období došlo k trestnému činu. V té době soud případ „řešil a projednával“, ale rozptyl data spáchání byl poměrně široký. "Nejstarším" řešeným skutkem byla událost ze dne 1.2.1992, nejnovější věc měla datum spáchání 10.2.2009.

Dalším údaje, který bylo možné ze statistických trestních listů zjistit, byla doba mezi datem spáchání trestného činu a datem pravomocného skončení věci; období – za jak dlouho

od spáchání svého činu si pachatel vyslechne rozsudek a trest. Průměrná doba byla zjištěna 3 roky a 4 měsíce (medián=2, sd=3). Nejkratší období od spáchání skutku k „verdiktu“ bylo 2 měsíce, ale byl zde i případ, kdy uběhlo od spáchání 15 let.

Nebezpečnost pachatele

V případě, že odsouzený byl soudem označen jako zvlášť nebezpečný recidivista (dle § 41 tr.z.) objeví se tato informace v trestním listu. Jde o pachatele, který znovu spáchal zvlášť závažný úmyslný trestný čin, ač již byl pro takový nebo jiný zvlášť závažný úmyslný trestný čin potrestán, jestliže tato okolnost pro svou závažnost, zejména vzhledem k délce doby, která uplynula od posledního odsouzení, podstatně zvyšuje stupeň nebezpečnosti trestného činu pro společnost. Zvlášť závažnými trestnými činy jsou trestné činy uvedené v § 62 tr.z. a úmyslné trestné činy, na něž trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby nejméně osm let. V našem byly souboru takto označeny 2 osoby (cca 1%)

Vliv návykových látek

Pokud byl skutek spáchán pod vlivem návykových látek nebo v souvislosti s jejich užíváním je tato skutečnost označena ve statistickém trestním listu. U našeho souboru se jednalo o tři pachatele (tab. 25).

Tab. 25: Vliv návykových látek – pachatelé komerčního sexuálního zneužívání dětí

Vliv návykových látek	počet	%
ne	386	99%
ano	3	1%
N	389	100%

Ve statistických trestních listech je uvedena také kolonka “sledované okolnosti trestné činnosti”, kde je možné najít informace o „vlivu alkoholu“ a „vlivu omamných a psychotropních látek“ (viz tab. 26 níže); údaj je zde označen, pokud byl zjištěn nikoli zanedbatelný vliv požití alkoholu, příp. návykové látky. Neuvádějí se zde případy, u nichž byla trestná činnost spáchána v souvislosti s požitím alkoholu, omamnými prostředky, aniž by byl zjištěn nikoli zanedbatelný vliv návykové látky na trestnou činnost. Shrnutí uvádíme v tabulce níže. V našem souboru pachatelů komerčního sexuálního zneužívání dětí byl u 12 skutků zaznamenán - jako sledovaná okolnost trestné činnosti - vliv alkoholu nebo návykové látky .

Tab. 26: Okolnosti tr. činu – vliv návykové látky

Okolnosti trestného činu	počet	%
Vliv marihuany/hašiše	1	0,25%
Vliv jiné drogy	1	0,25%
Vliv alkoholu	2	0,5%
Vliv pervitinu	8	2%
Nebyl zjištěn vliv látky	377	97%
N	389	100%

Soudem uložený trest

Pachatelům komerčního sexuálního zneužívání dětí bylo uloženo celkem 413 trestů (tzn. v průměru uložen jeden trest na jednoho pachatele). K nepodmíněnému trestu odnětí svobody

bylo ve sledovaném období odsouzeno 126 osob (31%); tedy přibližně třetina všech pachatelů komerčního sexuálního zneužívání dětí byla uvězněna. Podmíněné odsouzení (a podmíněné odsouzení s dohledem¹³⁰) si pachatelé vyslechli v 180 případech (viz tabulka 27 níže).

Tab. 27: Počet uložených trestů

Uložený trest	Počet uložených trestů	%
Podmíněné odsouzení, včetně podmíněného odsouzení s dohledem	180	44%
Nepodmíněný trest odnětí svobody	126	31%
Propadnutí věci, zabránění věci, majetku	46	11%
Náhrada škody, peněžité trest	31	8%
Vyhoštění	15	3%
Zákaz činnosti	9	2%
Upuštěno od potrestání (uložena ochranná léčba, trestní opatření)	6	1%
celkem počet uložených trestů	413	100%

Trest propadnutí nebo zabránění věci (majetku) byl uložen 46 krát. Peněžité trest nebo náhrada škody nalezena v 31 případech (nejvyšší zjištěná částka peněžitého trestu 1 500 000,- Kč). Zákaz činnosti byl nejčastěji uložen jako “zákaz v činnosti učitele a vychovatele”, “zákaz řízení motorových vozidel”, v „ostatních profesích - modelingová agentura“, „práce s dětmi” apod.).

Ochranná léčba

Z celkového počtu 389 pachatelů komerčního sexuálního zneužívání dětí bylo celkem 47 osobám (tj. 12%) uloženo ochranné opatření. Z velké části se jednalo o „ostatní léčení“, které při podrobnějším rozboru trestního spisu, znamenalo sexuologické ochranné léčení (celkem 41 pachatelů; viz. první dva řádky tabulky 28 níže). Ústavní forma ochranné léčby byla nařízena ve 23 případech, ambulantní podoba byla nařízena 24 pachatelům.

Tab.28 : Ochranná léčba

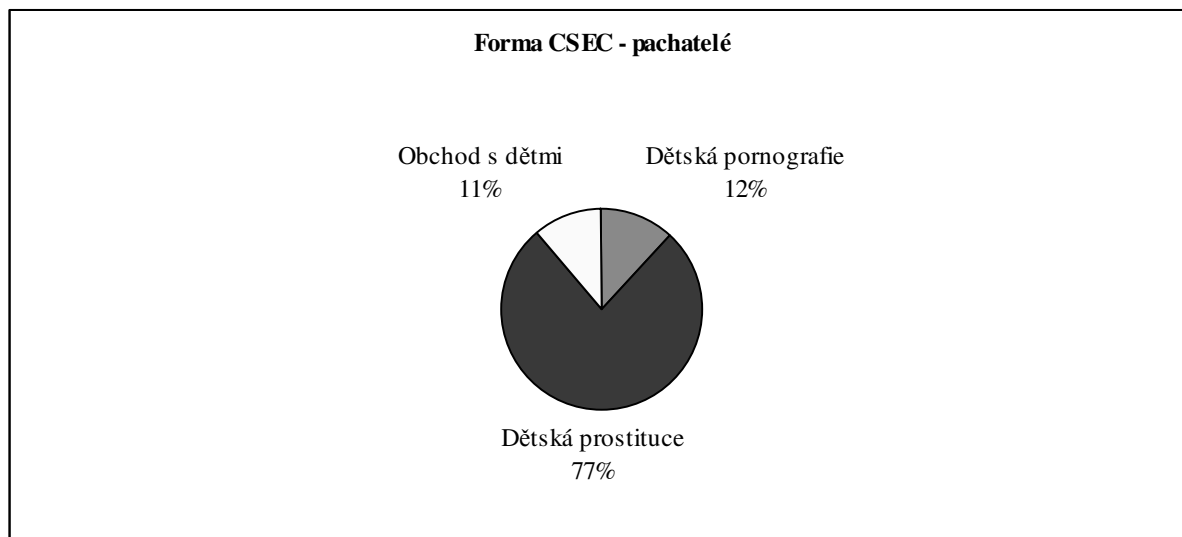
Ochranná léčba (OL)	počet	%
OL-sexuologické	17	4%
OL-ostatní	24	7%
OL-toxikologické/alkoholické	2	0,5%
OL-psychiatrické	4	1%
nebyla uložena OL	342	88%
N	389	100%

¹³⁰ Dohledem se rozumí pravidelný osobní kontakt pachatele s úředníkem Probační a mediační služby, spolupráce při vytváření a realizaci probačního programu ve zkušební době a kontrola dodržování podmínek uložených pachateli soudem nebo vyplývajících ze zákona. Dohled nad pachatelem provádí probační úředník (dle §26a tr.z).

Typ/forma komerčního sexuálního zneužití dítěte

V období od 1.1.2005-30.6.2009 bylo v souvislosti s komerčním sexuálním zneužíváním dětí soudem v ČR projednáváno 251 případů, ve kterých se 389 pachatelů dopustilo trestného činu, který svou povahou odpovídá komerčnímu sexuálnímu zneužívání dětí.

Graf 4: Varianty/podoby komerčního sexuálního zneužívání dětí v ČR

Největší část pachatelů - víc jak $\frac{3}{4}$ (77%, tj. 300 osob) – byla zapojena do kriminálního jednání a trestných činů označených jako dětská prostituce (viz. Tabulka č. 29 a Graf č. 4). Méně početnější je pak skupina pachatelů řešených v souvislosti s dětskou pornografií – šlo o 46 osob (12%). Obdobně početná je skupina pachatelů obchodu s dětmi (11%, tj. 43 osob).

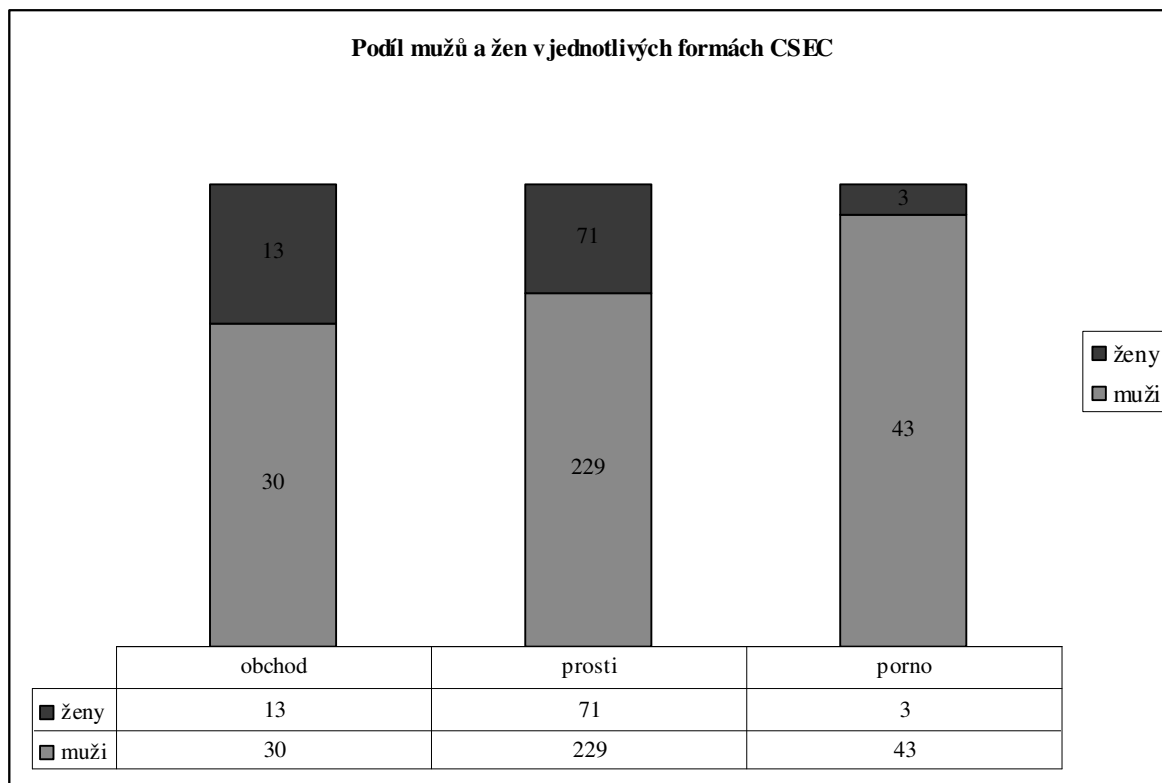
Třetí sloupec tabulky č. 29 uvádí počet trestních věcí, tzn., že 46 pachatelů, kteří se dopustili trestných činů v souvislosti s dětskou pornografií, bylo projednáváno ve 38 trestních kauzách. Za 4,5 roku bylo soudy vyřízeno 19 trestních věcí, ve kterých se jednalo o obchod s dětmi. Za toto kriminální jednání bylo odsouzeno 43 pachatelů. V tomto období soudy řešily 194 případů dětské prostituce, kde bylo zapojeno 300 pachatelů.

Tab.29: Typ komerčního sexuálního zneužívání dětí v ČR

	Počet pachatelů	Počet trestních věcí/případů
Dětská pornografie	46	38
Dětská prostituce	300	194
Obchod s dětmi	43	19
celkem	389	251

Graf č.5 níže prezentuje rozložení pachatelů komerčního sexuálního zneužívání dětí (CSEC) podle pohlaví. V kriminálním jednání odpovídající dětské pornografii, dětské prostituci a obchodu s dětmi byli více zapojeni muži (což odpovídá obecně struktuře odsouzených osob dle pohlaví). Ženy se nejméně podílely v trestné činnosti, která souvisí s dětskou pornografií, co do poměru muži-ženy, byly ženy více angažované v obchodu s dětmi.

Graf 5: Podíl mužů a žen v jednotlivých formách komerčního sexuálního zneužívání dětí

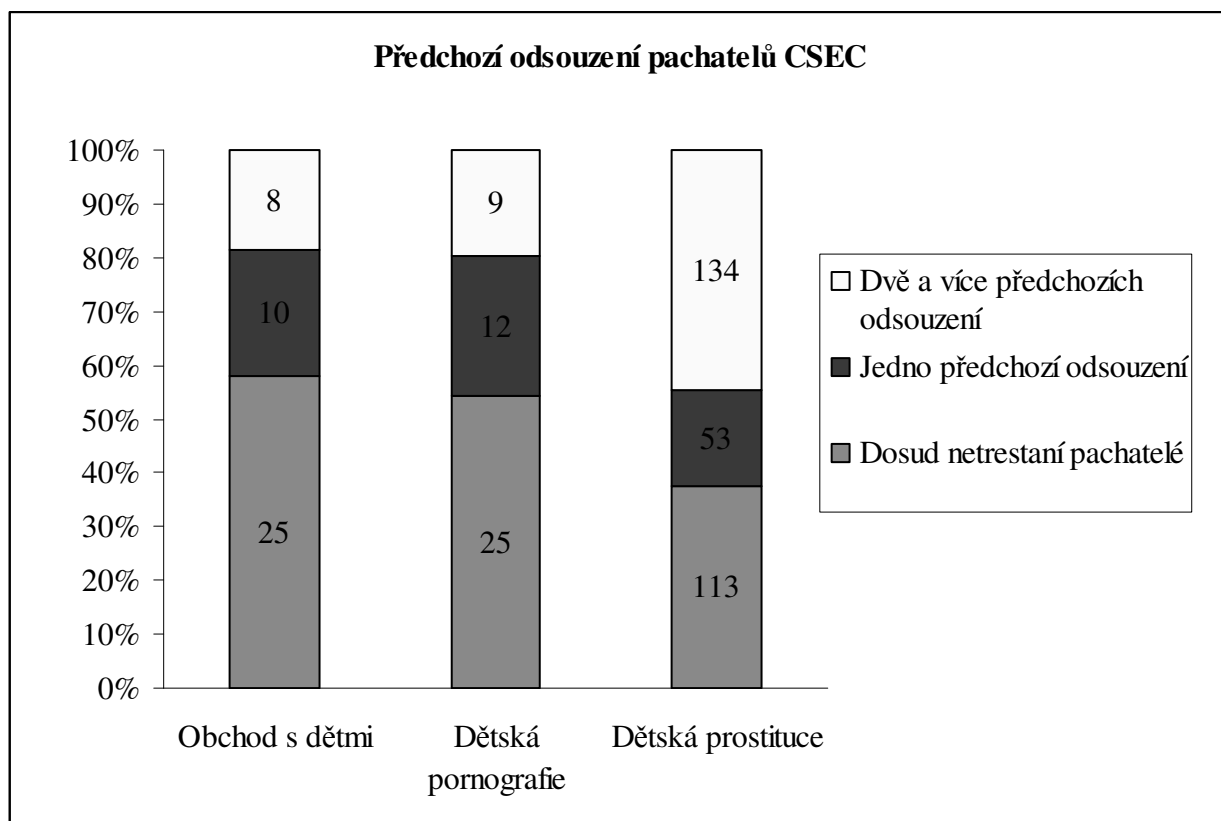

Tabulka č. 30 a skládaný sloupcový Graf č. 6 níže, který porovnává procentuální příspěvek každé hodnoty k celkovému součtu pro různé kategorie, připojuje informaci o předchozích odsouzeních pachatelů v jednotlivých formách komerčního sexuálního zneužívání dětí (CSEC). Mezi pachateli dětské pornografie tvoří dosud netrestaní polovinu (25 osob), mezi obchodníky s dětmi se tato skupina bez předchozího záznamu blíží k 60% v dané skupině (počet je opět 25 pachatelů). Naopak mezi pachateli dětské prostituce se zdá, že skoro polovinu tvoří „zkušení“ pachatelé – osoby s dvěma a více záznamy v opise rejstříku trestů.

Tab. 30 : Počet předchozích odsouzení u pachatelů –formy CSEC

Forma komerčního sexuálního zneužívání dětí (CSEC)	Dosud netrestaní pachatelé	Jedno předchozí odsouzení	Dvě a více předchozích odsouzení	celkem pachatelů
Obchod s dětmi	25	10	8	43
Dětská pornografie	25	12	9	46
Dětská prostituce	113	53	134	300
celkem pachatelů	163	75	151	389

Graf 6: Předchozí odsouzení pachatelů – podíl v jednotlivých formách CSEC

1. Pachatelé a trestné činy související s dětskou pornografií v ČR

V našem výzkumném souboru pachatelů komerčního sexuálního zneužívání, kteří byli odsouzeni v souvislosti s dětskou pornografií v době od 1.1.2005 až 30.6.2009, jsme identifikovali celkem 46 osob-pachatelů, kteří se dopustili celkem 40 skutků. Muži tvořili v této skupině drtivou většinu 93% (43 mužů), pachatelky byly tři (graf na str. 83).

Průměrný věk pachatele dětské pornografie, v době, kdy se dopustil kriminálního jednání, byl 33 let (sd=10; medián 31). Nejmladšímu pachateli v době spáchání trestného činu bylo 17 let, nejstaršímu pachateli 57 let.

Polovina pachatelů (54%, 25 osob) v této skupině dosud neměla záznam v rejstříku trestů (viz. Graf 6 výše). 12 pachatelů dětské pornografie mělo v záznamech jedno předchozí odsouzení a 9 bylo soudem řešeno ve více případech.

Jednalo se o občany ČR, dva pachatelé byli ze Spolkové republiky Německo, jeden pachatel z Velké Británie.

Tab. 31: Dosažené vzdělání – pachatelé dětské pornografie

Vzdělání	počet	%
Základní	25	54%
Střední	9	20%
Vysokoškolské	4	9%
Ostatní	3	6%
Neuvedeno	5	11%
n	46	100%

Z tabulky č. 31 výše vyplývá, že polovina (54%) pachatelů dětské pornografie měla základní vzdělání (základní škola, příp. základní škola a vyučení bez maturity). U 9 osob (20%) identifikováno střední vzdělání a 4 pachatelé byli vysokoškoláci. U 5 osob se tuto informaci nepodařilo zjistit.

Následující informace se týkají trestu, který byl pachatelům odsouzeným v souvislosti s dětskou pornografií uložen (Tab. č. 32). Ve 13 případech byli pachatelé odsouzeni k nepodmíněnému trestu odnětí svobody, tzn., že čtvrtina (28% z počtu pachatelů dětské pornografie) byla za svůj skutek uvězněna. Podmíněné odsouzení soud uložil ve 27 případech.

Tab. 32: Uložené tresty – pachatelé dětské pornografie

Uložený trest	Počet uložených trestů	%
Nepodmíněný trest odnětí svobody	13	19%
Podmíněné odsouzení, příp. podmíněné odsouzení s dohledem	27	39%
Upuštěno (uložena, ochranná léčba, trestní opatření)	2	3%
Propadnutí, zabránění věci, majetku	22	32%
Zákaz činnosti	1	2%
Náhrada škody, peněžité trest	1	2%
Vyhoštění	2	3%
celkem uloženo trestů	68	100%

Čtvrtina pachatelů (11 osob, tj. 24%) odsouzených v souvislosti s dětskou pornografií vyslechla v rozsudku nařízení o ochranném opatření – ochranném léčení (OL) - typ ochranné léčby uveden v tabulce č. 33. Ústavní formou vykoná pachatel léčbu v 5 případech, u 6 pachatelů byla zvolena ambulantní forma (Tab. 34)

Tab.33: Typ uložené ochranné léčby – pachatelé dětské pornografie

Typ ochranného léčení	Počet osob	%
OL-sexuologické	10	22%
OL-psychiatrické	1	2%
OL-nebyla uložena	35	76%
n	46	100%

Tab. 34: Forma uložené ochranné léčby – pachatelé dětské pornografie

Ochranná léčba	Počet osob	%
OL - ústavní	5	11 %
OL - ambulantní	6	13 %
OL - nebyla neuložena	35	76 %
n	46	100 %

V tabulce č. 35 níže jsou uvedeny jednotlivé trestné činy, které jsme v našem výzkumu zařadili mezi skutky komerčního sexuálního zneužívání dětí - dětskou pornografií. Nejpočetnější podskupinu – dvě třetiny pachatelů dětské pornografie - tvořily osoby odsouzené v souvislosti s trestným činem „šíření pornografie zobrazující dítě“ – podle § 205 odst. 1 písm. a) tr.z; v jiném znění podle § 205 odst. 2 písm. a) tr.z.. Jedna čtvrtina (12 osob, 26%) se ve sledovaném období dopustila trestného činu šíření dětské pornografie (dle § 205a tr.z.) a zjistili jsme tři pachatele (7%) odsouzené podle § 205b tr.z. – zneužití dítěte k výrobě pornografie.

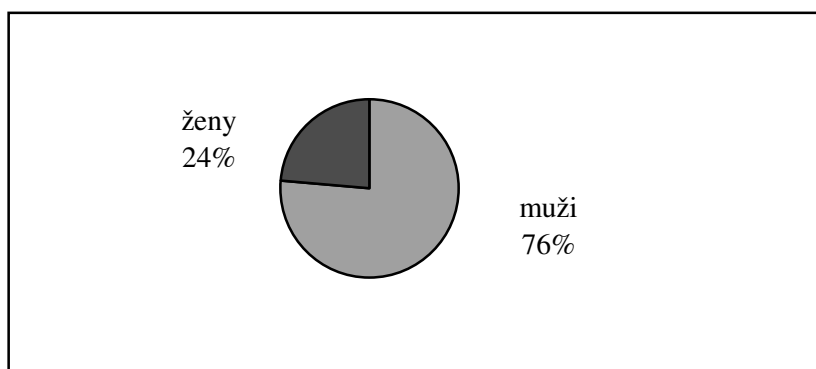
Tab. 35: Trestné činy související s dětskou pornografií

Trestné činy- dětská pornografie	počet	%
Šíření pornografie, ohrožování výchovy mládeže - § 205 odst. 2 písm. a) tr.z. nebo §205 odst. 1 písm. a) tr.z.	31	67 %
Šíření dětské pornografie - § 205a tr.z.	12	26 %
Zneužití dítěte k výrobě pornografie - § 205btr.z.	3	7 %
n	46	100 %

2. Pachatelé a trestné činy související s dětskou prostitucí v ČR

Ve sledovaném období (leden 2005 až polovina roku 2009) bylo zjištěno 300 pachatelů, kteří se dopustili komerčního sexuálního zneužívání dětí – dětské prostituce. Ženy jako pachatelky tvořily v této skupině jednu čtvrtinu (71 žen, 24%), pachatelů-mužů bylo 229 (viz graf č. 7 níže).

Graf. 7 : Podíl mužů a žen – pachatelé dětské prostituce

Průměrný věk pachatele komerčního sexuálního zneužití dítěte (dětská prostituce) byl v době spáchání skutku 33 let (sd=9,7; medián 31). Nejmladší pachatel z této podskupiny se trestného činu dopustil ve svých 17 letech, nejstarší v 57 letech.

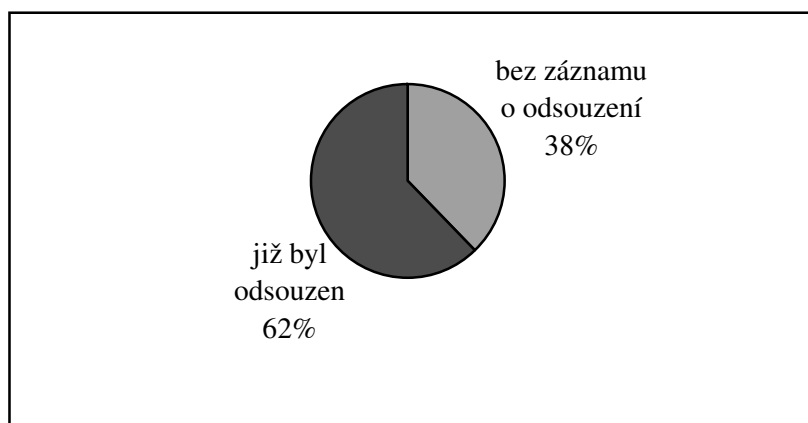
Tabulka č. 36 demonstruje rozložení ve skupině pachatelů dle státní příslušnosti. Pachatelé s českou národností byli ve většině (90%), 10 občanů bylo ze Slovenské republiky a 9 osob pocházelo z Asie (Vietnam a ostatní asijské státy). Spolková republika Německo byla zastoupena sedmi pachateli, po jednom odsouzeném pak Litva a Polsko.

Tab. 36: Státní příslušnost pachatelů – dětská pornografie

Národnost	Počet pachatelů	%
ČR	270	90%
Slovensko	10	3%
Vietnam a ostatní asijské státy	9	3%
Spolková republika Německo	7	2%
Bulharsko	2	1%
Litva	1	0,5%
Polsko	1	0,5%
n	300	100,00%

Víc jak 3/5 (62%, 187 osob) pachatelů odsouzených v souvislosti s dětskou prostitucí již mělo záznam v rejstříku trestů (graf. 8). Při porovnání se složením skupiny pachatelů dětské pornografie a obchodu s dětmi (srov. graf na str. 84), jsou pachatelé dětské prostituce více „kriminálně zkušenější“.

Graf 8: Předchozí odsouzení – pachatelé dětské prostituce

V tabulce č. 37 níže v textu jsou uvedeny trestné činy, které jsme pro potřeby výzkumu zařadili mezi kriminální skutky charakterem odpovídající dětské prostituci. V této nejpočetnější podskupině pachatelů komerčního sexuálního zneužívání dětí – pachatelů dětské prostituce - se 203 osob (68 %) dopustilo trestného činu kuplířství, kdy obětí byla osoba mladší 18 let (dle § 204 odst. 3 písm. c), odst. 4 tr.z.). Jedna třetina (32 %, 97 pachatelů) byla odsouzena v souvislosti s trestným činem svádění k pohlavnímu styku dle § 217a tr.z. – tedy pachatel nabídl, slíbil nebo poskytl osobě mladší osmnácti let za pohlavní styk s ní, nebo za její pohlavní sebeukájení, obnažování nebo jiné srovnatelné chování úplatu nebo jinou výhodu či prospěch.

Tab.37: Trestné činy v souvislosti s dětskou prostitucí

Trestné činy – dětská prostituce	Počet pachatelů	%
Svádění k pohlavnímu styku (§ 217a tr.z.)	97	32%
Kuplířství – oběť dítě (§ 204 odst.3 písm. c) tr.z.; § 204 odst.4 tr.z.)	203	68%
n	300	100%

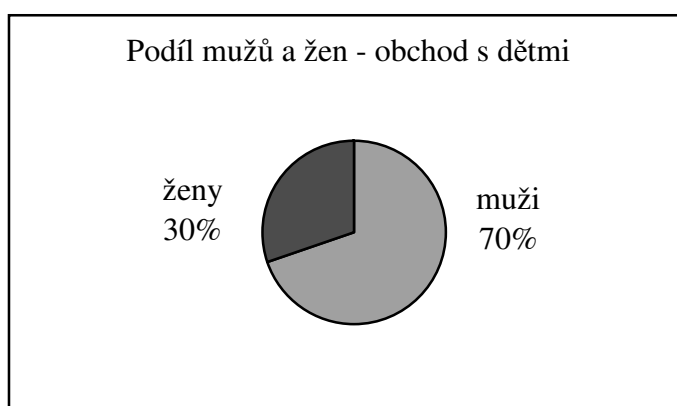
3. Pachatelé a trestné činy související s obchodem s dětmi v ČR

V našem výzkumném souboru bylo 43 osob odsouzeno za obchodování s dětmi a celkem se jednalo o 19 případů/trestních věcí.

Průměrný věk v době spáchání trestného činu, který svou povahou odpovídal kriminálnímu jednání – obchodu s dětmi, byl 34 let (medián 33, sd=9,5). Nejmladšímu pachateli bylo v době spáchání trestného činu 19 let, nejstaršímu 55 let.

V této skupině pachatelů „obchodníků s dětmi“ bylo 13 žen (tj. 30%) a 30 mužů (graf č.9 níže); ve srovnání se skupinou pachatelů dětské prostituce a dětské pornografie, je v této podíl žen-pachatelek nejvyšší.

Graf 9: Podíl mužů a žen – obchod s dětmi

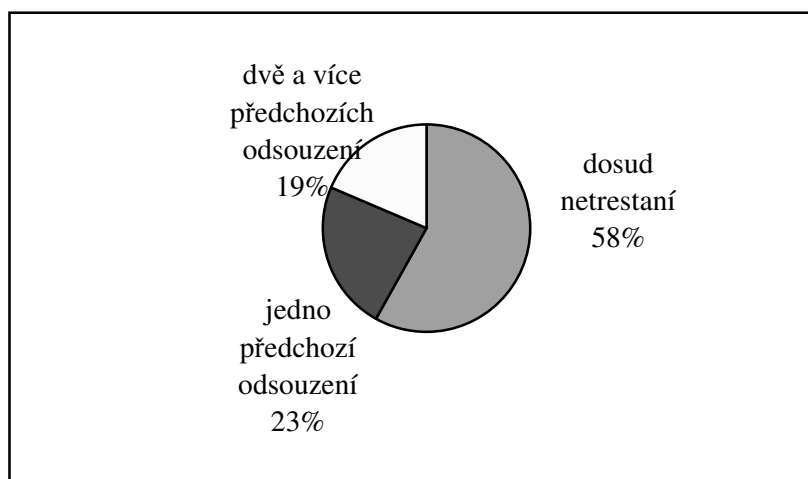
Pokud se podíváme na složení této skupiny podle národnosti (tabulka č. 38 níže), opět je největší zastoupení pachatelů pocházelo ČR (27 osob, 63%), další skupinou jsou občané Spolkové republiky Německo (5 pachatelů), následuje Ukrajina (4 pachatelé) a Slovensko (3 osoby).

Tab. 38 : Národnost – obchod s dětmi

Národnost	Počet	%
ČR	27	63
Spolková republika německo	5	12
Ukrajina	4	10
Slovensko	3	7
Vietnam a Čína	2	4
Země býv. Jugoslávie	2	4
	43	100%

Víc jak polovina (58%, 25 osob) byli pachatelé bez předchozího záznamu o odsouzení – tedy osoby dosud netrestané; 10 pachatelů mělo ve svých záznamech údaj o jednom odsouzení (23%); graf 10 níže.

Graf 10 : Předchozí odsouzení – pachatelé obchodu s dětmi

Tabulka č. 39 prezentuje jednotlivé skutky a počty pachatelů. Pod trestným činem dle § 216a tr.z. jsme našli tři pachatelky, které byly odsouzeny v rámci jednoho projednávaného případu (trestní věci). V této skupině kriminálního chování šlo nejčastěji o skutky kvalifikované jako obchodování s lidmi (příp. se ženami – dle předchozího znění tr.z.), kdy obětí byla osoba mladší 18, resp. 15 let).

Tab.39: Pachatelé – trestné činy související s obchodem s lidmi

Trestné činy – obchodování s dětmi	počet	%
Únos dítěte a majetkový prospěch - § 216 odst. 2 písm. a) tr.z.	5	12%
Obchod s dětmi - § 216a tr.z.	3	7%
Obchod s lidmi – oběť dítě - § 232a odst. 1 tr.z. nebo § 246 dost. 2 písm. b), c)	35	81%
	n 43	100%

8.3. Pachatelé komerčního sexuálního zneužívání – údaje z trestních spisů (n=165)

Tento výzkumný soubor osob/pachatelů je v obr. 1 na str.15 označen pod (B). Jde o pachatele patřící do základního souboru (N=389) pachatelů komerčního sexuálního zneužívání v ČR a kritériem pro zařazení do tohoto podsouboru byla skutečnost, že nám byla soudem poskytnuta spisová dokumentace¹³¹. Zaměřili jsme se na analýzu jejich trestních spisů, které byly vyžádány u příslušného soudu. Orientovali jsme se na získání informací o pachatelích i skutku samotném a sledovanými údaji se staly: sociodemografické a anamnestické údaje pachatele, kriminální historie i povaha aktuálního skutku. Některé ze sledovaných znaků však nebylo možné nalézt ve všech trestních spisech, které nám byly soudem zaslány. V konečném počtu jsme získali informace ze spisů o 165 osobách/pachatelích komerčního sexuálního zneužívání dětí.

V některých případech jsme měli k dispozici text rozsudku, příp. trestního příkazu, u některých nám byl poskytnut kompletní trestní spis, kde byl i znalecký posudek, hodnocení z místa bydlíště apod. Informace ze spisů považujeme za zajímavé a pokusili jsme se někdy obtížně kvantifikovatelná data porovnat a prezentovat. Počty (sumy) uvedené v tabulkách obsahují i řádek „nedostupná informace“ – označuje počet spisů/osob u kterých nebylo možné údaj ve spisu nalézt (tedy nemohli jsme sledovaný znak potvrdit ani vyvrátit). Údaje, i vzhledem k těmto metodologickým nedostatkům, považujeme za zajímavé k prezentaci.

Většinu v tomto podsouboru pachatelů komerčního sexuálního zneužívání tvořili muži (144 osob, 87%), ženy byly zastoupeny 13% (tabulka 40)

Tab. 40: Pohlaví pachatele – informace ze spisu

pachatel	počet	%
Žena	21	13%
Muž	144	87%
n	165	100%

U 64 pachatelů bylo zjištěno střední vzdělání bez maturity (39%). Střední vzdělání s maturitou bylo zjištěno u 26 pachatelů (16%) a vysokoškolské u 9 osob (5%). Třetina v našem vzorku měla úplné základní vzdělání, zvláštní školu nebo nedokončené základní - 54 osob (33%). U 11 osob jsem tento druh informace ve spisovém materiálu neobjevili (viz. tab. 41 níže)

Tab.41: Dosažené vzdělání – informace ze spisu

vzdělání	Počet	%
Střední odborné bez maturity (učiliště, střední odborné učiliště) -vyučen	64	39%
Úplné základní vzdělání	44	27%
Střední odborné (učiliště) s maturitou	19	12%
Zvláštní škola nebo nedokončené základní	10	6%
Vysokoškolské vzdělání	9	5%
Střední škola (gymnázium)	7	4%
Bez vzdělání	1	1%

¹³¹ Pozn.: soudy nám poskytly celkem 220 trestních spisů, ale při analýze bylo u 55 spisů zjištěno, že se nejedná o kriminální jednání pachatele související s komerčním sex. zneužíváním dětí (nepřesnosti v evidenci CSLAV – viz Limity str. 13).

Nezjištěno	11	6%
	n	165
		100%

U vysokoškoláků se jednalo o zaměření: ČVUT stavební fakulta (pracoval jako modelář v jedné firmě na stavebnice), pedagogická fakulta a obor sociální pedagogika (učitel zeměpisu), Vysoká škola ekonomická (pracoval jako správce konkurzní podstaty), ve dvou případech šlo o teologickou fakultu.

Tabulka 42 uvádí informaci o zaměstnání pachatele. Nezaměstnaní ve skupině pachatelů představují skupinu čítající dohromady 55 osob (tj. 34%). Jako podnikatel (OSVČ) bylo označena jedna šestina (27 osob, 17%). Devět pachatelů byli státní zaměstnanci. Dělnické profese, příp. brigády zjištěny u 33 osob.

Tab. 42: Poslední zaměstnání – informace ze spisu

	Počet osob	%
Nezaměstnaný (nebyl v evidenci UP)	26	16%
Nezaměstnaný (v evidenci UP)	29	18%
Podnikatel (samostatně výdělečně činný)	27	17%
Státní zaměstnanec	9	6%
Dělnická profese	25	15%
Brigády - sezónní práce	8	4%
Studující	3	2%
Důchodce, invalidní důchodce	6	3%
Zaměstnanec (v soukromém sektoru)	8	4%
nedostupná informace	24	15%
n	165	1%

Za zmínku stojí např. následující pracovní pozice v době spáchání trestného činu: u dvou osob šlo o pracovníky Policie ČR a z dalších „bezpečnostních“ profesí uvádíme např. voják z povolání, ostraha objektu, vyhazovač nebo technik pro zabezpečovací systémy pracující ve věznicích. Zastoupeny byly i profese spjaté se sociální sférou: školník, učitel základní školy, pracovník občasného sdružení nebo kněz. V profesní anamnéze bylo možné nalézt informace o předchozím zaměstnání u Policie ČR, pracovali jako vedoucí dětských oddílů (Junák a branně - sportovního oddílu, železniční oddíl), vedoucí na táborech, předseda občanského sdružení podporující dětské domovy.

Následující tabulka č. 43 přináší údaje o rodinném stavu pachatelů. Status „ženatý“ uvádí celkem 36 pachatelů (22%), svobodných pachatelů zjištěno 65 (40%; z toho 38 bez trvalého vztahu). Rozvedených bylo 22 (tj. 13%). U čtvrtiny se nám nepodařilo informaci zjistit.

Tab. 43: Rodinný stav – informace z trestního spisu

	Počet osob	%
Svobodný/á bez trvalého vztahu	38	23%
Svobodný/á s trvalým vztahem (druh/družka)	27	17%
Ženatý/vdaná - monogamní	32	19%
Ženatý/ vdaná - nežije s manželem	4	3%
Rozvedený/á	22	13%
Vdovec/va	0	0
Neuvedeno	42	25%
n	165	1%

Přidali jsme ještě údaje o tom, zda byl v minulosti pachatel rozveden (tab. 44); tedy pachatelé kteří uvedli variantu „ženatý“ nebo „rozveden“. Polovina z nich takovou zkušenost ze své minulosti potvrdila (52%, 30 osob).

Tab.44: V minulosti rozveden

	Počet osob	%
ano	30	52%
ne	28	48%
n	58	100%

Obdobnou informaci o rodinném životě pachatele ukazuje i následující přehled (tab. 45). V době spáchání skutku – komerčního sexuálního zneužití dítěte – žilo ve partnerském svazku (s manželem/kou či přítelem/kyní) celkem 70 pachatelů (tj. 42 %). Svobodných pachatelů - ve smyslu žije sám, případně se svými rodiči, příbuznými či „jinak“ - jsme zjistili jednu třetinu (55 osob, tj. 33 %). U 40 pachatelů tato informace nebyla k dispozici.

Tab.45: Rodinný život– informace ze spisu

V době spáchání trestného činu pachatel žil	Počet osob	%
- s manželem/manželkou	27	16%
- s družkou/přítelem	43	26%
- sám/sama	28	17%
- se svými rodiči	20	12%
- s jinými příbuznými	1	1%
- s kamarádem/dy (bez intimního vztahu)	4	3%
- jinak (např. výrazně samotářský, extrémně nestálý (fluktuace, časté měny bydliště), ubytovny, bez domova,...)	2	1%
Nedostupná informace	40	24%
n	165	100%

Informaci o rodinném zázemí doplňuje údaj o počtu dětí, kterým je pachatel rodičem (tab. 46 níže). U 46 osob jsme zjistili, že žádné potomky nemají. Dvě děti má 16 osob, jedno dítě 27 pachatelů a tři a více dětí uvedlo 27 pachatelů. U zbývajících 49 osob (30% výuk. souboru) se nám nepodařilo tento údaj ve spisu najít.

Tab. 46: Počet dětí – informace ze spisu

	Počet osob	%
Bezdětný/á	46	28%
1 dítě	27	16%
2 děti	16	10%
3 a více dětí	27	16%
nedostupná informace	49	30%
n	165	100%

Kriminální chování

Z kriminální anamnézy pachatele jsme zjišťovali, za byl v minulosti odsouzen za trestný čin znásilnění (§ 241 tr.z.) nebo pohlavní zneužívání (§ 242 tr.z., §243 tr.z.). Hlavním zdrojem informací byl opis rejstříku trestů, případně text rozsudku. V úvahu jsme brali i tzv. zahlazená odsouzení (§69 tr.z., §70 tr.z.). Údaj byl dostupný u 120 osob, u čtvrtiny pachatelů nebylo možné proměnnou potvrdit nebo vyvrátit (45 osob, 27%). Historii sexuálního kriminálního chování jsme objevili u dvaceti pachatelů (tj. 12%) komerčního sexuálního zneužívání dětí. Víc jak polovina (61%, tj. 100 pachatelů) ve své kriminální anamnéze neměla záznam o násilném sexuálním kriminálním chování (viz tab. 47 níže).

Tab.47: Kriminální anamnéza (přítomnost odsouzení dle § 241 tr.z., § 242 tr.z., § 243 tr.z.)

Předchozí odsouzení za sex. kriminálního jednání	počet	%
Ano – byl odsouzen	20	12%
Ne – nebyl odsouzen	100	61%
Nedostupná informace	45	27%
n	165	100%

V předchozích odsouzeních jsme dále sledovali, zda u pachatele v minulosti došlo k odsouzení za trestné činy ohrožování výchovy mládeže (§ 217 tr.z.) nebo šíření pornografie (§205 tr.z.). Tato skutečnost byla potvrzena pouze u 23 osob (u 14%), u větší části - 97 osob, 59% - jsme tento údaj neobjevili. Opět u 45 pachatelů (z celkového počtu 165 pachatelů) tato informace nebyla z dokumentů dostupná (viz. tab. 48).

Tab.48: Kriminální anamnéza - § 217 tr.z., § 205 tr.z.

Předchozí odsouzení (§217tr.z. nebo §205 tr.z.)	Počet	%
Ano	23	14%
Ne	97	59%
Nedostupná informace	45	27%
n	165	100%

V době, kdy se pachatelé dopustili trestných činů, které odpovídají komerčnímu sexuálnímu zneužívání dětí, jsme u poloviny pachatelů (79 osob, 48%) objevili zmínky o “dobré finanční situaci, bez finančních problémů” (tab. 49). 1/6 pachatelů (28 osob; 17%) své majetkové poměry hodnotila jako “nemajetný, nezaměstnaný, trochu zadlužen, příp. finanční nouze“ a pouze u 13 osob (8%) zjištěny velké dluhy (500 000,- Kč a více).

Tab.49: Finanční situace před uvězněním – informace ze spisu

Fin. situace pachatele v době trestného činu – komerčního sex. zneužití dítěte	počet osob	%
-dobře situovaný/bez finančních problémů	79	48%
-finanční nouze, příp. dluhy (nemajetný a nezaměstnaný, zadlužen apod.)	28	17%
-velké dluhy (500tis)	13	8%
Nedostupná informace	45	27%
n	165	100%

V rozsudcích, případně ve znaleckých posudcích, které byly na pachatele v trestní věci vypracovány, je možné nalézt informace, zda pachatel projevil lítost nad svým kriminálním chováním. V tabulce č. 50 jsme se pokusili tyto informace kvantifikovat. Svě jednání popíralo 38 pachatelů, tedy 23 % výzkumného souboru. Ke kriminálnímu jednání se doznalo, příp. částečně doznalo celkem 36 pachatelů (celkem 22%). U poloviny se nám nepodařilo tuto informaci v materiálech, které jsme měli k dispozici, dohledat.

Tab. 50: Postoj pachatele k spáchanému trestnému činu

Spáchaný trestný čin	počet osob	%
- doznal	23	14%
- částečně doznal	13	8%
- popírá	38	23%
Nedostupná informace	91	55%
n	165	100%

Při analýze trestního spisu jsme se zajímali o okolnosti odhalení kriminálního činu - jak a kdo dal podnět k trestnímu stíhání pachatele. Informace byla obsažená např. v obžalobě, znaleckém posudku nebo v policejním záznamu o Zahájení trestního stíhání. V následujícím přehledu (Tabulka 51) jsme se pokusili kategorizovat jednotlivé způsoby „odhalení“ kriminálního chování, která se v analyzovaných dokumentech objevovala. Následuje „kvalitativním přehled“, bez číselných údajů.

Tab. 51: Způsob zjištění komerčního sexuálního zneužívání – kvalitativní přehled

způsob zjištění	příklad
-oznámila oběť	„...oznámení poškozené policii ČR po hádce s pachatelem kvůli výši pronájmu; „...podání poškozené po odstěhování ze společného bytu s pachatelem“...“... jedna z poškozených nahlásila se svojí matkou věc na policii“
- oznámila primární rodina oběti/poškozené(ho) (např. matka, babička, sourozenec)	„... oznámeno matkou oběti, která pachatele přistihla...“; „...bratr poškozené oznámil matce, že viděl na PC pornografické fotky zaslané sestře...“; „...babička našla na mobilu vnučky SMS zprávy od obviněného...“; „... pachatel zajištěn příbuzným poškozeného, který přivolal Policii ČR“
-oznámila širší sociální skupina oběti (kamarádka, třídní učitelka, lékař)	„...poškozená se svěřila třídní učitelce...“; „...oznámení výchovné poradkyně o možném zneužívání žáků školy...“; „...oznámení pracovnice salesiánského střediska mládeže, která pracovala s romskými dětmi a všimla si nestandardního chování poškozené...“; „...oznámeno ředitelkou školy, kam poškozená chodila, poté co se svěřila třídní učitelce, že je těhotná“...
- oznámeno osobou ze sociálního okruhu pachatele	„...oznámení manželky pachatele, poté co našla fotografie s pornografickou tematikou jejich synů (fotografie pořízeny manželem)“...

- oznámení “nezainteresovaných”; podnět z komunity	“...muž oznámil e-mailem Policii ČR oznámeno, že na jistém serveru objevil inzerát“; „...anonymní oznámení starostovi úřadu obce – zaměstnavatel pachatele“, „...podání osoby, které přišel spam a zjistil, že obsahuje dětskou pornografii“... „oznámení správce chatu“...“ reportáž televize NOVA“.... „oznámení o podezření ze spáchání trestného činu bylo podáno předsedou družstva Fotografia Praha; pachatel si zde nechal vyvolat záběry svlečených dětí“....“anonymní telefonát na linku 158“
- zjištěno bezpečnostními složkami ČR,v příhraniční oblasti poškozená kontrolována Policií ČR“... „byl odhalen falešný cestovní pas poškozené při pokusu o přechod hranic“.... „poškozená byla zadržena Policií ČR při prostituci“...“při pokusu o trestný čin skupinu pachatelů zadrželi celníci“.... “upozornění ze zahraničí-Interpol-na webové stránky..“

Některé údaje dostupné v trestním spise mapovaly i charakteristiky obětí. Pětina obětí (19 %, tj. 31 osob) komerčního sexuálního zneužívání byli chlapi, většinu pak tvořily dívky (76%, tj. 125 osob). U 9 pachatelů a jejich skutků nebylo z materiálu možné určit pohlaví obětí. Tyto údaje nevyjadřují celkový počet obětí (tab. 52).

Tab. 52: Pohlaví obětí – informace ze spisu

Oběť-pohlaví	počet	%
dívka	125	76%
chlapec	31	19%
Nedostupná informace	9	5%
n	165	100,00%

Zjišťovali jsme také věk obětí v době trestného činu a věkový rozdíl mezi pachatelem a obětí. Deskriptivní data v následující tabulce č. 53. Průměrný věk obětí komerčního sexuálního zneužití byl 14 let, tedy osoba mladší 15 let. Nejmladší oběť měla 3 roky a 4 měsíce a nejstaršímu dítěti-oběti bylo těsně pod 18 let (to vyplývá z povahy zkoumaného jevu).

Tab. 53: Věk obětí v době trestného činu a věkový rozdíl mezi pachatelem a obětí

Deskriptivní statistika	věk obětí v době trestného činu	věkový rozdíl mezi pachatelem a obětí
Průměr	14 let 1 měsíc	21 let 1 měsíc
sd	3	11
medián	14 let 9 měsíců	19 let
minimum	3 roky 4 měsíce	1 rok 4 měsíce
maximum	17 let 11 měsíců	54 let 5 měsíců

Největší věkový rozdíl mezi pachatelem a jeho obětí byl víc jak 54 let (pachatel byl o 54 let starší než jeho oběť), naopak „nejtěsněji“ dělil pachatele a oběť rozdíl 1 roku a 5 měsíců (pachatel byl o 1 rok a 5 měsíců starší než jeho oběť); v průměru byl rozdíl mezi obětí a pachatelem 21 let.

Soudně znalecký posudek sexuologicko-psychiatrický není při trestním řízení nebo při vyšetřování povinný, jeho vypracování je odvislé od úvahy orgánů činných v trestním řízení. Tedy zadávají jej, pokud se domnívají, že si to povahu činu vyžaduje. V našem výzkumném souboru pachatelů komerčního sexuálního zneužívání dětí byl posudek (psychiatrický, psychologický nebo sexuologický) na posouzení osobnosti pachatele (v rámci přípravného či trestního řízení) vypracován v 74 případech (tj. ve 45% případech). U ¼ pachatelů (39 osob, 24%) nebyl znalecký posudek vyžadován a u zbývajících částí (52 pachatelů) jsme nezjistili, zda byl či nebyl vypracován (dostupné materiály tuto informaci nepotvrdily ani nevyvrátily). Viz. tab. 54

Tab. 54: Soudně-znalecký posudek na osobnosti pachatele

Znalecký posudek na pachatele	Počet pachatelů	%
Ano-vypracován	74	45%
Ne-nebyl vypracován	39	24%
informace nedostupná	52	31%
n	165	100%

Ve 102 znaleckých posudcích bylo možné nalézt údaj o „diagnóze“ – posudek obsahoval závěr znalce k osobnosti pachatele/posuzovaného (o struktuře osobnosti, poruchovosti). Jednotlivé závěrečné diagnózy jsme kategorizovali a jejich přehled uvádíme v tabulce č. 55 níže; v posledním sloupci je údaj v %, které se vztahují k počtu dostupných informací (100% je zde 102 pachatelů/závěrů z posudků).

Tab. 55: Závěr o osobnosti ze znaleckých posudků

Diagnóza/závěr	počet osob	%	%
Porucha osobnosti – dissociální rysy, asocialita, psychopatická struktura osobnosti, nezdrženlivá osobnost, histriónská, narcismus, egoismus	22	13%	22%
Pedofilie	7	4%	6%
Homosexuální pedofilie – sex. preference (erotický vztah) muže zaměřené na chlapce, kteří ještě nemají znaky puberty	12	8%	11%
Pseudopedagogický sadismus, sexuální agresivita	4	3%	4%
Pedofilní chování náhražkového typu (situační-nepravá pedofilie)	2	1%	2%
Efebofilie	18	11%	18%
Hebefilie	3	2%	3%
Sex. infantilismus - vývojová sex. porucha; opožděný sexuální vývoj	1	1%	1%
Bez poruchy, nezralá osobnost, sociálně maladaptivní (nepřizpůsobivá); simplexní nebo akcentovaná osobnost	33	19%	33%
Informace nedostupná	63	38%	100%
n	165	100%	

Diagnóza svědčící pro přítomnost poruchy osobnosti (dissociální, asociální, dříve psychopatická osobnost) byla v našem souboru zjištěna u 22 pachatelů. Dle Mezinárodní klasifikace nemocí jsou specifické poruchy osobnosti těžká narušení v charakterové konstituci a tendencích chování takového jedince; nerezultující přímo z nemoci, poškození nebo jiného

porušení mozku nebo z jiné psychiatrické poruchy; obvykle postihují řadu oblastí osobnosti; téměř všechny jsou sdruženy se závažnou osobní tísní a sociálními poruchami; a obvykle se manifestují od dětství nebo dospívání a pokračují v dospělosti. Jádrovým přesvědčením osoby s dissociální poruchou osobnosti je, že „pokud nebudu silnější a chytřejší ne ostatní, jsem zranitelný“ a proto jejich strategií, kterou mají „dobře rozvinutou“ je expanzivita, využívání druhých a bojovnost. K nedostatečně rozvinutým strategiím pak patří schopnost empatie, sociální citlivost, schopnost odložit uspokojení nebo chorost zakoušet vinu. „Asociální“ je uváděno jako synonymum dissociální poruchy. Petersonová¹³² považuje asociální osobnost za „impulsivní poruchu, při níž je krátkodobá úleva od úzkosti mnohem důležitější než jakákoli dlouhodobá souvislost“.

Z postupných informací o sexuologicko-psychiatrické diagnóze pachatele komerčního sexuálního zneužívání dětí lze konstatovat, že „čistě pedofilní pachatelé“ (zařadili jsme diagnózu pedofilie a homosexuální pedofilie) byli zastoupeni 19 osobami (viz. řádky v tabulce 55 jsou označeny šedivou barvou). Z celkového počtu 102 analyzovaných posudků představují jednu šestinu (17%); to potvrzuje teoretické úvahy, že pachatelé komerčního sex. zneužití nejsou výhradně pedofilní osoby. Pachatelů, kteří byli označeni jako hebefilní, efebofilní nebo pedofilní chování náhražkového typu se objevilo 23 (tj. 23%). Efebofilie, hebefilie - označuje sexuální přichylnost k mladým dospívajícím chlapcům, v případě hebefilie k dívkám. Sexuologové označení používají, velmi zjednodušeně, k vyjádření „preferance na mladé“, ale není to „čistá pedofilie“ (viz. text kapitoly na str. 21 nebo Příloha 1 na str. 121).

Diagnóza pseudopedagogický sadismus se v našem souboru pachatelů objevila u 4% (4 osob). Jde o formu sadismu, která je soustředěná především na děti a dospívající a klade důraz na poslušnost, disciplínu; může mít podobu až drezúry. Pachatelé často vyhledávají učitelské a vychovatelé profese. Pokud si pedofilní osoba (osoba s pedofilními rysy) je vědoma svých obtíží, pokud dokáže včas a správně odhadnout situace, v nichž hrozí přechod náklonnosti k dětem z platonické do roviny fyzického kontaktu, nemusí přerušit práci s dětmi. Pokud k selhání dojde, je nutný celoživotní zákaz výkonu podobných zaměstnání.

Bez poruchy, osobnost v širší normě - akcentovaná osobnost znamená, že je u jedince výrazněji rozvinut určitý osobnostní rys (je ještě v mezích normy), případně nezralá osobnost byla diagnostikována u 33 pachatelů (tj. tedy téměř u jedné třetiny - 32% z analyzovaných posudků; v tabulce č. 55 předposlední řádek). Simplexní osobnost představuje osobu s jednoduchými vzorci chování, bude zde pravděpodobně nižší úroveň intelektových předpokladů, příp. nedostatečná úroveň socializace.

Objevila se také diagnóza psychosexuálního infantilismu (psychosexuální nevyzrálosti), což charakterizuje stav normálně se vyskytující během vyžívání sexuální sféry, kdy vznikají disproporce, které mohou k vzniku deviantního chování vést. Tato diagnóza není u nedevariantních jedinců, kteří se dopustili deviantního činu, neobvyklá. Psychosexuální nevyzrálost se normálně vyskytuje v pubertě, kde je také výskyt deviantního chování u budoucích zcela normálních jedinců častý. U některých lidí ale tato nevyzrálost může přetrvávat i několik let poté, co již překročili věk, v němž puberta obvykle končí. Zjistí-li znalec takovýto stav psychosexuální nevyzrálosti, nemůže s jistotou předpovědět, zda se tento stav vyvine v normálně vyzrálou, nebo v deviantně vyzrálou sexualitu. Proto se obvykle doporučuje ochranné léčení, během kterého se diagnóza upřesňuje, souběžně s tím, jak probíhá další vyžívání osobnosti dotyčné osoby.

¹³² cit. dle : Klimpl, P.: Asociální osobnostní rysy. Psychiatrie pro praxi. Vol.5, Praha 2004, pp.253-256

8.4. Osobnostní charakteristiky pachatelů komerčního sexuálního zneužívání dětí ve výkonu trestu odnětí svobody

V této části jsou představeny výstupy z dílčího empirického šetření – uvězněných pachatelů komerčního sexuálního zneužívání dětí (CSEC). Nejprve přinášíme stručné základní informace o celé skupině vězněných osob (n=96; níže str. 99), u kterých bylo naším cílem provést diagnostiku osobnostních charakteristik. Vzhledem k malé návratnosti (viz Limity str.14) jsme místo skupiny čítající 96 osob získali validní data pouze od 31 osob, tj. 32 %). Hlavní výzkumnou technikou zde byly osobnostní standardizované psychodiagnostické metody – Inventář osobnostních stylů a poruch osobnosti (PSSI) a Minnesotský osobnostní dotazník (MPPI-2) viz. str. 100.

Výzkumný soubor osob – uvěznění pachatelé komerčního sexuálního zneužívání dětí

Pro potřeby našeho empirického šetření se výzkumným souborem pro terénní šetření stala skupina pachatelů komerčního sexuálního zneužívání dětí, kteří v době realizace šetření (prosinec 2008-březen 2009) byli ve výkonu trestu odnětí svobody. U nich jsme identifikovali některé základní sociodemografické údaje, které prezentujeme v následujícím textu.

Z celkového počtu 96 vězněných osob, kteří byli vybráni do tohoto výzkumného souboru, byla většina mužů (84 osob, 88 %), žen bylo 12 (12 %); pozn.: ženy v té době tvořily 5,3% z celkového počtu všech vězněných osob. Více jak tři čtvrtiny (75 osob, 78%) byli občané ČR, druhou zemí v pořadí byl Vietnam a Čína – celkem 11 osob (tj. 12 %). Nejstarší uvězněný pachatel komerčního sexuálního zneužívání byl narozen v roce 1937, nejmladší osobou v našem výběru byla žena, která měla ročník narození 1989. V době uvěznění bylo nejstaršímu pachateli 66 let, nejmladší 19 let. Průměrný věk v době terénního šetření byla 36 let (sd=10, medián 37).

Roční délky uloženého trestu byly od 11 měsíců do 14 let a 6 měsíců. U každého z odsouzených byl nepodmíněný trest odnětí svobody uložen za více trestných činů (např. i pokus vraždy, únos apod.). Průměrná délka uloženého trestu byla 5 let (resp. 4 roky a 9 měsíců).

Více jak polovina (67%, 64 osob) uvězněných pachatelů komerčního sexuálního zneužívání dětí se dopustila trestných činů souvisejících s dětskou prostitucí. Jednu pětinu (22 %, tj. 21 osob) tvořili pachatelé uvěznění zapojení do kriminálního chování vztahující se k dětské pornografii a 11 osob bylo odsouzeno za trestný čin obchodování s dětmi (viz. tabulka 56)

Tab.56: Formy komerčního sexuálního zneužívání – soubor pachatelů ve výkonu trestu

Forma	Počet osob	%
Dětská prostituce	64	67%
Dětská pornografie	21	22%
Obchod s dětmi	11	11%
n	96	100%

Pachatelé komerčního sexuálního zneužívání – osobnostní charakteristiky (psychodiagnostika)

Složení výzkumného souboru

Jak bylo uvedeno výše v textu, návratnost dotazníkových technik byla 40% (z 96 odeslaných dotazníků - záznamové archy a testové sešity - jsme zpět získali 39 vyplněných. Data jsme zadali do počítačové aplikace, která vyhodnotila příslušné T-skóry. Výsledky jsme pro další zpracování převedli do programu Excel. Poté jsme osm protokolů, vzhledem k nevalidnímu profilu, museli z dalších analýz vyloučit. Konečný počet pachatelů zařazených do této části tak byl 31 osob.

Sběr dat a administrace dotazníků a

Sběr dat (administrace testové metody) probíhal individuální příp. skupinovou formou (ve věznici se nacházeli většinou 1-3 vybraní pachatelé), forma zadání byla v kompetenci psychologa. Testové metody snímal psycholog věznice, údaje do záznamového archu k osobě (základní údaje k osobě) vyplnil psycholog, příp. speciální pedagog. Všichni respondenti byli informováni o účelu testování, o ochraně osobních dat a všichni poskytli (písemný) souhlas k provedení psychologického vyšetření pro potřeby výzkumu a následnému použití anonymizovaných dat pro celkové zpracování výsledků.

Vzhledem k tomu, že tato skupina bylo oproti našemu záměru mnohem méně početná, rozhodli jsme analyzovat celou skupinu jako celek (pachatelé CSEC) a odstoupili tak od našeho záměru popsat strukturu osobnosti u odsouzeného pachatele, který se dopustil trestného činu souvisejícího s dětskou pornografií, dětskou prostitucí a obchodu s dětmi. Stejně tak jsme nakonec neuskutečnili složitější analýzy závislostí a dále se pokusíme o kvalitativně-quantitativní zhodnocení pachatelů komerčního sexuálního zneužívání dětí.

Psychometrické vlastnosti použitých metod

Použité osobnostní dotazníky mají dobré psychometrické vlastnosti referované autory v manuálu (reliabilita a konstruktová validita). Minnesotský osobnostní dotazník (MMPI-2)¹³³ má k dispozici několik validizačních ukazatelů (jako je L-skór, F-skór, K-skór atd.), osobnostní inventář stylů osobnosti (PSSI) validizační škály nemá, ale předpokládáme, že v našem šetření bylo toto riziko částečně eliminováno vzhledem k anonymitě dat, kdy se odsouzení nemuseli obávat identifikace určitého dotazníku s konkrétní osobou (pozn. nicméně ani v individuální diagnostice tzv. lži skór či jiné validizační škály nemusí zaručit platnost podávaných informací).

8.4.1. Základní data o výzkumném podsouboru (n=31)

Konečný počet pachatelů komerčního sexuálního zneužívání, kteří byli zařazení do této části výzkumného úkolu byl 31 osob. Většinu (84%, 26 osob) tvořily muži, žen-pachatelek bylo 5 (16%). Průměrný věk v době terénní vyšetření (psychodiagnostika) byl 36 let (sd=8).

¹³³ cit. práce Hathaway, McKinley 2002

Nejpočetnější skupinou zde byli pachatelé se základním vzděláním (22 osob, 71% této výzkumné podskupiny), čtvrtina (8 osob, 26%) měla střední vzdělání a jeden z uvězněných pachatelů byl vysokoškolák (viz tab. 57)

Tab. 57: Dosažené vzdělání (n=31)

Dosažené vzdělání	Počet osob	%
Základní	22	71%
Střední	8	26%
Vysokoškolské	1	3%
n	31	100%

Pro šest pachatelů byl tento nepodmíněný trest odnětí svobody prvním odsouzením (prvopachatel a zároveň prvovězněný). Tři a více předchozích odsouzení („multirecidiva“) bylo zjištěno téměř u poloviny z nich (45%, tj. 14 osob).

Tab.58: Předchozí počet odsouzení (n=31)

Předchozí počet odsouzení	Počet osob	%
0 – bez záznamu v rejstříku trestů	6	19%
1	7	23%
2	4	13%
3 a více předchozích odsouzení	14	45%
n	31	100%

Nejpočetnější podskupina uvězněných pachatelů komerčního sexuálního zneužití dětí (CSEC) se dopustila trestných činů v souvisajících s dětskou prostitucí. (65%), pachatelé obchodu s lidmi a dětskou pornografií měli obdobné početní zastoupení (viz tabulka 59 níže). Procentové rozložení u výzkumné skupiny pro terénní šetření v hrubých rysech kopíruje rozložení u základního souboru pachatelů komerčního sex. zneužívání dětí (N=389).

Tab.59: Forma komerčního sexuálního zneužívání dětí (n=31)

Forma CSEC	Počet osob	%
Obchod s dětmi	5	16%
Dětská prostituce	20	65%
Dětská pornografie	6	19%
n	31	100%

8.4.2. Minnesotský osobnostní dotazník (MMPI-2) - osobnostní charakteristiky pachatelů

K použité technice, administraci a vyhodnocení

K zmapování zkoumání osobnostních charakteristik pachatelů komerčního sexuálního zneužívání dětí (CSEC) byl využit Minnesotský osobnostní dotazník (MMPI-2), který patří k často používané psychodiagnostické technice. MMPI-2 je širokospektrý test soužící ke zjišťování důležitých vlastností osobnosti a psychických poruch. Test je tvořen dotazníkem s 567 položkami, které sytí jednotlivé škály (jednotlivé položky nebo úlohy jsou uspořádané v určité dimenzi), které popisují osobnost z hlediska psychopatologie nebo poruch regulace chování. Dotazník byl standardizován na českou populaci a jako psychodiagnostický nástroj byl vydaný Testcentrem Praha v roce 2002. Pro interpretaci poskytuje technika objektivní skóry¹³⁴ - naměřené číselné hodnoty, které jsou udávány v tzv. T-skórech, kde je průměrná hodnota 50, sd=10.

Dotazníky MMPI-2 byly zkoumaným osobám zadány psychologem věznice standardizovaným způsobem dle instrukcí v manuálu. Každý z respondentů byl o účelu vyšetření informován a podepsal souhlas s psychologickým vyšetřením (viz. Průběh řešení úkolu a Limity str. 12). Zpracování, vyhodnocení a interpretaci získaných dat provedla autorka této zprávy (psycholog) na základě znalosti teoretických základů a empirických výsledků, na nichž je metoda založena.

Interpretace MMPI-2

Validizační a klinické škály

V následujícím textu a tabulkách uvádíme průměrné hodnoty T-skóru u jednotlivých škál. Uvádíme i mediánové hodnoty, jejichž základní výhodou je, že nejsou tolik ovlivněny extrémními hodnotami (medián je hodnota, jež dělí řadu podle velikosti seřazených výsledků na dvě stejně početné poloviny; míra centrální tendence. Platí, že nejméně 50% hodnot je menších nebo rovných a nejméně 50% hodnot je větších nebo rovných mediánu). Profil celého souboru naznačuje celkovou tendenci zkoumaných osob agravovat (zveličovat) vlastní potíže a problémy. Nízký skór ve škále S (sebeprezentace) je v souladu s průměrným skórem v L-škále (odráží tendenci klamat v testové situaci, ale nelze na ni pohlížet jako na míru obecného sklonu lhát či klamat druhé ve všedním životě). Zkoumané osoby tedy nejeví tendenci k neadekvátní a mimořádně pozitivní sebe sama. Jejich reakce - odpovědi (souhlasné i variabilní VRIN, TRIN) jsou konzistentní. Nízké skóry ve škále K naznačují, že osoby prožívají distres¹³⁵, mají nižší sebepojetí. TRIN škál, která mapuje výskyt nekonzistentních odpovědí je v mezích normy a proto lze v tomto případě uvažovat o snahu agravovat nebo simulovat¹³⁶ - snaha jevit se v horším světle. Srovnání všech F škál (F škála, FP škála, FB škála) naznačuje, že zjištěný

¹³⁴ Pro srovnání s normou se výkony v testech převádějí na vážené nebo standardní skóry.

¹³⁵ Zvláštní forma stresu, na rozdíl od stresu je distres vždy vědomý a vede k pozorovatelným změnám; subjektivně je vnímán jako neschopnost vyrovnat se s kladenými nároky a s pocitem, že subjekt sám nad situací (i nad sebou) ztrácí kontrolu.

¹³⁶ Agravace – úmyslné zveličování potíží a příznaků; může být výrazem celkově úzkostného založení člověka ; simulace - napodobení, předstírání choroby nebo zdravotních obtíží za účelem osobních výhod (získání náklonnosti, sociálních dávek atd.); motivace simulace je obvykle spojena se situací, v které hraje úlohu např. osobní bezpečí, peníze nebo krimi čin.

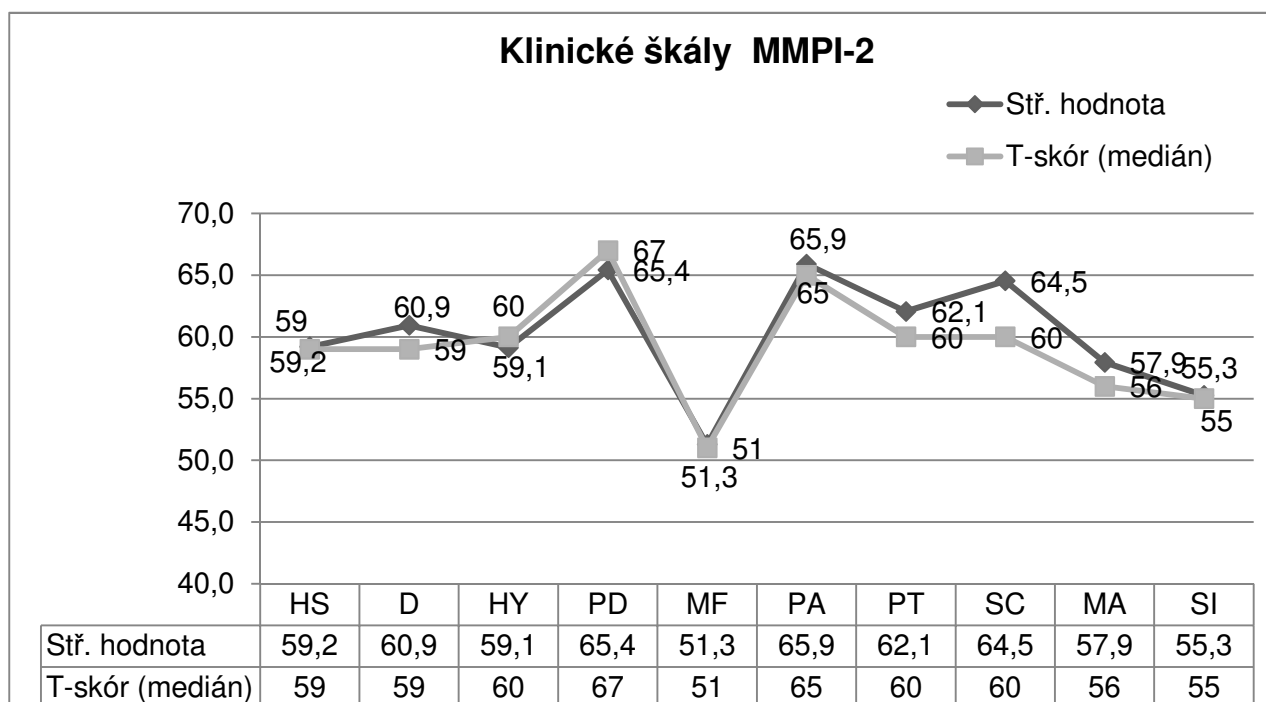
sklon k agravaci problémů není způsoben skutečnými potížemi, nýbrž spíše snahou vyvolat pozornost, příp. péči okolí.

Tab.60: Validizační škály MMPI-2

škála	Stř. hodnota	Medián
L škála	53	50
F škála	69	65
K škála	41	40
FB – F škála závěr testu	70	64
VRIN – inkonsistence variabilních odpovědí	55	62
TRIN – inkonsistence souhlasných odpovědí	61	58
FP – vzácnost – psychopatologie	64	64
S – mimořádně pozitivní sebezprezentace	41	40

Výsledky u klinických škál (graf níže) naznačují obecně zvýšený profil u celého souboru zkoumaných osob. Vzhledem k normativnímu souboru vystupují výrazně zvýšené stupnice psychopatické odchylky (Pd), stupnice paranoie (Pa) a horní hranice normy se dotýká schizofrenie (Sc). V grafu č. 11 a připojené tabulce č. 61 uvádíme profily klinických škál jako průměrné T-skóry i mediánové rozložení.

Graf 11 : Klinické škály MMPI-2 (mediánové a průměrné T-skóry)

Pokud se podíváme pouze na počty pachatelů, kteří dosáhli v dané škále vysokých skóre (hodnota T skóru nad 65), což znamená, že vykazují ve velké míře charakteristiky dané škály, zjistíme, že např. ve škále Pd, která naznačuje přítomnost dissociální poruchy osobnosti, se

jedná o 58% respondentů. Polovina (52%) pachatelů vykazovala vysoké hodnoty ve škále paranoia (Pa) a 48% ve škále schizofrenie (Sc), viz tabulka č. 61 níže.

Tab. 61: Klinické škály – T skór nad 65

zkratka	škála	počet osob s T-skór nad 65	%
HS	hypochondrie	12	39%
D	deprese	11	35%
HY	konverzní hysterie	9	29%
PD	psychopatická odchylka	18	58%
MF	škála maskulinity – feminity	1	3%
PA	paranoie	16	52%
PT	psychastenie	12	39%
SC	schizofrenie	15	48%
MA	hypomanie	7	23%
SI	sociální introverze	8	26%

Jak bylo poznamenáno, vyšší skór ve škále Pd (psychopatie) nasvědčuje o přítomnosti antisociálního chování a postojů, ale i vzhledem k tomu, že ostatní klinické škály a zvláště škála Ma (hypomanie), nejsou výrazně zvýšeny (tzn. normální úroveň aktivity; míra energie k aktivaci kvalit identifikovaných jinými klinickými škálami), nemusí se toto chování manifestovat navenek. Bude zde pravděpodobně příklon k perfekcionistickému a narcistickému sebepojetí. Tyto své „osobní standardy“ mohou užívat jako racionalizaci pro ignorování sociálních konvencí. Okolím budou pravděpodobně vnímány jako osoby společenské, energické i sociálně obratné. Tím činí na ostatní dobrý první dojem. Jejich neodpovědnost, nespolehlivost, náladovost a resentment (pocit křivdy, zášti, ponížení, zatrpklosti) se projeví až po déleodobějším kontaktu s nimi.

Vyšší hodnoty na škále Pa (paranoia-paranoidní charakterová struktura) naznačují podezřívavost, ostražitost, nadměrnou senzitivitu, příp. hádavost, se sklonem obviňovat druhé. Pokud přeci jen svou hostilitu manifestují navenek, racionalizují ji jako reakci na to, jak se k nim druzí chovají. Frustrace a selhání tak promítají navenek.

Doplňkové škály MMPI – charakteristiky osobnosti

Mírné zvýšení ve škále A (anxieta) (údaje v tab. 62 níže) odráží osobnostní rys označený jako nedostatek houževnatosti Ega, případně obecnou maladjustaci - selhávání při řešení problémů, které sebou přináší vpravení se do nových sociálních situací a prostředí, případně do nových činností; selhávání v plnění sociální role dané určitou sociální normou. Reprezentuje problémy v procesech myšlení, negativní emocionální ladění a dysforii¹³⁷, nedostatek energie, pesimismus a senzitivitu (zvýšená vnímavost).

Zvýšení se objevuje ve dvou škálách reflektujících emociální distres (PK) a (PS) a opět svědčí o obecné míře maladjustace. Výsledky v obou škálách diagnostikujících stresovou poruchu jsou v souladu s již opakovaně popisovanou úzkostí, nepohodou a dysforií.

¹³⁷ Dyforie – mrzutá depresivní nálada; citově nepříjemné vyladění organismu; pokles nálady; nevlídná, podrážděná nálada.

Velmi nízké skóry ve škále dominance (Do) a sociální odpovědnosti/responzivity (Re) charakterizují jedince, kteří vyžadují, aby druzí přebírali odpovědnost za jejich život a nízkou ochotu akceptovat následky svého jednání. Sociálně odpovědná osoba (Re) je definovaná jako „ta, která projevuje ochotu akceptovat následky svého chování, spolehlivost, důvěryhodnost a smysl pro povinnost vůči skupině“. V našem souboru osoby dosáhly v průměru velmi nízkých hodnot (T skór 35 a méně).

Tab.62: Doplnkové škály MPPI2-deskriptivní data

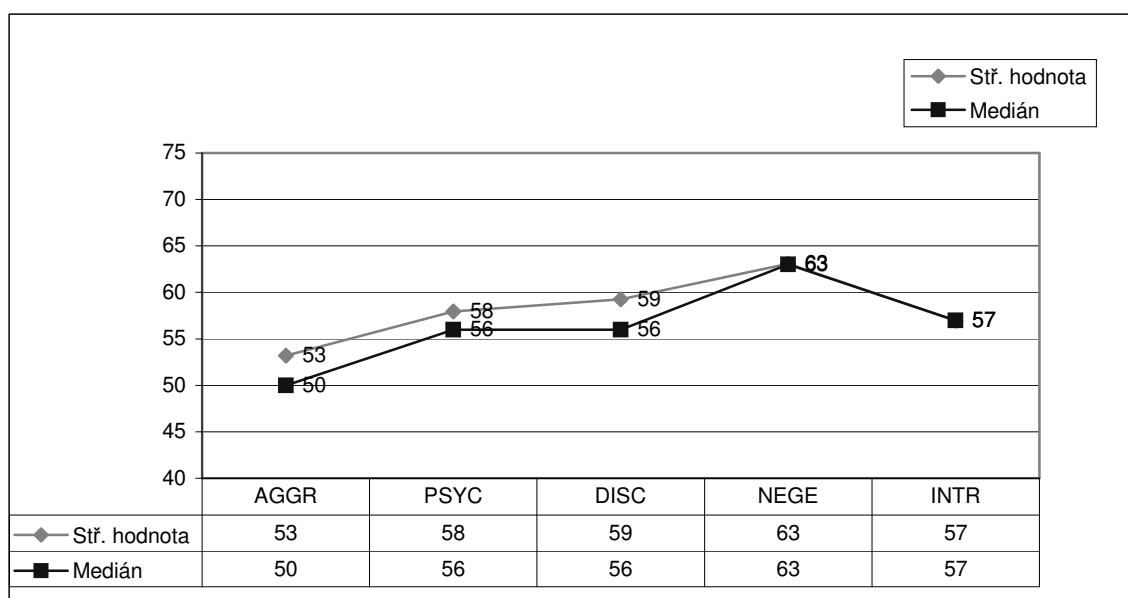
	Stř. hodnota	Medián	sd	Minimum	Maximum
A	63,4	66	14,1	41	89
R	48,4	46	11,8	28	70
ES	35,3	36	13,3	4	56
DO	34,4	37	12,7	9	58
RE	34,3	31	13,4	9	65
PK	64,2	64	15,0	39	92
PS	64,9	66	14,0	39	91

Škály psychopatologie osobnosti

Trs pěti škál (DISC, NEGE, AGGR, INTR, PSYC - viz graf 12 níže) mapuje možnou psychopatologii osobnosti a objevují se zde charakteristiky, které jsou významné i z hlediska klinického plánování, komunikace a intervence. V celkovém pohledu nevykazují výsledky u našeho souboru extrémně výrazné odchylky.

Škála negativní emocionalita/neuroticismu (NEGE) dosahuje v mediánové hodnotě mírného zvýšení (srov. také Tab. 63 níže) a označuje osobnostní dispozici jedince ve zvýšené míře prožívat negativní emoce. Jde o zaměření na problematické aspekty přijímaných informací, obavy, konstrukce katastrofických scénářů apod. Zaměření na nedostatky, problémy a “provokace” ze strany okolí. Je zde také sklon k somatickým steskům.

Graf.12: Škály MMPI 2 – psychopatologie osobnosti

Další z těchto škál - škála nedostatečné sebekontroly (DISC) - vykazuje v hodnotách průměrných T-skóre v celé skupině pachatelů pouze mírné zvýšení; vysoký skóre v této škále byl však identifikován u 13 osob (tj. 42% výzkumného souboru). Tento údaj vypovídá o tom, že jedinci budou impulsivní, méně konvenční, snadněji znuděni jednotvárností a mají sklon k riziku (rizikovému chování a vyhledávání rizika). Může se zde objevovat tendence preferovat erotické partnery s podobnými rysy. Je zmiňováno překrývání osobnostních charakteristik postihovaných indikátory nedostatečné sebekontroly (DISC) a vyhledávání stimulace (*sensation seeking*).

V našem výzkumném souboru nebyla zjištěna přítomnost agresivity (škála AGGR, která je zaměřena na ofenzivní a instrumentální agresi) jako dominující rys této skupiny pachatelů, v interpersonálním kontaktu nebudou pravděpodobně působit výrazně dominantně. Míra „odtržení od reality“ (škála PSYC) se pohybuje v pásmu méně extrémního zvýšení (průměrná hodnota T skóre je 58). Při pohledu na tabulku mediánových hodnot (viz. Tabulka 63 níže) vidíme u této škály, že jedna čtvrtina (26%, 8 osob) z výzkumného souboru dosáhla vysokých hodnot (T skóre bylo nad 65). Podobné rozložení najdeme i u škály DISC (nedostatečná sebekontrola).

Tab. 63: Škály psychopatologie osobnosti - mediánové hodnoty v pásmu T-skóre nad 65

	Počet osob, kde byl T skóre nad 65	%
AGGR	6	19%
PSYC	8	26%
DISC	8	26%
NEGE	13	42%
INTR	6	19%

Škály reflektující poruchy regulace chování

Škála manifestního návykového chování (AAS, viz. tab. 64 a graf 13 níže) obsahuje položky, které otevřeně připouští problémy v oblasti zneužívání návykových látek a souvisí s asociálním chováním v anamnéze a agováním (acting out¹³⁸ - nepřímé maskované projevy nespokojenosti nebo citové vydírání svého okolí; manipulace).

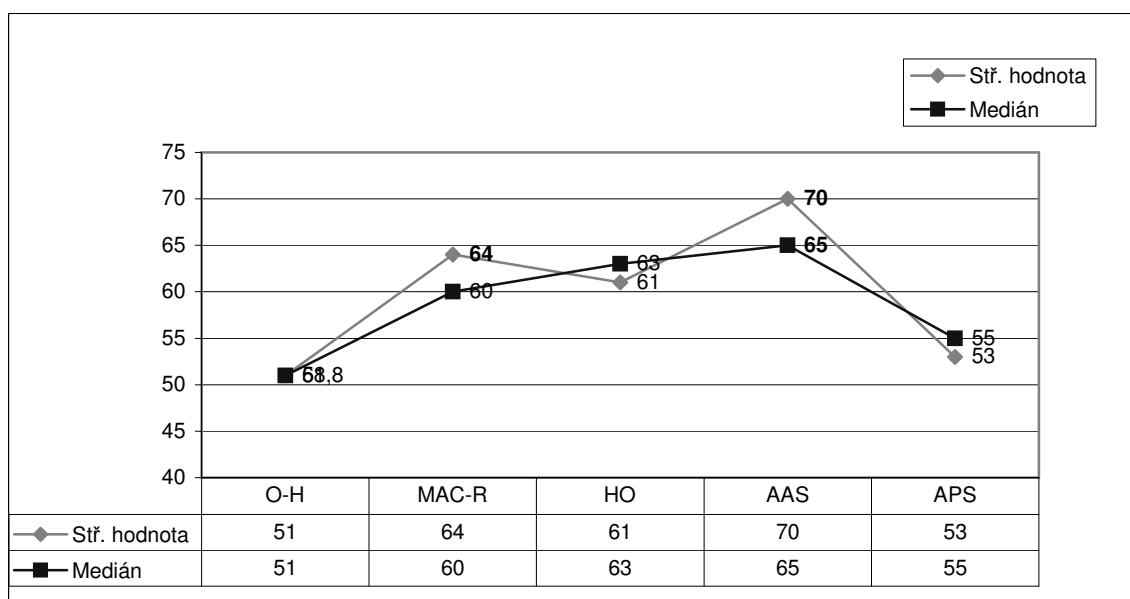
Vysoké hodnoty T-skóre jsou také ve škále MAC (McAndrewova škála alkoholismu) popisují osoby poměrně sociabilní, ale interpersonálně spíše povrchní. T-skóre na 65 vykazuje 14 pachatelů (tj. 45% skupiny), celkově mediánová hodnota ukazuje mírné zvýšení. (viz. tab.64). Mírné zvýšení ve škále Ho (hostilita), viz. tab. 64 a graf č. 13, naznačuje, že osoby mohou vykazovat vyšší míru cynismu, podezíravosti a budou nedůvěřivé (tato škála podle následných výzkumů „měří“ spíše cynismus než hostilitu a zlobu). Vysokého skóre (T skóre nad 65) dosáhlo 14 respondentů, tedy 45% výzkumného souboru.

¹³⁸ V oblasti komunikace jde je převedení potlačené komunikace do jiného aktu chování, do činu; neverbálně i slovně (postranní poznámky). Jedná se o celkovou reakci na nepříjemnou, nepřijatelnou či ohrožující komunikační situaci, místo re-agování člověk „aguje“, tzn. zahajuje jinou situaci, převádí komunikaci někam jinam.

Tab.64: Škály poruchy regulace chování – deskriptivní data

	Stř. hodnota	Medián
HO	60,7	63
O_H	50,7	51
MAC_R	63,6	60
AAS	69,9	65
APS	53,3	55

Graf 13: Škály reflektující poruchy regulace chování

Tab.65: Škály MMPI –2 Poruchy regulace chování – T-skór nad 65

T skór nad 65	Počet osob skórujících nad 65	%
HO	14	45
O_H	3	9%
MAC_R	14	45
AAS	20	65%
APS	4	13

Oblast obecných problémů

V oblasti obecných (rodinných, pracovních apod.) problémů promínuje škála negativních postojů k terapii (TRT), což naznačuje zvýšenou „odolnost“ vůči – i penitenciárnímu – zacházení (tabulka č. 66 níže). Takové osoby se nerady svěřují se svými problémy, nevyhledávají pomoc a rezignují na změnu chování v žádoucím směru. Snadno se vzdávají a jsou lhostejné vůči svým případným potížím. Základním problémem v této oblasti je jejich nízká motivace ke změně, založená zřejmě na nedostatečné sebedůvěře.

Tab.66: Obecné problémy – škály MMPI 2 (T skór)

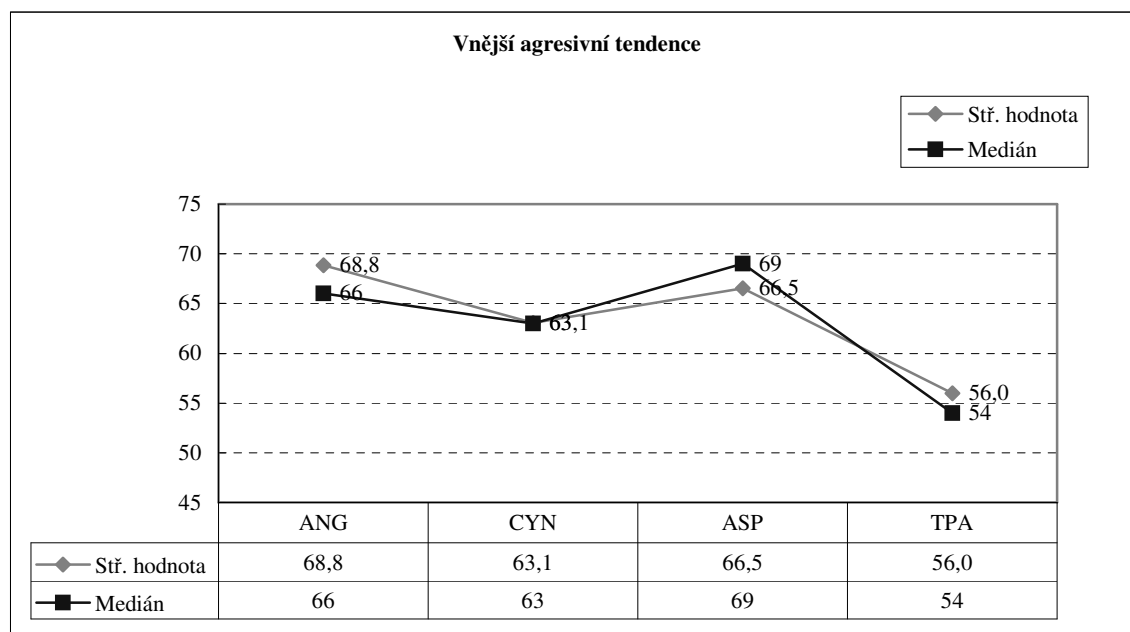
T skór	Stř. hodnota	Medián
SOD – sociální nepohoda	55	52
FAM – problémy v rodině	57	54
WRK – poruchy pracovního výkonu	63	62
TRT – negativní postoje k terapii	65	68
LSE – nízká sebeúcta	62	65

Škála LSE (nízká sebeúcta) mapuje oblast negativního sebepojetí; zjišťuje pocity vlastní výkonnosti a jistoty pokud jde o životní fungování. V našem souboru dosahují hodnoty v této škále mírné zvýšení (průměrná hodnota T skóru je 62, medián 65), což mimo jiné naznačuje již zmíněnou citlivost vůči kritice a odmítnutí.

Oblast vnějších agresivních tendencí.

Popisuje způsob jednání s druhými lidmi, kontrolu chování a vnější podobu vyjádření emocí (Graf 14). Škála antisociálního chování (ASP) zjišťuje antisociální rysy osobnosti, vysoké hodnoty zde charakterizují jedince, kteří odmítají autoritu, obviňují druhé za své potíže, manipulují, jsou egocentričtí, mohou být agresivní-zlostní, impulsivní. Očekávají, že ostatní lidé lžou. ANG (zloba) postihuje ztrátu sebekontroly ve vzteku, netrpěliví, popudliví. Jsou citliví nekritiku, nižší práh frustrační tolerance. Osoba sděluje, že je dráždivá, vznětlivá a tvrdohlavá. Vysoký skór v této škále (T skór nad 65) jsme zaznamenali u 17 respondentů (55 % výzkumného souboru) viz. tab. 67 níže.

Graf 14: Škály MMPI - vnější agresivní tendence

Tab. 67: Vnější agresivní tendence – škály (počet respondentů, kde byl T-skór nad 65)

škála	T-skór nad 65	%
ANG	17	55%
CYN	14	45%
ASP	18	58%
TPA	9	29%

Méně extrémní zvýšení ve škále Cynismus (CYN) naznačuje, že respondenti očekávají, že ostatní podvádí, lžou, podvádí a pokud tak nečiní, tak jen proto, že se bojí, že budou chyceny. Nevěří lidem. Podle nich je každý přátelským jen ze sobeckých důvodů (misanthropické přesvědčení) Respondenti očekávají, že v pozadí chování druhých jsou skryté, negativní motivy. Mohou mít paranoidní myšlenky. Tyto charakteristiky potvrzují i vyšší hodnoty v klinické škále Pa (viz výše v textu). Vůči druhým projevují nároky, ale nároky druhých je popuzují. Škála TPA (chování typu A) je zaměřena na zkoumání energického, soutěživého a hostilního stylu osobnosti a respondenti v našem souboru zde nevykazují hodnoty mimo normu (viz. Graf 13).

Míru akceptace rodových rolí umožňují škály GM (maskulinní role) a GF (femininní role); Tab. 68 níže. Zjištěné nízké skóry v obou naznačují menší senzitivitu a určitou míru akceptace antisociálního chování, připouští somatické stesky a nejsou vytrvalí. Nízký skór ve škále maskulinní role (GM) vypovídá o tom, že respondent nemá maskulinní zájmy a aktivity, nevěří si, není vytrvalí. Objevují se somatické stesky, obavy. Hodnota T skóru na škále femininní rodové role podporuje výše uvedené závěry, že osoby v našem výzkumném souboru neodmítají antisociální chování.

Tab.68: Rodové role

Gender role	Stř. hodnota T skóru	Medián
GM – rodová role maskulinní	37	37
GF – rodová role femininní	45	44

Inventář stylů a poruch osobnosti (PSSI) –charakteristiky pachatelů

Ke zkoumání stylu osobnosti a jejích případných poruch byl využit Kuhlův a Kazénův dotazník PSSI¹³⁹. Tento instrument je koncipován jako sebesposuzovací inventář a slouží – jak již bylo řečeno – k postižení stylů osobnosti, které odrážejí v nepatologické formě poruchy osobnosti popsané v Mezinárodní klasifikaci nemocí.

K použité technice

PSSI je jednou z metod tzv. osnabrücké funkční diagnostiky, která vychází z teorie interakcí systému osobnosti (*PSI-Persönlichkeits-System-Interaktionen*). Podle autorů umožňuje tento systém diferencovanější diagnostiku osobnosti ve srovnání s faktorově analytickými přístupy. Jedná se o sebesposuzovací inventář sloužící k postižení stylů osobnosti. Technika byla standardizována na českém vzorku. Osobnostní styly vycházejí z poruch osobnosti, ale jsou chápány jako jejich nepatologické formy. Metoda je určena jak pro využití ve výzkumu, v klinické praxi, i v jiných aplikačních oblastech. Za důležité vlastnosti osobnosti se považuje - být sebejistý a nedůvěřivý, (protože například určitá míra nedůvěry nás chrání před bezhlavým podnikáním), být rezervovaný, sebekritický a pečlivý. Optimální osobnost je optimistická, ctižádostivá a kritická; temperamentová složka osobnosti ve smyslu být loajální, impulzivní, příjemný, klidný a ochotný. Inventář PSSI zjišťuje celkem čtrnáct stylů (poruch) osobnosti (Tab. 69), uveden je výčet škál a jejich označení.

Tab. 69: Seznam stylů a poruch osobnosti: zkratka škály, styl a porucha osobnosti

zkratka škály	Styl osobnosti	Porucha osobnosti
DS	sebejistý	dissociální
PN	nedůvěřivý	paranoidní
SZ	rezervovaný	schizoidní
SN	sebekritický	sebenejistý
NT	pečlivý	nutkavý
ST	intuitivní	schizotypní
RP	optimistický	rapsodický
NR	ctižádostivý	narcistický
NG	kritický	negativistický
ZS	loajální	závislý
BL	impulzivní	borderline
HI	příjemný	histriónský
DP	klidný	depresivní
OB	ochotný	obětující se

Na každou položku (tvrzení) odpovídá vyšetřovaná osoba pomocí čtyřstupňové stupnice (určitě ne - spíše ne - spíše ano - určitě ano). Hrubé skóry se opět převádějí na percentily či T-skóry. Součástí vyhodnocení je i sestavení grafického profilu. Extrémně vysoké hodnoty (T – skór 70 a více) na určité škále zvyšují podezření na poruchu osobnosti, nestačí to však pro

¹³⁹ cit. práce Kuhl a Kazén, 2002

stanovení diagnózy. Extrémně nízké hodnoty mají také svou vypovídací hodnotu, protože mohou ukazovat na deficit určité charakteristiky (např. nízká hodnota na škále „sebejistý – dissociální“ může svědčit o deficitu sebespazování).

Základním předpokladem inventáře PSSI je, že ke každé z klinických kategorií poruch existuje analogický osobnostní styl jako nepatologická osobnostní dimenze. Podle autorů testu je styl osobnosti interpretován jako „dispoziční upřednostňování určité systémové konfigurace“ (tj. způsobu zpracování ve smyslu určitého kognitivního schématu a emoční dispozice). Porucha osobnosti představuje „patologickou fixaci na některé z těchto systémových konfigurací“. Za normálních podmínek se lidé střídavě pohybují mezi různými systémovými konfiguracemi podle konkrétní situace. Pokud se osoba natrvalo „usídí“ v jedné z těchto systémových konfigurací, je pro něj stále těžší toto nastavení změnit, i když to daná situace vyžaduje. Jestliže se takové zúžení stane stabilní (případně rigidní) již v raném dětství, může se vytvořit jako chronická forma porucha osobnosti. PSSI slouží k diagnostice a identifikaci individuálního stylu, což může být prakticky využitelné při úvahách nad přítomností poruchy osobnosti (při extrémní vyhraněnosti jednotlivého ukazatele, ovšem až po zahrnutí jiných diagnostických pomůcek včetně anamnestických kritérií), dále při zkoumání rizikových faktorů a vývojových podmínek nebo terapeuticky relevantních možností změn. Identifikace typického individuálního stylu či stylů, v jejichž rámci se osoba může profilovat, umožňuje určit např. charakteristické emoční dispozice a upřednostňované formy kognitivního zpracování reality. Pochopení způsobu zpracování, které u daného jedince převažuje, může podstatně usnadnit dorozumění s ním (např. při vytvoření optimální motivace pro terapii či zacházení).

Interpretace a výsledky z dotazníku PSSI

V následujícím přehledu (Tabulka 70) jsou uvedeny hodnoty dosažené vězňnými pachateli (osobami našeho výzkumného souboru) v jednotlivých škálách dotazníku PSSI. Pomocí deskriptivních statistik hodnoty T-skóru uvádíme průměry (průměrná hodnota T-skóru ve škále), medián, minimální, maximální hodnotu T-skóru a směrodatnou odchylku.

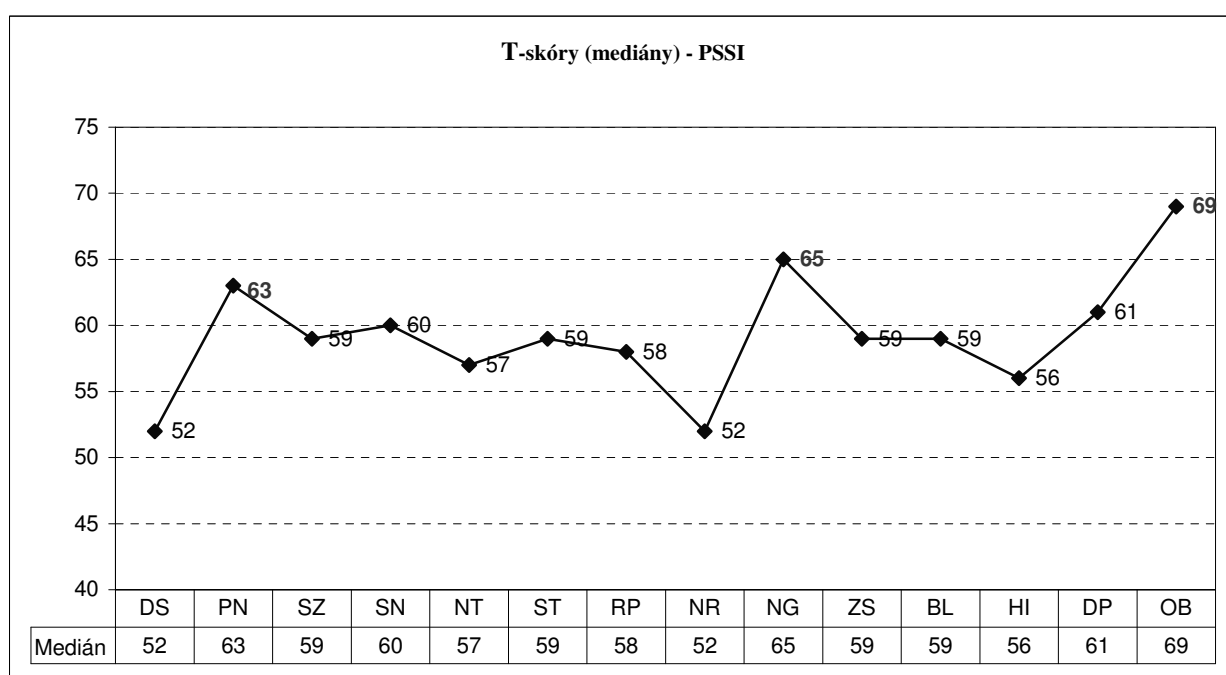
Tab.70: Hodnoty T-skóru v dotazníku PSSI (n=31)

škála	Stř. hodnota	Medián
DS (sebejistý/bezohledný/dissociální)	53	52
PN (nedůvěřivý/svéhlavý/paranoidní)	62	63
SZ (rezervovaný/chladný/schizoidní)	60	59
SN (sebekritický/pochybovačný/sebenejistý)	58	60
NT (pečlivý/přesný-perfekcionistický/nutkavý)	55	57
ST (intuitivní/mýtický/schizotypní)	59	59
RP (optimistický/příkrášlující/rapsodický)	59	58
NR (ctižádnostivý/sebestředný/narcistický)	52	52
NG (kritický/umíněný-zatrpklý/negativistický)	63	65
ZS (loajální/příchylný/závislý)	61	59
BL (impulzivní/vrtkavý/borderline)	59	59
HI (příjemný/předvádějící se/histriónský)	56	56
DP (klidný/utlumený/depresivní)	58	61
OB (ochotný/obětavý/obětující se)	66	69

Z uvedené tabulky i grafu č. 15 vyplývá, že pachatelé komerčního sexuálního zneužívání dětí (CSEC) nejvíce skórovali (průměrná hodnota) na škále ochotný-obětující se (OB), medián byl 69, průměrná hodnota 66), kritický-negativistický (NG) - průměr 63, medián 65 -a na škále nedůvěřivý-paranoidní (PN), kde byl průměrný T skór 62 a medián 63. Hodnoty T-skóru jsou u těchto škál vyšší než 60 a to v tomto případě svědčí pro vyhraněný styl osobnosti. Ve škále DS (sebejistý-dissociální), kde bychom u vězeňské populace mohli očekávat zvýšené hodnoty, se na úrovni stylu osobnosti pohybuje 9 osob (tj. 29%) a na úrovni dissociální poruchy osobnosti pouze jeden respondent (srov. Tab. 70 a Tab. 71).

Frekvenční tabulka (Tab. 71) ukazuje, kolik respondentů skórovalo na dané škále v pásmu t-skóru od 60 do 69 (vyhraněný styl osobnosti) a kolik v pásmu T-skóru 70 a více bodů (tendence k poruše osobnosti).

Graf 15: PSSI – škály (T-skóry, mediánové hodnoty)

Tab.71: Frekvenční tabulka - pásma T-skóru v PSSI

Škála inventáře PSSI	T skór pod 60	T skór 60-69	T-skór nad 70	Počet osob
DS (sebejistý/bezohledný/dissociální)	21	9	1	31
PN (nedůvěřivý/svéhlavý/paranoidní)	11	15	5	31
SZ (rezervovaný/chladný/schizoidní)	16	11	4	31
SN (sebekritický/pochybovačný/sebenejistý)	15	13	3	31
NT (pečlivý/přesný-perfekcionistický/nutkavý)	22	8	1	31
ST (intuitivní/mýtický/schizotypní)	17	12	2	31
RP (optimistický/příkrášlující/rapsodický)	18	9	4	31
NR (ctízádnostivý/sebestředný/narcistický)	26	4	1	31
NG (kritický/umíněný-zatrpklý/negativistický)	9	17	5	31
ZS (loajální/přichylný/závislý)	17	8	6	31
BL (impulzivní/vrtkavý/borderline)	16	10	5	31
HI (příjemný/předvádějící se/histriónský)	20	8	3	31
DP (klidný/utlumený/depresivní)	15	13	3	31
OB (ochotný/obětavý/obětující se)	7	13	11	31

Nejvíce respondentů bylo identifikováno s kritickým stylem osobnosti (n=17, tj. 55 %) a se stylem nedůvěřivým (n=15; 48 %); tab. 71 výše. Přibližně jedna třetina (35%, tj. 11 osob), prezentovalo trend k obětující se poruše osobnosti a jedna pětina pachatelů (6 osob, 19%) vykazuje tendenci k závislé poruše osobnosti. Nejméně byl zastoupen ctižádostivý styl osobnosti (n=4)

Nedůvěřivý osobnostní styl se vyznačuje nápadným prožíváním vlastních plánů a cílů, pátrání po záměrech jednání u druhých a zejména potřebou se proti nim ohradit. Zvýrazněná nedůvěra vychází z toho, že si jedinec uvědomuje svoje záměry (i dobré) uvědomuje, ale mnohé ze svých záměrů neuskuteční. Pak ostatní kolem sebe činí odpovědné za své nezdary -- má tendenci k externalizování. V oblasti emotivity se objevuje potlačení kladných i záporných emocí na úrovni vědomého prožívání. Sebekritika a sebekontrola vychází ze senzitivity na svoje slabé stránky Osoby se váhavě svěřují druhým lidem a pochybují o jejich loajalitě (v patologické podobě bezdůvodně pochybují o loajalitě přátel a blízkých). Mají pocit, že jsou druhými využíváni a znevýhodněni, chovají zášť vůči ostatním a nedovedou odpouštět. Jednání druhých interpretují jako záměrně ponižující, znehodnocující a ohrožující. K docílení kooperace u osoby s paranoidními rysy může pomoci vyhovět jemu vyžadovanému zdůvodnění každého kroku postupu a nutno je dbát na maximální transparentci.

Kritický styl osobnosti (více jak polovina výzkumného souboru) se spojuje s kritickým postojem, pasivním odporem vůči různým požadavkům jako jsou projevy prokrastinace¹⁴⁰ nebo „zapomínáním“ a negativistickými symptomy. Pasivně agresivní porucha osobnosti se vyznačuje reakcemi jedince jako je např. neoprávněné protestování (ve smyslu „že je ostatními bezdůvodně poškozován“), odkládání věcí a činnosti, když je na něj naléháno, aby dokončil běžné činnosti, projevuje se dále např. mrzutostí, podrážděností nebo „nekonečnými polemikami“, jestliže je požádán učinit něco, co sám nechce. Jedinec s tímto osobnostním zaměřením (příp. poruchou) trpí především konflikty s autoritami (jako určitou formální autoritu je nutno považovat např. instituci vězení) a mívají strach z vlastní agrese. Tento styl osobnosti může být obecně v souladu s kriminálním životním stylem, který se může projevovat určitým odporem (spíše pasivním) k sociálním nebo právním normám, výrazněji se projevující např. obtížemi ve vzdělávacím nebo pracovním procesu (problémy se zaměstnavatelem, častá pracovní fluktuace, nezaměstnanost). Problémem u této poruchy bývá odpor k jakémukoliv zásahu terapeuta (obdobě jako bylo zjištěno výsledky MMPI-2).

Vyšší hodnoty naznačující přítomnost poruchy osobnosti obětující se a také její nepatologické varianty - ochotného stylu osobnosti (42% případů) dle manuálu charakterizují osoby s výraznou ochotou pomoci, sociální angažovaností, kdy se v patologické variantě podřizují vlastní potřeby potřebám druhých¹⁴¹.

¹⁴⁰ Odkládání, liknavost, až výrazná a chronická tendence odkládat plnění povinností a úkolů (zejména těch pro jedince prožívaných jako nepříjemné) na pozdější dobu.

¹⁴¹ Pozn.: Vzhledem ke konstrukci techniky – nejsou zde validizační škály - může přicházet v úvahu také určitá míra sebestylizace, případně popisuje lítost nad sebou samým, nikoli nad skutky.

Závěr a shrnutí

Výzkumný úkol, jehož výstupem je tato závěrečná zpráva, byl realizován na základě zadání: „Připravit a iniciovat výzkumy zaměřené na typologii obětí a pachatelů“. Studie přibližuje problematiku jedné z podob sexuálního násilí proti dětem – oblast komerčního sexuálního zneužívání dětí a charakteristiky pachatele, který se takového kriminálního jednání dopustí. Cílem a naším záměrem bylo zmapovat problematiku komerčního sexuálního zneužívání dětí v ČR s využitím oficiálních statistických údajů, zpracovat určitou vědomostní (teoretickou) základnu a shromáždit (a analyzovat) informace o typologiích a kategoriích pachatelů komerčního sexuálního zneužívání dětí.

Realizované výzkumné šetření bylo explorační, tedy zaměřené na popis a orientaci v problematice, nešlo zde o testování hypotéz, těžištěm výzkumného plánu byla deskripce jevů. Úvodní část textu tvoří informace o metodologii a průběhu řešení úkolu, jsou zde vymezeny základní pojmy a kritéria, údaje o výzkumném souboru a také o sdělení o limitech, které při zpracování vyvstaly. Ve výzkumu jsme použili metody a techniky jako je analýza dokumentů (odborné publikace kriminologicko-psychologické, resortní dokumenty, analýza statistických trestních listů, trestních spisů, statistických sestav MSp a Policie ČR), dále techniky popisné statistiky a standardizované psychodiagnostické metody (MMPI-2 a PSSI).

Pro potřeby studie byla použita mezinárodně platná definice komerčního sexuálního zneužívání dětí (CSEC - commercial sexual exploitation of children), která byla přijata na Stockholmském kongresu v roce 1996. Komerční sexuální zneužívání dětí je každé použití dítěte pro sexuální účely výměnou za peníze nebo za odměnu v naturáliích. Jde o směnu ze které jedna nebo více stran získá prospěch. Za komerční sexuální zneužívání dětí jsou podle této definice považovány: dětská prostituce, dětská pornografie a obchodování s dětmi za účelem sexuálního zneužití. Mezi formy násilí, které lze připojit k této skupině patří: sexuální turistika, prodej dětí k adopci nebo z důvodu „sňatku“ - vynucené sňatky, nucená práce apod.

Sexuální exploatace je samozřejmě ne jen vykořisťováním, ale také zneužíváním a spojením mezi nekomerčním sexuálním zneužíváním dítěte a zvýšenou zranitelností zneužívaného dítěte k jeho následnému komerčnímu sexuálnímu vykořisťování je pravděpodobné. Rozhodným kritériem, které profiluje sexuální zneužití jako komerční, je v přidání ziskového motivu k sexuálnímu zneužívání. Vykořisťování, využívání, zneužívání či „ekonomické zužitkování“ dětí pro sexuální účely představuje kriminální chování, které

sníží, degraduje a ohrožuje fyzickou a psychosociální integritu dětí. Komerční sexuální zneužití dětí spadá do komplexní oblasti násilí na dětech, a proto jej nelze oddělit od problematiky sexuálního zneužívání (CSA) a oblasti týrání, zneužívání a zanedbávání dětí (CAN). Při zpracování tématu, které se mělo striktně držet linie a termínu „komerčního sexuálního zneužívání dětí“, jsme měli problémy s pojetím „komerční“ a „nekomerční“ forma sexuálního zneužití, případně termíny jako pachatel sexuálně zneužívající a pachatel komerčně sexuálně zneužívající. Také připojení „nesexuálních“ způsobů vykořisťování dětí (nucená práce) do operacionalizace komerčního sexuálního zneužívání dětí podle mezinárodní definice orientaci poněkud zamotává. Při analýze materiálů jsme zjistili, že do podobné „pasti“ jsme se nedostali jako jediní. Proto se nám jako „nadějnější“ jeví současné nasměrování u nás, kdy „Strategie prevence násilí na dětech“ je pojata komplexněji a zahrnuje jak komerční sexuální násilí, tak sexuální zneužívání, ale i fyzické násilí, sekundární viktimizaci, šikanu apod.

Charakter kriminálního jednání definovaného jako komerční sexuální zneužívání dětí lze podchytit v rámci jednotlivých skutkových podstat t.r.z., které jsme si vymezili v úvodu práce. V jednotlivých kapitolách jsme se pokusili představit koncept komerčního sexuálního zneužívání dětí, jeho jednotlivé formy a podoby a také komentáře a postřehy ze současných výzkumů realizovaných v zahraničí. Otázky kolem komerčního sexuálního zneužívání jsme se pokusili doplnit poznámkami o aktuálně diskutovaných příčinách rozmachu. V textu také přinášíme kategorizace a typologie pachatelů sexuálního zneužití dětí a i typologie pachatelů komerčního sexuálního zneužití/vykořisťování dětí. Ti se od pachatelů sexuálního zneužívání dětí liší mimo jiné v tom, že akt zneužití je realizován buď prostřednictvím třetí osoby (tj. dalšího pachatele), nebo na základě „dohody“ s dítětem, které své sexuální služby poskytuje za úplatu.

Dětská pornografie, jako jakékoliv zobrazení dítěte účastnického se skutečné nebo předstírané explicitní sexuální aktivity, ať už je toto vyobrazení provedeno jakýmkoliv způsobem, a rovněž tak jakékoliv zobrazení sexuálních orgánů dítěte určené primárně k sexuálnímu účelům, nabyla nového rozměru s rozvojem informačních technologií a proto se v této části naše pozornost zaměřila i na kriminální chování proti dětem v prostředí Internetu. S dětskou prostitucí (poskytování sexuálních služeb dítětem za úhradu, která je nejčastěji peněžní, ale i formou protislužby, za získání společenské pozice apod.) souvisí sexuální turismus a obchod s dětmi (jako jakákoliv transakce, na jejímž základě je dítě předáno jednou osobou nebo skupinou osob jiné osobě nebo skupině osob, a to za úplatu nebo za poskytnutí jiného plnění) propojuje sexuální i do určité míry nesexuální variantu vykořisťování dětí. Všechny tyto polohy jsme se v textu závěrečné zprávy pokusili zaznamenat nejen teoretickým výkladem, ale i údaji z konkrétních případů.

V České republice bylo v době od 1.1.2005 do 30.6.2009 soudem v souvislosti s kriminálním chováním, které odpovídá komerčnímu sexuálnímu zneužívání dětí, řešeno 389 osob. Projednávány byly v rámci 251 trestních věcí. Ze tří čtvrtin (77%) se jednalo o pachatele zapojené do kriminálního jednání odpovídajícího dětské prostituci. Pachatelé, kteří byli odsouzeni za trestné činy související s dětskou pornografií (výroba, přechovávání nebo její šíření), představovali 1/8 všech námi zjištěných pachatelů komerčního sexuálního zneužívání, za trestné činy obchodování s dětmi byla ve sledovaném období odsouzena obdobně velká skupina (11%). Průměrný věk pachatele byl, v době spáchání skutku, 35 let a věkový rozptyl byl poměrně široký – od pachatele komerčního sexuálního zneužití dítěte, který byl sám dítětem (věk 15 let) až po pachatele, kterému bylo v době komerčního sexuálního zneužití dítěte 76 let. Žen-pachatelek byla menšina.

V souboru uvězněných pachatelů komerčního sexuální zneužívání dětí jsme identifikovali následující osobnostní charakteristiky: tedy nedostatečná kontrola chování realitou (na základě zpětné vazby; laicky znamená „být v obraze“), dispozice prožívat obecně spíše negativní pocity, sklon k pesimismu, nízká výkonnost a tendence k somatickým steskům. Zjištěny byly také antisociální rysy osobnosti, ve smyslu odmítání autority, tendence obviňovat druhé za své potíže. Jde osoby, které spíše manipulují s druhými, jsou egocentričtí a očekávají, že ostatní lidé lžou. To do určité míry potvrzují i závěry svědčící o kritickém stylu osobnosti a negativistické (pasivně agresivní) poruše osobnosti. Problémová je zde konfrontace s autoritou zejména v otázkách, kdy se mají podřídit; má klidný až flegmatický temperament. Působí dojmem lhostejnosti vůči událostem vnějšího světa, Pasivně agresivní, případně negativistická porucha - Je všeobecně pasivní i v situacích, kde se obvykle očekává aktivita (např. při pokynech nadřízených) a v odporu vůči výkonovým požadavkům v sociální a profesní oblasti. Takové naladění vypovídá o nekritickém postoji, pasivním odporu vůči různým požadavkům (např. odkládáním na „jindy“, otálením, „zapomínáním“), negativistickými symptomy (negativní-překroucené chápání dobře míněných rad), objevuje se nespolehlivost, neschopnost akceptovat následky vlastního chování a nedůvěryhodnost. Dále byla zjištěna submisivita v interpersonálních vztazích a nízká sociální odpovědnost. Pachatelé v našem výzkumném souboru disponovali schopností adekvátně kontrolovat své hostinné reakce a nebyli primárně agresivní.

Na závěr uvádíme některé otázky či tematické okruhy, které se při zpracování problematiky opakovaně a z různých úhlů pohledu objevovaly. Mohou být inspirací pro další úvahy, diskuse i zaměření výzkumných snah.

- Jak mohou oběti být identifikované? Jak efektivně zabránit zneužívání? Jak zajistit, aby bylo možné obětem poskytnout včasnou a adekvátní péči? A jaké následky mají oběti dětské pornografie v dlouhodobé perspektivě?
- Jaký je rozsah recidivy mezi pachateli dětské pornografie, dětské prostituce nebo obchodu s dětmi?
- Jaké jsou nejefektivnější způsoby zacházení s pachatelem?
- Existuje nějaký typický „progres“ např. u pachatelů dětské pornografie (od erotických fotek k extrémně brutálnímu pornografickému materiálu)? Jak „změřit“ rizikovitost pachatele komerčního sexuálního zneužití dítěte?
- Existuje nějaké kauzální spojitost mezi dětskou pornografií a sexuálním zneužíváním dětí?
- Je registr pachatelů sexuálně motivovaných trestných činů přínosem nebo komplikací v našich podmínkách?

Summary

The research Offenders of commercial sexual exploitation of child was executed in line with the Medium-term plan of research tasks of IKSP (Institute for Criminology and Social Prevention), which was approved by the Minister of Justice on 7 May 2008 (Ref. No. 5/2008-OANA-SP/13). The research task was assigned to IKSP by the Plan of fight against commercial sexual exploitation of child for 2006-2008 (“To prepare and initiate research focused on typology of offenders of commercial sexual exploitation of children”). The works started in 2007 when the project was presented; the main partial tasks of the set schedule were carried out in 2008-2009. The final report was published at the end of 2009. The solver in charge of the research task was Ms. Šárka Blatníková, PhD.

The subject matter of interest was the sphere of sexual violence against children (CSEC - commercial sexual exploitation children) and the personality of offenders of commercial sexual child exploitation. The target was to map the problems of commercial sexual exploitation of children in the Czech Republic while using official statistical data, make a knowledge (theoretic) basis, collect and analyse data on the typology of offenders of CSEC. The implemented research investigation had an explorative character- i.e. it was aimed at a description and orientation in the problems (quantitative mapping research); it did not concern testing of hypotheses. The focus of the research plan was a description of phenomena. The final report was rather a socially psychological commentary to the problems and the study is determined for interested entities, experts within the system of criminal environment where this criminal behaviour may be encountered, and for experts from assisting professions that primarily focus on aid to victims.

For the needs of the study we used an internationally applicable definition adopted at the so-called Stockholm Congress in 1996. Commercial sexual exploitation of children (CSEC) is “any use of a child for sexual purposes in exchange for money or remuneration in kind; it is an exchange in which one or more parties gain benefit. The decisive criterion that profiles sexual abuse as commercial is the mercenary motive of sexual abuse. Exploitation, abuse, molestation or “economic use” of children for sexual purposes is criminal behaviour that reduces, humiliates and endangers physical, mental and social integrity of children.

Based on this definition sexual abuse of children includes: child prostitution, child pornography and child trafficking. The Czech criminal law does not contain the term

commercial sexual exploitation; the character of criminal behaviour can only be registered within particular bodies of crime.

The introductory part of the text includes information about methodology and course of solution of the problem; it defines the basic terms and criteria, data on the research file and information about the limits encountered throughout the research. In the research we used methods and techniques such as an analysis of documents (specialist criminological and psychological publications, resort documents, statistical lists of the Ministry of Justice and the Czech Police), techniques of descriptive statistics and standardised psycho-diagnostic methods (MMPI-2 and PSSI).

Commercial sexual exploitation of child falls under the complex area of child abuse and therefore it cannot be separated from the problems of child sexual abuse (CSA) and child battering, abuse and neglect (CAN). Therefore the general introduction (theoretical input) briefly refers to these phenomena. The next part defines CSEC, adds notes on the currently discussed causes of growth of this phenomenon and introduces names of the key international documents and links to data sources.

The chapter devoted to statistical data (crimes and offenders (convicted or investigated) persons CSEC) in the Czech Republic draws on the records of the Czech Police, Ministry of Justice or data of the General Directorate of Prison Service. In the examined period (2005 until the first half of 2009) we identified 389 persons who had been convicted in relation to commercial sexual child exploitation (within this period courts sent criminal lists in respect of convicted persons that contained selected crimes corresponding with the definition of commercial sexual abuse).

The next chapter presents existing typologies, arguments and various concepts of offenders of child sexual abuse and typologies of offenders of commercial child sexual abuse/exploitation. Child sex exploiters differ from offenders of child sexual abuse in that the act of abuse is realised by a third person (i.e. another offender) or based on an “agreement” with the child who provides his/her sexual services in return for payment.

The following chapters provide information on particular forms of CSEC – child pornography (any image of a child participating in a real or pretended explicit sexual activity regardless of the nature of the image; and any image of sexual organs of a child primarily determined for sexual purposes), child prostitution (exploitation of children for sexual activities in return for payment or another consideration) and child trafficking (any transaction based on which a child is handed by a person or a group of persons over to another person or a group of persons in return for payment or another consideration). The chapter contains a brief

input from a document analysis (criminal judicial files of CSEC offenders or statistical criminal lists).

The last chapter provides information on the field survey, which was focused on mapping of personality traits of exploiters that had been unconditionally committed to prison. We performed a psycho-diagnostic examination (research file n=31 persons), used personality questionnaires MMPI-2 and PSSI and interpreted the results in the text. We identified anti-social features of personality, i.e. CSEC offenders expect that other people lie, reject authority, blame other people for their own problems, manipulate and are egocentric. We also identified insufficient control of behaviour by means of reality (based on a feedback), submissiveness in interpersonal relations and low social responsibility. We further identified a disposition to have generally negative feelings, tendency to pessimism, low performance and tendency to somatic complaints. CSEC offenders within our research file had the ability to adequately control their hostility. We traced the so-called critical style of personality and negativistic (passive-aggressive) personality disorder that refers to an uncritical approach, passive resistance to various requirements (e.g. putting off to “another time”, lingering, “forgetting”) and negativistic symptoms – such as negative understanding of well-intentioned advice. There is a problematic confrontation with authority especially when the concerned persons should subordinate; they have a calm or even phlegmatic temperament. In their behaviour they give the impression of indifference to the events of the external world. Passive-aggressive or negativistic disorder: the person is generally passive, even in situations when we usually expect an activity (e.g. instruction of superiors). The appendices present additional texts, such as the wording of selected crimes that were profiled as child commercial sexual exploitation and a list of crimes that are to come to force with the new Criminal Code in January 2010.

Příloha 1 - Diagnostická kritéria - poruchy sexuální preference

Poruchy sexuální preference – *parafilie* (označení F65) patří mezi psychiatrické diagnózy představují kvalitativní odchylku v zaměření sexuality, která v klasifikacích nemocí MKN 10 (Mezinárodní klasifikaci nemocí 10. revize) nahrazuje termín *sexuální deviace*. Synonymem jsou v dávnější minulosti užívané pojmy *perverze*, *aberce*, v poslední době na oblibě nabývá nemedicínský termín "menšina". Poruchy sexuální preference označují sexualitu zaměřenou k neobvyklým objektům nebo uspokojovanou neobvyklými aktivitami. Jde o anomálie sexuálně motivačního systému s odlišným nasměrováním nebo přemístěním erotického zájmu, a to již od úvodní erotické aktivace. Dělí se na *parafilie v objektu* a *parafilie v aktivitě*. Jednotlivé formy parafilí a označení dle klasifikace je uvedeno v přehledu níže (Tabulka č. 72). Poruchy sexuální preference zařazeny pod poruchy osobnosti a chování u dospělých a mají základní kritéria nutná pro přidělení diagnózy (musí být splněna všechna tato kritéria):

- Jedinec zažívá opakovaně silné sexuální puzení a fantazie, týkající se neobvyklých předmětů nebo činností.
- Jedinec buď jedná podle tohoto puzení, nebo je jím výrazně stresován.
- Tato preference musí být přítomna nejméně 6 měsíců¹⁴².

Tab. 72: Poruchy sexuální preference (F 65 dle Mezinárodní klasifikace nemocí)

F 65.0	Fetišismus
F 65.1	Fetišistický transvestitismus
F 65.2	Exhibicionismus
F 65.3	Voyeurismus
F 65.4	Pedofilie
F 65.5	Sadomasochismus
F 65.6	Mnohočetné poruchy sexuální preference
F 65.8	Jiné poruchy sexuální preference (frotérství, tušérství, zoofilie...)
F 65.9	Porucha sexuální preference nespecifikovaná

Podstata je v odlišné (atypické) struktuře sexuální motivace, v intrapsychických charakteristikách jedince, které následně umožňují, modifikují nebo podmiňují také vnější projevy sexuální poruchy v podobě deviantního chování. Intenzita není u všech osob stejná, v průběhu celé životní dráhy se ale většinou významně nemění.

1) V případech jádrové parafilie (deviace), tedy parafilie v užším slova smyslu, je deviantní chování jediným možným sexuálním chováním a její nositel není schopen normálního sexuálního chování.

2) U parafilie v širším slova smyslu je deviantní zaměření sice méně hluboké, ale jednoznačně převažuje, tzn., že je důležitou a podstatnou (i když ne výlučnou) součástí sexuální charakteristiky jedince. Významně ovlivňuje motivaci jeho jednání. Taková osoba je „kvalitně a dobře“ vzrušena jen jeho deviaci přiměřeným – tedy neobvyklým - sexuálním objektem nebo sexuální aktivitou. Normální sexuální chování je pro něj méně přitažlivé, nicméně za určitých okolností možné, a tak se s ohledem na společenské normy mnozí z nich celoživotně chovají sexuálně v rámci normy a deviantní chování u nich nastane jen v situacích, kdy poklesne jejich sebekontrola.

¹⁴² Smolík, P.: Duševní a behaviorální poruchy. Maxdorf, Praha 1996.

3) Jestliže v případech jádrové parafílie a parafílie v širším smyslu slova jde o skutečnou parafílii (deviaci), pak ve třetím případě se jedná o deviantní rysy osobnosti v mezích širší normy. U takových osob se tedy jedná o zrcadlový obraz parafílie chápene v širším smyslu slova – předchozí varianta. Pro tyto jedince v pásmu širší normy je přitažlivějším sexuální chování normální, ale může pro ně být dostatečně přitažlivé také chování deviantní a to za různých situací (např. ve stavu sexuální nouze, kdy se z nějakých důvodů nemůže chovat normálně a sexuální potřeba je vysoká - nedostatek dobrovolně kooperující ženy, ve stavu opilosti, kdy se vlivem alkoholu zvýší sexuální apetence a rozšíří se spektrum přijatelných objektů a aktivit, zatímco preferovaný kooperující objekt není právě přítomen apod.). Takové deviantní chování nazýváme chováním náhražkovým.

Sexuální deviaci lze považovat za celoživotní a trvalou charakteristiku, kterou nelze léčbou ani trestáním změnit, lze jen změnit sexuální chování takové osoby. Pokud by sexuologie ustoupila z přístupu k parafíliím, (parafílie jako projev biologicky podmíněné poruchy) vedlo by to k zvyšování tzv. „utrpení sexuálních deviantů“, kteří by byli hnáni k plné zodpovědnosti za chování, které není zcela v jejich režii a kterému nedokážou bez pomoci zabránit. Kromě uvedených typů se rozlišují i další parafílie nebo stavy tzv. podobné parafíliím. Je to například *patologická sexuální agresivita*, definovaná jako agresivní chování spojené se sexuálním chováním, které ale přitom nemá charakter sadismu – sexuální uspokojení aktérovi nepůsobí utrpení druhého.

Pedofilie patří mezi poruchy sexuální preference (parafílie), která je charakterizovaná sexuální orientací na nezralé objekty – děti (tzn. osobami, u kterých dosud nejsou zřetelně vyvinuty druhotné pohlavní znaky¹⁴³). Pojmy pedofilní chování a pohlavní zneužívání nejsou totožné. Pokud je pedofil zaměřen na děti stejného pohlaví, jedná se o pedofilii homosexuální, pokud je zaměřen na děti pohlaví opačného, jde o pedofilii heterosexuální. Nezřídka ale dětský věk objektu je pro devianta rozhodující především a pohlaví objektu pro něj může mít podružný význam. Důležitým příznakem pedofilie je tzv. pedagogicko-estetický komplex. Tento pojem znamená, že celá pedofilova osobnost je strukturována podobně jako osobnost dítěte. Z toho vyplývá mimořádné porozumění dětem, s nimiž má velmi blízké zájmy a celé vidění světa, a z toho také plyne nejen záliba pedofila v aktivitách blízkých dětem (pedagogické aktivity, práce s mládeží), ale i jeho oblíbenost mezi dětmi. Tak se mezi dětmi a pedofilem vytváří na platonické rovině dobrý mezilidský vztah. Takový oblíbený učitel, vychovatel, nebo pracovník mládežnické organizace či zájmového kroužku, pokud udrží své erotické sympatie na platonické rovině, může být dobrým profesionálem (jestliže se věnuje například literární činnosti, dokáže vytvořit dílo dětem mimořádně blízké a jimi oblíbené). Důležité ale je, aby si pedofilní osoba byla dobře vědoma své deviace, aby správně chápala pravé, sexuálně deviantní motivace svého prožívání a chování, a aby dokázala včas správně odhadnout, pokud by hrozilo, že jeho náklonnost k dětem se z platonické roviny prolomí do roviny fyzického kontaktu. V takovém případě by sám od sebe měl včas práce s dětmi zanechat. V případě, že již se někdy neovládl a k fyzickému kontaktu s dítětem u něj došlo, nebo pokud se dokonce již dostal do konfliktu se zákonem, tam vždy je třeba důsledně kontakty s dětmi přerušit a celoživotně se vzdát i společenských kontaktů s nimi. Pokud šlo o trestný čin, je zákaz práce s mládeží nezbytný. Není totiž dostatečná pravděpodobnost, že ten, u kterého již jednou takovéto prolomení z platonické roviny do roviny fyzického kontaktu nastalo, se podobnému jednání ubrání v budoucnu.

¹⁴³ Pozn.: Sexuální objekt může být mladší 15 let a může již někdy disponovat zřetelnými sekundárními pohlavními znaky, takže je přitažlivý nikoliv pro pedofila, ale naopak pro normálně sexuálně orientovaného muže, který se při sexuální interakci s takovýmto objektem mladším 15 let dopustí pohlavního zneužívání. Naopak jiná osoba starší 15 let (méně často) ještě druhotné pohlavní znaky zřetelně vyvinuty mít nemusí, pak je přitažlivá pro pedofila a ne pro normálně sexuálně utvářeného muže.

Většina pedofilů je schopna i přes svoji orientaci uskutečňovat pohlavní styky s dospělou ženou, jsou schopni se oženit a založit i dobře fungující rodinu. Pokud mají své vlastní děti, až na výjimky se pohlavního zneužívání nedopouštějí. Asi zde funguje podobný zábranný mechanismus, jaký vidíme mezi sourozenci. Není proto žádný důvod, aby rozvedenému pedofilovi bylo bráněno ve styku s vlastními dětmi, nebo aby mu nebylo dítě po rozvodu svěřeno do péče, pokud ostatní důvody by pro toto svěření svědčily (samozřejmě i zde je třeba počítat s výjimkou – u ojedinělých případů - kdy se pedofil stal pachatelem pohlavního zneužívání na vlastních dětech). Zcela jinak tomu ale bývá u dětí nevlastních. Zvláště tam, kde tyto děti pedofil "vyženil" sňatkem s osamělou matkou, ať již svobodnou nebo rozvedenou, často později odhalíme, že se s ní seznámil právě proto, že mu imponovaly její děti více než ona. Dobrý vztah k dětem bývá mylně hodnocen jako pozitivum a matka dítěte leckdy i něco "nevidí", co by jí na novém partnerovi jinak vadilo; právě proto, že cítí, že on, na rozdíl od předchozích nápadníků, má její děti rád. V takových případech může být riziko pohlavního zneužívání nevlastních dětí značné. V tom, jaké jednání je v té které zemi považováno za trestné, se mohou jednotlivé právní systémy lišit a v jednotlivých zemích se mění nejenom věková hranice, ale posouvají se (vyvíjí) i definice některých skutků, stejně jako názor na trestnost a trestní odpovědnost u sexuálních zločinů¹⁴⁴, a to i díky stoupajícímu vlivu sexuologie jako oboru. U nás již řadu let dochází k určité „medicinizaci“ podstatné části sexuální kriminality. Lze v tom spatřovat humanistický akt, ale také dojem či přesvědčení, že schopnost medicíny jev rozpoznat, diagnostikovat a zařadit, povede k jeho lepší kontrole.

Na rozdíl od ostatních duševních poruch a duševních chorob parafílie svého nositele nijak významně neomezuje mimo oblast sexuality. Může však být jinou současně existující poruchou, nejčastěji poruchou osobnosti, komplikována.

Předmětem morálního hodnocení a objektem zájmu policie a práva je deviantní chování; tedy projev. Mezi znalci sexuology i psychiatry je shoda v tom, že přítomnost parafílie nijak významně *nenarušuje schopnosti rozpoznávací* (schopnost rozpoznat společenskou nebezpečnost inkriminovaného jednání). Společenská nebezpečnost nenásilného pedofilního chování bývá veřejností přeceňována. Zvláště ve vazbě nebo ve výkonu trestu se pachatelé pohlavního zneužívání často stávají objektem nepřiměřené nenávisti a agrese spoluvězňů. Podobně rodina a komunita ve škole či v obci mnohdy událost dramaturgizují a tak dítě, které se stalo obětí deliktu, následně skutečně někdy i vážně poškozuje. Nejsou žádné skutečné důkazy o tom, že by ojedinělé nenásilné pedofilní jednání, které není spojeno se zastrahováním nebo vydíráním dítěte, muselo vést k nějakému vážnému poškození duševního nebo sexuálního zdraví oběti. To, co k takovým poškozením nesporně vede, je právě ona dramaturgizace případu, přílišné upoutání pozornosti. To musí mít na mysli především orgány zúčastněné v trestním řízení, aby necitlivými výslechy nezpůsobily větší škodu, než sám pachatel. Často je dítě poškozeno pedofilem ne při vlastní sexuální interakci, která je nenásilná a k dítěti citlivá, ale následně, ze strachu před odhalením. Takový deviant se někdy snaží delikt utajit tím, že dítěti vyhrožuje pro případ prozrazení různými sankcemi, například zavražděním rodičů a podobně. Jsou známy i případy, kdy pravý, nenásilně se chovající pedofil, po činu v panice svoji oběť zavraždil, ne jako součást svého deviantního programu, ale ve snaze odstranit svědka.

Skutečně diagnosticky čistý pedofil nikdy neproniká pohlavním údem nebo necitlivě prsty či předměty do pochvy nebo konečníku dítěte, protože takové praktiky, pro dítě bolestivé nebo jinak nepříjemné, by skutečného pedofila, který toto dítě opravdu miluje, deerotizovaly a odradily. Pokud se pedofil takových pro dítě nepříjemných praktik dopouští, pak se většinou nejedná o čistou pedofilii, ale o kombinovanou deviaci - pedofilní sadismus (pedofilní jednání

¹⁴⁴ Weiss 2002, p.16.

je násilné). Nebezpečnost takové osoby se odvíjí od komponenty sadismu (né primárně od pedofilie), a pedofilní složka jen zvyšuje jeho nebezpečnost tím, že malé dítě jako oběť je bezbrannější než např. dospělá žena.

Příloha 2 – Vybrané skutkové podstaty související s komerčním sexuálním zneužíváním dětí ve znění tr.z.

Dětská pornografie

§ 205 tr.z. Šíření pornografie

„(1) Kdo pornografické dílo písemné, fotografické, filmové, počítačové, elektronické nebo jiné takové dílo

- a) nabízí, přenechává nebo zpřístupňuje dítěti, nebo
- b) na místě, které je dětem přístupné, vystavuje nebo jinak zpřístupňuje, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta, zákazem činnosti nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty.

(2) Kdo vyrobí, doveze, vyveze, proveze, nabídne, činí veřejně přístupným, zprostředkuje, uvede do oběhu, prodá nebo jinak jinému opatří fotografické, filmové, počítačové, elektronické nebo jiné pornografické dílo,

a) které zobrazuje nebo jinak využívá dítě,

- b) v němž se zobrazuje násilí či neúcta k člověku, nebo
- c) které zobrazuje nebo jinak znázorňuje pohlavní styk se zvířetem, anebo kdo kořistí z takového pornografického díla, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až tři léta, zákazem činnosti nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty.

(3) Odnětím svobody na dvě léta až šest let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2

- a) jako člen organizované skupiny,
- b) tiskem, filmem, rozhlasem, televizí, veřejně přístupnou počítačovou sítí nebo jiným obdobně účinným způsobem, nebo
- c) v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného značný prospěch.

(4) Odnětím svobody na tři léta až osm let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2

- a) jako člen organizované skupiny působící ve více státech, nebo
- b) v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného prospěch velkého rozsahu!.

§ 205a tr.z. Přechovávání dětské pornografie

Kdo přechovává fotografické, filmové, počítačové, elektronické nebo jiné pornografické dílo, které zobrazuje nebo jinak využívá dítě, bude potrestán odnětím svobody až na dva roky.

§ 205b tr.z. Zneužití dítěte k výrobě pornografie

(1) Kdo přiměje, zjedná, najme, zláká, svede nebo zneužije dítě k výrobě pornografického díla nebo kořistí z účasti dítěte na takovém pornografickém díle, bude potrestán odnětím svobody na jeden rok až pět let.

(2) Odnětím svobody na dvě léta až šest let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1

- a) jako člen organizované skupiny, nebo
- b) v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného značný prospěch.

(3) Odnětím svobody na tři léta až osm let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1

- a) jako člen organizované skupiny působící ve více státech, nebo
- b) v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného prospěch velkého rozsahu

Obchod s dětmi

§ 216a tr.z. - Obchodování s dětmi

- (1) **Kdo za odměnu svěří dítě do moci jiného za účelem adopce nebo pro jiný podobný účel**, bude potrestán odnětím svobody až na tři léta nebo peněžitým trestem.
- (2) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán,
- a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 jako člen organizované skupiny, nebo
 - b) získá-li takovým činem značný prospěch.
- (3) Odnětím svobody na tři léta až deset let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 těžkou újmu na zdraví, smrt nebo jiný zvlášť závažný následek.

§ 216 tr.z.- Únos

- (1) **Kdo dítě nebo osobu stíženou duševní poruchou nebo duševně nedostatečně vyvinutou odejme z opatrování toho, kdo má podle zákona nebo podle úředního rozhodnutí povinnost o ně pečovat, bude potrestán odnětím svobody až na tři léta nebo peněžitým trestem.**
- (2) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán,
- a) **spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 v úmyslu opatřit sobě nebo jinému majetkový prospěch, nebo**
 - b) ohrozí-li takovým činem mravní vývoj unesené osoby.
- (3) Odnětím svobody na tři léta až deset let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 těžkou újmu na zdraví, smrt nebo jiný zvlášť závažný následek.

§ 232a tr.z. - Obchodování s lidmi

- (1) **Kdo přiměje, zjedná, najme, zláká, dopraví, ukryje, zadržuje nebo vydá osobu mladší osmnácti let, aby jí bylo užito**
- a) **k pohlavnímu styku nebo k jiným formám sexuálního obtěžování nebo zneužívání,**
 - b) **k otroctví nebo nevolnictví, nebo**
 - c) **k nuceným pracím nebo k jiným formám vykořisťování, bude potrestán odnětím svobody na dvě léta až deset let.**
- (2) Stejně bude potrestán, kdo jiného za použití násilí, pohrůžky násilí nebo lstí anebo zneužitím jeho omylu, tísně nebo závislosti, přiměje, zjedná, najme, zláká, dopraví, ukryje, zadržuje nebo vydá, aby ho bylo užito
- a) k pohlavnímu styku nebo k jiným formám sexuálního obtěžování nebo zneužívání,
 - b) k otroctví nebo nevolnictví, nebo
 - c) k nuceným pracím nebo k jiným formám vykořisťování.
- 3) Odnětím svobody na pět až dvanáct let bude pachatel potrestán,
- a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 jako člen organizované skupiny,
 - b) vydá-li takovým činem jiného v nebezpečí těžké újmy na zdraví nebo smrti,
 - c) spáchá-li takový čin v úmyslu získat značný prospěch, nebo
 - d) spáchá-li takový čin v úmyslu, aby jiného bylo užito k prostituci.
- (4) Odnětím svobody na osm až patnáct let bude pachatel potrestán,
- a) způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 nebo 2 těžkou újmu na zdraví, smrt nebo jiný zvlášť závažný následek,
 - b) spáchá-li takový čin v úmyslu získat prospěch velkého rozsahu, nebo
 - c) spáchá-li takový čin ve spojení s organizovanou skupinou působící ve více státech.

§ 246 tr.z. Obchodování s lidmi za účelem pohlavního styku - stav platný k 21.10.2004

(1) Kdo do ciziny nebo z ciziny zláká, najme nebo dopraví jiného v úmyslu, aby ho bylo užito k pohlavnímu styku, bude

potrestán odnětím svobody na jeden rok až pět let.

(2) Odnětím svobody na tři léta až osm let bude pachatel potrestán,

a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 jako člen organizované skupiny,

b) spáchá-li takový čin v úmyslu získat značný prospěch,

c) spáchá-li takový čin na jiném mladším než osmnáct let, nebo

d) spáchá-li takový čin v úmyslu, aby jiného bylo užito k prostituci.

(3) Odnětím svobody na pět až dvanáct let bude pachatel potrestán,

a) způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 těžkou újmu na zdraví, smrt nebo jiný zvlášť závažný následek, nebo

b) spáchá-li takový čin v úmyslu získat prospěch velkého rozsahu.

§ 246 tr.z. Obchodování se ženami - stav platný k 30. 6.2002

(1) Kdo do ciziny zláká, najme nebo dopraví ženu v úmyslu, aby jí tam bylo užito k pohlavnímu styku s jiným, bude potrestán odnětím svobody na jeden rok až pět let.

(2) Odnětím svobody na tři léta až osm let bude pachatel potrestán,

a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 jako člen organizované skupiny,

b) spáchá-li takový čin na ženě mladší než osmnáct let, nebo

c) spáchá-li takový čin v úmyslu, aby ženy bylo užito k prostituci.

Dětská prostituce

§ 217a tr.z. Svádění k pohlavnímu styku

(1) Kdo nabídne, slíbí nebo poskytne osobě mladší osmnácti let za pohlavní styk s ní, nebo za její pohlavní sebeukájení, obnažování nebo jiné srovnatelné chování úplatu nebo jinou výhodu či prospěch, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta nebo peněžitým trestem.

(2) Odnětím svobody na šest měsíců až pět let bude pachatel potrestán,

a) spáchal-li čin uvedený v odstavci 1 ze zavrženíhodné pohnutky,

b) pokračuje-li v páčání takového činu po delší dobu, nebo

c) spáchal-li takový čin opětovně.

§ 204 tr.z. Kuplířství

(1) Kdo jiného zjedná, přiměje nebo svede k provozování prostituce, nebo kdo kořistí z prostituce provozované jiným, bude potrestán odnětím svobody až na tři léta.

(2) Odnětím svobody na jeden rok až pět let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 za použití násilí, pohrůžky násilí nebo pohrůžky jiné vážné újmy anebo zneužívaje tísně nebo závislosti jiného.

(3) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán,

a) získá-li činem uvedeným v odstavci 1 nebo 2 značný prospěch,

b) spáchá-li takový čin jako člen organizované skupiny, nebo

c) spáchá-li takový čin na osobě mladší než osmnáct let.

(4) Odnětím svobody na pět až dvanáct let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 2 na osobě mladší než patnáct let.

§ 217 tr.z. Ohrožování výchovy mládeže

(1) Kdo vydá, byť i z nedbalosti, osobu mladší než osmnáct let nebezpečí zpustnutí tím, že

a) svádí ji k zahálčivému nebo nemravnému životu,

b) umožní ji vést zahálčivý nebo nemravný život, nebo

c) závažným způsobem poruší svou povinnost pečovat o osobu mladší než osmnáct let, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta.

(2) Kdo umožní, byť i z nedbalosti, osobě mladší než osmnáct let hru na hracím přístroji, který je vybaven technickým zařízením, které ovlivňuje výsledek hry a které poskytuje možnost

peněžité výhry, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok nebo peněžitým trestem nebo zákazem činnosti.

- (3)** Odnětím svobody na šest měsíců až pět let bude pachatel potrestán,
- a) spáchal-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 ze zavrženíhodné pohnutky,
 - b) pokračuje-li v páchání takového činu po delší dobu,
 - c) spáchal-li takový čin opětovně, nebo
 - d) získal-li takovým činem značný prospěch¹⁴⁵.**

¹⁴⁵ Pozn.: Jako „značný prospěch“ je myšlena částka dosahující nejméně 500 000 Kč (dle § 89 odst. 11 tr.z.; od 1.1.2010 dle § 138 n.tr.z..

Příloha 3 – Vybraná ustanovení nového trestního zákoníku (z. č. 40/2009)

V následujícím přehledu přinášíme výčet kriminálního jednání, které souvisí s komerčním sexuálním zneužíváním dětí a které je zachyceno v novém trestním zákoníku (n.tr.z., účinný od 1.1.2010), který nahrazuje tr.z. z roku 1961.

DĚTSKÁ PORNOGRAFIE:

§ 192 n.tr.z. Výroba a jiné nakládání s dětskou pornografií

(1) Kdo **přechovává** fotografické, filmové, počítačové, elektronické nebo jiné pornografické dílo, které zobrazuje nebo jinak využívá dítě, bude potrestán odnětím svobody až na dva roky.

(2) Kdo **vyrobí, doveze, vyveze, proveze, nabídne, činí veřejně přístupným, zprostředkuje, uvede do oběhu, prodá nebo jinak jinému opatří** fotografické, filmové, počítačové, elektronické nebo jiné pornografické dílo, které zobrazuje nebo jinak využívá dítě, anebo kdo **kořistí** z takového pornografického díla, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až tři léta, zákazem činnosti nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty.

(3) Odnětím svobody na dvě léta až šest let nebo propadnutím majetku bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 2

a) jako člen organizované skupiny,

b) tiskem, filmem, rozhlasem, televizí, veřejně přístupnou počítačovou sítí nebo jiným obdobně účinným způsobem, nebo

c) v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného značný prospěch.

(4) Odnětím svobody na tři léta až osm let nebo propadnutím majetku bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 2

a) jako člen organizované skupiny působící ve více státech, nebo

b) v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného prospěch velkého rozsahu.

§ 193 n.tr.z. Zneužití dítěte k výrobě pornografie

(1) Kdo **přiměje, zjedná, najme, zláká, svede nebo zneužije dítě k výrobě pornografického díla nebo kořistí z účasti dítěte** na takovém pornografickém díle, bude potrestán odnětím svobody na jeden rok až pět let.

(2) Odnětím svobody na dvě léta až šest let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1

a) jako člen organizované skupiny, nebo

b) v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného značný prospěch.

(3) Odnětím svobody na tři léta až osm let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1

a) jako člen organizované skupiny působící ve více státech, nebo

b) v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného prospěch velkého rozsahu.

OBCHODOVÁNÍ S DĚTMI

§ 168 – n.tr.z. Obchodování s lidmi

(1) Kdo **přiměje, zjedná, najme, zláká, svede, dopraví, ukryje, zadržuje nebo vydá dítě, aby ho bylo jiným užito**

a) k pohlavnímu styku nebo k jiným formám sexuálního zneužívání nebo obtěžování anebo k výrobě pornografického díla,

b) k odběru tkáně, buňky nebo orgánu z jeho těla,

c) k službě v ozbrojených silách,

d) k otroctví nebo nevolnictví, nebo

e) k nuceným pracím nebo k jiným formám vykořisťování, anebo

kdo kořistí z takového jednání, bude potrestán odnětím svobody na dvě léta až deset let.

(2) Stejně bude potrestán, kdo jinou osobu než uvedenou v odstavci 1 za použití násilí, pohrůžky násilí nebo jiné těžké újmy nebo lsti anebo zneužívá jejího omylu, tísně nebo závislosti, přiměje, zjedná, najme, zláká, svede, dopraví, ukryje, zadržuje nebo vydá, aby jí bylo jiným užito

- a) k pohlavnímu styku nebo k jiným formám sexuálního zneužívání nebo obtěžování anebo k výrobě pornografického díla,
 - b) k odběru tkáně, buňky nebo orgánu z jejího těla,
 - c) k službě v ozbrojených silách,
 - d) k otroctví nebo nevolnictví, nebo
 - e) k nuceným pracím nebo k jiným formám vykořisťování, anebo
- kdo kořistí z takového jednání.

(3) Odnětím svobody na pět až dvanáct let nebo propadnutím majetku bude pachatel potrestán,

- a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 jako člen organizované skupiny,
- b) vydá-li takovým činem jiného v nebezpečí těžké újmy na zdraví nebo smrti,
- c) spáchá-li takový čin v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného značný prospěch, nebo
- d) spáchá-li takový čin v úmyslu, aby jiného bylo užito k prostituci.

(4) Odnětím svobody na osm až patnáct let nebo propadnutím majetku bude pachatel potrestán,

- a) způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 nebo 2 těžkou újmu na zdraví,
- b) spáchá-li takový čin v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného prospěch velkého rozsahu, nebo
- c) spáchá-li takový čin ve spojení s organizovanou skupinou působící ve více státech.

(5) Odnětím svobody na deset až šestnáct let nebo propadnutím majetku bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 nebo 2 smrt.

(6) Příprava je trestná.

§ 166 n.tr.z. Odběr tkáně, orgánu a provedení transplantace za úplatu

(1) Kdo v rozporu s jiným právním předpisem jinému nebo pro jiného nabídne, slíbí nebo poskytne úplatu za odběr tkáně nebo orgánu z jeho těla nebo za provedení transplantace, bude potrestán odnětím svobody až na pět let.

(2) Stejně bude potrestán, kdo sám nebo prostřednictvím jiného v souvislosti s odběrem tkáně nebo orgánu nebo s provedením transplantace pro sebe nebo pro jiného žádá, přijme nebo si dá slíbit úplatu v rozporu s jiným právním předpisem.

(3) Odnětím svobody na tři léta až deset let nebo propadnutím majetku bude pachatel potrestán,

- a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 jako člen organizované skupiny,
- b) dojde-li v souvislosti s takovým činem k těžké újmě na zdraví, nebo

c) je-li takový čin spáchán vůči dítěti.

(4) Odnětím svobody na pět až dvanáct let nebo propadnutím majetku bude pachatel potrestán,

- a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 ve spojení s organizovanou skupinou působící ve více státech,
- b) dojde-li v souvislosti s takovým činem k smrti, nebo

c) spáchá-li takový čin vůči dítěti mladšímu čtrnácti let.

§ 169 n.tr.z Svěření dítěte do moci jiného

(1) Kdo za **odměnu** svěří dítě do moci jiného za účelem adopce nebo pro jiný obdobný účel, bude potrestán odnětím svobody až na tři léta nebo zákazem činnosti.

(2) Odnětím svobody na dvě léta až osm let nebo propadnutím majetku bude pachatel potrestán,

- a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 jako člen organizované skupiny,
- b) způsobí-li takovým činem těžkou újmu na zdraví,
- c) spáchá-li takový čin opětovně, nebo

d) spáchá-li takový čin v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného značný prospěch.

(3) Odnětím svobody na tři léta až deset let nebo propadnutím majetku bude pachatel potrestán,

- a) způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 smrt,

b) spáchá-li takový čin v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného prospěch velkého rozsahu, nebo

c) spáchá-li takový čin ve spojení s organizovanou skupinou působící ve více státech.

§ 200 n.tr.z. Únos dítěte a osoby stížené duševní poruchou

(1) Kdo dítě nebo osobu stíženou duševní poruchou odejme z opatrování toho, kdo má podle jiného právního předpisu nebo podle úředního rozhodnutí povinnost o ně pečovat, bude potrestán odnětím svobody až na tři léta nebo peněžitým trestem.

(2) Odnětím svobody na jeden rok až pět let bude pachatel potrestán,

a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 v úmyslu opatřit sobě nebo jinému majetkový prospěch, nebo

b) ohrozí-li takovým činem mravní vývoj unesené osoby.

(3) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán,

a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 jako člen organizované skupiny,

b) způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 těžkou újmu na zdraví, nebo

c) získá-li takovým činem pro sebe nebo pro jiného značný prospěch.

(4) Odnětím svobody na tři léta až deset let bude pachatel potrestán,

a) způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 smrt, nebo

b) získá-li takovým činem pro sebe nebo pro jiného prospěch velkého rozsahu.

(5) Příprava je trestná.

DĚTSKÁ PROSTITUCE

§ 201 n.tr.z. Ohrožování výchovy dítěte

(1) Kdo, byť i z nedbalosti, ohrozí rozumový, citový nebo mravní vývoj dítěte tím, že

a) svádí ho k zahálčivému nebo nemravnému životu,

b) umožní mu vést zahálčivý nebo nemravný život,

c) umožní mu opatrovat pro sebe nebo pro jiného prostředky trestnou činností nebo jiným zavrženíhodným způsobem, nebo

d) závažným způsobem poruší svou povinnost o ně pečovat nebo jinou svou důležitou povinnost vyplývající z rodičovské zodpovědnosti, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta.

(2) Kdo umožní, byť i z nedbalosti, dítěti hru na výherním hracím přístroji, který je vybaven technickým zařízením, které ovlivňuje výsledek hry a které poskytuje možnost peněžitě výhry, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok, peněžitým trestem nebo zákazem činnosti.

(3) Odnětím svobody na šest měsíců až pět let bude pachatel potrestán,

a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 ze zavrženíhodné pohnutky,

b) pokračuje-li v páčání takového činu po delší dobu,

c) spáchá-li takový čin opětovně, nebo

d) získá-li takovým činem pro sebe nebo pro jiného značný prospěch.

§ 202 n.tr.z. Svádění k pohlavnímu styku

(1) Kdo nabídne, slíbí nebo poskytne dítěti nebo jinému za pohlavní styk s dítětem, pohlavní sebeukájení dítěte, jeho obnažování nebo jiné srovnatelné chování za účelem pohlavního uspokojení úplatu, výhodu nebo prospěch, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta nebo peněžitým trestem.

(2) Odnětím svobody na šest měsíců až pět let bude pachatel potrestán,

a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 na dítěti mladším čtrnácti let,

b) spáchá-li takový čin ze zavrženíhodné pohnutky,

c) pokračuje-li v páčání takového činu po delší dobu, nebo

d) spáchá-li takový čin opětovně.

§ 203 n.tr.z. Beztrestnost dítěte

Dítě, které žádá nebo přijme za pohlavní styk s ním, své pohlavní sebeukájení, obnažování nebo jiné srovnatelné chování úplatu nebo jinou výhodu či prospěch, není pro takový čin trestné, a to ani podle ustanovení o návodci nebo pomocníkovi.

Příloha 4 - Některé další termíny

Násilí (<i>violence</i>)	Uplatňování síly k překonání odporu. Násilí je nástrojem kontroly a útlaku a může k němu patřit emoční, sociální nebo ekonomické násilí, donucování nebo tlak stejně jako fyzická újma. Násilí může být otevřené (fyzický útok nebo vyhrožování někomu se zbraní v ruce), ale může být také skryté (zastrašování, výhrůžky, pronásledování, podvod nebo jiné formy psychologického či sociálního násilí). Osoba, která je obětí takového násilí, je nucena chovat se požadovaným způsobem proti své vůli, ze strachu. Násilný čin je čin (nebo série činů) způsobující újmu páchaný pachatelem nebo skupinou pachatelů na určité osobě nebo skupině osob. Sem může patřit řada různých typů násilí a opakované násilí páchané po určitou období, s různou dobou trvání. Může se jednat o minuty, hodiny, dny nebo celý život.
Zneužívání	je takové využití moci jejímž prostřednictvím získává pachatel kontrolu nebo výhodu nad zneužívanou osobou; prostřednictvím této kontroly nebo výhody způsobuje fyzickou nebo psychologickou újmu nebo vyvolává obavu z takovéto újmy. Zneužívání zabraňuje poškozené osobě přijmout svobodné rozhodnutí a nutí ji jednat proti své vůli.
Nátlak	Vynucení si souhlasu; jednání, kterým jedinec působí na druhého či skupin, aby vykonali, přijali či odmítli to, co by jinak sami nechtěli. Je založen na přítomnosti síly skutečné nebo domnělé. Součástí je i nátlak psychický, nátlak intelektově nadprůměrného vůči podprůměrnému, informovaného vůči neinformovanému, profesionála vůči laikovi apod. Nátlak je nucení jiné osoby (nebo hrozba nucení) chovat se způsobem, se kterým nesouhlasí, za použití výhrůžek, verbálního naléhání, manipulace, podvodu, kulturního očekávání nebo ekonomické moci.
Sexuální vykořisťování	Jakékoliv zneužití zranitelného postavení, důvěry nebo rozdílu v mocenském postavení pro sexuální účely; sem patří okamžitý, sociální nebo politický zisk ze sexuálního vykořisťování jiné osoby.
Nucená prostituce	Nucené zapojení se do v sexuálního průmyslu výměnou za materiální prostředky, služby a pomoc, postihující většinou ženy a dívky, které samy nemohou pokrýt základní životní potřeby své a/nebo svých dětí.
Sexuální obtěžování	Jakékoliv nevídané, většinou opakované sexuální návrhy, nevyžadovaná sexuální pozornost, požadování sexuálních laskavostí, sexuální narážky nebo jiné verbální či fyzické chování sexuálního charakteru, předvádění pornografického materiálu během pracovního vztahu, jako podmínka uzavření pracovní smlouvy nebo vytvářející zastrašující, nepřátelské nebo urážlivé pracovní prostředí.
Raný sňatek	Dohodnutý sňatek nezletilých osob (sexuální styk v takovýchto situacích je statutárním znásilněním, neboť děti v tomto věku nejsou právně způsobilé s tímto stykem souhlasit)
Nucený sňatek	Sňatek dohodnutý proti vůli a přání oběti; rodně je často zaplaceno věno a pokud je sňatek odmítnut, má to násilné důsledky.
Sexuální útok	Dospělá osoba, za užití síly a často při obraně oběti, dotýká erotogenních zón dětského těla, mazlí se s ním a poškozuje ho tím, že do něj vniká, např. prstem, jazykem nebo předměty. Nutí dítě k tomuž nebo po dítěti žádá např. masturbaci penisu rukou.. Následkem sexuálního útoku může být v některých případech i smrt dítěte.

Zpracováno podle <http://www.unhcr.cz/publikace/?cid=166>

PACHATELÉ KOMERČNÍHO SEXUÁLNÍHO ZNEUŽÍVÁNÍ DĚTÍ

Autor: Šárka Blatníková
Vydavatel: Institut pro kriminologii a sociální prevenci
Nám. 14.října 12, 150 21 Praha 5
Určeno: Pro odbornou veřejnost
Tiskárna: Vydavatelství KUFR s.r.o.
Naskové 3, Praha 5
Dáno do tisku: prosinec 2009
Edice: Studie
Vydání: první
Náklad: 220 ks

www.kriminologie.cz

ISBN 978-80-7338-091-5